

แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื๊อในวรรณกรรมจีนผิงเหมย

โดย

นางสาวสุปรียา สุตประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมจีนศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจีนผิงเหมย

โดย

นางสาวสุปรียา สุตประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมจีนศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE ROLE OF CONFUCIANISM IN WOMEN'S VIRTUE ETHICS:
A CASE STUDY ON JINPINGMEI'S LITERATURE

BY

MISS SUPREEYA SUTPRASERT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
CHINESE CULTURE STUDIES
FACULTY OF LIBERAL ARTS
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวสุปรียา สุดประเสริฐ

เรื่อง

แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื๊อในวรรณกรรมจีนผิงเหมย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสุปรียา สุดประเสริฐ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	วัฒนธรรมจีนศึกษา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

จินผิงเหมย (金瓶梅) เป็นวรรณกรรมจีนที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งถือเป็นหนึ่งใน “สี่สุดยอดนิยายสมัยหมิง” (明代四大奇书) ร่วมกับสามก๊ก 《三国演义》 ซ้องกั๋ง 《水浒传》 และไซอิ๋ว 《西游记》 ต่อมาเนื่องจากในเรื่องมีฉากพรรณนาถึงบทสังวาสจำนวนมาก จึงถูกจัดเป็นหนังสือต้องห้าม ต่อมาในสมัยราชวงศ์ชิงได้กำหนดให้ความผิดในหอแดง 《红楼梦》 เข้ามาแทนที่ และเรียกว่า “สี่สุดยอดนิยายจีน” (中国四大名著) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมจินผิงเหมยจำนวนมากกลับพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องนี้มิใช่เรื่องเกี่ยวกับเพศหรือการบรรยายฉากอิโรติก หากแต่เป็นการสะท้อนภาพสังคมจีนในยุคราชวงศ์หมิง ช่วงเวลาที่สังคมและเศรษฐกิจจีนเจริญถึงขีดสุด สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง อำนาจเงินเปลี่ยนแปลงความคิดผู้คน ทำให้คนเกิดความลุ่มหลง มุ่งแสวงหาเงินทองทรัพย์สินสมบัติและความสุขทางกาย จึงส่งผลกระทบต่อสังคมจีนในวงกว้าง

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมยผ่านทัศนคติและพฤติกรรมของตัวละครสตรี โดยศึกษาจากตัวละครสำคัญสามคน ได้แก่ พานจินเหลียน หลีผิงเออร์ และผิงซุนเหมย เป็นหลัก รวมถึงตัวละครสตรีบางส่วนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับซีเหมินซิงซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง การศึกษาพบว่า สตรีในวรรณกรรมจินผิงเหมยแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ สตรีกลุ่มที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับหลักจริยธรรมสตรีของขงจื้อซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในเรื่อง และกลุ่มของสตรีที่ยึดถือหลักจริยธรรมสตรีอย่างเคร่งครัด สตรีทุกคนในเรื่องจินผิงเหมยยังคงตกอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดขงจื้อ โดยพฤติกรรมขัดแย้งคุณธรรมสตรีของสตรีส่วนใหญ่เป็นเพียงความพยายามที่เกิดจากการได้รับการกระตุ้นจากกระแสสังคมไม่ใช่การต่อต้านกรอบจารีตขงจื้อ

วรรณกรรมจินผิงเหมยจึงเป็นวรรณกรรมเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อ รวมถึงสภาพสังคมและสถานภาพของสตรีในสมัยราชวงศ์หมิง

คำสำคัญ: จินผิงเหมย, วรรณกรรมจีน, สตรีจีน, แนวคิดจริยธรรมสตรี

Thesis Title	THE ROLE OF CONFUCIANISM IN WOMEN'S VIRTUE ETHICS : A CASE STUDY ON JINPINGMEI'S LITERATURE
Author	Miss Supreeya Sutprasert
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	Chinese Culture Studies Liberal Arts Thammasat University
Thesis Advisor	Assistance Professor SiriwanWorrachaiyut, Ph.D.
Academic Year	2019

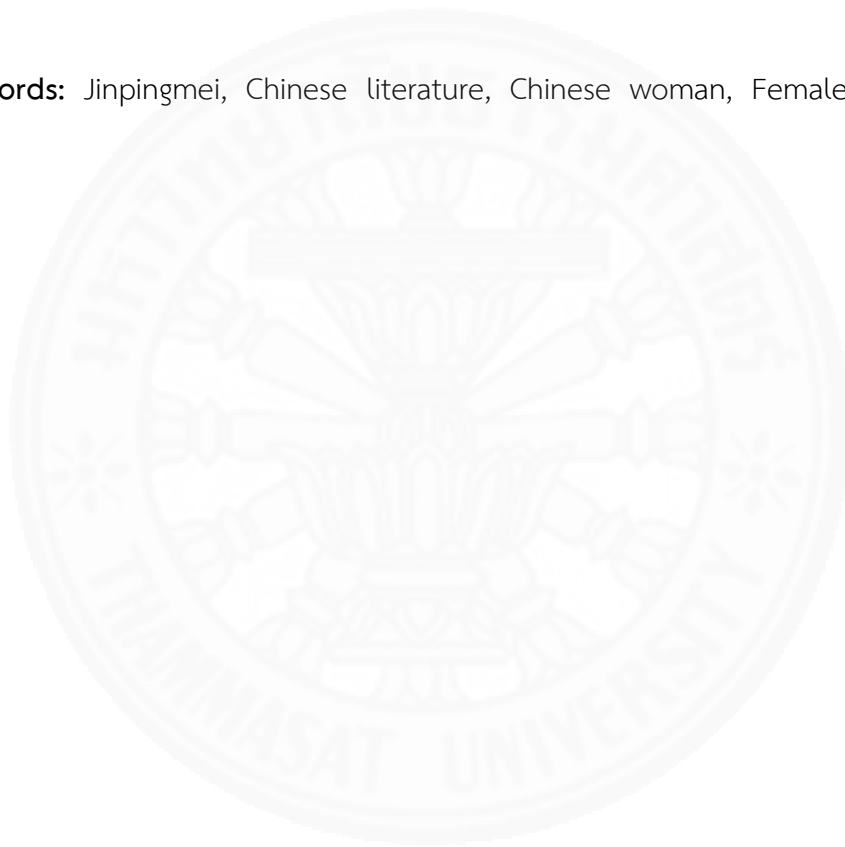
ABSTRACT

Jinpingmei is a Chinese literature written during the Ming Dynasty, which is considered to be the One of Four Great Ming-era novels along with the Romance of the Three Kingdoms, Journey to the West and Water Margin. Later, due to a number of scenes depicting sodomy, it was classified as a forbidden book. Later in the Qing Dynasty, the novel of dreams in the Red Chamber was replaced and called "The Four Great Chinese Novels". However, nowadays, many people who are interested in studying Jinpingmei literature find that much of this literature is not about sex or depiction of erotic scenes, but a reflection of Chinese society in the Ming Dynasty. The period when China's society and economy reached its peak, rural society transformed into urban society. The power of money changes the way people think, makes people fascinated in money, wealth, and physical needs, affecting the broader Chinese society.

This research focuses on the issue of Confucian women ethics in Jinpingmei literature through the attitudes and behaviors of female characters. By studying the three main characters: Pan Jinian, Li Ping'er and Pang Chunmei, including some of the female characters who are closely related to Ximen Qing, the studies have shown that Literary women in Jinpingmei are divided into two groups: women

who behave contrary to Confucius feminine ethics, which are the majority of women in the novel; and a group of women who adhere to women's ethics strictly. All the women in Jinpingmei still fall within the Confucius concept. Most of the women's moral paradoxical behavior is merely an attempt motivated by society, not an opposition to the Confucian tradition. Jinpingmei is a literature that reflects Confucius concept of female virtue ethics, including the social and female status of the Ming Dynasty.

Keywords: Jinpingmei, Chinese literature, Chinese woman, Female virtue ethics

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจีนผิงเหมยนี้
ได้รับความเมตตากรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ที่คอยให้
คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตั้งคำถาม ร่วมอภิปราย กระตุ้นและผลักดันให้
ผู้วิจัยพัฒนาตนเองและงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ลิ้มปนูสรณ์ สำหรับความช่วยเหลือและ
โอกาสในการปรับแก้บทความวิชาการจนสำเร็จ รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง ที่สละ
เวลามาให้ความรู้ ข้อคิด และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลด้านวรรณคดีจีน เพื่อให้งานวิจัยเรื่อง
นี้มีความสมบูรณ์รอบด้านมากขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนทุกท่านในโครงการปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมจีนศึกษา
ที่ประสิทธิภาพวิชาความรู้ เปิดโลกกว้างให้ผู้วิจัย ทั้งยังสามารถนำความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนไป
ใช้ต่อยอดในวิชาชีพด้วย

และที่สำคัญขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ยุพินและคุณพ่อสุชาติผู้เป็นแรงบันดาลใจที่
สำคัญ รวมทั้งบุคคลในครอบครัวทุกคนที่อบรมเลี้ยงดู ให้คำชี้แนะ ส่งเสริม ผลักดัน และเป็นกำลังใจ
ให้ผู้วิจัยเสมอมา

นางสาวสุปรียา สุดประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 การศึกษาเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง	4
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น	12
บทที่ 2 วรรณกรรมเงินฝืดเหมยและสภาพสังคมสมัยใหม่	13
2.1 วรรณกรรมเงินฝืดเหมย	13
2.2 บทบาทและสถานภาพของสตรีจีนโบราณ	24
2.3 สภาพสังคมสมัยราชวงศ์หมิง	33
บทที่ 3 คุณธรรมสตรีตามหลักปรัชญาขงจื้อ	40
3.1 หลักคุณธรรมขงจื้อ	40
3.2 ปรัชญาขงจื้อใหม่	49
3.3 คุณธรรมสตรีตามหลักปรัชญาขงจื้อ	55

	(7)
3.3.1 สามคัล้อยตาม (三从)	59
3.3.2 สี่คุณธรรม (四德)	63
3.3.3 การรักษาพรหมจรรย์ (贞节)	64
บทที่ 4 แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย	70
4.1 พานจินเหลียน (潘金莲)	70
4.2 หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿)	90
4.3 ผังชุนเหมย (庞春梅)	98
4.4 ตัวละครอื่น ๆ	105
4.4.1 เมิ่งอู่โหลว (孟玉楼)	106
4.4.2 คุณนายหลิน (林太太)	107
4.4.3 หวังลิวเออร์ (王六儿)	109
4.4.4 ซ่งฮุยเหลียน (宋惠莲)	111
4.4.5 อู่เยว่เหนียง (吴月娘)	114
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	120
5.1 สตรีที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับหลักจริยธรรมสตรีของขงจื้อ	120
5.1.1 สตรีที่ตระหนักถึงการมีตัวตนและคุณค่าในตัวเอง	121
5.1.1.1 ความต้องการความอบอุ่นในครอบครัวและที่พึ่งทางใจ	121
5.1.1.2 ความต้องการทางเพศ	122
5.1.2 สตรีที่แสวงหาสิทธิที่เท่าเทียมในการใช้ชีวิตคู่ของชายและหญิง	122
5.1.3 สตรีที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์และเงินทอง	123
5.2 สตรีที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรมสตรี	124
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยขั้นต่อไป	125
รายการอ้างอิง	126

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ตารางสรุปรายชื่อและบาทบาทของตัวละครสตรีในเรื่องจินผิงเหมย	136
ภาคผนวก ข ผังครอบครัวตระกูลซีเหมินและญาติ	149

ประวัติผู้เขียน	156
-----------------	-----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมจีนที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง เดิมนับว่าเป็นหนึ่งใน “สี่สุดยอดนิยายสมัยหมิง” (明代四大奇书) ร่วมกับนิยายอีกสามเรื่องคือ สามก๊ก ซ้องกั๋ง และไซอิ๋ว แต่เนื่องจากเนื้อเรื่องมีฉากพรรณนาบทสังวาสจำนวนมาก จึงทำให้ถูกจัดเป็นหนังสือต้องห้าม ต่อมาในสมัยราชวงศ์ชิงได้กำหนดให้นิยายเรื่องความฝันในหอแดงเข้ามาแทนที่ และเรียกว่า “สี่สุดยอดนิยายจีน” (中国四大名著) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมจินผิงเหมยจำนวนมากกลับพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องนี้มิใช่เรื่องเกี่ยวกับเพศหรือการบรรยายฉากอิโรติก หากแต่เป็นการบอกเล่าถึงสภาพสังคมจีนในยุคราชวงศ์หมิงตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่เศรษฐกิจของจีนพัฒนาอย่างรวดเร็ว ปัจจัยด้านความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าเริ่มปรากฏเป็นเค้าโครงของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism Economy) ผลักดันสังคมให้เกิดแนวโน้มสู่ความเป็น “ปัจเจกนิยม” (Individualism) ที่มุ่งเน้นการรู้จักตัวตนของตนเองมากกว่าการมีสำนึกรับผิดชอบต่อบ้านเมืองตามแนวคิดขงจื้อ ส่งผลให้ระบบความคิดและความเชื่อแบบเก่าสั่นคลอน นำมาซึ่งปัญหาการเอา راحتเอาเปรียบ การทุจริตใช้อำนาจในทางมิชอบของข้าราชการ บ้านเมืองไร้ความสงบร่มเย็นและขาดเสถียรภาพ จนนำไปสู่การล่มสลายของราชวงศ์หมิงในท้ายที่สุด

อดุลย์ รัตนมันเกษม เขียนคำวิจารณ์ในบทความเรื่อง “วรรณคดีเด่นสมัยหมิง ‘จินผิงเหมย’” ไว้ว่า

“เรื่อง “จินผิงเหมย” ไม่เพียงเป็นนิยายที่ทรงคุณค่าทางวรรณคดีสูงมากเท่านั้น หากมันยังเป็นงานเขียนด้านสังคมวิทยาที่สำคัญยิ่งเล่มหนึ่งด้วย นิยายเรื่องนี้ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจทีเดียว สำหรับใครก็ตามที่สนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องราวชีวิตของคนจีนในช่วงปลายสมัยราชวงศ์หมิง”¹

สิ่งที่ทำให้จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่แตกต่างจากนิยายร่วมสมัยเรื่องอื่น คือมุ่งเน้นการนำเสนอบทบาทและอัตลักษณ์ของครอบครัวชนชั้นกลางไปจนถึงระดับล่างในช่วงเวลานั้น เผยให้เห็นปมขัดแย้งอันเกิดจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้ระบอบศักดินา เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องและการประกอบสร้างตัวละครเอกแล้วพบว่า จินผิงเหมยนับว่าเป็นนิยายเรื่องยาวเรื่องแรกที่ใช้

¹ หนังสือสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (12-18 เมษายน 2545).

ครอบครัวของซีเหมินซิง เป็นฉากหลักของเรื่อง บรรยายถึงการดำเนินชีวิตของซีเหมินซิงและสมาชิกในครอบครัว แสดงให้เห็นถึงสภาพครอบครัวของจีนที่ผู้ชายเป็นใหญ่และสามารถมีภรรยาหลายคนได้นำไปสู่ปัญหาการหึงหวงและการแย่งชิงตำแหน่งภรรยาคนโปรดจนเกิดความวุ่นวายภายในครอบครัว ความขัดแย้งและการต่อสู้แย่งชิงที่ปรากฏในเรื่องนี้อีกนัยหนึ่งก็แสดงให้เห็นถึงชะตากรรมที่เลวร้ายของผู้หญิงที่ต้องแบกรับความกดดันจากครอบครัวที่เคร่งครัดมาเป็นเวลานาน

ในสภาพครอบครัวที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน การรักษาความสัมพันธ์เพื่อความมั่นคงของครอบครัวถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ครอบครัวของซีเหมินซิงแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของแนวคิดขงจื้อในการเข้าไปจัดการกับระบบครอบครัว ภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้บุคลิกลักษณะของตัวละครมีพัฒนาการที่หลากหลายและมีลักษณะเฉพาะในแบบของตัวเอง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ความซับซ้อนและปมปัญหาต่าง ๆ นี้ถือเป็นอีกหนึ่งลักษณะสำคัญของเรื่อง จินผิงเหมย กล่าวคือความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและสถานภาพของสตรีภายใต้กรอบแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อสมัยราชวงศ์หมิง

ในยุคหมิง นอกจากค่านิยมบุรุษมีอำนาจเหนือสตรีและความกดดันภายใต้ระบอบศักดินาที่มีขงจื้อเป็นแนวคิดหลักแล้ว ผู้หญิงยังต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าถึงขีดสุด ประเทศจีนมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจทั้งการค้าทางทะเล เส้นทางสายไหม และการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าภายในประเทศ สภาพสังคมเช่นนี้ทำให้สินค้าที่เกินความจำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือยหลังไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง พ่อค้ามีบทบาทมากขึ้นในระบบการค้าของจีน เงินทองสะพัดทั่วราชอาณาจักร ผู้คนจึงเริ่มหันมาบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น ส่งผลให้แนวคิดเรื่อง “รักษาหลักการแห่งสวรรค์ ขจัดสิ้นความปรารถนา” (存天理, 灭人欲) ของขงจื้อใหม่เริ่มสั่นคลอนจากความท้าทายของแนวคิดวัตถุนิยม (Materialism)

นอกจากนี้ในช่วงปลายราชวงศ์ หลี่จื้อ (李贽 ค.ศ. 1527-1602) นักคิดสำนักขงจื้อได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า “เครื่องนุ่งห่มและอาหาร เป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์” (穿衣吃饭, 即是人伦物理) อาหารและเครื่องนุ่งห่มเป็นแรงกระตุ้นต่อการกระทำของมนุษย์ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ยิ่งกระตุ้นให้ผู้คนในสังคมหันมาให้ความสนใจกับความต้องการของตนมากขึ้น ผู้คนเริ่มใคร่ครวญและแสวงหาความต้องการที่แท้จริงของตัวเอง สภาวะเช่นนี้ความต้องการของผู้คนที่สอดคล้องกับสภาพสังคมจึงเป็นความต้องการทางด้านจิตใจและวัตถุ จนความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมค่อย ๆ ลดน้อยลง ไม่เว้นแม้แต่สตรีซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะถูกกดทับการมีตัวตนมาเป็นเวลานาน เช่นเดียวกับผู้คนในสังคม ในเวลานี้พวกเขาก็เริ่มตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง หันมาให้ความสำคัญกับความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ และแสวงหาสิ่งที่จะมาเติมเต็มความต้องการเหล่านั้น

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่ให้ภาพของผู้หญิงบางส่วนที่มีการแสดงออกทางพฤติกรรมไม่เป็นไปตามกรอบขงจื้อ ทั้งที่สังคมขณะนั้นยังคงถูกครอบงำโดยกรอบแนวคิดขงจื้ออย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะแนวคิดขงจื้อใหม่ซึ่งเริ่มขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งและได้รับการยอมรับสูงสุดในสมัยราชวงศ์หมิง การนำเสนอตัวละครในลักษณะหญิงชั่วร้ายเลวทราม โดยอาศัยสภาพสังคมในการพัฒนาตัวละครให้มีความสมจริง ลักษณะนิสัยและภาวะทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงของตัวละคร ความขัดแย้งในตัวเอง ความไร้ซึ่งเหตุและผลของการกระทำ และการแสวงหาความต้องการทางเพศ สิ่งเหล่านี้ล้วนเผยให้เห็นสภาพความเป็นจริงของผู้หญิงจีนยุคโบราณ ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อผ่านพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมจินผิงเหมย เพื่อเข้าใจสภาพสังคมและสถานภาพของสตรีในสมัยราชวงศ์หมิง

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 วรรณกรรมจินผิงเหมยสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อ

1.3.2 วรรณกรรมจินผิงเหมยสะท้อนสภาพสังคมและสถานภาพของสตรีในสมัยราชวงศ์หมิง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 บทต้นฉบับนิยายจีนจินผิงเหมยฉบับ “จินผิงเหมยฉบับฉงเจิน” (崇祯本) หรือ “จินผิงเหมยฉบับวิพากษ์” 《新刻绣像批评金瓶梅》 ซึ่งเป็นฉบับที่มีการตีพิมพ์ใหม่และมีคำวิจารณ์พร้อมภาพประกอบ เนื่องจากเป็นฉบับที่แพร่หลายทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศ รวมถึงในประเทศไทย

1.4.2 วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาเฉพาะหัวข้อที่เกี่ยวกับแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้เข้าใจแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย

1.5.2 ทำให้เข้าใจสภาพสังคมและสถานภาพของสตรีในสมัยราชวงศ์หมิงผ่านวรรณกรรมจินผิงเหมย

1.6 การศึกษาเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

เอกสารภาษาไทย

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่พบเอกสารหรืองานวิจัยที่เป็นภาษาไทยในประเด็นที่ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมยโดยตรง มีเพียงเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจินผิงเหมยในประเด็นอื่น ๆ เท่าที่พบเป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาด้านไวยากรณ์ในวรรณกรรมจินผิงเหมยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 เล่ม และมีบทความที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิยายจินผิงเหมย 2 บทความ ซึ่งมีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

1.6.1 วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง”² ศึกษาเรื่องส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนิยายเรื่องจินผิงเหมยจากจินผิงเหมยฉบับโบราณ (古本金瓶梅) ตีพิมพ์ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1926 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภาษาจีนยุคใกล้กำลังจะพัฒนามาเป็นภาษาจีนปัจจุบัน เนื้อหาหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทยดอกเหมยในแจกันทอง ผลการศึกษาพบว่าลักษณะการถ่ายทอดความหมายโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนิยายจินผิงเหมยที่ปรากฏอยู่ในฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “ดอกเหมยในแจกันทอง” มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การถ่ายทอดความหมายโดยรักษาโครงสร้างครบถ้วน การถ่ายทอดความหมายโดยเก็บส่วนประกอบแต่สลับลำดับ และการถ่ายทอดความหมายโดยการปรับเนื้อหา ซึ่งไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นในวิทยานิพนธ์ที่กำลังศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาในประเด็นดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทาง

² พิบุณย์ ลิ้มอารีย์สุข, “การศึกษาเปรียบเทียบส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาจีน, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558).

การแปลส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้เป็นภาษาไทย มีประโยชน์ต่อการแปลตัวบทจากต้นฉบับภาษาจีนเมื่อใช้ในการอ้างอิง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจีนผิงเหมยเพียงเรื่องเดียวที่พบในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่านักวิชาการของไทยให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมเรื่องนี้ น้อยมาก แม้จะมีการนำมาแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2532 แต่ก็ยังไม่มีการแปลจนครบ 100 ตอน อีกทั้งยังเป็นการแปลที่ไม่ได้มาจากต้นฉบับภาษาจีน จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมจีนผิงเหมย เช่น คุณค่าด้านวรรณศิลป์ ด้านประวัติศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจีนผิงเหมย จะเป็นอีกหนึ่งงานวิจัยที่ขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับจีนผิงเหมยในประเทศไทยให้กว้างขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาลักษณะพิเศษของสภาพสังคมจีนสมัยราชวงศ์หมิง รวมถึงเข้าใจทัศนคติและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ณ ช่วงเวลานั้น

1.6.2 บทความเรื่อง “บุปผาในกุณชิตทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ ‘ยาขอบ’ ที่แปลไม่จบ”³

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนเรื่อง “จีนผิงเหมย” กับนิยายฉบับแปลไทยเรื่อง “บุปผาในกุณชิตทอง” ของยาขอบในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ที่มาและความสำคัญของเรื่องจีนผิงเหมย
2. ประวัติการตีพิมพ์เรื่องจีนผิงเหมยในประเทศไทยและประเทศจีน
3. เนื้อเรื่องย่อและคุณค่าของวรรณกรรมจีนผิงเหมย
4. ผลงานแปลเรื่อง “บุปผาในกุณชิตทอง” ของยาขอบ

บทความเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจของโชติ แพร่พันธุ์ เจ้าของนามปากกา “ยาขอบ” ที่มีต่อวรรณกรรมจีนเรื่อง “จีนผิงเหมย” อันเป็นที่มาของการนำมาแปลเป็นฉบับภาษาไทย โดยใช้ลักษณะการแปลรูปแบบเดียวกับนิยายจีนเรื่องยาวเรื่อง “สามก๊กฉบับวณิช” มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบการแบ่งตอนของ “บุปผาในกุณชิตทอง” กับ “จีนผิงเหมย” ฉบับภาษาจีน ทั้งยังนำเสนอข้อมูลสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับนิยายจีนผิงเหมย ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับนิยายจีนเรื่องนี้มากขึ้น ถือเป็นเอกสารภาษาไทยที่รวบรวมข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวรรณกรรมจีนผิงเหมยไว้มากที่สุด มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวในประเทศไทย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมจีนผิงเหมยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ในบทความเรื่องนี้ยังมีบางประเด็นที่ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์นัก เช่น ประวัติการตีพิมพ์เรื่องจีนผิงเหมยในประเทศไทยและประเทศจีน รวมทั้งเนื้อเรื่องและตอนจบ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดด้านภาษา

³ ศานติ-นวรรตน์ ภักดีคำ, “บุปผาในกุณชิตทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ ‘ยาขอบ’ ที่แปลไม่จบ,” *ศิลปวัฒนธรรม* ปีที่ 29, ฉบับที่ 7 (พฤษภาคม 2551): 160.

หรือการเข้าถึงข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลานั้น อย่างไรก็ตาม บทความได้เน้นย้ำให้เห็นถึงคุณค่าด้านสังคมและคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของนิยายเรื่องนี้ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับนักวิชาการจีนผิงเหมยศึกษา (金瓶梅学)

1.6.3 บทความเรื่อง “วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475 (ตอนที่ 2)”⁴ เนื้อหาหลักของบทความนี้คือวิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475 โดยศึกษาประวัติการแปลวรรณกรรมจีน เสนอข้อมูลเกี่ยวกับสำนักพิมพ์และช่วงเวลาในการตีพิมพ์อย่างละเอียด นอกจากนี้ยังศึกษาลักษณะและวิธีการแปล จุดประสงค์การแปล ตลอดจนจกษณะเนื้อหา ทำให้ทราบว่าตั้งแต่ยุคแรกเริ่มการแปลวรรณกรรมจีนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึง พ.ศ. 2475 มีงานแปลวรรณกรรมจีนกว่าร้อยเรื่อง จุดประสงค์การแปลในยุคแรกเพื่อศึกษาดาราพิชัยสงคราม ต่อมาเปลี่ยนแปลงไปเป็นการแปลเพื่อความบันเทิง การแปลส่วนใหญ่เป็นการถอดความและเรียบเรียงให้สละสลวย แบ่งเนื้อหาของเรื่องเป็น 3 ประเภท ได้แก่ นวนิยายอิงพงศาวดาร นวนิยายกำลังภายใน และนวนิยายประเภทสังนิยม

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นการแปลวรรณกรรมจีนผิงเหมยเป็นภาษาไทย เรื่องแรกมีชื่อว่า “กิมบั้งบัว” เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2475 และวิวัฒนาการการแปลต่อมาหลังจากนั้น ทำให้เมื่อเทียบกับบทความเรื่อง “บุปผาในกฤษณาทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ 'ยาขอบ' ที่แปลไม่จบ” แล้วมีการนำเสนอข้อมูลการตีพิมพ์ในประเทศไทยได้ละเอียดกว่า แต่ข้อมูลการตีพิมพ์ในประเทศไทยจีนนำเสนอไว้เพียงแค่ว่าในช่วงยุคสาธารณรัฐประชาชนจีนเพียงไม่กี่เล่มเท่านั้น อย่างไรก็ตาม บทความนี้ทำให้ทราบว่าผิงเหมยจัดอยู่ในกลุ่มของการแปลนวนิยายประเภทสังนิยม (Realist) และแม้จะจัดให้ผิงเหมยเป็นหนึ่งในนวนิยายจีนที่โดดเด่นและน่าศึกษามาก แต่เมื่อศึกษาบทความเรื่องนี้พบว่าผิงเหมยเป็นนิยายที่มีผู้นำมาแปลเป็นภาษาไทยและได้รับความนิยมน้อยมากเมื่อเทียบกับนวนิยายจีนเรื่องอื่น ๆ ในยุคเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในสังคมไทยไม่นิยมเสพนวนิยายจีนประเภทที่มีลักษณะสมจริง (Realistic) มากเท่ากับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์และนวนิยายกำลังภายใน อาจเป็นเพราะขนบการแปลวรรณคดีแบบเดิมของจีน หรืออาจเป็นเพราะเนื้อหาบางส่วนที่ลามกอนาจารขัดกับค่านิยมโบราณของไทย จึงทำให้มีการแปลเนื้อหาของเรื่องไปเพียงไม่ถึงครึ่งเรื่อง และไม่สามารถนำเสนอแก่นแท้ของเรื่องให้ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารออกมาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษานวนิยายธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจีนผิงเหมยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว และอาจทำให้การศึกษาวรรณกรรมจีนผิงเหมยมีมุมมองที่ต่างจากเดิมได้

⁴ วินัย สุภัสส, “วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475 (ตอนที่ 2),” *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* ปีที่ 4, ฉบับที่ 4 (2554): 131-176.

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อสืบค้นประเด็นปัญหา และนำมาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของประเด็นการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

1.6.4 วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีจีนตามวัฒนธรรมขงจื้อ กรณีศึกษาวรรณกรรมเรื่อง เตือนหญิง (NUJIE) หลุนอี่วสำหรับสตรี (NULUNYU) นิวาสศึกษา (NEIXUN) และบันทึกสตรีต้นแบบ (NUFANJIELU)”⁵ ศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของแนวทางในการสั่งสอนสตรีของจีนจากวรรณกรรมสอนสตรี 4 เรื่องหลักของจีน ได้แก่ เตือนหญิง 《女戒》 หลุนอี่วสำหรับสตรี 《女论语》 นิวาสศึกษา 《内训》 และบันทึกสตรีต้นแบบ 《女范捷录》 เรียกรวมกันว่า นารีจตุรปกรณ์ 《女四书》 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำให้ทราบว่า แนวคิดขงจื้อซึ่งเป็นสำนักปรัชญาที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประเทศจีนส่งผลถึงการให้การศึกษาแก่สตรี เช่นกัน และถึงแม้ว่าวรรณกรรมทั้งสี่เรื่องจะประพันธ์ขึ้นโดยสตรี แต่ทุกคนล้วนเป็นสตรีที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในตำราขงจื้อและได้รับอิทธิพลจากแนวคิดขงจื้อ ดังนั้นนารีจตุรปกรณ์จึงมีเนื้อหาการสอนที่สอดคล้องกับปรัชญาขงจื้อ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อบทและแนวคำสอนภายในหนังสือนารีจตุรปกรณ์ที่ไปในทิศทางเดียวกันและแตกต่างกัน พบว่าวรรณกรรมทุกเรื่องมีข้อบทที่เหมือนและมีความใกล้เคียงกัน โดยแบ่งแนวคำสอนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ แนวคำสอนที่สอนคุณธรรมเฉพาะบุคคล และแนวคำสอนที่ให้นำไปปฏิบัติต่อผู้อื่น คำสอนเกี่ยวกับความอ่อนน้อมถ่อมตน การรักษาพรหมจรรย์ การระวังกิริยาท่าทางและการแต่งกาย ความสามัคคีปรองดอง ชยันตเข้มแข็ง การปฏิบัติต่อบิดามารดา รวมถึงบิดามารดาของสามี ความรู้ความสามารถ และการปรับปรุงแก้ไขตน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับแนวทางที่แต่ละเล่มต่างกัน ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านที่ปรากฏเฉพาะในหลุนอี่ว สำหรับสตรี แนวทางการปฏิบัติต่ออนุภรรยาและบุตรที่เกิดจากอนุภรรยา การปฏิบัติต่อพระญาติฝ่ายตนเอง และการปฏิบัติต่อบริวาร ที่ปรากฏเพียงแคในเรื่องนิวาสศึกษาเท่านั้น

นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องนี้ยังวิเคราะห์การยกคำอ้างจากแนวคิด ปรัชญา คติชน ดั้งเดิม เช่น อ้างถึงคัมภีร์กตัญญูสำหรับสตรี 《女孝经》 ซึ่งเป็นวรรณกรรมสอนสตรีในยุคก่อนหน้า คำกล่าวของสำนักขงจื้อ เช่นคำสอนของขงจื้อ (孔子) และสวินจื้อ (荀子) รวมถึงคัมภีร์โบราณ ได้แก่ คัมภีร์หลุนอี่ว 《论语》 คัมภีร์กวีนิพนธ์ 《诗经》 คัมภีร์พิธีกรรม 《礼记》 คัมภีร์พิธี

⁵ รติรัตน์ กุญแจทอง, “การศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีจีนตามวัฒนธรรมขงจื้อ กรณีศึกษาวรรณกรรมเรื่อง เตือนหญิง (NUJIE) หลุนอี่วสำหรับสตรี (NULUNYU) นิวาสศึกษา (NEIXUN) และบันทึกสตรีต้นแบบ (NUFANJIELU),” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2559).

พยากรณ์ 《易经》 คัมภีร์ประวัติศาสตร์ 《书经》 และบันทึกทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ จารัตราวงศ์โจว 《周礼》 บันทึกจ้าวจ้วน 《左转》 พงศาวดารราชวงศ์ฮั่น 《汉书》

แม้ว่าวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจีนผิงเหมยโดยตรง แต่การรวบรวมและวิเคราะห์คำสอนสำคัญจากนาริจตรปรกรณ์ที่เป็นหัวใจสำคัญสำหรับสตรีซึ่งได้รับอิทธิพลจากปรัชญาขงจื้อ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าคุณธรรมสตรีมีที่มาจากหลักปรัชญาขงจื้อ ในแต่ละคำสอนสะท้อนให้เห็นถึงจริยธรรมของขงจื้อ ดังนั้นคำสอนและคุณธรรมสำหรับสตรีที่รวบรวมไว้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมีประโยชน์ต่อการนำไปอ้างอิงเป็นเกณฑ์ศึกษาพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร เพื่อวิเคราะห์แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนผิงเหมย

1.6.5 วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา”⁶ ศึกษานิยายจีนที่จัดว่าเป็นวรรณกรรมแนวใหม่ในสังคมจีนยุคเหมาเจ๋อตง (毛泽东) ทั้งหมด 9 เรื่อง ได้ข้อสรุปว่า ตัวละครเอกหญิงในนวนิยายเป็นผู้หญิงที่มีความกล้าที่จะแสวงหาความเป็นตัวเอง กล้าที่จะยืนยันความเป็นตัวเองในสังคมที่กำลังเกิดความเปลี่ยนแปลง การเป็นตัวของตัวเองของผู้หญิงจีนในยุคนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการให้ความสำคัญกับตัวเองในฐานะปัจเจกชน และการให้ความสำคัญกับการรับผิดชอบต่อประเทศและเพื่อนร่วมชาติในฐานะปัญญาชน สะท้อนสภาพความเป็นจริงส่วนหนึ่งของสังคมจีนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีการนำเสนอแนวคิดความเป็นหญิง และอัตลักษณ์ของหญิงชาวจีน ทั้งยังมีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดสตรีนิยมของนักคิดสตรีนิยม เช่น ซีมอน เดอโบว์วัวร์ (Simone de Beauvoir) จูดีธ บัทเลอร์ (Judith Butler) และลินดา อัลคอฟฟ์ (Linda Alcoff) รวมถึงนักคิดนักปรัชญามนุษยวิทยา (humanism) เช่น มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เป็นต้น โดยมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันว่าความเป็นหญิงเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างจากสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นความเป็นหญิงของสตรีจีนถูกหล่อหลอมขึ้นจากสภาพแวดล้อม ขนบจารีตและค่านิยมของสังคมจีนที่ยึดหลักปิตาธิปไตย

ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมที่ขัดกับคุณธรรมสตรีของตัวละครหญิงในเรื่องจีนผิงเหมย มีลักษณะร่วมกับสตรีในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ กล่าวคือความพยายามในการต่อกรกับชนบความเป็นหญิงตามระบบปิตาธิปไตยที่ฝังรากลึกในสังคม การแสวงหาอัตลักษณ์และพื้นที่สำหรับตัวเอง การตระหนักถึงสิทธิและบทบาทที่ถูกจำกัดไว้ด้วยค่านิยมโบราณ ตลอดจนความพยายามลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตของตัวเอง การนำเสนอภาพผู้หญิงที่เด็ดเดี่ยว ประพฤติตนขัดกับขนบจารีตที่กำหนดไว้ตาม

⁶ อัจฉมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

คติขงจื้อ ผู้หญิงเหล่านี้แสวงหาเสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง และชีวิตที่เปี่ยมด้วยคุณค่าและความหมาย เสรีภาพในความรักและการเลือกคู่ครอง หรือแม้แต่การที่ผู้ชายกลับกลายมาเป็นเครื่องสนองความต้องการของผู้หญิง ซึ่งนับว่าเป็นการทำทลายวาทกรรมความเป็นหญิงในชนบขงจื้อที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเรื่องจินผิงเหมย จะพบว่าลักษณะของผู้หญิงผู้ตื่นรู้ หญิงผู้แสวงหา และหญิงนักสู้ที่เป็นตัวแทนของแนวคิดความเป็นหญิงที่แตกต่างจากชนบเดิม นั้น ก็มีปรากฏให้เห็นในเรื่องจินผิงเหมยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะในยุคปลายราชวงศ์หมิงซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประพันธ์วรรณกรรมจินผิงเหมยขึ้นนั้น ก็เป็นช่วงเวลาที่สภาพสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน จึงเริ่มมีความพยายามที่จะแสดงออกถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้หญิงในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกกดทับไม่ให้แสดงออกในอดีต แต่เมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป จึงก่อเกิดการปะทะกันระหว่างวาทกรรมเดิมและวาทกรรมใหม่ที่มาจากภายนอก ส่งผลให้ผู้หญิงพยายามประกอบสร้างความเป็นหญิงในแบบของตน

เอกสารภาษาจีน

จินผิงเหมยได้รับการยกย่องว่าเป็นนิยายที่มีคุณค่าทั้งด้านวรรณคดีและด้านสังคมวิทยา ทั้งนี้เพราะมีการใช้ภาษาและกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในช่วงปลายราชวงศ์หมิง จึงมีผู้สนใจศึกษาวิจัยนิยายเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก การวิจัยนิยายจินผิงเหมยในประเทศจีนเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1962 จนถึงปัจจุบันก็ยังมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนี้ครอบคลุมหลากหลายด้าน โดยเฉพาะด้านวรรณคดีจีนมีจำนวนการวิจัยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมจินผิงเหมยได้รับความนิยมในวงวิชาการจีนอย่างกว้างขวาง และเป็นวรรณกรรมที่อุดมไปด้วยองค์ความรู้มากมาย

สำหรับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมย ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงไว้ 2 กลุ่ม คือ วิทยานิพนธ์หรือบทความที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแนวคิดขงจื้อกับครอบครัวในเรื่องจินผิงเหมย และบทความที่วิเคราะห์ตัวละครในเรื่องจินผิงเหมย ซึ่งมีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

1.6.6 บทความเรื่อง 《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》⁷ ศึกษาคุณธรรมครอบครัวตามแนวคิดขงจื้อและความสัมพันธ์ของสามีภรรยาในเรื่องจินผิงเหมย พบว่าครอบครัวซีเหมินมีซีเหมินซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดในบ้าน ไม่มีทายาทสี่รุ่นอยู่ร่วมกัน และแม้จะมีภรณาน้อยหลายคน แต่ก็ไม่มีทายาทสืบสกุล นอกจากนี้ตามค่านิยมครอบครัวจีนโบราณ สามีต้องเป็นตัวอย่าง

⁷ Liu Xiangyu 刘相雨 《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》, 曲阜师范大学文学院 2009 年版。

ให้กับภรรยา แต่ซีเหมินซึ่งนั่นกลับเป็นชายหนุ่มที่เอาแต่ใช้ชีวิตเที่ยวเตร่เสเพล หากมองตามทัศนะของขงจื้อ ครอบครัวของซีเหมินซึ่งนั่นถือว่าล้มเหลว ไม่สมควรได้รับการยกย่อง แต่ในทางกลับกันเขาก็กลับกลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลคนหนึ่งแห่งเมืองซิงเหอ สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างหลักจริยธรรมของขงจื้อกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ณ ขณะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพครอบครัวของซีเหมินซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของสังคมร่วมสมัย

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ซีเหมินซึ่งมีความสัมพันธ์กับภรรยา แต่ละคนในลักษณะที่หลากหลาย ระบบครอบครัวสามีกับภรรยาหลายคน ก่อเกิดความขัดแย้ง ความอิจฉาริษยา จนนำไปสู่ความวุ่นวายในครอบครัว ภายใต้ปมปัญหาและความขัดแย้งภายในครอบครัวนี้แฝงไว้ด้วยแนวคิดจริยธรรมของขงจื้อที่พยายามเข้ามาจัดการกับระบบครอบครัว เพื่อความสงบสุขของสังคม

1.6.7 วิทยานิพนธ์เรื่อง 《《醒世姻缘传》的夫妻关系研究》⁸ ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “เครื่องตักเตือนแก่สันนิวาส 《醒世姻缘传》 ซึ่งเป็นนวนิยายแนวครอบครัวที่แต่งขึ้นหลังจินผิงเหมย วิเคราะห์หลักความสัมพันธ์ของครอบครัวในสังคม พฤติกรรมบางอย่างของตัวละครที่เผยให้เห็นถึงด้านมืดของสังคมศักดินา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สนับสนุนแนวคิดสตรีนิยม สำนวณพฤติกรรมของสตรีและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาแต่ละรูปแบบผ่านการประยุกต์ใช้ความรู้ทางสังคมวิทยา จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ และจิตวิทยา โดยแบ่งผู้หญิงออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผู้หญิงที่มีคุณธรรม ผู้หญิงหยาบคาย และผู้หญิงที่สูญเสียคุณธรรม

นอกจากนี้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ยังวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญของการที่อำนาจของผู้ชายถูกคุกคาม จนนำไปสู่การสูญเสียอำนาจของผู้ชายและการพัฒนาการทางด้านจิตสำนึกของผู้หญิง ความรักและความเกลียดชังระหว่างสามีภรณากับความหมายแฝงทางวัฒนธรรมบทลงโทษที่ปรากฏในเรื่องเป็นการส่งเสริมให้หวนกลับสู่ศีลธรรมของขงจื้อ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อยืนยันความพยายามของผู้คนในการแสวงหาความเสมอภาคและเสรีภาพภายใต้ผลกระทบของการปลดปล่อยบุคลิกภาพ และกระตุ้นเตือนสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ให้ตระหนักถึงความจริงที่ว่าผู้หญิงก็มีฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

⁸ Kang Qing 亢清 《《醒世姻缘传》的夫妻关系研究》，汉中：陕西理工学院 2012 年版。

1.6.8 บทความเรื่อง 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》⁹ มีเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 พรรณณกรรมจีนโบราณที่ปรากฏข้อจำกัดในการแต่งงานตั้งแต่สมัยฮั่นจนถึงหมิง ส่วนที่ 2 ภาพรวมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรักและการแต่งงานในเรื่องจินผิงเหมย และส่วนที่ 3 มุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับความรักและการแต่งงานในเรื่องจินผิงเหมย สภาพความวุ่นวายที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมในช่วงเวลานั้นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในนิยายเป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งบอกถึงแนวโน้มของความถดถอยของวัฒนธรรมศักดินา สังคมที่บุรุษเป็นผู้นำ ความรักและการแต่งงานในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงานระหว่างขุนนางเพื่อผลประโยชน์ ขุนนางกับโสเภณี หญิงหม้ายที่แต่งงานใหม่หลายครั้ง สะท้อนให้เห็นถึงความย่อหย่อนในการควบคุมสังคมของแนวคิดขงจื้อ

ในส่วนของการวิเคราะห์ตัวละครในเรื่องจินผิงเหมย จากการสืบค้นพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องนี้จำนวนมาก มีทั้งการศึกษาภาพรวมในหัวข้อลักษณะนิสัยของตัวละคร และการศึกษาหัวข้อเฉพาะตัวละคร ได้แก่ ซีเหมินชิง ฉินจิงจี (陈经济) พานจินเหลียน (潘金莲) หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿) อู๋เยว่เหนียง (吴月娘) เมิ่งอวี่โหลว (孟玉楼) และหวังลิวเออร์ (王六儿) โดยตัวละครที่มีผู้ศึกษามากที่สุดคือซีเหมินชิง รองลงมาคือ พานจินเหลียน หลี่ผิงเออร์ และอู๋เยว่เหนียง ตามลำดับ

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของสตรีในเรื่องจินผิงเหมย เพื่อศึกษาแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อจากบทความวิเคราะห์ตัวละครในเรื่องจินผิงเหมย มีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

1.6.9 บทความเรื่อง 《《金瓶梅》女性形象解读》¹⁰ ศึกษารูปแบบลักษณะเฉพาะของตัวละครผู้หญิงในเรื่องจินผิงเหมย โดยตัวละครในเรื่องเป็นเสมือนตัวแทนของผู้หญิงในสังคมเมืองซึ่งได้รับอิทธิพลและผลกระทบจากสภาพสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป หล่อหลอมเป็นสตรีที่มีรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะตัว ต่างจากสตรีในนิยายเรื่องอื่น ๆ ตามชนบทโบราณ ซึ่งถือเป็นอีกความสำเร็จของการก้าวไปสู่ชนบทการเขียนนิยายของจีนรูปแบบใหม่

ลักษณะเฉพาะของผู้หญิงในเรื่องจินผิงเหมย ได้แก่ การที่มีตัวละครหญิงในเรื่องถึงสองร้อยกว่าคน ในแต่ละบทมีตัวละครผู้หญิงเทียบเท่าหรือมากกว่าตัวละครชาย ผู้หญิงเหล่านี้ได้ใช้คุณสมบัติหรือเงื่อนไขของตนเองในการดำรงชีพอยู่โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายในเรื่อง

⁹ Wang Juqin 王菊芹 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》，郑州大学学报 2008 年版。

¹⁰ He Shujuan, Yang Ping 何淑娟, 杨萍 《《金瓶梅》女性形象解读》，吉林工程技术师范学院学报 2009 年版。

หลากหลายรูปแบบ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของสังคมจีนในศตวรรษที่ 16 นอกจากนี้ในบทความยังชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวทางโลกของผู้หญิง โดยเฉพาะความต้องการเรื่องเพศ ทั้งนี้เพราะสังคมเมืองเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยวัตถุนิยมและความใคร่ ทำให้สภาพแวดล้อมทางสังคมมีส่วนช่วยส่งเสริมการมีตัวตนของผู้หญิง และนำไปสู่การแสวงหาความสุขทางกายและใจ โดยมีพานจินเลียนเป็นตัวแทนของการแสวงหาความสุขทางโลก และยังมีผู้หญิงบางส่วนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ด้านวัตถุเงินทอง พฤติกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากการแรงกดดันจากสังคม และอีกส่วนหนึ่งอาจมาจากความมัวหมองของสังคมในขณะนั้น

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.7.1 การสะกดคำและถ่ายถอดเสียงภาษาจีนจะใช้ภาษาจีนกลาง โดยยึดถือตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนกลางของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ในเอกสารจีน สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 ยกเว้นคำที่คนไทยคุ้นเคยแล้ว เช่น เชียงไฮ้ กวางตุ้ง พระนางซูสีไทเฮา เป็นต้น

1.7.2 ระบบการอ้างอิงเอกสารภาษาจีน ใช้ตามเกณฑ์การอ้างอิงเอกสารภาษาจีนของมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2556

บทที่ 2

วรรณกรรมจินผิงเหมยและสภาพสังคมสมัยหมิง

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเสื่อมโทรมของสังคมจีนในช่วงปลายราชวงศ์หมิง ด้วยเหตุจากความเจริญทางเศรษฐกิจ วิทยาการและแนวคิดทันสมัยที่หลั่งไหลเข้ามา รวมถึงการเติบโตของกระแสแนวคิดขงจื้อใหม่ที่แตกสาขาย่อยเป็นกลุ่มที่สนับสนุนแนวคิดแบบเก่าและสนับสนุนแนวคิดแบบใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในเวลานั้น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางความคิดและค่านิยมของผู้คนในสังคม ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธียืมฉากในอดีตบรรยายเรื่องราวเสียดสีสังคมโดยแสดงภาพความรุ่งเรืองและตกต่ำของครอบครัวซีเหมินซึ่งคู่ขนานไปกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด แต่ศีลธรรมจริยธรรมของผู้คนกลับตกต่ำลง ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์พื้นฐานในครอบครัวสั่นคลอน ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย สังคมจีนเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว จินผิงเหมยนับว่าเป็นนิยายเรื่องยาวเรื่องแรกที่บรรยายฉากหลักของเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว¹ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมศักดินาภายใต้แนวคิดชายเป็นใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของผู้หญิงในยุคโบราณ และลักษณะเฉพาะของสังคมจีนในยุคสมัยราชวงศ์หมิง

2.1 วรรณกรรมจินผิงเหมย

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมประเภทนิยายเรื่องยาวจำนวน 100 ตอน ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิงเนื้อเรื่องและตัวละครส่วนหนึ่งดัดแปลงมาจากนิยายเรื่องซ้องกั๋งหรือวีรบุรุษแห่งเขาเหลียนซาน 《水浒传》 มีการดำเนินเรื่องในช่วงเดียวกันคือระหว่าง ค.ศ. 1111-1127 ตรงกับสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ โดยเนื้อหาของจินผิงเหมยอ้างอิงจากตอนที่ซีเหมินซึ่งเป็นซู้กับพานจินเหลียนและร่วมมือกันสังหารอู๋ต้าสามีเก่าของพานจินเหลียน ผู้ประพันธ์ใช้นามปากกาว่า “หลานหลิงเซี่ยวเซี่ยวเซิง” (兰陵笑笑生) แต่ไม่สามารถยืนยันชื่อจริงได้ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อเรื่องมีสำนวนภาษาหลู่หนาน (鲁南) ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นทางตอนใต้ของมณฑลซานตง (山东) จำนวนมาก และ “หลานหลิง” (兰陵) ยังเป็นชื่อเมืองเก่าที่ปัจจุบันคือเมืองซังซาน (苍山) ในมณฑลซานตง จึงมีผู้สันนิษฐานว่าผู้ประพันธ์น่าจะเกิดหรืออาศัยอยู่ในแถบมณฑลซานตง โดยนักวิชาการที่ศึกษาจินผิงเหมยส่วนใหญ่ให้ความเห็น

¹ Liu Xiangyu 刘相雨 《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》，山东曲阜，曲阜师范大学文学院 2009 年版 22 第。

ว่าบุคคลที่มีความเป็นไปได้มีจำนวนมาก และมีหกคนที่มีแนวโน้มมากที่สุดคือ หวังซือเจิน (王世贞) หลี่ไคเซียน (李开先) ฌูลง (屠隆) จยาซานจิ้น (贾三近) สิวเว่ย (徐渭) และหวังจื่อเต็ง (王稚登) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัดว่าเจ้าของนามปากกาเหล่านั้นหลังเชี่ยวชาญเชิงที่แท้จริงคือใคร

ศานติ-นวรรตน์ เขียนในบทความของเขาว่า “ส่วนนามของผู้ประพันธ์และปีที่แต่งเรื่องจินผิงเหมยจบ ล้วนเป็นปัญหาที่นักวิชาการหลายท่านได้สันนิษฐานไว้ต่างกัน แม้ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจน”² มีเพียงเสียงเล่าลือเกี่ยวกับผู้ประพันธ์มากมาย แต่ไม่สามารถระบุชื่อแน่ที่แท้จริงได้ นอกจากนี้เขายังอ้างถึงข้อความของ หยวนหงเต้า (袁宏道) ที่ปรากฏในหนังสือบันทึกโฮยวจิ่วชื่อลู่ (游居柿录) ที่ว่า “...เมื่อก่อนนั้นได้มีบัณฑิตลัทธิหยวนคนหนึ่งซึ่งไม่มีงานทำแต่ละวันจึงได้แต่สังเกตเรื่องโลกียะของชาวบ้านซึ่งก็ได้แก่ลักษณะของซี เหมินซิง (ไซหมิงเซ่ง) นั่นเอง...”³ คำว่า “ลัทธิหยวน” หมายถึงสำนักขงจื้อ ดังนั้นข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีความเป็นได้ที่ผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องนี้จะเป็นหนึ่งในบัณฑิตสำนักขงจื้อที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษา และใช้ประสบการณ์จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้คนในขณะนั้นบอกเล่าเรื่องราวสมัยหมิงผ่านวรรณกรรมจินผิงเหมย

มีผู้แปลชื่อเรื่อง “จินผิงเหมย” ตามความหมายของตัวอักษรจีนเป็นภาษาไทยไว้ว่า “ดอกเหมยในแจกันทอง” แต่ความเห็นที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับที่มาของการตั้งชื่อเรื่องคือข้อสันนิษฐานที่อ้างอิงจากตงอู๋นงจู่เค่อ (东吴弄珠客) ผู้เรียบเรียงเรื่องจินผิงเหมยที่เขียนข้อความตอนหนึ่งในคำนำของเรื่องว่า “แม้ว่าเรื่องนี้จะมีชื่อผู้หญิงจำนวนมาก แต่ใช้เฉพาะชื่อของ ‘พานจินเหลียน’ ‘หลี่ผิงเออร์’ และ ‘ผิงซุนเหมย’ มาตั้งชื่อเท่านั้น”⁴

นอกจากนี้ในหนังสือบันทึกโฮยวจิ่วชื่อลู่ของหยวนหงเต้าที่แต่งขึ้นในช่วงราชวงศ์หมิงได้กล่าวไว้ว่า “...เหตุที่เรียกว่า 'จิน' คือ 'จินเหลียน' นั่นเอง ที่เรียกว่า 'ผิง' นั่นก็คือ 'ผิงเออร์' และ 'เหมย' ก็คือ 'ซุนเหมย' นั่นเอง...”⁵ ชื่อของตัวละครทั้งสามนี้ เป็นชื่อที่กล่าวถึงมากที่สุดรองจากตัวละครเอกอย่างซีเหมินซิงซึ่งยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนั้นที่มาของชื่อเรื่องจึงมาจากชื่อตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ 3 คน ได้แก่ พานจินเหลียน หลี่ผิงเออร์ และผิงซุนเหมย

² ศานติ-นวรรตน์ ภัคดีคำ, “บุปผาในกุณฑีทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ “ยาขอบ” ที่แปลไม่จบ,” *ศิลปวัฒนธรรม* ปีที่ 29, ฉบับที่ 7 (พฤษภาคม 2551): 162.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน, 161.

นอกจากนี้ ยังมีผู้สันนิษฐานในเชิงสัญลักษณ์ว่า “จิน” หมายถึง ทองคำ เป็นสัญลักษณ์แทนทรัพย์สินเงินทอง “ผิง” หมายถึง ขวดหรือแจกัน เป็นสัญลักษณ์แทนสุราหรือความหรูหรา “เหมย” หมายถึง ดอกเหมยที่ดูอบบางแต่แข็งแกร่งทนทานด้านลมฝนและหิมะได้⁶ สัญลักษณ์ทั้งสามนี้แสดงถึงเจตนาแฝงของผู้ประพันธ์ที่ต้องการสะท้อนถึงคติความเชื่อและมายาคติของจีนเกี่ยวกับสตรี แม้ข้อสันนิษฐานที่กล่าวข้างต้นจะยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด แต่ก็ทำให้ทราบว่าจินผิงเหมยเป็นนิยายที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับผู้หญิง และมีตัวละครหลักที่เป็นผู้หญิงดำเนินเรื่องควบคู่ไปกับตัวละครเอกที่เป็นผู้ชาย แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่อผู้หญิง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องแปลก และแหวกขนบการประพันธ์นิยายจีนยุคโบราณ

สิ่งที่ทำให้จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่แตกต่างจากนิยายร่วมสมัย คือมุ่งเน้นการนำเสนอบทบาทและอัตลักษณ์ของครอบครัวชนชั้นกลางไปจนถึงระดับล่างในยุคราชวงศ์หมิง เผยให้เห็นปมขัดแย้งอันเกิดจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงภายใต้สังคมศักดินา เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องและการประกอบสร้างตัวละครพบว่า จินผิงเหมยนับว่าเป็นนิยายเรื่องยาวเรื่องแรกที่ใช้ครอบครัวเป็นฉากหลักของเรื่อง โดยมีซีเหมินซิงเป็นตัวละครหลัก ดำเนินเรื่องควบคู่ไปกับเหล่าภรรยาของเขาซึ่งเป็นตัวละครสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง เรื่องราวภายในครอบครัวของเขาสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว ระบบชายเป็นใหญ่ สามามีภรรยาได้หลายคน และภรรยาที่มีหน้าที่อยู่ภายใต้กรอบจารีตของสังคม นิยายบอกเล่าถึงปมปัญหาและความขัดแย้ง ความรักและความแค้นที่เกิดขึ้นในหมู่ภรรยา การต่อสู้เพื่อแย่งชิงสามีไว้ในครอบครอง นำไปสู่ความวุ่นวายและจุดจบของครอบครัว

ซีเหมินซิงเป็นชายรูปร่างที่มีนิสัยชั่วร้ายเลวทราม ทั้งยังลุ่มหลงในกามกิจ เขามีภรรยาทั้งหมด 8 คน ได้แก่ คุณนายเฉิน (陈氏) อุ่ยเว่ยเหนียง หลี่เจียวเออร์ จิวติวเออร์ ซุนเสวี่เอ่อ เมิ่งอู๋โหลว พานจินเหลียน และหลี่ผิงเออร์ ตามลำดับ ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาอีก 19 คน และมีเนื้อหาพรรณนาฉากสังวาสไว้อย่างพิสดารจำนวน 72 บท⁷ ตลอดทั้งเรื่องซีเหมินซิงมีพฤติกรรมแสวงหาผลประโยชน์และสนองความใคร่ของตน โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและความถูกต้อง ทำให้ครอบครัวผู้อื่นบ้านแตกสาแหรกขาด หลายชีวิตต้องถูกเอาเปรียบรังแกหรือกำจัดให้พ้นทาง เขาใช้อำนาจเงินตราในการติดสินบนบรรดาขุนนางเพื่อยกระดับสถานะทางสังคม คบค้าสมาคมกับชนชั้นสูงไม่ว่าจะเป็นราชวงศ์หรือชนชั้นที่เพื่อประโยชน์ทางการค้า กิจการการค้าของเขาเจริญรุ่งเรืองมาก นอกจากร้านขายยาสมุนไพร ยังเปิดโรงรับจำนำ ร้านขายผ้าต่วน ผ้าแพร และไหมพรม ทั้งยังมี

⁶ พิบุญย์ ลิ่มอารีย์สุข, “จินผิงเหมย นวนิยายที่ไม่ได้มีแค่เรื่องอิโรติก,” (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2562), สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563. <https://www.arsomsiam.com/จินผิงเหมย/>.

⁷ Fang Fu Ruan, Richard Green, and Molleen Matsumura, *Sex in China: Studies in Sexology in Chinese Culture* (Springer Science & Business Media, 1991), 95.

เรือสินค้านำเกลือมาจากเมืองหยังโจว (杨洲) เข้ามาขาย เฉพาะผู้ดูแลของแต่ละกิจการก็มีมากกว่า 10 คน เขามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหัวเมืองชายทะเลอย่างหังโจว (杭洲) หูโจว (湖州) ชงเจียง (松江) และหนานจิง (南京) เมื่อทรัพย์สินสมบัติเพิ่มมากขึ้น อำนาจก็ยิ่งทวีมากยิ่งขึ้น ทำให้ซีเหมินซึ่งกลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่แม้แต่ขุนนางท้องถิ่นยังต้องมาเคารพนบขอบเขา

ขณะที่หน้าที่การงานและกิจการการค้ากำลังไปได้ดี ครอบครัวของเขากลับประสบปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ มากมาย สาเหตุมาจากค่านิยมที่สามีมีภรรยาหลายคน ทำให้ภรรยาต่างพยายามแย่งชิงความรักจากซีเหมินซึ่งโดยเฉพาะพานจินเหลียนและหลี่ผิงเออร์ จนนำไปสู่ความตายของหลี่ผิงเออร์ในที่สุด เมื่อสามีมีแต่ลุ่มหลงในกิเลสตัณหาไม่แต่ความโลภและหลงมัวเมาในกามกิจ ภรรยาแตกแยกไร้ความสามัคคีจึงทำให้ครอบครัวและชะตาชีวิตของเศรษฐีหนุ่มผู้นี้ตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งนำไปสู่วาระสุดท้ายของชีวิต ซีเหมินซึ่งต้องจบชีวิตลงเพราะใช้จ่ายลูกกำหนัดที่มากเกินไปจนขนาด

หลังจากที่ซีเหมินซึ่งเสียชีวิต อุ่ยเว่เหินยงได้ให้กำเนิดบุตรชายชื่อ “เซี่ยวเกอ” (孝哥) และรับช่วงต่อดูแลกิจการภายในบ้าน โดยมีไต้อัน (玳安) เป็นผู้ดูแลกิจการการค้า หลี่เจียวเออร์ ถูกจับได้ว่าขโมยของจึงถูกไล่ออกจากบ้านซีเหมิน และได้แต่งงานใหม่กับจางกวนเออร์ (张官儿) ชุนเสวี่ยเอ๋อหนีตามไหลวัง (来旺) เด็กรับใช้ในบ้านที่เคยถูกไล่ออกไปแล้วหวนกลับมาเพื่อขโมยทรัพย์สินสมบัติของซีเหมินซึ่งแต่เสวี่ยเอ๋อถูกจับได้จึงถูกขายไปเป็นคนรับใช้ของชุนเหมย ซึ่งถูกขับไล่ออกจากบ้านซีเหมินและโชคดีได้แต่งงานกับชุนนางใหญ่ และด้วยความแค้นแต่เดิมที่เคยมีมา ทำให้เธอถูกชุนเหมยรังแกและขายไปเป็นโสเภณีในที่สุด ส่วนผิงชุนเหมยนั้นแม้จะแก้แค้นเสวี่ยเอ๋อได้สำเร็จและมีชีวิตสุขสบาย แต่ด้วยความลุ่มหลงในกามกิเลส มักมากไม่รู้จักพอจึงแอบคบชู้กับเด็กรับใช้ในบ้านและหัวใจวายตายขณะกำลังเสพสังวาสกับชู้รัก เมิ่งอิวโหลวเลือกที่จะแต่งงานใหม่กับลูกชายชุนนางใหญ่ตระกูลหลี่และใช้ชีวิตคู่อย่างมีความสุข ในบรรดาภรรยาทั้งหมดของซีเหมินซึ่งพานจินเหลียนเป็นตัวละครที่มีจุดจบน่าอนาถที่สุด หลังจากที่ซีเหมินซึ่งตายเธอก็คบชู้กับฉินจิงจี้ซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกเขยจนตั้งท้องและแท้งลูก เมื่อความลับนี้ถูกเปิดเผย เย่วเหินยงจึงให้ยายเฒ่าหวัง (王婆) มานำตัวเธอไปขายระหว่างนั้นอู๋ซง (武松) น้องชายของอู๋ต้า (武大) อดีตสามีของเธอได้ทราบข่าวเรื่องนี้ จึงวางอุบายหลอกว่าจะแต่งงานกับจินเหลียนและจัดการฆ่าเธอกับยายเฒ่าหวังอย่างเลือดเย็นเพื่อแก้แค้นให้พี่ชาย

เมื่อวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องย่อที่กล่าวถึงชีวิตและบทสรุปของตัวละครหลักในเรื่อง จะพบว่าจุดจบของซีเหมินซึ่งรวมถึงภรรยาที่ลุ่มหลงในกามกิเลสและก่อกรรมทำชั่วล้วนไม่ได้เสียชีวิตตามธรรมชาติ เว้นแต่อู่ยเว่เหินยงและเมิ่งอิวโหลวที่มีชีวิตจนแก่ชราและเสียชีวิตตามอายุขัย โดยทั้งสองมีคุณลักษณะร่วมกันคือเป็นภรรยาที่ค่อนข้างยึดมั่นในคุณธรรม จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีคติเตือนใจไม่ให้ลุ่มหลงในกิเลสตัณหา เพราะจะนำพาไปสู่หายนะไม่ช้าก็เร็ว และกระตุ้นเตือนให้

ตระหนักถึงโครงสร้างสังคมที่อยู่ดิธรรม เสื่อมทรามฟอนพะ รอคอยให้เร่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่ออนาคตที่ดีกว่าของประชาชาติจีน⁸

เมื่อแรกเริ่มจินผิงเหมยเป็นนิยายที่บันทึกด้วยมือและคัดลอกส่งต่อกัน จนได้มีการพิมพ์แกะไม้โบราณเป็นฉบับแรกในปี ค.ศ. 1610⁹ ต่อมา มีการตีพิมพ์และจัดประเภทสำเนาเป็น 3 ฉบับ ได้แก่ จินผิงเหมยฉบับร้อยกรอง 《金瓶梅词话》 จินผิงเหมยฉบับวิพากษ์ 《新刻绣像批评金瓶梅》 และจินผิงเหมยฉบับจางจู่ฟัว 《金瓶梅张竹坡本》

“จินผิงเหมยฉบับร้อยกรอง” มีชื่อเต็มว่า “จินผิงเหมยฉบับร้อยกรองตีพิมพ์ใหม่” 《新刻金瓶梅词话》 พิมพ์ขึ้นในรัชสมัยของจักรพรรดิเสินจง (神宗皇帝) ปีรัชกาลว่านลี่ (万历) ค.ศ. 1617 จึงเป็นที่รู้จักในนาม “จินผิงเหมยฉบับว่านลี่ (万历本) เป็นฉบับตีพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุดเขียนคำนำและคำลงท้ายโดยซินซินจื่อ (欣欣子) เนียนกงปา (廿公跋) และตงอู๋นังจู่เค่อ (东吴弄珠客) พิมพ์เนื้อหาลงบนม้วนกระดาษจำนวน 10 ม้วน (卷) ใช้ภาษาเรียบง่าย มีบทกลอนและสำนวนภาษาหลู่หนาน (鲁南) ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นทางตอนใต้ของมณฑลซานตง (山东) จำนวนมาก ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของจินผิงเหมยฉบับนี้ และเนื่องจากเป็นฉบับที่เก่าแก่ที่สุดจึงมีเนื้อหาใกล้เคียงกับฉบับดั้งเดิมที่สุด ทำให้เป็นที่นิยมในวงวิชาการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมและสังคมจีนสมัยหมิง

ปัจจุบันพบว่า มีจินผิงเหมยฉบับร้อยกรองฉบับเก่าแก่ที่สุดในไต้หวันและประเทศญี่ปุ่นเพียงสามฉบับ ได้แก่ ฉบับที่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานพระราชวังโบราณในกรุงไทเป (台北故宫博物院) พบในปี ค.ศ. 1931 ในประเทศญี่ปุ่นอีกสองฉบับ (ค.ศ. 1941 ถึง 1962) คือ ฉบับที่เก็บไว้ในหอจิกันวัดรินโนจิที่ภูเขาโทโกะ (日光山轮王寺慈眼堂藏本) และฉบับที่เก็บไว้ในหอเซโซซุตระกูลโมริที่ภูเขาโทกุ (德山毛利氏栖息堂藏本)¹⁰

จินผิงเหมยฉบับวิพากษ์ ตีพิมพ์ในรัชสมัยจักรพรรดิฉงเจิน (崇禎) ไม่สามารถระบุช่วงเวลาได้แน่ชัด จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “จินผิงเหมยฉบับฉงเจิน” พิมพ์เนื้อหาลงบนม้วนกระดาษจำนวน 20 ม้วน (卷) ถือเป็นอีกฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ สันนิษฐานว่าผู้เรียบเรียงคือ เชียวจ้าวเจ้อ

⁸ พิบุญย์ ลิมอารีย์สุข, “จินผิงเหมย นวนิยายที่ไม่ได้มีแค่เรื่องอิโรติก,” (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2562).

⁹ Lu, Hsun, *A Brief History of Chinese Fiction*, trans. Gladys Yang, Yang Xianyi (Foreign Languages Press, 1959); reprinted: University Press of the Pacific, 2000), 220-221.

¹⁰ พิบุญย์ ลิมอารีย์สุข, “การศึกษาเปรียบเทียบส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาจีน, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 7.

(謝肇淛 1567-1624)¹¹ มีการปรับปรุงเนื้อหาบางส่วน โดยตัดส่วนที่เป็นโคลงกลอนที่เป็นภาษาถิ่นที่เข้าใจยากออก ปรับเปลี่ยนชื่อตอนและเนื้อหาบางส่วน ได้แก่ เปลี่ยนชื่อตอนที่ 1 จาก“อุ้งซ่งฆ่าเสือที่เนินหย่งจิ้ง พานจินเหลียนระอาสามีชั่วโลกีย์” (景阳冈武松打虎 潘金莲嫌夫卖风月) เป็น “ซีเหมินชิงร่วมสาบานกับพี่น้องทั้งสิบ อุ้อร์หลงได้พบพี่สะใภ้” (西门庆热结十弟兄 武二郎冷遇亲哥嫂) ตัดบทนำที่เขียนโดยซินซินจื่อ (欣欣子) ปรับเนื้อหาตอนที่ 53 และ 54 และฉากที่ อุ้ยเว่เหียงได้รับการช่วยเหลือจากซ่งเจียงหลังจากถูกปล้นในตอนที่ 80 ออก แทรกรูปภาพประกอบในแต่ละบท ทั้งยังระบุหมายเหตุและอรรถกถาไว้ด้านบนของหน้ากระดาษ (眉批) และคำอธิบายประกอบระหว่างบรรทัด (夹批) ทำให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น จึงทำให้จินผิงเหมยฉบับนี้เป็นที่แพร่หลายในวงกว้าง ปัจจุบันพบว่ามีการพิมพ์ฉบับฉงจินที่เก็บรวบรวมไว้ในประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่น 8 ฉบับ ดังนี้

1. ฉบับที่หอสมุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (北京大学图书馆)
2. ฉบับที่หอสมุดเมืองหลวง (首都图书馆) (黄霖, 2008: 22)
3. ฉบับที่หอสมุดประชาชนเมืองเทียนจิน (天津市人民图书馆)
4. ฉบับที่หอสมุดเซี่ยงไฮ้ (เล่ม ก) (上海图书馆甲本)
5. ฉบับที่หอสมุดเซี่ยงไฮ้ (เล่ม ข) (上海图书馆乙本)
6. ฉบับที่ตระกูลหวัง ณ เมืองทงโจวเก็บไว้ (通州王(孝慈)氏)
7. ฉบับที่หอสมุดมหาวิทยาลัยเทนริ ประเทศญี่ปุ่น (日本天理大学图书馆)
8. ฉบับที่เก็บไว้ในคลังเอกสารคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่น (日本内阁文库)¹²

“จินผิงเหมยฉบับจางจู่พั่ว” ชื่อเต็มว่า “จินผิงเหมยฉบับเกาเฮ่อถิง” (皋鹤堂批评第一奇书金瓶梅)¹³ พิมพ์ในสมัยราชวงศ์ชิง ปี ค.ศ. 1695 เรียบเรียงและเขียนบทวิจารณ์โดยจางจู่พั่ว (张竹坡 1670 - 1698) โดยนำจินผิงเหมยฉบับฉงจินมาเขียนคำอธิบายและบทวิจารณ์เพิ่มเติม แม้ว่าในช่วงเวลานี้จินผิงเหมยจะถูกจัดให้เป็นหนังสือต้องห้าม แต่ก็ถือเป็นมรดกสำคัญที่มีคุณค่าด้านทฤษฎีการวิจารณ์วรรณคดีจีนที่ตกทอดมาจนถึงยุคสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากเข้าสู่ยุคสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการอนุญาตให้ตีพิมพ์ “จินผิงเหมยฉบับร้อยกรองตีพิมพ์ใหม่” โดย

¹¹ Wang Rumei 王汝梅 《金瓶梅》评点本的整理与出版，北京：生活·读书·新知·三联书店（读书）2010年版，第156页。

¹² พิบุญย์ ลิมอารีย์สุข, “การศึกษาเปรียบเทียบส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง,” 7.

¹³ Huang Lin 黄霖 《金瓶梅演讲录》，桂林：广西师范大学出版社 2008年版，第22页。

สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์วรรณคดีประชาชน (文学刮耶刊行社) ในปี ค.ศ. 1957 โดยอ้างอิงจาก จินผิงเหมยที่จัดพิมพ์โดยสมาคมจัดพิมพ์นิยายโบราณที่สูญหายแห่งกรุงปักกิ่ง (北京古佚小说刊行会) ในปี ค.ศ. 1933 และได้จัดพิมพ์ซ้ำอีกในปี ค.ศ. 1988 และ ค.ศ. 2000 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีการตีพิมพ์ “จินผิงเหมยฉบับโบราณ” ในปี ค.ศ. 1926¹⁴ โดยบริษัท การพิมพ์ซ่งไห่ชิงอวี่น (上海卿云图书公司) ซึ่งเป็นฉบับที่นำจินผิงเหมยฉบับจางจู่พั่วมาปรับแก้ เนื้อหาใหม่โดยตัดเนื้อหาส่วนที่เป็นบทอรรถรย์ออก ลักษณะเด่นที่สำคัญอีกประการของนิยายฉบับปรับปรุงนี้คือสะท้อนให้เห็นถึงสำนวนภาษาจีนของต้นฉบับดั้งเดิมตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงผสมกับ ภาษาจีนยุคปัจจุบัน

คุณค่าที่สำคัญของจินผิงเหมยฉบับจางจู่พั่ว ประการที่หนึ่งคือจางจู่พั่วยกย่องให้จินผิงเหมยเป็น “หนังสือพิสดารเล่มแรกของโลก” (天下第一奇书)¹⁵ เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ระบายความไม่พอใจที่มีต่อโลก เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์เล่มหนึ่ง แต่ไม่ใช่หนังสือเบ๊ (一部泄愤的世情书, 是一部史公文字, 而不是淫书)¹⁶ ประการที่สองคือการที่เขาได้วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องอย่างละเอียด ประการที่สามคือการวิพากษ์เทคนิคที่ยอดเยี่ยมในการประกอบสร้างตัวละครของผู้ประพันธ์ และประการสุดท้ายคือแสดงให้เห็นถึงมุมมองความงามในรูปแบบใหม่แหวกขนบที่เคยให้ความสำคัญกับการชื่นชมความงาม มาเป็นการให้ความสำคัญกับการศึกษา¹⁷

จินผิงเหมยเป็นนิยายที่เต็มไปด้วยคุณค่าด้านวรรณศิลป์และกลวิธีการประพันธ์ที่มีความโดดเด่นแหวกขนบการเขียนนิยายจีนยุคโบราณ ใช้ภาษาที่สั้นกระชับได้ใจความแต่มีชีวิตชีวา ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจลักษณะนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครอย่างแจ่มแจ้ง ทั้งยังมีการใช้สำนวนภาษาที่งดงามละเมียดละไม มีบทกลอนพรรณนาฉากต่าง ๆ ที่ให้ภาพพจน์ สามารถโน้มนำอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกร่วมกับโชคชะตาและจุดจบของตัวละคร นอกจากนี้นิยายเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมจีนในช่วงปลายราชวงศ์หมิง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการล่มสลายของราชวงศ์ ด้วยปัจจัยที่เกิดจากความเจริญทางเศรษฐกิจ วิทยาการและแนวคิดทันสมัย

¹⁴ Huang Lin 黄霖 《《金瓶梅》演讲录》，广西师范大学出版社 2008 年版，第 67 页。

¹⁵ He Songqing 贺松青 《张竹坡的《金瓶梅》批评观》，阴山学刊(社会科学版)1995 年版，第 38 页。

¹⁶ Wang Rumei 王汝梅 《《张竹坡批评第一奇书金瓶梅》校点本前言》，枣庄师专学报 1998 年版，第 9 页。

¹⁷ Wang Rumei 王汝梅 《金瓶梅》评点本的整理与出版，北京：生活·读书·新知·三联书店(读书)2010 年版，第 160 页。

ที่หลังไหลเข้ามา ภายใต้การปกครองระบอบศักดินา และกรอบแนวคิดขงจื้อ เศรษฐกิจและสังคมที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด แต่ศีลธรรมของผู้คนกลับตกต่ำลง จึงอาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์จินผิงเหมยแท้จริงแล้วเพื่อเปิดโปงมุมมืดของสังคมจีนยุคศักดินา ที่ฟอนเพมีแต่ความวุ่นวาย ไร้หนทางแก้ไขและรอคอยวันที่ล่มสลาย

หลังจากตีพิมพ์ออกมาอย่างแพร่หลาย จึงเริ่มมีผู้ให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับนิยายจินผิงเหมยมากขึ้น และพบว่าแท้จริงแล้วเนื้อหาที่บรรยายถึงบทสังวาสในเรื่องมีเพียงหนึ่งในสี่ส่วนของเนื้อหาทั้งหมด เนื้อหาที่เหลือส่วนใหญ่ล้วนมีคุณค่าทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม สังคมวิทยา เศรษฐกิจ ตลอดจนการเมืองการปกครองของจีนในยุคราชวงศ์หมิง ดังนั้นจากที่เคยเป็นหนังสือต้องห้าม จินผิงเหมยจึงกลายเป็นหนังสือหายากที่มีคุณค่าน่าศึกษา ได้รับการขนานนามว่าเป็น “นวนิยายอีโรติกชั้นคลาสสิก”¹⁸ ที่มีความแพร่หลายทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศ ในระดับนานาชาติ มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษารัสเซีย ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาไทย เป็นต้น¹⁹ ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงฉบับที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้จินผิงเหมยเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และส่งผลให้มีการตีพิมพ์ จินผิงเหมยเป็นภาษาต่างประเทศอีกจำนวนมาก ได้แก่ ฉบับภาษาเยอรมัน และฉบับภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ฉบับภาษาเยอรมัน ชื่อเรื่องว่า “Kin Ping Meh oder Die abenteuerliche Geschichte von Hsi Men und seinen sechs Frauen” โดยฟรันซ์ คุห์น (Franz Kuhn) แปลจากต้นฉบับภาษาจีนโดยตรง ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์อินเซล (Insel Verlag) ในปี ค.ศ. 1930

2. ฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องว่า “The Golden Lotus” โดยเคลเมนต์ เอเกอร์ตัน (Clement Egerton) ในปี ค.ศ. 1939 โดยสำนักพิมพ์เลาท์เลดจ์ (Routledge) ถือเป็นฉบับแรกที่แปลจากต้นฉบับภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษ

3. ฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องว่า “Chin P'ing Mei: The Adventurous History of Hsi Men and His Six Wives” โดยเบอร์นาร์ด เมียล (Bernard Miall) และเขียนบทนำโดยอาเธอร์ เวลีย์ (Arthur Waley) ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์จอห์นเลน (John Lane) ในปี ค.ศ. 1942 แปลมาจากฉบับภาษาเยอรมันของฟรันซ์ คุห์น เป็นการแปลลักษณะเอาความและนำของเก่ามาเล่าใหม่ จึงมีเนื้อหาส่วนใหญ่ตรงกับต้นฉบับ และมีบางส่วนที่อาจมีความคลาดเคลื่อนบ้าง

¹⁸ สุรัตน์ ปริชาธรรม, “บุปผาในกุนทิทอง นวนิยายอีโรติกชั้นคลาสสิกจีน เปลือยหมดจดทั้งบทสังวาสและสังคมจีนในอดีต,” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563, <https://mgronline.com/china/detail/9570000006512>

¹⁹ Yang Hongru 杨鸿儒 《细述金瓶梅》，北京：东方出版社 2007 年版，第 23-24 页。

4. ฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องว่า “The Plum in the Golden Vase” โดย เดวิด ท็อดรอยด์ (David Tod Roy) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน (Princeton University Press) ตั้งแต่ ค.ศ. 1993-2013 ทั้งหมด 5 เล่ม

สำหรับในประเทศไทยมีการตีพิมพ์จีนผิงเหมยที่แปลเป็นภาษาไทย 3 ฉบับ ดังนี้

1. “กิมบั้งบวย” ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์หลักเมือง เป็นเกร็ดพงศาวดารสมัยราชวงศ์ซ่ง แปลและเรียบเรียงโดย “จินสยาม” เริ่มลงพิมพ์ตั้งแต่ฉบับวันที่ 3 เมษายน 2475 จนจบภาค 2 ในฉบับวันที่ 3 มิถุนายน 2475 สนวนภาค 3 ซึ่งผู้แปลระบุว่า “ต้นฉบับภาค 3 ยังไม่ตกเข้ามา จึงต้องพักไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับต้นฉบับ จึงจะแปลในโอกาสต่อไป...”²⁰ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาไม่ปรากฏหลักฐานว่าหนังสือพิมพ์หลักเมืองได้ลงพิมพ์กิมบั้งบวยจนจบเรื่องหรือไม่ จึงสันนิษฐานว่าน่าจะยังไม่มี การแปล “กิมบั้งบวย” จนจบบริบูรณ์

2. “บุปผาในกุณฐิทอง” ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย โชติ แพร่พันธุ์ ใช้นามปากกาว่า “ยาขอบ” ในปี พ.ศ. 2532 โดยแปลจากฉบับภาษาอังกฤษของ เบอร์นาร์ด เมียล (Bernard Miall) ซึ่งแปลต่อจากจากฉบับภาษาเยอรมันของฟรันซ์ คูห์น (Franz Kuhn) ที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาจีนอีกต่อหนึ่ง จึงเป็นการแปลลักษณะเอาความ มีเนื้อหาเพียง 26 บท จากเนื้อเรื่องทั้งหมด 100 ตอน และยังแบ่งตอนใหม่เป็น 45 ตอน โดยจบในตอนทีหลังจากโหล้วงสามี่ของซ่งฮู่เหลียนจับได้ว่าเธอแอบคบชู้กับซีเหมินซึ่งจากนั้นเขาก็ถูกเนรเทศออกจากเมืองชิงเหอ ฮู่เหลียนรู้สึกละอายจนตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด สำนักพิมพ์วรรณคดีพิบูลย์ได้นำบุปผาในกุณฐิทองสำนวนการแปลของยาขอบมาตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2498 ไม่นานก่อนที่ยาขอบจะเสียชีวิต จึงถือเป็นผลงานแปลชิ้นสุดท้ายของยาขอบ ซึ่งต่อมาถึงปัจจุบันได้มีการนำมาตีพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง ทำให้บุปผาในกุณฐิทอง เป็นฉบับภาษาไทยที่แพร่หลายและเป็นที่รู้จักมากกว่าสำนวนอื่น

ยาขอบได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้ให้นิยายเรื่องนี้มาแปลในบทนำของหนังสือว่า “หนังสือเล่มนี้ดึงดูดความรู้สึกของข้าพเจ้าเหลือเกิน บัดนี้ข้าพเจ้ากล่าวได้อย่างเต็มปากว่า เพราะอาศัยความเต็มดำจากระสชาติของภาษาและความละมุนละไมตามเนื้อเรื่องของหนังสือเล่มนี้-เล่มที่ข้าพเจ้าได้อ่าน-บัดนี้ข้าพเจ้าหระยย่อต่อความตายแล้วไม่ ! ”²¹

บุปผาในกุณฐิทองมีความพิเศษตรงที่หาคำประพันธ์ในวรรณคดีไทยที่คล้องจองกับเนื้อหาด้านฉบับมาแทรกไว้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นว่า ยาขอบมีความรู้ในวรรณคดีไทยเป็นอย่างดี

²⁰ วินัย สุภัสสร์, “วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475 (ตอนที่ 2),” วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 4, ฉบับที่ 4 (2554): 138.

²¹ ยาขอบ, *บุปผาในกุณฐิทอง* (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2539), 11.

ดี”²² มีการใช้บทกลอนในวรรณคดีไทยในการบรรยายความงามและบทอศรจรย์ ใช้คำทับศัพท์ชื่อเฉพาะภาษาจีนโดยสำเนียงแต้จิ๋ว เพราะเป็นสำเนียงที่คนไทยในยุคนั้นคุ้นเคยเป็นอย่างดี จึงความคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับภาษาจีนกลาง เช่น ชื่อตัวละครไซหึงเซ่ง (ซีเหมินซิง) พัวกิมเนี้ย (พานจินเหลียน) ลีปิง (หลี่ผิงเออร์) เป็นต้น ทั้งยังมีการแปลความหมายเป็นภาษาไทย เช่น นางบัวคำ หมายถึง พานจินเหลียน นางขลุ่ยหยก หมายถึง เมิ่งอ้วโหลว และนางดวงแข หมายถึง อุ๋เยว่เหนียง เป็นต้น

3. “ดอกเหมยในแจกันทอง” โดย “เนียน กุระมะโรหิต” ภรรยาของสด กุระมะโรหิต ได้นำเรื่องจินผิงเหมยมาแปลเป็นภาษาไทยในระยะเวลาใกล้เคียงกัน โดยแปลจากต้นฉบับภาษาจีน คาดว่าน่าจะแปลมาจากฉบับกุเป็นจินผิงเหมย²³ นิยายแปลเรื่องนี้แบ่งตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์แสนสุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496-2498 อย่างไรก็ตามการพิมพ์และแปลในครั้งนั้นก็ยังไม่จบสมบูรณ์ และไม่มีกรรวมเล่ม สำหรับสาเหตุที่แปลไม่จบนั้นวินัย สุกใส ได้แสดงความเห็นไว้ว่า “อาจจะเป็นเพราะกลัวว่ายาขอบจะเข้าใจผิดคิดว่าจะมาแปลแข่งกัน”²⁴ จึงทำให้จินผิงเหมยฉบับของเนียน กุระมะโรหิต ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายเท่ากับฉบับของยาขอบ

สด กุระมะโรหิต ได้กล่าวถึงที่มาของการแปลดอกเหมยในแจกันทองไว้ว่า

“บรรณาธิการเจ้าของหนังสือพิมพ์แสนสุขได้มาขอให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องให้ ข้าพเจ้าบอกว่าข้าพเจ้ายังปลื้มตัวจากเรื่องที่กำลังเขียนค้างอยู่ไม่ได้ จึงอยากให้เนียนภรรยาข้าพเจ้าแปลเรื่องจินผิงเหมยลงไปแทนก่อน หนังสือพิมพ์แสนสุขตกลง จินผิงเหมยวรรณคดียอดเยี่ยมของจีนยุคสุโขทัย จึงถูกถ่ายทอดแปลออกมาเป็นพากย์ไทย จากต้นฉบับภาษาจีนเก่าในชื่อเรื่องของดอกเหมยในแจกันทอง (ซึ่งลงพิมพ์ไม่จบเพราะมีความไม่สะดวกเกิดขึ้นทางเจ้าของหนังสือพิมพ์)”²⁵

จากข้อความดังกล่าวทำให้ทราบว่าที่มาของดอกเหมยในแจกันทองมาจากสำนักพิมพ์ต้องการตีพิมพ์งานเขียนของสด กุระมะโรหิต ซึ่งเป็นนักเขียนและนักแปลที่มีชื่อเสียง แต่

²² ศานติ-นวิรัตน์ ภักดีคำ, “บุปผาในกุ่มชืทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ 'ยาขอบ' ที่แปลไม่จบ,” 167.

²³ ความคิดเห็นของ พิบุญย์ ลิ้มอารีย์สุข อ้างจาก พิบุญย์ ลิ้มอารีย์สุข, “การศึกษาเปรียบเทียบ ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาจีน, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 10.

²⁴ วินัย สุกใส, “วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475 (ตอนที่ 2),” 168.

²⁵ ยาขอบ, *บุปผาในกุ่มชืทอง*, 5.

เนื่องจากเขามีงานเขียนที่ตีพิมพ์อยู่ก่อนแล้ว จึงเสนอให้ตีพิมพ์ผลงานแปลของเนียน กูรมะโรหิต ผู้เป็นภรรยาของเขาแทน จึงเป็นที่มาของการตีพิมพ์ดอกเหมยในแจกันทอง ส่วนสาเหตุที่แปลไม่จบนั้น เกิดจากความไม่สะดวกในการลงพิมพ์ของสำนักพิมพ์ จึงทำให้ยังไม่มีดอกเหมยในแจกันทองฉบับเสร็จสมบูรณ์

เมื่อเทียบกับต้นฉบับภาษาจีนสำนวนแปลดอกเหมยในแจกันทองของเนียน มีประมาณ 62 ตอนครึ่ง ซึ่งจบที่การตายของหลี่ผิงเออร์ ที่เกิดจากโรคประจำตัวและตรอมใจที่สูญเสียกวนเกอ ลูกชายเพียงคนเดียวไป จึงสรุปได้ว่าสำนวนการแปลของเนียน กูรมะโรหิตมีปริมาณการแปลที่มากกว่าบุปผาในกุ่มชืทองของยาขอบ แต่เนื่องจากการตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์แสนสุขเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น ปัจจุบันต้นฉบับมีสภาพไม่สมบูรณ์ อาจทำให้เนื้อหาบางส่วนขาดหายไป

4. “นางยั่วปทุมทอง” แปลและเรียบเรียงโดย “นิพนธ์ พรรณราย” จากต้นฉบับของ “หนานกงปั๋ว” (南宮搏) และตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เทียนตี้ พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2561 ฉบับนี้มีเนื้อหาที่ต่างจากจินผิงเหมยต้นฉบับ โดยเน้นนำเสนอเรื่องราวชีวิตในมุมมองของพั่วกิมเน้ย (พานจินเหลียน) กล่าวถึงชีวิตที่แสนอาภัพของเธอโดนหลอกให้นายาพิชให้ไปให้อู่ต้าผู้เป็นสามีและจำต้องยอมแต่งงานกับซีเหมินซึ่งเพื่อปกป้องไม่ให้อู่ซ่งต้องโทษประหาร หลังจากซีเหมินซึ่งสิ้นใจก็ถูกบังคับขยี้ไปทำงานเป็นโสเภณีจนกระทั่งอู่ซ่งตามไปช่วย แต่พานจินเหลียนเกิดความละอายใจจึงตัดสินใจฆ่าตัวตายชดใช้บาป นิยายเล่มนี้แสดงให้เห็นอีกมุมที่ว่า แท้จริงแล้วพานจินเหลียนเป็นสตรีที่ถูกกดขี่ทำร้าย เดิมเธอไม่ได้เป็นหญิงที่ชั่วร้ายเลวทราม แต่เป็นเพราะความยากไร้และเคราะห์กรรมที่ประสบบีบบังคับให้เธอเดินสู่วิถีทางที่เลวร้าย เพราะต้องเผชิญกับการถูกเหยียดหยามทำให้รู้สึกอับอายอดสู้อยู่เสมอ พานจินเหลียนจึงกลายเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่มีความงาม แต่ไม่รู้จักเอาตัวรอดด้วยวิธีอื่นนอกจากใช้เสน่ห์ยั่วยวนผู้ชายเพื่อยกระดับตัวเองขึ้นมา จนถูกกล่าวหาว่าเป็นหญิงแพศยาที่หมกมุ่นในเรื่องเพศ

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมจินผิงเหมยได้รับความสนใจจากนักเขียนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายฉบับทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยถือว่ายังไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหายาวถึง 100 ตอน เนื้อเรื่องที่มีความซับซ้อน และข้อจำกัดเกี่ยวกับต้นฉบับและภาษา จึงทำให้จนถึงปัจจุบันยังไม่มีมีการแปลวรรณกรรมจินผิงเหมยฉบับภาษาไทยที่จบสมบูรณ์ ผู้อ่านในประเทศไทยจึงยังไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาส่วนใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความงามด้านสุนทรียภาพจนได้รับยกย่องเป็นหนึ่งในสี่วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่ของจีน คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ที่สะท้อนสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ขนบประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ล้วนปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมเรื่องนี้

2.2 บทบาทและสถานภาพของสตรีจีนโบราณ

ในอดีตสังคมจีนเคยเป็นสังคมที่สตรีมีบทบาทสำคัญ (Matrilineality) จากหลักฐานที่ขุดพบจากหลุมศพโบราณประมาณ 30,000 ปีที่แล้ว พบว่ามีการฝังเครื่องประดับมีค่าลงไปในหลุมฝังศพของสตรี แสดงถึงการแสดงความเคารพบูชา การฝังศพของทั้งชายและหญิงมีทั้งการฝังแยกและฝังอยู่รวมกัน ยังไม่มีลักษณะการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างหลุมศพของทั้งสองเพศ แสดงถึงความเท่าเทียมของเพศชายและเพศหญิง ทั้งนี้เพราะสังคมในยุคสมัยนี้คงอยู่ด้วยการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ (Matrilineal inheritance) การผลิต (production) และโครงสร้างการใช้ชีวิต (structure of living) ผู้หญิงและผู้ชายเป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีสถานะเท่าเทียมกัน²⁶

นอกจากนี้ในหนังสือโบราณของจีนยังมีตำนานเรื่อง “หนี่ว่วสร้างมนุษย์” (女娲造人) เล่าว่าหลังจากที่ผานกู่เบิกฟ้าสร้างโลก (盘古开天辟地)²⁷ บนโลกยังไม่มีมนุษย์ หนี่ว่วอยากจะทำให้โลกที่เงียบสงบใบนี้เต็มไปด้วยความสุข จึงใช้ดินเหลืองผสมกับน้ำปั้นสิ่งมีชีวิตเลียนแบบหน้าตาของตนขึ้น และให้พลังลมหายใจของตน จึงเกิดเป็นสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า “มนุษย์” ต่อมาหนี่ว่วจึงสอนให้มนุษย์เหล่านั้นรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง และรู้จักการแต่งงานเป็นสามีภรรยา เพื่อให้กำเนิดและสืบเชื้อสายทายาทต่อไป ชาวจีนจึงเชื่อว่าหนี่ว่วเป็นเทพผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่งบนโลก เรื่องราวการสร้างมนุษย์ของหนี่ว่วนับเป็นจุดเริ่มต้นของมโนทัศน์คนจีนโบราณที่มีต่อแนวคิดเรื่องการกำเนิดมนุษยชาติ

²⁶ Du Fangqin and Zheng Xinrong. *Women's studies in China: mapping the social, economic and policy changes in Chinese women's lives* (Seoul, South Korea: Asian Center for Women's Studies, Ewha Womans University, 2005), 35.

²⁷ ตำนานกล่าวว่า ผานกู่เป็นยักษ์มีขนดก มีเขาอยู่บนศีรษะ ร่างคลุมไปด้วยขน เขาเริ่มต้นสร้างโลกโดยแยกหยินและหยางออกโดยการจามด้วยขวานยักษ์ของเขา หยินกลายเป็นโลก และหยางกลายเป็นท้องฟ้า เพื่อให้ทั้งสองแยกกันตลอดไป ผานกู่จึงยืนขวางระหว่างทั้งสองส่วนไว้แล้วดันท้องฟ้าขึ้นไป หลังผ่านไป 18,000 ปี ผานกู่เหน็ดเหนื่อยมาก จึงล้มลงขาดใจตาย ลมหายใจกลายเป็นสายลม เสียงกลายเป็นสายฟ้า ตาซ้ายเป็นดวงอาทิตย์ ตาขวาเป็นดวงจันทร์ ร่างกายกลายเป็นเทือกเขา และที่ราบสูงส่วนใหญ่ของโลก เลือดกลายเป็นแม่น้ำ กล้ามเนื้อเป็นผืนดินอันอุดมสมบูรณ์ หนองคราเป็นดวงดาวและทางช้างเผือก ขนเป็นพุ่มไม้และป่าไม้ กระดูกเป็นแร่ธาตุมีค่า ไชกระดูกเป็นเพชร เหลืองกลายเป็นผืน และเหลือบไรบนขนตามร่างกายกลายเป็นปลาและสัตว์ต่าง ๆ บนแผ่นดิน ทุกสิ่งของผานกู่ได้กลายเป็นสิ่งต่าง ๆ บนโลกหมด

โครงสร้างสังคมจีนในอดีตเป็นสังคมที่ถืออำนาจแม่เป็นใหญ่ (母系社会 Matrilinal society) เป็นสังคมเกษตรกรรม ที่เน้นให้ผู้หญิงเป็นผู้นำ การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว และหน้าที่แม่ก็ยังคงเป็นผู้กำหนดบทบาทและสถานะของสมาชิกในสังคม หรืออาจเรียกได้ว่าผู้หญิงคือศูนย์กลางทางสังคมก่อนที่จะเปลี่ยนไปสู่โครงสร้างสังคมที่ถืออำนาจพ่อเป็นใหญ่ (父系社会 Patriarchal society)²⁸ เมื่อสังคมมีการพัฒนาด้านผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นทำให้มีการจัดแบ่งระบบแรงงาน นำไปสู่การจัดสรรผลผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน จนเกิดความขัดแย้งภายในเครือญาติและกลายเป็นสงครามการต่อสู้แย่งชิงผลผลิตกัน ผู้ชายมีหน้าที่เป็นกองกำลังสำคัญในการสู้รบ ทำให้ผู้ชายกลายเป็นผู้นำในการทำสงคราม เมื่อได้รับชัยชนะนักรบเหล่านี้ก็ปล้นสะดมสตรีมาจากครอบครัวเพื่อนำมาเป็นภรรยาและทาส ทำให้สตรีมีบทบาทเพียงผลิตทายาทและดูแลงานบ้าน แม้ว่ามีหลักฐานพบว่าในยุคนี้การฝังศพของชายหญิงยังฝังไว้รวมกัน แต่ลักษณะการฝังศพของสตรีจะถูกฝังในท่าคล้ายท่าคุกเข่าและก้มศีรษะคล้ายการแสดงความเคารพสะท้อนให้เห็นถึงสถานะที่สูงกว่าของผู้ชาย อำนาจของผู้ชายก็ได้แผ่ขยายมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอารยธรรมจีน²⁹ และอำนาจในการกำหนดบทบาททางสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปสู่ผู้ชาย

ยุคราชวงศ์ชง (夏) และชัง (商) เป็นยุคที่มีการส่งเสริมอำนาจของผู้ชายมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สตรีกลับถูกลิดรอนสิทธิทางสังคม มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมตามระบบเครือญาติ โดยอำนาจจะส่งต่อให้กับทายาทและเครือญาติทางฝ่ายชายทั้งหมด การแต่งงานถูกกำหนดโดยฝ่ายชาย โดยสามีสามารถมีภรรยาได้หลายคน (Polygamy) แต่ยังไม่มีการระบุสถานะว่าเป็นภรรยาหลวงหรือภรณยาน้อย หญิงที่มีบุตรจะได้รับการเรียกขานว่า “แม่” โดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นบุตรของภรรยาคนใด ดังนั้นเพื่อให้ได้รับการยอมรับและการยกย่องจากสังคม การมีบุตรจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของผู้หญิง³⁰

ต่อมาในสมัยราชวงศ์โจว (周) มีการปกครองระบอบศักดินา ซึ่งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคม กำหนดให้บุรุษเป็นศูนย์กลางการปกครอง มีการกำหนดคุณธรรมที่สตรีพึงยึดถือปฏิบัติ นั่นคือ “ความอ่อนน้อมถ่อมตน” นอกจากนี้ยังมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนระหว่างชายหญิง กล่าวคือ บุรุษมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการนอกบ้าน สตรีมีหน้าที่ดูแลเพียงแค่งานภายในบ้านเท่านั้น เริ่มมีการใช้ชื่อเรียกภรรยาที่แตกต่างกัน เช่น ดี (女嬭) หมายถึงภรรยาหลวง และใช้คำว่า ชู่ (庶) เพื่อเรียกขานภรรยา

²⁸ ศิริวรรณ วรชัยยุทธ, “แม่” และ “เมีย” บทบาทของผู้หญิงในสังคมจีน, ใน *พลังผู้หญิง แม่ เมีย และเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559), 251.

²⁹ Du Fangqin, and Zheng Xinrong, *Women's studies in China: mapping the social, economic and policy changes in Chinese women's lives*, 36.

³⁰ Ibid., 37.

น้อยทุกคนเหมือนกัน หน้าที่หลักของภรรยาคือการดูแลงานบ้าน ผลิตทายาทสืบสกุล และบูชาเช่น ไหว้บรรพชน บุตรชายคนโตเท่านั้นที่จะเป็นทายาทสืบสกุลที่ต้องตามกฎหมาย ข้อกำหนดเหล่านี้ ยิ่งส่งเสริมแนวคิดบุรุษอยู่เหนือสตรี ผู้ชายมีความสำคัญกว่าผู้หญิง ภรรยาที่มีบุตรเท่านั้นจึงจะสามารถอยู่ในครอบครัวของสามีได้ หากภรรยาไม่สามารถมีบุตรได้ ครอบครัวของสามีมีความชอบธรรมที่จะขับไล่ภรรยาออกจากบ้านได้ นอกจากเป็นภรรยาที่เชื่อฟังแล้ว การเป็นแม่ที่ดีก็สำคัญ แม่ที่ดีต้องให้การอบรมสั่งสอนบุตรให้ได้รับการศึกษาที่ดี มีความเจริญก้าวหน้า และแต่งงานมีครอบครัวที่สมบูรณ์ หากทำได้เช่นนี้ก็จะเป็แม่ที่น่ายกย่องคู่ควรกับความกตัญญูของบุตร³¹

นอกจากการบทบาทหน้าที่การเป็นแม่และภรรยา ยังมีสตรีบางส่วนที่มีบทบาทในการรับใช้ หรือให้ความบันเทิงแก่บุรุษ เช่น นางระบำ มีหน้าที่ขับร้องและแสดงในพิธีกรรมต่าง ๆ ของราชสำนัก และโสเภณีที่มีหน้าที่สร้างความบันเทิง เพื่อสนองความต้องการของผู้ชายภายนอกบ้าน ซึ่งล้วนเป็นบทบาทที่มารองรับแนวคิดบุรุษเหนือสตรีทั้งสิ้น

จากงานเขียนในยุคโบราณ เช่น อี้จิง กั๋วอวี่³² หรือสื่อจี้ 《史记》 ผู้หญิงจีนถูกกำหนดขอบเขตของตนไว้ตั้งแต่ก่อนอาณาจักรฉิน (221-206 ก่อนปีคริสตศักราช) จะก่อเกิดเสียอีก โดยขอบเขตนี้สัมพันธ์กับบทบาทที่ผู้หญิงถูกกำหนด นั่นคือ การอยู่ในบ้าน ดูแลกิจการในครอบครัวนั่นเอง³³ ในขณะเดียวกันงานเขียนเหล่านี้ก็เน้นย้ำว่า หากผู้หญิงไม่อยู่ในที่ที่ตนควรอยู่ แต่มายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายนอกที่ผู้ชายรับผิดชอบ ก็จะทำให้สวรรค์ลงโทษ เกิดภัยร้ายแรงตามธรรมชาติ เช่น สุริยุปราคา แผ่นดินไหว ไฟไหม้ ทุพภิกขภัย และทำให้อาณาจักรล่มสลายได้³⁴

³¹ Ibid., 38-39.

³² กั๋วอวี่ 《国语》 เป็นหนังสือชุดประวัติศาสตร์ชุดแรกของจีนที่บันทึกประวัติศาสตร์แยกตามนครรัฐต่าง ๆ ในยุคชุนชิว โดยบันทึกสภาพการเมืองการปกครอง การทหาร สังคม การแต่งงาน ความเป็นอยู่ของแต่ละนครรัฐ เชื่อกันว่ารวบรวมโดย จ้าวชิวหมิง (左丘明)

³³ อี้ซมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 32.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, 34.

ในสมัยฮั่น (汉) คติความเชื่อขงจื้อได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการปกครองประเทศ แนวคิดขงจื้อส่งผลต่อระบบความคิด และค่านิยมของชาวจีนเป็นอย่างมาก “สายสัมพันธ์หลักทั้งสาม” (三纲)³⁵ ระบุชัดเจนถึงสถานะที่ต่ำกว่าของสตรี แนวคิดสามีเป็นผู้นำภรรยาเป็นผู้ตาม (夫为妻纲)³⁶ เป็นแนวคิดหลักที่ถูกปลูกฝังในสังคมอย่างแพร่หลาย สตรีถูกระบุบทบาทไว้อย่างชัดเจนคือการเป็นภรรยาและแม่ เมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องเป็นภรรยาที่ดี เพื่อทำหน้าที่ของหยินหรือดินที่ต้องเติมเต็มและคล้อยตามฟ้าอย่างสมบูรณ์ เพื่อความสมบูรณ์ของจักรวาล นอกจากนี้แนวคิดขงจื้อสมัยฮั่นยังให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องความกตัญญูเป็นอย่างมาก ดังนั้นสำหรับสตรีการมีลูกชายถือเป็นการแสดงความกตัญญูตามหลักจริยธรรมขงจื้อ

แนวคิดดังกล่าวมีผลครอบคลุมทั้งด้านกฎหมายและคุณธรรมที่เป็นข้อกำหนดของสังคม กล่าวคือสามีมีหน้าที่เป็นผู้นำภรรยา ลูกสาวหรือภรรยาที่มีหน้าที่เชื่อฟังและปฏิบัติตาม ในด้านกฎหมาย สามีมีสิทธิ์ที่จะขอหย่ากับภรรยาได้หากภรรยาไม่สามารถมีบุตรสืบสกุลให้ และสามารถแต่งงานใหม่ได้ ในทางตรงข้ามผู้หญิงกลับไม่สามารถเป็นฝ่ายขอหย่ากับสามีและไม่สามารถแต่งงานใหม่ได้ ข้อกำหนดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการตกอยู่ภายใต้การควบคุมของบุรุษ สังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ สตรีไม่มีสิทธิในอิสรภาพและเสรีภาพของตนเอง ซึ่งมีตัวอย่างภาพสะท้อนให้เห็นจากรวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น ไป่โถวหลิง 《白头吟》 ยวนเกอสิง 《怨哥行》 ถังซ่งสิง 《塘上行》 ซ่งซานไฉ่หมิงอู่ 《上山采靡芜》 ล้วนเป็นเรื่องราวที่บอกเล่าถึงสตรีที่ถูกทอดทิ้ง ละเลยไม่ใส่ใจ ต้องทนอยู่กับความไม่พอใจและความทุกข์ทรมาน³⁷

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหลัก “ซานฉงซื่อเตอ” (三从四德) หรือ “สามคล้อยตาม สี่คุณธรรม”³⁸ เพื่อเป็นมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้หญิง “สามคล้อยตาม” (三从) คือ การที่สตรีต้อง

³⁵ สยามพร ฉันทสิทธิพร, “หลักความสัมพันธ์ทั้งห้าประการและหลักบรรทัดฐานสาม มุมมองของหลักจริยธรรมกับการรักษาเสถียรภาพของสังคมจีน,” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* ปีที่ 7, ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2561): 247-261.

³⁶ 《春秋繁露》 โดยต่งจิ่งซู (董仲舒) อ้างถึงใน Wang Juqin 王菊芹 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》, 郑州大学学报 2008 年版, 第 121 页。

³⁷ Wang Juqin 王菊芹 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》, 郑州大学学报 2008 年版, 第 121 页。

³⁸ นัยน์พัศ อธิษฐ์พัศ, “ความย้อนแย้งแห่งเสรีภาพในนวนิยายเรื่อง ความฝันในหอแดง และนวนิยายของมั่วเหยียน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561).

เป็นผู้โอนอ่อนผ่อนตาม เชื่อฟังผู้อื่นอยู่เสมอ หากยังไม่ได้แต่งงานต้องเชื่อฟังพ่อ หากแต่งงานแล้วก็ต้องเชื่อฟังสามี และเมื่อสามีเสียชีวิตก็ต้องเชื่อฟังบุตร สำหรับ “สี่คุณธรรม” (四德) นั้น หมายถึงคุณธรรมที่สตรีควรยึดถือ ได้แก่ คุณธรรม (德) การพูดจา (言) สีหน้าท่าทาง (容) และภาระหน้าที่ของผู้หญิง (工)³⁹ หลัก “สามค้อยตาม สี่คุณธรรม” ถือเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญที่สตรีต้องยึดถือในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่สมัยชุนและสืบทอดในทุกราชวงศ์ของจีน

ราชวงศ์เว่ยจิน (魏晉) เป็นยุคที่ผู้คนเกิดความรู้สึกแตกแยก หวนคิดถึงราชวงศ์เก่าของตน ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นตัวและตระหนักรู้ถึงบางสิ่งบางอย่าง และพยายามที่จะแสวงหาและไขว่คว้าสิ่งต่าง ๆ เพื่อชีวิต จึงเกิดเป็นช่วงเวลาที่คุณคนตื่นตัวและการเขียนด้วยกระแสน้ำ (人的觉醒, 文的自觉)⁴⁰ อย่างไรก็ตามความตื่นตัวนี้ยังคงจำกัดอยู่แคในแวดวงของบุรุษ ยังไม่ได้มีการหันมามองสตรีในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง และผู้หญิงยังคงตกเป็นเหยื่อที่ต้องทนทุกข์จากการแต่งงานในสังคมศักดินาต่อไป

สมัยราชวงศ์ถัง (唐) โดยเฉพาะช่วงกลางราชวงศ์ถัง เป็นยุครุ่งเรืองของศิลปะและวรรณกรรม เป็นสมัยที่เปิดกว้าง ผู้คนในยุคนี้ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายต่างมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต พบว่ามีองค์หญิงหม้ายที่เข้าพิธีอภิเษกครั้งที่สองถึง 26 พระองค์และยังพบว่าพระเจ้าจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน (武则天) ก่อนที่จะอภิเษกกับพระเจ้าถังเกาจง (唐高宗) หรืออัครเทวีหย่งกั๋วเฟย (杨贵妃) ก่อนที่จะอภิเษกกับพระเจ้าถังเสวียนจง (唐玄宗) ต่างก็มีสามีมาก่อนทั้งสิ้น กล่าวได้ว่าในสมัยราชวงศ์ถังมีหญิงหม้ายในชนชั้นสูงจำนวนมากที่แต่งงานอีกหลายครั้งหลังจากเป็นหม้าย ฉะนั้นในชนชั้นอื่นจึงยังมีต้องกล่าวถึง⁴¹ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในยุคนี้เป็นยุคที่มีจักรพรรดินีองค์แรกในประวัติศาสตร์ของจีน จึงทำให้ความสามารถของสตรีได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สตรีมีบทบาทในและสิทธิเสรีภาพในสังคมเพิ่มมากขึ้น ถือเป็นยุคที่สตรีมีความผ่อนคลายกว่าในอดีต แต่ในอีกมุมหนึ่งก็กลายเป็นที่มาของข้อกำหนดที่ว่า “สตรีที่ไร้ความสามารถ คือสตรีที่มีจรรยา” (女子无

³⁹ ถาวร ลิกขโกศล, “ชั้นฉงซื่อเต้อ (三从四德) มาตรฐานหลักคุณธรรมการปฏิบัติตนและศีลธรรมจรรยาของหญิงในสังคมศักดินา (จบ),” (จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา ฉบับที่ 87 ตุลาคม, 2552).

⁴⁰ Wang Juqin 王菊芹 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》, 郑州大学学报 2008 年版, 第 121 页。

⁴¹ นัยน์พัศ ประเสริฐเมฆากุล, “พรหมจรรย์: กรงเกียรติยศสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง,” (เหตุเกิดในราชวงศ์ชิง โครงการจีนศึกษาและศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ร่วมกับ โครงการปริญญาโทวัฒนธรรมจีนศึกษา, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2554), 112.

才便是德)⁴² กล่าวคือ หากสตรีมีความรู้ความสามารถ และสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งพามารช จึงอาจไม่ยินยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุรุษเหมือนที่เคยเป็นมาในอดีต ทำให้พวกเขาไม่สามารถควบคุมและชี้นำความคิดของสตรีได้อีกต่อไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดภาพของสตรีที่ดีไว้ว่าต้องไร้ความสามารถ ถึงจะได้รับการยกย่องว่ามีคุณธรรม และกล่าวหาว่าสตรีที่เก่งกาจมีความสามารถเป็นสตรีที่ไร้คุณธรรม ไม่เป็นที่ต้องการ และสมควรได้รับการประณามจากสังคม

จะเห็นได้ว่าแม้ในสมัยราชวงศ์ถังจะเป็นยุคที่สตรีคลายความตึงเครียดลง มีเสรีภาพในการเลือกชีวิตในแบบของตัวเอง แต่ด้วยสังคมจีนเป็นสังคมที่ปกครองโดยแนวคิดชายเป็นใหญ่และแนวคิดขงจื้อ ดังนั้นผู้ชายจึงใช้ความเชื่อและหลักการของขงจื้อกำหนดและควบคุมบทบาทของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังคงต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของสังคม และยึดถือกรอบข้อบังคับเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถพบเห็นได้จากวรรณกรรมมากมาย เช่น ตำนานฮั่วเสี่ยวอวี่ (霍小玉传) ตำนานอิงอิง (莺莺传)⁴³ ที่ล้วนปรากฏให้เห็นภาพของสตรีที่อ่อนแอและเต็มไปด้วยความทุกข์ จากการถูกละเลยจากชายคนรักตลอดทั้งชีวิต ถูกกำหนดชะตาชีวิตราวกับเป็นของเล่นของบุรุษ และไร้ซึ่งการตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง

ความกดดันที่มีต่อสตรีเพิ่มมากขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง (宋) จันทรฉาย ภัคอธิคมระบุว่าสังคมจีนในสมัยซ่งเป็นสังคมอันน่ารื่นรมย์สำหรับบุรุษเท่านั้น สตรีเปรียบเสมือนดอกไม้เครื่องบำรุงบำเรอบุรุษในครอบครัวและสังคม มิได้ค่าความหมายเยี่ยงมนุษย์ผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีดังบุรุษ⁴⁴ ทั้งนี้เพราะกระแสแนวคิดขงจื้อใหม่ ซึ่งนอกจากจะมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักของขงจื้อ โดยผสมผสานเข้ากับแนวคิดของพุทธศาสนาและเต๋าไว้ด้วยกัน ยังมีแนวคิดเฉิง-จู (程朱理学)⁴⁵ ที่อธิบายความสอดคล้องของทฤษฎีหลักกับความสัมพันธ์หลักทั้งสาม กล่าวคือ “หลี่” เป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดระเบียบของธรรมชาติ เป็นเหตุผลที่อธิบายความเป็นมา ความเป็นอยู่ และความเป็นไปของทุก ๆ สิ่งและทุก ๆ ปรากฏการณ์ และเป็นทั้งผู้จัดการให้จักรวาลเป็นระเบียบตามครรลองที่ควรจะเป็น ดังนั้นสรรพสิ่ง

⁴² ศิริวรรณ วรชัยยุทธ, “แม่” และ “เมีย” บทบาทของผู้หญิงในสังคมจีน, 258.

⁴³ Wang Juqin 王菊芹 《《金瓶梅》婚恋描写面面观》, 郑州大学学报 2008 年版, 第 122 页。

⁴⁴ จันทรฉาย ภัคอธิคม, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), 201.

⁴⁵ แนวคิดปรัชญาลัทธิขงจื้อใหม่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ที่พัฒนาขึ้นโดยจูซี (朱熹) ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากเฉิงอี้ (程颐) ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีของโจวตุนอี้ โดยสร้างรูปแบบการศึกษาวิจัยทางด้านปรัชญาในสมัยราชวงศ์ซ่ง จนตกผลึกเป็น “สำนักเหตุผลนิยม” หรือ “หลี่เสวียจยา” (理学家) โดยเฉิง-จู

จึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของ “หลี่” อยู่ตลอดเวลา⁴⁶ ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักความสัมพันธ์หลักทั้งสามก็คือการปฏิบัติหลี่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะ “หลี่” เป็นภาวะแห่งเหตุผลสูงสุดของจักรวาล⁴⁷

นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมการมัดเท้าผู้หญิงที่แพร่หลายมากในสมัยนี้ ประเพณีนี้เกิดจากรสนิยมของบุรุษ บุรุษเห็นว่าเท้าสตรีที่เล็กงอเข้าหาตัวเป็นรูปดอกบัวหรือลิลี (Lily) ดูเย้ายวนน่าทะนุถนอม การมัดเท้าต้องมัดเมื่ออายุ 5 ขวบ ใช้ผ้าพันเท้าตัดเท้าให้ผิดรูปผิดร่าง โครงสร้างกระดูกเท้าเสียรูป แม้เจ็บปวดรวดร้าวเพียงใด เด็กหญิงก็ต้องอดทน เท้าสตรีที่ดูเล็กบอบบางเป็นสัญลักษณ์แห่งการเป็นสตรีชั้นสูง ทว่าเป็นตราบาปครั้งใหญ่สำหรับสตรีเหมือนเครื่องประจานติดตัวตลอดชีวิต⁴⁸ จุดประสงค์ของการรัดเท้าสตรีนี้เพื่อจำกัดขอบเขตของสตรีให้อยู่ภายในบ้าน เพราะกิจการภายนอกเป็นหน้าที่ของบุรุษ สตรีไม่ควรก้าวก่าย ถือประเพณีที่ตอกย้ำอำนาจบุรุษเหนือสตรี ซึ่งนักวิชาการหลายคนมองว่าเป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงมากที่สุดในประวัติศาสตร์จีน

ในยุคที่ชาวฮั่นถูกปกครองโดยชาวมองโกลภายใต้ราชวงศ์หยวน (元) ปรากฏแนวคิด “ขอวิงวอนให้คู่รักได้หล้าได้ครองรักกันอย่างสมหวัง” (愿天下有情人成眷属) ในวรรณกรรมชื่อดังเรื่อง “บันทึกรักกันหอตะวันตก” (西厢记)⁴⁹ ซึ่งถือเป็นก้าวหนึ่งในการเรียกร้องสิทธิในการเลือกคู่ครองของคนหนุ่มสาว แต่โครงสร้างเรื่องหลักก็ยังคงมีจุดจบที่เป็นไปตามจารีตของสังคมระบอบศักดินา ทำให้เห็นว่าในยุคนี้ก็ยังคงสืบต่อแนวคิดการแต่งงานที่ไม่ได้เกิดจากความรัก และการแบ่งแยกหน้าที่โดยบุรุษจัดการเรื่องนอกบ้าน สตรีจัดการเรื่องภายในบ้าน โดยบุรุษเป็นใหญ่และสามารถมีภรรยาได้หลายคนเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนเช่นเดียวกับสมัยก่อน

เมื่อเข้าสู่ยุคราชวงศ์หมิง (明) อำนาจการปกครองอาณาจักรจีนกลับคืนสู่ชาวฮั่นอีกครั้ง ทำให้มีความพยายามฟื้นฟูคำสอนและแนวคำสอนของขงจื้อเพื่อสร้างรากฐานโครงสร้างทางสังคมให้มีความมั่นคง มีการนำแนวคิดขงจื้อใหม่ในสมัยซึ่งมาศึกษาวิเคราะห์ความหมายและหลักการอย่างเปิดกว้างและแพร่หลายจนถือเป็นยุครุ่งเรืองของสำนักขงจื้อใหม่ (Neo-Confucianism) ในช่วงเวลานี้ แม้แต่ผู้หญิงก็ต้องศึกษาเรียนรู้หลักคำสอนของขงจื้อ ทำให้มีสตรีที่มีความเชี่ยวชาญในตำราขงจื้อจำนวนมากที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของสตรี และเขียนตำราโดยมุ่งเน้นอบรมสั่งสอนสตรีเพื่อการเป็นภรรยาและแม่ที่ดีตามแนวทางของปรัชญาขงจื้อ

⁴⁶ ปกรณ ลิมปบุตรณ์, “ปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ของจูซี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), 23.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁸ จันทรฉาย ภัคธิดา, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน*, 201.

⁴⁹ บทละครที่ประพันธ์โดยหวังสื่อฝู (王实甫 ค.ศ. 1260-1336) สมัยราชวงศ์หยวน

แนวคิดของจื่อใหม่สมัยราชวงศ์หมิง มีข้อกำหนดสำหรับสตรีที่เคร่งครัดเช่นเดียวกับในสมัยราชวงศ์ซ่งโดยสมัยหมิงจะเน้นเรื่องการถือพรหมจรรย์ (chastity) หมายถึง การซื่อสัตย์ต่อสามีเพียงผู้เดียว เมื่อสามีเสียชีวิตก็ต้องไม่แต่งงานใหม่ครองตนเป็นหม้ายพรหมจรรย์ ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกชายและดูแลครอบครัวอย่างสงบเสถียรเรียบร้อย โดยยึดคติสอนใจที่ว่า “อดตายเรื่องเล็ก สูญเสียพรหมจรรย์เรื่องใหญ่” (饿死事极小，失节事极大)⁵⁰ เรียกร้องให้สตรีรักษาพรหมจรรย์และขจัดความต้องการตามสัญชาตญาณ แนวคิดนี้ในทางหนึ่งอาจมองได้ว่าการรักษาพรหมจรรย์ของหมิงหม้ายเป็นคุณธรรมที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อเหนี่ยวรั้งสะโพกให้อยู่ทำหน้าที่แม่อบรมเลี้ยงดูบุตร ไม่ให้บุตรเป็นกำพร้า แต่ในอีกทางหนึ่งก็กล่าวได้ว่าเป็นการตีกรอบให้สตรีรับใช้ครอบครัวและสังคม แสดงถึงการลดทอนสิทธิความเป็นเจ้าของชีวิตและร่างกายของผู้หญิง

นอกจากแนวคิดเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ที่เคร่งครัด ยังมีข้อกำหนดที่เข้มงวดมากขึ้นสำหรับสตรีอีกข้อ กล่าวคือ จากเดิมที่กำหนดให้สตรีต้องเชื่อฟังและมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ของตนในสมัยหมิงระบุว่าสตรีต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ของสามีเช่นเดียวกับพ่อแม่ของตนเอง ต้องเคารพบูชาและปฏิบัติต่อพ่อแม่และญาติพี่น้องของสามีด้วยความเคารพและอ่อนน้อม ทำให้ความสัมพันธ์ของสตรีกับครอบครัวเดิมของตนค่อย ๆ ถอยห่างออกไป ในขณะที่ความสัมพันธ์กับครอบครัวสามีนั้นมีความใกล้ชิดมากขึ้น จึงเป็นการสร้างความกดดันและความทุกข์ให้กับสตรีมากขึ้น

จันท์ฉาย ภัก่อธิคม ได้กล่าวถึงสถานะของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง (清) ไว้ว่า

หญิงมีฐานะต่ำกว่าบุรุษ เมื่อเยาว์ ต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา เมื่อมีครอบครัว ก็ต้องเคารพเชื่อฟังสามี เมื่อแก่เฒ่าต้องฟังพ่อบุตร ถ้าเป็นหม้าย หญิงนั้นไม่ควรสมรสใหม่ ในขณะที่พ่อแม่สามารถสมรสใหม่ได้ บทบาทของหญิงจะทรงอิทธิพลเฉพาะเมื่อเป็นแม่สามีเท่านั้น ความตึงเครียดและความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างแม่สามีและญาติพี่น้องฝ่ายสามีกับสะโพกเป็นเรื่องปกติในครอบครัวจีน หญิงไม่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงในชีวิตและต้องเผชิญกับปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวสามีโดยมีทางออกน้อยมาก ทางออกที่ควรมีคือกลับไปสู่อ้อมอกบิดามารดา นั้น เป็นทางออกที่ปิดตายนับตั้งแต่ก้าวเท้าออกจากครอบครัวไปสู่ชีวิตสมรส ความตึงเครียดและความอดทนอดกลั้น (Passivity) ทำยสุดมักทำให้หญิงที่สุดจะทนทานต้องตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการกระทำอัตวินิบาตกรรม เช่น ผู้คอตาย กระโดดน้ำ เป็นส่วนใหญ่⁵¹

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าชนเผ่าแมนจูที่เข้ามาปกครองจะมาจากชนเผ่าอนารยชนที่มีประเพณีต่างจากชาวจีน แต่ชาวแมนจูเลือกที่จะสืบทอดแนวคิดของจื่อที่อยู่คู่กับสังคมจีน

⁵⁰ Leng Dong 冷东 《妇女在中国传统性别观念中的地位及其影响》，妇女研究论丛 1999 年版，第 35 页。

⁵¹ จันท์ฉาย ภัก่อธิคม, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน*, 335.

มายาวนาน ระบบครอบครัวยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม คือยึดหลักบุรุษอยู่เหนือสตรี กำหนดให้สตรียึดถือหลักการรักษาพรหมจรรย์และความกตัญญู เป็นหลักในการใช้ชีวิต ประเพณีการมัดเท้ายังคงเป็นที่นิยมมากในยุคนี้ โดยเฉพาะสตรีชาวฮั่น ที่จริงแล้วชาวแมนจูไม่เห็นด้วยกับประเพณีการมัดเท้าของชาวฮั่นมากนัก ในสมัยจักรพรรดิคังซี (康熙) ได้ทรงมีพระราชโองการยกเลิกประเพณีดังกล่าว โดยจะลงโทษพ่อแม่ของผู้ที่ฝ่าฝืนแต่ไม่ประสบความสำเร็จ⁵² จนกระทั่งในสมัยพระนางซูสีไทเฮา (慈禧太后) ปี ค.ศ. 1902 ได้ออกกฎหมายป้องกันและปราบปรามการรัดเท้า แต่กฎหมายนั้นยกเลิกไปภายหลัง⁵³

สตรีในยุคโบราณปราศจากตัวตนในแง่ของการบันทึกประสบการณ์เฉพาะ ความคิดและความปรารถนาส่วนตัวในฐานะบุคคลคนหนึ่ง ขั้นตอนการเติบโตและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเด็กที่กตัญญู เชื้อฟังก่อแม่ เมื่อแต่งงานก็ปรนนิบัติเชื้อฟังก่อแม่สามีและสามี เมื่อเป็นแม่ก็อบรมเลี้ยงดูลูก แต่เมื่อกลายเป็นแม่สามีก็จะได้อภิสิทธิ์ทั้งหมดนี้ โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีแม่เป็นผู้อาวุโสสูงสุดในครอบครัว ดังนั้นนอกจากผู้หญิงจะเป็นผู้รับการปลูกฝัง ดอกย้าและนำไปปฏิบัติแล้ว พวกเธอยังเป็นผู้สืบสานและขับเคลื่อนให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงนี้ดำเนินสืบต่อไปเมื่อรับบทบาทเป็นแม่และแม่สามีเป็นฟันเฟืองที่ช่วยประเทศชาติสงบรุ่งเรืองได้⁵⁴

การกำหนดกรอบความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากจะใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ของบุคคล ยังเป็นตัวชี้วัดความสำคัญของบุคคลในสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะสถานะที่แตกต่างกันย่อมมีแนวทางการปฏิบัติต่อผู้อื่นและได้รับการปฏิบัติจากผู้อื่นที่แตกต่างกัน ความไม่เท่าเทียมเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับสังคมศักดินา แนวคิดขงจื้อสนับสนุนความไม่เท่าเทียมในสังคม ทั้งยังกำหนดขอบเขตการกระทำของบุคคลตามสถานะ ในบรรดาผู้คนที่อยู่ภายใต้กรอบข้อกำหนดนี้ สตรีเป็นกลุ่มคนที่ถูกบีบให้ยอมรับข้อกำหนดที่ไม่เป็นธรรมมากที่สุด กรอบจารีตที่เคร่งครัดทำให้สตรีต้องแบกรับภาระหน้าที่และความทุกข์ทรมานที่ยากจะหลุดพ้น บุรุษเมื่อปฏิบัติตนตามกรอบแนวคิดขงจื้อก็สามารถใช้ความรู้ความสามารถยกระดับสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้นได้ ในทางกลับกันสำหรับสตรีนั้นไม่ว่าจะเป็นหญิงชนชั้นสูงหรือหญิงสามัญชนต่างก็ต้องยอมจำนนต่อวาทกรรมที่ว่า “บุรุษอยู่เหนือสตรี” และแบก

⁵² เกรียงไกร กองเส็ง, “ร่างกายภายใต้บังคับการ” การเปลี่ยนแปลงความหมาย “ความงาม” บนเรือนร่างสตรีไทย-จีนตามวิถีสมัยใหม่ “Under-control Body Vessel”, the Change of Meaning on “Beauty” of Thai-Chinese Woman in Modern Age,” วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 241.

⁵³ ทวีรัฐ สองเมือง, “ซูสีไทเฮา: พลังผู้หญิง ในราชสำนักจีน,” (พลังผู้หญิง แม่ เมีย และเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559), 272.

⁵⁴ อัสมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” 42.

รับความกดดันจากกรอบคุณธรรมขงจื้อที่จำกัดขอบเขตและเสรีภาพของพวกเธอมาเป็นเวลานานนับพันปี

2.3 สภาพสังคมสมัยราชวงศ์หมิง

การสถาปนา “ราชวงศ์หมิง” เป็นราชวงศ์ใหม่ของจีนเกิดขึ้นหลังจากที่ชาวฮั่นตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนเผ่ามองโกลเป็นเวลานานเกือบสี่ปี ชาวฮั่นร่วมมือกันก่อกบฏต่อต้านราชวงศ์หยวนนำโดย “จูหยวนจาง” (朱元璋) ซึ่งต่อมาได้สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิหงอู่ (洪武) หรือหมิงไท่จู (明太祖) ปฐมจักรพรรดิแห่งราชวงศ์หมิง มีเมืองหนานจิงเป็นราชธานี พระองค์ใช้ระยะเวลาตลอด 31 ปี เสริมสร้างระบอบรวมศูนย์อำนาจรัฐเผด็จการแบบศักดินาให้เข้มแข็งขึ้น พันฟูอาณาจักรให้มีความเจริญรุ่งเรืองและเข้มแข็งเป็นปีกแผ่น ต่อมาในสมัยจักรพรรดิหย่งเล่อ (永乐) ได้ย้ายราชธานีไปยังเมืองปักกิ่ง (北京) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือ ราชวงศ์หมิงปกครองจีนยาวนานถึง 276 ปี (ค.ศ.1368-1644) และได้วางรากฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญให้กับอาณาจักรจีน มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง โดยมีองค์จักรพรรดิเป็นผู้มีอำนาจควบคุมสูงสุด บริหารงานโดยส่งข้าราชการไปประจำตามท้องถิ่นต่าง ๆ และนำข่าวมารายงานราชสำนักตามระยะเวลาที่กำหนด

จากหนังสือประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีนของจันทรฉาย ภัคอธิคม ผู้วิจัยสรุปข้อมูลเกี่ยวกับราชวงศ์หมิงว่าเป็นยุคที่เศรษฐกิจของประเทศมีความก้าวหน้ามากที่สุด เนื่องจากรัฐมีกำลังผลิตเพิ่มมากขึ้น มีการใช้ระบบแลกเปลี่ยนเงินตราอย่างแพร่หลาย ทั้งยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันภายในประเทศและยังค้าขายกับโลกภายนอกอย่างกว้างขวาง ชาวจีนได้เรียนรู้วิทยาการที่ทันสมัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจาก मिซซันนารีที่เดินทางเข้ามาเพื่อเผยแพร่ศาสนา รวมถึงพ่อค้าชาวต่างชาติที่นำสิ่งประดิษฐ์ประเภทเครื่องกลไก และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และจักรวาล (Cosmography) เข้ามาสู่อณาจักร ส่งผลให้ประเทศจีนยกระดับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

จากบันทึกพบว่า จักรวรรดิจีนในยุคหมิงมีพื้นที่และกลุ่มประชากรใหญ่ที่สุด ประชากรเพิ่มจาก 100 ล้านคน เป็น 200 ล้านคน แชนหน้าประชากรในยุโรป อาณาจักรได้รับการฟื้นฟูจนกลับมาเป็นมหาอำนาจที่มีความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระบบการจัดเก็บภาษีโดยถือเกณฑ์ครอบครัวและการถือครองที่ดิน ทำให้เศรษฐกิจของจีนพัฒนาไปเป็นเศรษฐกิจการเงิน (Money Economy) มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจจำนวนมาก ในเวลานี้มีการนำเหรียญกษาปณ์และธนบัตรมาใช้ในการแลกเปลี่ยนทางการค้าและชำระภาษี มีการจัดเก็บภาษีที่หลากหลาย

นอกจากการจัดเก็บภาษีพืชผลจากประชาชนแล้ว ยังมีการจัดเก็บภาษีจากการประกอบกิจการผลิต และจำหน่ายสินค้าและบริการ รวมถึงค่าผูกขาดการประกอบกิจการ

เศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขององค์จักรพรรดิ จักรพรรดิหย่งเล่อทรงมองการณ์ไกลเห็นความสำคัญของการติดต่อกับโลกภายนอก จึงสนับสนุนให้มีการส่งกองเรือที่ยิ่งใหญ่ออกเดินทางไปยังเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จุดมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อจูงใจให้อาณาจักรต่าง ๆ ส่งเครื่องบรรณาการมายังจีน กองเรือแห่งราชวงศ์หมิงสามารถเดินเรือได้ไกลถึง อินเดีย เปอร์เซีย เมกกะ และชายฝั่งทวีปแอฟริกา ซึ่งถือเป็นดินแดนที่ไกลที่สุดในการเดินทางไปนอกประเทศ การออกเดินเรือไปยังดินแดนต่าง ๆ ส่งผลให้ระบบการค้าแบบบรรณาการประสบความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ เนื่องจากองค์จักรพรรดิเป็นผู้ควบคุมการค้ากับต่างประเทศโดยตรง จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดเสถียรภาพจนพัฒนาไปถึงขั้นทุนนิยม การค้าภายในมีลักษณะเป็นการค้าระหว่างภูมิภาคและท้องถิ่น สินค้าสำคัญ ได้แก่ ข้าวเปลือก ยารักษาโรค อาหารทะเล ไม้ เครื่องปั้นดินเผา สิ่งทอ ศิลปวัตถุ เครื่องถ้วยเปลือกไข่ และสินค้าฟุ่มเฟือยอื่น ๆ

สินค้าที่มีชื่อเสียงมากในสมัยราชวงศ์หมิง ได้แก่ สินค้าประเภทหัตถกรรมเครื่องถ้วยชาม และผ้าไหมซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญทั้งในและต่างประเทศ มีแหล่งผลิตสำคัญอยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศ ศูนย์กลางการผลิตฝ้ายเนื้อดีอยู่ที่บริเวณโดยรอบของเมืองหนานจิง และเมืองกวางตุ้ง (广东) เป็นเมืองที่ส่งออกฝ้ายเนื้อดีและกระหะเหล็กคุณภาพดี เมืองจิงเต๋อ (京德) เป็นศูนย์กลางผลิตเครื่องถ้วยเปลือกไข่ และเมืองเซี่ยงไฮ้ (上海) ได้กลายเป็นเมืองท่าที่สำคัญของจีน

ปลายสมัยราชวงศ์หมิง มีการประกอบกิจการค้าและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน นายทุนมีบทบาทสำคัญภายใต้การควบคุมและผูกขาดโดยรัฐ การที่รัฐเข้าควบคุมเศรษฐกิจการค้าในประเทศ ทำให้จีนได้ประโยชน์จากการปฏิวัติการค้าทั่วโลก ระหว่างศตวรรษที่ 14 ถึงต้นศตวรรษที่ 16 เศรษฐกิจของจีนพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จำนวนประชากร ที่ดินเพาะปลูก การค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งผลผลิตอุตสาหกรรมและหัตถกรรมที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีเงินจำนวนมหาศาลหมุนเวียนในตลาด ผู้คนมีโอกาสดำรงงานทำจากการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรม ประชาชนในท้องถิ่นสามารถยังชีพได้ ทั้งยังมีแหล่งการค้าและบริการที่เกิดขึ้นใหม่จำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าในช่วงศตวรรษที่ 17 จีนมีเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรืองและมั่งคั่งอย่างมาก

ในยุคที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองเช่นนี้ ส่งผลให้ชนชั้นขุนนางและพ่อค้าเข้ามามีบทบาทสำคัญในสมัยหมิงยึดถือคติความเชื่อของขงจื้อที่ว่า “ผู้นำสังคมต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศทางปัญญาและคุณธรรม” ดังนั้นรัฐจึงปลูกฝังให้ประชาชนยอมรับว่าขุนนางหรือบัณฑิตเหล่านี้คือผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะเป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการตามระบบของรัฐ บัณฑิตของจื้อมีหน้าที่สำคัญในการสร้างและสานต่ออารยธรรมจีนให้คงอยู่สืบไป รัฐจึงยกย่องให้ชนชั้นบัณฑิตเป็นชนชั้นที่มีเกียรติสูงสุดในสังคม มีอภิสิทธิ์เหนือชนชั้นอื่น จึงทำให้ขุนนางมีบทบาทสำคัญในการบริหาร

จัดการและควบคุมสังคม ทำหน้าที่ประสานประโยชน์ระหว่างรัฐและประชาชน หากปราศจากความร่วมมือของขุนนาง รัฐย่อมประสบปัญหาในการปกครอง ส่งผลต่อความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์และสถาบันการปกครอง ขุนนางจึงเป็นผู้กำหนดความรุ่งเรืองและตกต่ำของราชวงศ์และอาณาจักรมาโดยตลอด

นอกจากนี้พ่อค้าก็เป็นอีกกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ตามคติความเชื่อของขงจื้อพ่อค้าเป็นอาชีพที่ปลูกฝังให้คนละโมภไร้ศีลธรรม เป็นกลุ่มคนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น จึงเป็นชนชั้นที่น่ารังเกียจและต่ำต้อยกว่าชนชั้นอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ด้วยเศรษฐกิจและวิทยาการที่ก้าวหน้าและทันสมัย ทำให้ชนชั้นพ่อค้าเข้ามามีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กล่าวคืออาณาจักรจีนมีการปกครองโดยระบอบศักดินา มีขุนนางเป็นผู้ควบคุมบริหารจัดการ และมีพ่อค้าเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจทุนนิยมให้ก้าวหน้า พ่อค้านายทุนแม้มีอำนาจเงินตรา แต่ก็ไม่สามารถแสดงอำนาจหรืออิทธิพลได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะรัฐมีอำนาจควบคุมและผูกขาดการค้า พ่อค้าจึงจำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจและอิทธิพลของขุนนางเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า ในขณะที่เดียวกัน ขุนนางเองก็แสวงหาเงินทองจากพ่อค้า จึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กัน ปรากฏการณ์เช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความย้อนแย้งระหว่างสภาพความเป็นจริงกับคติความเชื่อโบราณ และนำไปสู่ปัญหาความวุ่นวายในเวลาต่อมา

คติความเชื่อที่รังเกียจชนชั้นพ่อค้า ทำให้ผู้ที่เคยเป็นพ่อค้าบางส่วนพยายามยกฐานะตัวเองไปสู่การเป็นขุนนางเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมและเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า ดังจะเห็นจากในสมัยหมิงมีคหบดีหลายพันครอบครัวเลื่อนชนชั้นมาจากการเป็นพ่อค้า จึงอาจกล่าวได้ว่าการปกครองระบอบศักดินาเป็นอุปสรรคหนึ่งของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นเหตุนำไปสู่ปัญหาหลายประการ เช่น การติดสินบน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาไรต์เอาเปรียบ ที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นเหมือนมอดปลวกที่คอยบั่นทอนความมั่นคงของราชวงศ์มากขึ้นทุกวันจนไม่อาจแก้ไขได้

ในด้านวัฒนธรรม ปรัชญาขงจื้อได้รับการส่งเสริมและฟื้นฟูขึ้นมาในรูปแบบของขงจื้อใหม่ (Neo-Confucius) โดยยังคงให้ความสำคัญกับการตีความตำราคลาสสิก 4 เล่ม (四书) ได้แก่ หลุนอวี่ เม้งจื้อ 《孟子》 ต๋าเสวีย 《大学》 และจงยง 《中庸》 ตามแบบของจูซี (朱熹)⁵⁵ ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งซึ่งถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการสอบคัดเลือกผู้เข้ารับราชการ

⁵⁵ จูซี (朱熹 1130-1200) นักปรัชญาลัทธิขงจื้อผู้เสนอให้มีการปฏิรูปการสอบเข้ารับราชการ โดยให้มีการสอบปฏิบัติมากขึ้น เขาได้ขยายความตำราคลาสสิก 4 เล่ม (四书) จนกลายเป็นตำราขงจื้อใหม่ในสมัยซ่งและหมิง (宋明理学) ที่มีบทบาทอย่างมากในยุคสมัยต่อมา

นักคิดสำนักขงจื้อใหม่คนสำคัญคือ “หวังหย่งหมิง” (王陽明)⁵⁶ ผู้มีแนวคิดโดดเด่นที่สุดคนหนึ่ง เขาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาขงจื้อว่า มนุษย์นั้นมีคุณค่าความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ภายใน จิตเป็นความรู้ที่ฝังงอกที่มีมาแต่กำเนิด มีความบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ ดังนั้น “จิต” หรือ “ซิน” (心) จึงเป็นธรรมชาติธาตุแท้ของมนุษย์ ที่ “เทียน” (天) ประทานให้ ซึ่งเป็น “กฎจักรวาล” ที่พร้อมในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์ทุกคนจึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ ความรู้ที่แท้จริงต้องมาจากการปฏิบัติ ความรู้คือการเริ่มต้นของการกระทำ ก็จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของความกตัญญู⁵⁷ หวังสนับสนุนให้มนุษย์ตรวจสอบภายในจิตใจด้วยการปฏิบัติสมาธิ เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เป็นการส่งเสริมให้เกิดปรัชญาอันหยั่งรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเจริญภาวนาตามหลักพุทธศาสนา แต่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดในโลกในปรัชญาขงจื้อ มิใช่การนิพพาน แต่คือการบรรลุเป็น “อริยะมนุษย์” หรือ “เซ่งเหริน” (圣人) และรวมเป็นหนึ่งเดียวกับ “เทียน”

แม้แนวคิดของเขาจะแตกต่างจากขงจื้อในสมัยขงจื้ออยู่หลายประการ แต่ยังคงมีการอ้างอิงถึงหลักการของ “หลี่” หรือ “กฎจักรวาล” มารองรับการมีอยู่ของ “จิต” ซึ่งเป็นกรอบความคิดหลักของแนวคิดขงจื้อใหม่สมัยขง นอกจากนั้นยังมีผู้สนับสนุนแนวคิดนี้และนำไปต่อยอดความคิดอีกมากมาย หนึ่งในนั้นมีสำนักวิชาการตงหลิน (东林) ซึ่งมีชื่อเสียงในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้ชนชั้นปกครองยึดศีลธรรมจรรยาตามคติขงจื้อดั้งเดิมภายใต้ชื่อขบวนการตงหลิน (Donglin movement) สำนักตงหลินเรียกร้องให้พลเมืองมีคุณธรรมและรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ เพื่อปรับปรุงแก้ไขสภาพความอ่อนแอของการเมืองที่เกิดจากกลุ่มชนที่มีอำนาจควบคุมราชสำนักและบริหารประเทศอย่างไม่เป็นธรรมในเวลานั้น แต่เนื่องจากแนวคิดของสำนักนี้ขัดต่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ ในราชสำนักจึงถูกกวาดล้างไปในที่สุด

การกวาดล้างบัณฑิตสำนักวิชาการตงหลินและความอ่อนแอของราชสำนัก ทำให้บัณฑิตขงจื้อเกิดความสิ้นหวังและเริ่มถอยห่างจากการเมืองการปกครอง ปัจจัยด้านความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าและเศรษฐกิจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้สังคมสมัยหมิงค่อย ๆ ไน้มเอียงไปสู่ความเป็น “ปัจเจกนิยม” (Individualism) โดยแนวคิดนี้มุ่งเน้นเรื่องของการรู้จักตัวตนของตัวเอง มากกว่าการมีสำนึกรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ปัจจัยเหล่านี้หล่อหลอมให้เกิดเป็นสำนักวิชาการเอียงสุดสายหวังหย่งหมิง นำโดยหลี่จื้อซึ่งต่อต้านความคิดเก่าเรื่องศีลธรรมจรรยาที่เข้มงวด มุ่งสนองต่อความ

⁵⁶ หวังหย่งหมิง (王陽明 1472-1527) หรือหวังโส่วเหริน (王守仁) เป็นนักคิดนักปรัชญาสำนักขงจื้อสายจิตนิยมผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยราชวงศ์หมิง มีแนวคิดสำคัญคือ จิตเป็นนายของทุกสรรพสิ่ง เป็นหลักการแห่งสวรรค์ นอกจากจิตก็ย่อมปราศจากหลักการแห่งสวรรค์ นอกจากจิตก็ย่อมปราศจากสรรพสิ่งที่ถูกปรุงแต่งใดๆ ซึ่งถือเป็นแนวคิดสำนักขงจื้อกระแสหลักในสมัยราชวงศ์หมิง

⁵⁷ จันทร์ฉาย ภัคธิดคม, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน*, 262.

ต้องการของจิตและธรรมชาติวิสัย (Spontaneity) อย่างเป็นอิสระ ให้ความสำคัญกับความต้องการพื้นฐานตามสัญชาตญาณมนุษย์ตามแนวคิดที่ว่า “เครื่องนุ่งห่มและอาหาร เป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์” (穿衣吃饭，即是人伦物理) ยิ่งกระตุ้นให้ผู้คนละเลยศีลธรรมจรรยาตามคตินิยมขงจื้อ เกิดความขัดแย้งระหว่างแนวความคิดเก่ากับแนวความคิดใหม่ และเมื่อเผชิญกับความผันแปรของสถานการณ์บ้านเมือง จึงส่งผลให้สังคมเกิดความสั่นคลอนและประเทศขาดความมั่นคง

เมื่อเริ่มเข้าสู่ช่วงกลางศตวรรษที่ 15 ราชวงศ์หมิงประสบปัญหามากมาย ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเสื่อมถอยของราชวงศ์ การจัดเก็บภาษีตั้งแต่ระดับครอบครัว หมู่บ้านแล้วส่งตรงไปยังเมืองหลวง ก่อให้เกิดการทุจริตของขุนนางและเจ้าพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีจำนวนมากกว่าภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง จึงเกิดช่องว่างให้ขุนนางแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ของตน มีการปลอมแปลงเอกสาร และการติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อลดอัตราภาษี มีการปิดบังปริมาณขายฉกรรจ์ในครัวเรือนและพื้นที่ที่ดิน เพื่อลดภาษีชาวไร่ชาวนาจึงยอมโอนที่ดินให้กับขุนนางเพื่อเสียภาษีเป็นการส่วนตัว ทะเบียนที่ดินจึงไร้ความหมาย ทั้งยังมีพ่อค้าจ่ายเงินเพื่อซื้อตำแหน่งในการเลื่อนสถานะเป็นขุนนางเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกิจการของตน ระบบการจัดเก็บภาษีที่มีการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ทำให้รัฐขาดรายได้ ประชาชนตกทุกข์ได้ยากทั่วทุกเขตแดน

จนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 16 ราชวงศ์หมิงประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง รัฐขาดแคลนเงินทุน เนื่องจากขุนนางที่จัดเก็บภาษียกยกเก็บไว้เองทำให้รัฐได้รับภาษีสู่ท้องพระคลังเพียงครึ่งเดียว พ่อค้าและขุนนางที่หนีภาษี ใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย ในขณะที่ชาวนาต่างพากันละทิ้งที่ทำกินเพราะจ่ายภาษีไม่ไหว ในสถานการณ์เช่นนี้ ราชสำนักกลับใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ทั้งพระราชพิธีส่วนตัว พิธีกรรมต่าง ๆ ในราชสำนัก ดังตัวอย่างในรัชสมัยของจักรพรรดิว่านลี่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1582 ซึ่งมิได้ใส่พระทัยในพระราชกิจ มิได้เสด็จออกกว่าราชการ ไม่มีพระบรมราชโองการใด ๆ ทรงใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย โปรดให้สร้างวังและจัดเก็บภาษีอย่างหนัก ทำให้บ้านเมืองเต็มไปด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน ฉ้อราษฎร์บังหลวง กดขี่ข่มเหงประชาชน⁵⁸ ในปี ค.ศ. 1592 และ 1598 รัฐสูญเสียเงินจำนวนมากไปกับการทำสงครามกับญี่ปุ่นเพื่อปกป้องดินแดนเกาหลี นอกจากนี้เพื่อลดปัญหาโจรสลัดปล้นสะดมตามชายฝั่งทะเลผนวกกับแนวคิดรังเกียจพ่อค้าตามขงจื้อทำให้ราชวงศ์หมิงลดบทบาทการส่งเสริมการค้าทางทะเล จึงทำให้ขาดรายได้จากการค้าขายทางทะเลซึ่งเคยสร้างกำไรมหาศาลให้กับประเทศ และเป็นการตัดโอกาสในการฟื้นฟูเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, 269.

นอกจากปัญหาเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครองก็เป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่ความล่มสลายของราชวงศ์หมิง ด้วยระบบการปกครองโดยรวมอำนาจเข้าสู่จักรพรรดิเพียงพระองค์เดียว ทำให้กิจการงานราชการแผ่นดินทุกเรื่องต้องผ่านการอนุมัติเห็นชอบจากองค์จักรพรรดิ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในท้องถิ่นกว่าจะได้รับการแก้ไขก็ล่าช้าไม่ทันการ ทั้งยังไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่ปัญหาการปกปิดและฉ้อโกงของขุนนางยังคงมีอยู่ในทุกภูมิภาค เมื่อราชวงศ์อ่อนแอผู้ที่ก้าวมาบทบาทสำคัญจึงกลายเป็นขันทีและขุนนางในราชสำนัก แม้ว่าองค์จักรพรรดิบางพระองค์จะตระหนักถึงอันตรายนี้มาบ้าง และได้มีความพยายามที่จะจำกัดจำนวนและสิทธิอำนาจในราชสำนักฝ่ายในของขันที แต่กระนั้นเมื่อราชวงศ์มีทายาทสืบทอดและมีปริมาณเชื้อพระวงศ์เพิ่มมากขึ้นย่อมต้องมีข้าราชการฝ่ายในเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ปริมาณขันทีเพิ่มมากขึ้น ในราชสำนักขุนนางและขันทีแตกแยกเป็นหลายฝ่ายพยายามแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ เหวยจงเสียน (魏忠賢) ถือเป็นขันทีที่ทรงอิทธิพลที่สุดคนหนึ่งในสมัยราชวงศ์หมิง เป็นผู้ว่าราชการแทนองค์จักรพรรดิที่ในเวลานั้นมีพระชนมายุเพียง 15 พรรษา ทำให้อำนาจตกมาอยู่ในมือของเขาเพียงผู้เดียว จนอาจกล่าวได้ว่าในระหว่าง ค.ศ. 1624-1627 เป็นยุคที่ขันทีเป็นผู้ปกครองประเทศจีนอย่างแท้จริง

สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างหนัก ผนวกกับการเมืองที่แตกแยก ระบบราชการที่เต็มไปด้วยการทุจริตใช้อำนาจในทางมิชอบ จักรพรรดิและข้าราชการขาดระเบียบแบบแผนและมิได้ปกครองประเทศโดยคุณธรรม ความทุกข์ยากของราษฎรไม่ได้รับการเยียวยา ช้ำยังถูกกดขี่ข่มเหงจากขุนนางผู้ใช้อำนาจบาตรใหญ่ สถานการณ์เช่นนี้นำไปสู่ความวุ่นวาย เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนที่ต่อต้านขุนนางก่อการกบฏตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในวงกว้าง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1630 กลุ่มกบฏนำโดย จางเซี่ยนจง (张献忠) ได้บุกเข้ายึดมณฑลเสฉวน (四川) เป็นฐานที่มั่น ในขณะที่กลุ่มกบฏที่นำโดย หลี่จื้อเฉิง (李自成) รวบรวมกำลังพลก่อการจลาจลที่มณฑลส่านซี (陕西) และบุกเข้ายึดเมืองหลวงปักกิ่งได้ในปี ค.ศ. 1644 ราชสำนักไม่สามารถป้องกันการรุกรานได้เพราะไร้แสนยานุภาพทางการทหาร องค์จักรพรรดิทรงปลงพระชนม์ชีพตนเอง แม่ทัพอู๋ซานกุ้ย (吴山桂) ตัดสินใจขอความช่วยเหลือจากชนเผ่าแมนจู (满族) ซึ่งแข็งแกร่งมากในเวลานั้นให้เข้ามาช่วยกวาดล้างกบฏ และสร้างความสงบให้กับอาณาจักร เป็นจุดเริ่มต้นของการที่ชนเผ่าอานารยชนทางเหนือได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในการปกครองประเทศ และค่อย ๆ กลืนกลายเป็นจักรวรรดิจีนให้อยู่ภายใต้การปกครองของชาวแมนจู ภายใต้ชื่อราชวงศ์ “ชิง” นับเป็นการสิ้นสุดของยุคราชวงศ์หมิง⁵⁹

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, 271.

จากการศึกษาสภาพสังคมสมัยราชวงศ์หมิงทำให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่างความคิดก้าวหน้ากับจารีตเก่าแก่โบราณ สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เจริญถึงขีดสุด แต่ศีลธรรมจริยธรรมของผู้คนกลับตกต่ำลง จึงนำไปสู่การศึกษาแนวคิดคุณธรรมสตรีผ่านสถานภาพ ความรู้สึกนึกคิดและท่าทีที่มีต่อสังคมของสตรีในวรรณกรรมจินผิงเหมยที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนโบราณ ทั้งยังเปิดโปงมุมมืดของสังคมจีนในช่วงปลายยุคราชวงศ์หมิงก่อนการล่มสลายของราชวงศ์

บทที่ 3

คุณธรรมสตรีตามหลักปรัชญาขงจื้อ

รากฐานของจารีตและจริยธรรมของสังคมจีนมีบ่อเกิดสำคัญมาจากปรัชญาสำนักขงจื้อ ซึ่งมีแนวคิดจริยธรรมความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความสงบสุขและความมั่นคงให้กับประเทศชาติ จริยธรรมขงจื้อได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาผ่านทางลายลักษณ์อักษรและทั้งที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งยังมีพัฒนาการตามสภาพสังคมร่วมสมัย จนพัฒนาไปสู่แนวคิด “ขงจื้อใหม่” ที่มีอิทธิพลต่อสังคมจีนตั้งแต่ยุคราชวงศ์ช่งเป็นต้นมา ปรัชญาขงจื้อกำหนดหลักความสัมพันธ์ระดับต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมีครอบครัวเป็นหน่วยย่อยพื้นฐาน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทั้งหมดในระบบความสัมพันธ์ของจริยศาสตร์ขงจื้อ บุรุษและสตรีจึงมีพันธกิจสำคัญในการร่วมกันสร้างชาติให้มั่นคง โดยหน้าที่ของบุรุษคือการศึกษาเล่าเรียนและพัฒนาตนเองเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการปกครองประเทศ ในขณะที่สตรีมีหน้าที่เป็นภรรยาและมารดาที่ดีโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรมสตรีอย่างเคร่งครัด แม้จะมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน แต่การอบรมสั่งสอนทั้งบุรุษและสตรีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาขงจื้อซึ่งเน้นการปลูกฝังมโนทัศน์เรื่อง “บุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี” ส่งผลให้สังคมจีนไร้ความวุ่นวาย มีความเป็นเอกภาพ และมีเสถียรภาพมานับพันปี

3.1 หลักคุณธรรมขงจื้อ

ปรัชญาสำนักขงจื้อก่อกำเนิดขึ้นในยุคชุนชิวจั้นกั๋ว (春秋战国) เมื่อ 722-221 ปีก่อนคริสตศักราชซึ่งเป็นช่วงเวลาที่แคว้นใหญ่น้อยทำสงครามแย่งชิงดินแดน สังคมเต็มไปด้วยความขัดแย้งวุ่นวาย สำนักคิดนับร้อยต่างพยายามเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตและจัดระเบียบสังคมให้บ้านเมืองเกิดความสงบเรียบร้อย ขงจื้อ (551-497 ปีก่อนคริสตศักราช) เป็นนักคิดที่มีบทบาทสำคัญที่สุดของสำนักขงจื้อ (儒家) เขามีความเชื่อว่าที่สังคมไร้ระเบียบวินัยและเกิดความวุ่นวายเป็นเพราะผู้คนละทิ้งวิถีชีวิตตามบรรทัดฐานและคุณค่าตามขนบประเพณีดั้งเดิมตามแบบแผนของราชวงศ์โจว คำสอนของลัทธิขงจื้อแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจริยธรรม ด้านการศึกษา และด้านการปกครอง ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมจีน คำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลุนอี่ว์ครอบคลุมขอบเขตกว้าง โดยเนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และเน้นหลักจริยศาสตร์พื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเปิดกว้างให้กับบุคคลทุกระดับชนชั้นปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็น

คนดีและสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับประเทศชาติ คำสอนของขงจื้อจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของปรัชญาจีน เช่นเดียวกับปรัชญากรีกโบราณของโสเครตีส เพลโต และอาริสโตเติลในดินแดนฝั่งตะวันตก

หลักจริยธรรมของขงจื้อแบ่งออกเป็นจริยธรรมระดับปัจเจกและระดับสังคม โดยจริยธรรมระดับปัจเจกให้คุณค่าทางด้านจิตใจ ทำให้มนุษย์ได้ค้นพบตัวเองและมีเสรีภาพในการเลือกกระทำการสิ่งต่าง ๆ ภายใต้อุปนิสัยคุณธรรม ส่วนคุณค่าของคุณธรรมระดับสังคมนั้นทำให้เกิดสันติสุขในสังคมและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ในทัศนะของขงจื้อบุคคลต้องเริ่มพัฒนาคุณธรรมในระดับปัจเจกก่อน เมื่อคุณธรรมเกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลแล้วจึงจะสามารถแสดงออกไปสู่สังคมภายนอกได้ และคุณธรรมระดับสังคมก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา โดยขงจื้อได้จัดวางหน้าที่ตามความสัมพันธ์ของบุคคลในระดับสังคมไว้ด้วยหลักคิดที่ว่า หากมนุษย์ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามสถานะโดยยึดหลักคุณธรรมที่กำหนดไว้ ทุกคนก็จะสามารถร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่เกิดสันติภาพได้

สัว่ฉวน ทาสุนัธ ระบุจริยธรรมระดับปัจเจกบุคคลไว้ 7 ประการ¹ ดังนี้

1. **ความชอบธรรม (义)** หมายถึง “สิ่งที่ควรจะเป็น” หรือความเหมาะสมถูกต้องของเหตุการณ์ ทุกคนต่างมีหน้าที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ บุคคลควรค้นหาว่าสิ่งใดคือความชอบธรรม และควรรู้ว่าตนควรจะทำสิ่งใดเช่นนั้นจึงจะเรียกว่าความชอบธรรม โดยการกระทำนั้นต้องไม่ใช้การกระทำที่คำนึงถึงผลประโยชน์เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะการควบคุมอารมณ์ผ่านมโนธรรมสำนึกของแต่ละคนเป็นเรื่องสำคัญ การกระทำที่เกิดจากอารมณ์อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและบุคคลรอบข้าง ดังนั้นบุคคลผู้มีปัญญาจะปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนตามหลักแห่งความชอบธรรม ในขณะที่บุคคลด้อยสติปัญญาจะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างเพียงเพื่อผลประโยชน์ของตนเท่านั้น

2. **มนุษยธรรม (仁)** ตัวอักษร “เหริน” (仁) ในภาษาจีน หมายถึง ภาวะระหว่างมนุษย์ (仁 มนุษย์; 二 ความสัมพันธ์, ระหว่าง) สื่อนัยเชิงภววิทยาว่าความเป็นมนุษย์นั้นเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์² ในขณะเดียวกันก็หมายรวมถึงความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นความหมายเชิงจริยศาสตร์อันได้แก่ความรักความอาทรต่อผู้อื่นในฐานะที่เป็นมนุษย์ กล่าวคือ การแสดงความรักความอาทรต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่นทั้งในครอบครัวและสังคมภายนอก การมีความรักความเมตตาต่อบุคคลอื่น ผู้ที่มีความรักในบุคคลอื่นอย่างแท้จริงเท่านั้นจึงจะสามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ การมีมนุษยธรรมเป็นการก้าวข้ามการแยกขาดตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งอาจมี

¹ สัว่ฉวน ทาสุนัธ, “ความคิดของขงจื้อเพื่อสังคมที่เป็นสุข The Ideas of Confucius for Happy Society,” วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์ ปีที่ 35, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559).

² สุวรรณ สถาอานันท์, หลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา (กรุงเทพฯ: โอเพ่น โซไซตี้, 2562), 102.

ผลประโยชน์หรือความปรารถนาที่ขัดแย้งละเมิดความปรารถนาของผู้อื่น ตรงกันข้ามการมีมนุษยธรรม ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ไปด้วยกัน³

3. ความรับผิดชอบ (忠) หมายถึง การรู้จักรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยมีหลักสำคัญว่า “จงปฏิบัติต่อบุคคลอื่นให้เหมือนกับที่ตนต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อท่าน” ดังที่ในคัมภีร์จางยงได้กล่าวถึงการนำหลักความรับผิดชอบมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ดังนี้

“จงปฏิบัติต่อบิดาของท่านให้เหมือนกับที่ท่านต้องการให้บุตรของท่านปฏิบัติต่อท่าน... จงปฏิบัติต่อผู้ปกครองของท่านให้เหมือนกับที่ท่านต้องการให้ผู้อยู่ใต้ปกครองของท่านปฏิบัติต่อท่าน... จงปฏิบัติต่อพี่ชายของท่านให้เหมือนกับที่ท่านต้องการให้น้องชายของท่านปฏิบัติต่อท่าน... จงปฏิบัติเป็นตัวอย่างต่อเพื่อนให้เหมือนกับที่ท่านต้องการให้เพื่อนของท่านปฏิบัติต่อท่าน”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการที่เราจะปฏิบัติอย่างไรต่อผู้อื่นต้องคิดคำนึงเสียก่อนว่าหากเป็นตัวเราเองจะรู้สึกเช่นไรกับการกระทำนั้น ดังสำนวนไทยที่ว่า “เอาใจเขามาใส่เรา” อาจกล่าวได้ว่าการรู้จักรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็นการปฏิบัติในแง่บวกที่มุ่งไปสู่การมีมนุษยธรรมและความชอบธรรม ทั้งนี้เพราะความรู้สึกผิดชอบเป็นกลไกของการแสดงถึงความเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งยังกระตุ้นให้เกิดการพิจารณาไตร่ตรองถึงความถูกต้องและเหมาะสมของการกระทำ ดังนั้นการรู้จักรับผิดชอบต่อผู้อื่นจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม

4. เห็นแก่ผู้อื่น (恕) จริยธรรมข้อนี้มีหลักสำคัญอยู่ว่า “อย่าปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้บุคคลอื่นปฏิบัติต่อท่าน” ดังที่ในตำราต้าเสวียได้อธิบายไว้ว่า “อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในบุคคลที่อยู่ระดับสูงกว่าท่านไปใช้กับบุคคลที่อยู่ในระดับต่ำกว่าท่าน อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในบุคคลที่ต่ำกว่าท่านไปใช้กับบุคคลที่สูงกว่าท่าน อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในบุคคลที่อยู่ข้างหน้าไปใช้กับบุคคลที่อยู่ข้างหลัง อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในบุคคลข้างหลังไปใช้กับบุคคลที่อยู่ข้างหน้า อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในทางขวาไปปฏิบัติในทางซ้าย อย่านำสิ่งที่ท่านไม่ชอบในทางซ้ายไปใช้กับทางขวา” คุณธรรมข้อนี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์ด้วยการรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น คำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดผลกระทบต่อผู้อื่นด้วยการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

5. จารีตประเพณี (礼) โดยภาพรวมแล้วหลักการครอบคลุมความหมายหลักในสามพื้นที่ของชีวิต ได้แก่ “พิธีกรรม” เช่น พิธีเซ่นไหว้บรรพชน “มารยาท” เช่น ความสุภาพอ่อนน้อมในการพูดจาและความประพฤติอันเหมาะสม หรือ “จริยธรรม”⁴ รวมถึงเป็นหลักแบบแผนปฏิบัติที่เหมาะสมตามนามคู่สัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น การดูแลพ่อแม่ยามแก่ชรา การเชื่อฟังและเคารพพิ เป็นต้น หลัจึงเป็นมาตรฐานทางสังคม หลัเป็นกฎทางสังคมที่ควรปฏิบัติเพื่อสืบทอดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม และ

³ เรื่องเดียวกัน, 118.

⁴ เรื่องเดียวกัน, 132.

รักษาความสัมพันธ์ของคนในสังคมเอาไว้ ชุมชนใดที่คงจารีตไว้ได้ จึงจะสามารถคงความเป็นชุมชนมนุษย์ไว้ได้ สิ่งสำคัญก็คือ การปฏิบัติหฺลี้จะต้องกระทำอย่างมีเหรินซึ่งออกมาจากจิตใจที่มีความเคารพจริงใจ และจริงจัง มิใช่ทำตามรายละเอียดพิธีกรรมครบถ้วนเพียงเปลือกนอกเท่านั้น ดังที่ขงจื้อกล่าวไว้ว่า “เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม มีอะไรข้องเกี่ยวกับ หฺลี้ ได้เล่า เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม มีอะไรเกี่ยวข้องกับดนตรีได้เล่า”⁵

แอนโตนิโอ เอส. คัว (Antonio S. Cua 1932-2007) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของหฺลี้ไว้สามประการ ดังนี้ ประการแรกคือป้องกันความขัดแย้งในสังคม ซึ่งถือเป็นหน้าที่พื้นฐานของหฺลี้ เพราะหฺลี้กำหนดบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของบุคคลไว้แล้ว เมื่อปฏิบัติตามนั้น ความกลมกลืนย่อมตามมาได้ ประการที่สองทำหน้าที่ส่งเสริมพฤติกรรมบางอย่าง กล่าวคือหฺลี้ในบทบาทหน้าที่นี้ก็คือการยอมรับการแสดงอารมณ์ความรู้สึกตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยให้ความพอดีและมีคุณค่าทางจริยธรรม และประการสุดท้ายทำหน้าที่ขัดเกลาทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะโดดเด่นของจริยศาสตร์ขงจื้อและวัฒนธรรมจีน กล่าวคือหฺลี้ทำหน้าที่ขัดเกลาอารมณ์ความรู้สึก โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม ใช้หฺลี้พัฒนาคุณธรรมในตัวมนุษย์ให้งดงาม โดยการทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอารมณ์กับรูปแบบการแสดงออก เช่น หากลูกต้องการตักเตือนพ่อแม่ แต่แสดงออกอย่างไม่เหมาะสม ก็จะถูกกลายเป็นการก้าวร้าว หากไปพิธีศพแต่แต่งกายไม่สุภาพ ก็ถือว่าการไม่เคารพสถานที่และผู้ตาย เป็นต้น⁶ ดังนั้นหฺลี้จึงมีบทบาทสำคัญในช่วยกล่อมเกลาและขัดเกลาศึภยภาพทางศีลธรรมที่มีอยู่ของมนุษย์ให้งดงามเหมาะสมขึ้น ด้วยการปรับแต่งให้พอเหมาะพองามสำหรับการอยู่ร่วมกัน⁷

6. บัญญัติแห่งสวรรค์ (名) คือผลของการกระทำที่อยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ ขงจื้อได้เสนอแนวความคิดเรื่อง “บัญญัติแห่งสวรรค์” เพื่อบอกว่าสิ่งนี้เองที่ทำให้บุคคลแต่ละคนได้รับผลของการกระทำและมีสถานะที่ไม่เท่าเทียมกัน และมนุษย์ทุกคนต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบและควรจะทำหน้าที่ของตนเต็มกำลังความสามารถ ส่วนผลของงานจะเป็นอย่างไรก็สุดแล้วแต่บัญญัติแห่งสวรรค์ ทำงานด้วยเหตุว่า เป็นสิ่งที่ดีงามและสมควรทำ งานเป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวเอง ไม่ว่าผลของงานจะออกมาในรูปแบบไหนก็ไม่ยึดติดกับงานนั้น เหมือนกับที่ท่านพุทธทาส

⁵ เรื่องเดียวกัน, 328.

⁶ Antonio S. Cua, *Moral Vision and Tradition: Essays in Chinese Ethics Vol. 31, (Studies in philosophy and the history of philosophy)* (Catholic University of America Press, 1998).

⁷ สุวรรณ สภาอนันท์, *หลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา*, 137.

บอกว่า “ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่” เป้าหมายมิใช่หวังอามิสสินจ้างรางวัลใด ๆ แต่ทำงานเพราะเป็นสิ่งมีคุณค่าที่มนุษย์พึงกระทำ⁸

7. ความละเอียด (耻) หมายถึง ความละเอียดในสิ่งที่ทำไปแล้วและสิ่งที่กำลังกระทำ คุณธรรมมีเพื่อปลูกฝังให้ปัจเจกชนมีจิตสำนึกแห่งคุณธรรม ทั้งยังสอนให้รู้จักอดทนอดกลั้นต่อคำสบประมาทหรือการเหยียดหยาม โดยก่อนจะโกรธหรือเกลียดใครให้พิจารณาไตร่ตรองให้ดีก่อนว่าสิ่งที่เขากล่าวมานั้น เราได้ทำดีหรือทำผิดไปหรือไม่ ถ้าทำดีแล้วก็ปล่อยวาง แต่ถ้าเราทำไม่ใช่ว่าเขาว่าก็ควรนำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

ในส่วนของคุณธรรมระดับสังคมมีเพื่อจัดระเบียบสังคมที่เกิดจากการรวมตัวของปัจเจกชน เนื่องด้วยมนุษย์เราไม่ได้อยู่คนเดียวบนโลก ต้องมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับคนอื่นด้วย จึงจำเป็นต้องมีหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แรกเริ่มขงจื้อได้กล่าวถึงเพียงความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร และเจ้านายกับบริวารเท่านั้น ต่อมาเมิ่งจื่อ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของขงจื่อ ได้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้น เรียกว่า “ระบบความสัมพันธ์ทั้งห้า” (五伦) ได้แก่ กษัตริย์กับขุนนาง (君臣) บิดากับบุตร (父子)สามีกับภรรยา (夫妇) พี่กับน้อง (兄弟) และเพื่อนกับเพื่อน (朋友) แต่ละคู่ความสัมพันธ์จะมีคุณธรรมที่ต่างฝ่ายต้องปฏิบัติต่อกันกำกับไว้ โดยมีสถานะและสถานภาพของบุคคลเป็นตัวกำหนดวิถีปฏิบัติหรือหน้าที่ระหว่างคู่สัมพันธ์ ระบบความสัมพันธ์ทั้งห้านี้ไม่เพียงแต่กำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่บุคคลพึงมีต่อสังคม แต่ยังครอบคลุมไปถึงคุณธรรมจริยธรรมที่แต่ละบุคคลพึงปฏิบัติต่อกันอีกด้วย

แนวคิดขงจื้อมุ่งเน้นประโยชน์และความสงบสุขของประเทศชาติเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด ดังนั้นทุกคนจึงมีพันธกิจในการเสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่รัฐ ระบบความสัมพันธ์ทั้งห้าคู่มีฐานะเป็นกรอบกำหนดความสัมพันธ์ครอบคลุมทั่วทั้งสังคม โดยแต่ละคู่ความสัมพันธ์จะมีลักษณะพิเศษและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน และมีคุณธรรมกำกับที่ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันกำกับไว้อย่างชัดเจนในแต่ละคู่สัมพันธ์ ดังนี้

1) **ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร** เป็นความสัมพันธ์พื้นฐานที่สุดของมนุษย์ และเป็นจุดเริ่มต้นของกรอบความสัมพันธ์ของสังคมที่ขยายใหญ่ขึ้น คุณธรรมที่กำกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรคือ ความเมตตา (仁) บิดาต้องมีความรัก เมตตากรุณาต่อบุตร ส่วนบุตรนั้นต้องตอบแทนความรักของบิดามารดาด้วยความเคารพและเชื่อฟัง ในตำราคลาสสิกทั้งสี่มีวาทกรรมที่สะท้อนหลักความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรไว้มากมาย โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ความกตัญญู (孝) วิธีการ

⁸ ชันทอง วิษาเดช, “จริยธรรมของขงจื่อ,” (บทความเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงสำนักบริการวิชาการ, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553).

แสดงความกตัญญูตามแนวทางขงจื้อ ได้แก่ เคารพ ปรนนิบัติรับใช้และเลี้ยงดูบิดามารดา การจัดงานศพและการไว้ทุกข์⁹ ตลอดจนสานต่อปณิธานความตั้งใจของบิดา

2) **ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับขุนนาง** เป็นความสัมพันธ์ที่มีคุณธรรมที่พัฒนามาจากความระหว่างบิดากับบุตร ขงจื้อเชื่อว่าผู้ที่มีความกตัญญูสามารถรับใช้เจ้านายได้ ทั้งนี้เพราะความจริงรักภักดีของขุนนางมีพื้นฐานมาจากความกตัญญูของบุตร กษัตริย์ปฏิบัติต่อขุนนางด้วยจารีต ในขณะที่ขุนนางต้องมีความรับผิดชอบและความละเอียดอ่อนต่อกษัตริย์และประเทศชาติ ในระบบความสัมพันธ์คู่นี้ ขงจื้อให้ความสำคัญกับหน้าที่ของกษัตริย์มากกว่าขุนนาง กล่าวคือขุนนางจะดีหรือไม่และปฏิบัติต่อกษัตริย์อย่างไร ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของกษัตริย์ กษัตริย์ที่ดีต้องมีคุณธรรมจึงจะสามารถปกครองขุนนางได้ ในขณะที่ขุนนางเองก็ต้องรับใช้กษัตริย์ด้วยปณิธานที่ดีและมีคุณธรรมเช่นกัน

3) **ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา** เป็นความสัมพันธ์หลักคู่หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาระบบครอบครัวและการสืบทอดทางสังคม สามีภรรยามีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพและทางจิตใจพื้นฐาน ดังนั้นทั้งสองจึงมีคุณธรรมและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน กล่าวคือสามีมีหน้าที่จัดการเรื่องนอกบ้าน ส่วนภรรยามีหน้าที่จัดการกิจการภายในบ้าน ในแง่ของจิตใจที่ต่างกันนั้น ภรรยาซึ่งอ่อนแอกว่าต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามสามี ในขณะที่สามีมีหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ภรรยา แม้ความสัมพันธ์คู่นี้มีการกล่าวถึงน้อยเมื่อเทียบกับความสัมพันธ์คู่อื่น ๆ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของสามีภรรยาถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเอง ดังที่ในตำราจางยงได้กล่าวไว้ว่า “การปฏิบัติมรรยาธต้องเริ่มต้นจากเรื่องใกล้ตัว การทำให้ครอบครัวปรองดองเป็นพื้นฐานแรกของการขัดเกลาตนเอง ดังนั้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างสามีภรรยาจึงเป็นพื้นฐานของครอบครัวที่สุขสมบูรณ์”¹⁰

4) **ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง** เป็นความสัมพันธ์ที่เริ่มจากภายในครอบครัว ขยายไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาวุโสกับผู้เยาว์ในสังคมภายนอก โดยมีความรักใคร่ปรองดอง หรือ การให้

⁹ การจัดงานศพและการไว้ทุกข์ถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาที่สำคัญ เงื่อนไขสำคัญของการจัดงานศพให้บุพการี คือ การเศร้าโศกเสียใจอาลัยจากใจ ไม่ใช่เพียงปฏิบัติตามจารีต ขงจื้อเสนอให้มีการไว้ทุกข์สามปี เนื่องจากหยิบยกสามปีที่ถือเอาระยะเวลาสามปีที่เด็กคนหนึ่งใช้เวลาในการเติบโตแข็งแรงพอจะจากอ้อมอกพ่อแม่ได้ ระยะเวลาสามปีแห่งการไว้ทุกข์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการระลึกถึงบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการี

¹⁰ สยุมพร ฉันทสิทธิพร, “หลักความสัมพันธ์ห้าประการและหลักบรรทัดฐานสาม มุมมองของหลักจริยธรรมกับการรักษาเสถียรภาพของสังคมจีน,” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 7, ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2561): 253.

ความเคารพปรนนิบัติรับใช้ผู้อาวุโส (孝) เป็นคุณธรรมกำกับพฤติกรรมของทั้งสองฝ่าย ชาวจีนถือว่า การที่ครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีความปรองดองย่อมจะทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรือง ตามมา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องจึงมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวและกับสังคมภายนอกในเวลา เดียวกัน คู่สัมพันธ์นี้จึงเป็นตัวเชื่อมในการประยุกต์การปฏิบัติจริยธรรมจากภายในครัวเรือนสู่ ภายนอก¹¹ กล่าวคือ จากความเชื่อฟังผู้เป็นพี่ พัฒนาไปสู่การที่ผู้น้อยเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ คุณธรรม ลักษณะนี้ในวรรณคดีของขงจื้อสามารถนำไปสู่การรับใช้กษัตริย์ได้ ทั้งนี้เพราะหากผู้ได้ปกครองรู้จัก กตัญญูและเชื่อฟังย่อมไม่ก่อความวุ่นวายในสังคม

5) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน เป็นคู่ความสัมพันธ์รูปแบบเดียวที่มีความเท่า เทียมกัน ไม่แบ่งแยกชนชั้น ฐานะและอายุ เป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลมีอิสระในการเลือกเอง คุณธรรม สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน คือ ความซื่อสัตย์ (誠) และสัจจะ (信) สิ่งสำคัญสำหรับ มิตรภาพระหว่างเพื่อน คือการปฏิบัติต่อกันอย่างซื่อสัตย์จริงใจ มีสัจจะน่าเชื่อถือ ในตำราหลุนอี้วี่มี การกล่าวถึงหลักแห่งการคบมิตร กล่าวคือควรเลือกคบเพื่อนที่มีอุดมการณ์และแนวคิดในแนวเดียวกัน การรักษาสัจจะนั้นสิ่งสำคัญคือต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องเที่ยงธรรม เพราะหากไม่ตั้งอยู่บน ความถูกต้อง สัจจะนั้นอาจเป็นสัจจะของคนที่ไม่ใช่กัลยาณมิตร ซึ่งอาจส่งผลต่อเสถียรภาพทางสังคม

ความสัมพันธ์ทั้งห้าเป็นบรรทัดฐานสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คนทั่วทั้งสังคม ลัทธิขงจื้อมองว่าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติกันในคู่ความสัมพันธ์เป็นสายใยรัดร้อยผู้คนทั้งสังคมยาวนาน มีความสำคัญกว่ากฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมจนกลายเป็นรากฐาน ที่สร้างเสถียรภาพให้แก่สังคมจีนมายาวนานนับพันปี หลักจริยธรรมที่กำหนดตามความสัมพันธ์ทั้งห้ามี ลักษณะเด่นคือ เน้นสร้างเสถียรภาพทางสังคมด้วยพื้นฐานทางจิตใจมากกว่าเรื่องของเหตุผล¹² เน้น ความรักความผูกพัน และความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าเหตุผล ทั้งยังเน้นการอยู่ร่วมกันอย่าง ปรองดอง โดยยึดหลักสำคัญว่าหากความสัมพันธ์ทั้งห้าดำเนินไปอย่างถูกต้อง สังคมก็จะมีแต่ความ ราบรื่น ประเทศชาติย่อมสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหลักการพื้นฐานทางจริยศาสตร์ที่เรียกว่า “คุณธรรมทั้งห้า” (五常) เพื่อมุ่งเน้นการขัดเกลานิสัยและพัฒนาตนจนมีคุณธรรมอย่างวิญญูชน ในยุคเริ่มแรกขงจื้อได้ กำหนดหลักคุณธรรมพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ มนุษยธรรม ขนบจารีต และความถูกต้องเที่ยงธรรม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติโดยอิงกับมาตรฐานและคุณค่าตามขนบจารีต

มนุษยธรรมถือเป็นคุณธรรมที่เด่นที่สุดในระบบจริยศาสตร์ของลัทธิขงจื้อ ขงจื้อได้นำ ขนบจารีตในชีวิตประจำวันตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงรัฐมาเชื่อมโยงกับมนุษยธรรมอย่าง

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 254.

¹² เรื่องเดียวกัน, 247.

แยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งนี้เพราะมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานของคุณธรรมเฉพาะประการอื่น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในหลุนอี่วว่า

ตอนที่จื่อจิงถามขงจื่อเกี่ยวกับมนุษยธรรม และขงจื่อตอบว่า “สามารถปฏิบัติทำสิ่งอย่างถ้วนทั่ว คือมนุษยธรรม” จื่อจิงขอให้อาจารย์อธิบาย อาจารย์ตอบว่า “ให้เกียรติ ใจกว้าง จริงใจ มุ่งมั่น เมตตา เมื่อให้เกียรติ ผู้คนจะไม่คู่แคลน เมื่อใจกว้าง จะได้มวลชน ผู้คนจะเชื่อถือ เมื่อมุ่งมั่น จะมีผลงาน เมื่อเมตตาจะได้ใช้คน”¹³

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามนุษยธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงการให้เกียรติ ใจกว้าง จริงใจ มุ่งมั่น เมตตา โดยคุณธรรมเหล่านี้เป็นคุณธรรมเฉพาะตามบทบาทหน้าที่ของของบุคคลตามสถานภาพต่าง ๆ ที่ขยายขอบเขตมาจากมนุษยธรรม แสดงให้เห็นว่าระบบจริยศาสตร์ของขงจื่อมีมนุษยธรรมเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีหลักเป็นสิ่งที่ร้อยรั้งความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมไว้ด้วยกัน หากไม่ปฏิบัติหลักก็จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ในสังคมสั่นคลอนจนนำไปสู่ปัญหามากมาย หลักจึงเป็นสิ่งที่สร้างความกลมเกลียวในสังคม หากทุกคนปฏิบัติตามหลัก มนุษย์ก็จะสามารถอยู่ร่วมกันโดยปราศจากปัญหาและความขัดแย้ง สังคมก็จะสงบสุขตามแนวคิด “สังคมอุดมคติ”

เมื่อเข้าสู่ช่วงบั้นปลายชีวิตของขงจื่อ เมิ่งจื่อได้พัฒนาความคิดดั้งเดิมของขงจื่อโดยเสนอให้มีการเพิ่มคุณธรรม “ปัญญา” (智) เข้าไปรวมอยู่กับคุณธรรมพื้นฐานทั้งสามที่ขงจื่อเคยเสนอไว้ ทั้งนี้เพราะเมิ่งจื่อเห็นว่าไม่เพียงมนุษยธรรม จารีต และความถูกต้องเที่ยงธรรม อาจยังไม่เพียงพอในการสร้างสังคมในอุดมคติ โดยเฉพาะเมื่อต้องการตัดสินเรื่องราวที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษยธรรมกับความถูกต้องเที่ยงธรรม ดังกรณีที่ปรากฏตัวอย่างในหลุนอี่วดังนี้

เช่กวงกล่าวแก่ขงจื่อว่า “ในแคว้นของเรา มีคนตรง เมื่อบิดาขโมยแกะ บุตรไปเป็นพยาน” ขงจื่อกล่าวว่า “ในแคว้นของข้า คนตรงจะต่างออกไป บิดาจะซ่อนความผิดของบุตร บุตรจะซ่อนความผิดของบิดา ความตรงดำรงอยู่ ณ ในกลางพฤติกรรมเหล่านี้แล้ว”¹⁴

จากกรณีข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าขงจื่อจะเห็นด้วยกับความถูกต้องเที่ยงธรรม แต่หากความถูกต้องนั้นขัดกับมนุษยธรรม ก็ควรคำนึงถึงมนุษยธรรมเป็นหลัก แต่หากพิจารณาในมุมมองด้านการเมืองการปกครอง การใช้มนุษยธรรมเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาความถูกต้องเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับกฎหมายบ้านเมือง และอาจเป็นการเปิดช่องทางให้ประชาชนกระทำผิดได้ เมิ่งจื่อเล็งเห็นถึงรายละเอียดจุดนี้จึงเสนอคุณธรรม “ปัญญา” เพิ่มเข้าไป เพื่อให้คนได้ใช้สติปัญญาในการแยกแยะว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สถานการณ์ใดควรจะยึดมนุษยธรรม และสถานการณ์ใดควรใช้ความถูกต้องในการตัดสินการกระทำ ดังนั้นคุณธรรมหลักของขงจื่อที่เสนอโดยเมิ่งจื่อจึงมี 4 ประการ

¹³ สุวรรณ สถาอาพันธ์, หลุนอี่ว: ขงจื่อสนทนา, 546.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 483.

เรียกว่า “คุณธรรม 4 ประการ” (四德)¹⁵ ได้แก่ มนุษยธรรม ขนบจารีต ความถูกต้อง และสติปัญญา โดยยังคงยึดมนุษยธรรมและความถูกต้องเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่สุด

ในสมัยราชวงศ์ฮั่นใช้นโยบาย “ปฏิเสธร้อยสำนัก ยกย่องขงจื้อเพียงหนึ่งเดียว” (罢黜百家，独尊儒术) เพื่อรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง พระเจ้าฮั่นอู่ได้นำแนวคิดสำนักขงจื้อมาใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ โดยมีต่งจิ้งชู (董仲舒) เป็นนักปราชญ์ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอหลักการและแนวทางต่าง ๆ ในการปกครองและการดำเนินชีวิต ในด้านคุณธรรมจริยธรรมเขาได้เพิ่ม “สัจจะ” (信) เข้าไปรวมกับ หลักคุณธรรมคุณธรรม 4 ประการของเมิ่งจื้อ เรียกว่า “อู่ฉาง” (五常) หมายถึง คุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ มนุษยธรรม ความเที่ยงตรง ขนบจารีต สติปัญญา และสัจจะ ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่พึงกระทำให้เป็นนิสัยเพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นคนดี เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข

ต่งจิ้งชูได้หลอมรวมจริยธรรมระดับปัจเจกและระดับสังคมเข้าด้วยกัน ก่อเกิดเป็นหลัก “สายสัมพันธ์หลักทั้งสามและห้าคุณธรรม” (三纲五常) ซึ่งกลายเป็นหัวใจสำคัญของสำนักขงจื้อที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้บุคคลดำรงตนโดยยึดหลักจริยศาสตร์พื้นฐานเพื่อพัฒนาตนเอง จัดวางหน้าที่ตามความสัมพันธ์ของบุคคลในระดับสังคมไว้อย่างเป็นระเบียบ และพัฒนาประเทศชาติให้มีความมั่นคง

“สายสัมพันธ์หลักทั้งสาม” (三纲) เป็นการกำหนดคู่สัมพันธ์หลัก 3 คู่ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร เจ้านายกับบริวาร และสามีกับภรรยา แนวคิดดังกล่าวปรากฏในสมัยราชวงศ์ฮั่น ต่งจิ้งชูได้นำเนื้อหาสาระในตำราขงจื้อมาสังเคราะห์และขยายความเพิ่มเติม โดยอาศัยภูมิปัญญาเรื่องอินหยั่ง (阴阳) และคติความเชื่อเรื่อง “สวรรค์” (天) มาใช้สนับสนุนเหตุผลระบบแนวคิด ที่ว่าสายสัมพันธ์หลักทั้งสามถูกกำหนดขึ้นโดยมีสวรรค์เป็นผู้กำหนด คู่ความสัมพันธ์หลักนี้จึงไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ บิดา เจ้านาย และสามีมีลักษณะเป็นหยาง อยู่ในสถานะที่เหนือกว่าหยิน ซึ่งก็คือบุตร บริวาร และภรรยาที่ถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า ผู้ที่อยู่ในสถานะต่ำกว่านี้ต้องอยู่ภายใต้อาณัติของผู้ที่อยู่เหนือกว่า ดังนั้นบิดาจึงมีศักดิ์สูงกว่าบุตร เจ้านายมีศักดิ์สูงกว่าบริวาร และสามีย่อมมีศักดิ์สูงกว่าภรรยาตามหลักการของสวรรค์

จะเห็นว่าคู่ความสัมพันธ์ของ “ระบบความสัมพันธ์ทั้งห้า” (五伦) กับ “สายสัมพันธ์หลักทั้งสาม” (三纲) มี 3 คู่ความสัมพันธ์ที่ทับซ้อนกันอยู่ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร เจ้านายกับบริวาร และสามีกับภรรยา อย่างไรก็ตามระบบความสัมพันธ์ทั้งสองมีเงื่อนไขที่ต่างกัน กล่าวคือ หลักความสัมพันธ์ทั้งห้าเน้นเรียกร้องให้คู่ความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติหน้าที่อันพึงมีต่อกัน

¹⁵ Guo Qiyong 郭齐勇 《新时代“六伦”的新建构》 Reconstruction of the Six Ethics in the New Era, 武汉: 孔学堂武汉大学国学院 2014 年版, 第 46 页。

ให้สมบูรณ์ แต่สายสัมพันธ์หลักทั้งสามเน้นหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในฐานะต่ำกว่าในคู่สัมพันธ์ อันได้แก่ ขุนนาง บุตร และภรรยา โดยกำหนดให้กลุ่มคนเหล่านี้มีหน้าที่ยึดมั่นหลักการและปฏิบัติต่ออีกฝ่ายด้วยความเคารพและจงรักภักดี ไม่ว่าอีกฝ่ายจะปฏิบัติเช่นไรหรือความสัมพันธ์จะเกิดความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม หลักปฏิบัติของผู้ที่มีสถานะต่อยกกว่าย่อมไม่มีวันเปลี่ยนแปลง จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักความสัมพันธ์ทั้งห้าเป็นกรอบกำหนดความสัมพันธ์ครอบคลุมทั่วทั้งสังคม ส่วนสายสัมพันธ์หลักทั้งสามเป็นรากแก้วที่ช่วยค้ำจุนสังคมไว้อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้สังคมเกิดความมั่นคงเป็นปึกแผ่น

หลักการ “สายสัมพันธ์หลักทั้งสามและห้าคุณธรรม” (三纲五常) ของต่งจิ้งชุนี่ กำหนดให้บุคคลแต่ละระดับชั้นปฏิบัติต่อกันโดยยึดหลักคุณธรรมเป็นกลไกสำคัญในการปกครองประเทศให้มีระเบียบแบบแผนเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมจีน และเป็นรากฐานของปรัชญาจีน ตั้งแต่สมัยฮั่นเป็นต้นมา

3.2 ปรัชญาขงจื๊อใหม่

ปรัชญาขงจื๊อใหม่มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นยุคที่ปรัชญาเต๋าและพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญมากกว่าปรัชญาขงจื๊อ แนวคิดและคำสอนของลัทธิทั้งสองมีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของประชาชน โดยมุ่งแสวงหาทางหลุดพ้นระดับปัจเจกและละทิ้งทางโลก ซึ่งขัดแย้งกับปรัชญาขงจื๊อที่มุ่งเน้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม ส่งผลให้ปัญญาชนขงจื๊อจำนวนมากเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์เพื่อแสดงการต่อต้านพุทธศาสนาและลัทธิเต๋า และสนับสนุนคำสอนขงจื๊อโดยพัฒนาปรับปรุงแนวคิดสำนักขงจื๊อเพื่อฟื้นฟูสังคมและวัฒนธรรมจีนให้กลับคืนสู่ความดีงามตามวิถีดั้งเดิม

เรื่องแนวคิดขงจื๊อใหม่ปกครอง ลิมปุนสุรณได้เขียนเอาไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ของจูซี ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความไว้ดังนี้

จุดเริ่มต้นที่สำคัญของแนวคิดขงจื๊อใหม่มาจากหานอวี่ (韩愈 ค.ศ. 768-824) นักปราชญ์สำนักขงจื๊อสมัยราชวงศ์ถัง ผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านพุทธศาสนา เขาให้ความเห็นว่าศาสนาพุทธเป็นลัทธิไร้อารยธรรมที่เข้ามาทำลายวัฒนธรรมอันงดงามของจีน คำสอนของศาสนาพุทธนั้นทำให้ผู้คนละเลยระบบครอบครัวและระบบอาวุโส หลีกหนีจากสังคม มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลักจนหันหลังให้กับหน้าที่ที่มีต่อสังคมและรัฐ ส่งผลให้สังคมอ่อนแอ ไร้ระเบียบวินัย เขาเสนอหลักการ “ทงเต๋า” (通道) ตามในรูปแบบแนวคิดของสำนักขงจื๊อ ซึ่งแตกต่างกับเต๋าของปรัชญาเต๋าและพุทธศาสนา โดยระบุว่าเต๋าหรือมรรควิธี (道) ในการดำรงชีวิตมีเพียงนักปราชญ์ของลัทธิขงจื๊อเท่านั้นที่เป็นผู้ได้รับมรดกสืบต่อมาอย่างถูกต้อง เรียกว่า “หยวนเต๋า” (原道) การวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาพุทธและตีความแนวคิดขงจื๊อของหานอวี่นับว่าเป็นก้าวแรกของวิวัฒนาการปรัชญาขงจื๊อใหม่

นอกจากนี้ยังมีหลี่เอ๋อ (李翱 772–841) ซึ่งเป็นนักปราชญ์สมัยถังอีกคนที่มีความศรัทธาและศึกษาคำสอนของพุทธศาสนามาก่อน ต่อมาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของฮานอวี่และเห็นด้วยว่าการออกบวชนั้นขัดกับจริยธรรมทางสังคม เพราะเป็นการละทิ้งครอบครัวและความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความสุขของตน เขาจึงเริ่มหันมาวิพากษ์วิจารณ์พุทธศาสนา โดยนำศัพท์บัญญัติของพุทธศาสนาบางคำเข้ามาใช้ในการอธิบายตีความหลักจริยธรรมขงจื้อ ส่งผลให้การรับรู้คำสอนขงจื้อสอดคล้องกับยุคสมัยที่ผู้คนคุ้นเคยกับคำสอนของศาสนาพุทธเป็นอย่างดี

ทั้งฮานอวี่และหลี่เอ๋อ แม้จะต่อต้านและวิจารณ์คำสอนของลัทธิเต๋าและศาสนาพุทธ แต่ทั้งสองก็ได้นำแนวคิดของลัทธิดังกล่าวมาผสมผสานกับหลักจริยศาสตร์ขงจื้อดั้งเดิม โดยฮานอวี่นำแนวคิดเรื่อง “เต๋า” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ลัทธิเต๋าให้ความสนใจมาอธิบายใหม่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักขงจื้อ ส่วนหลี่เอ๋อก็ได้นำแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์จากพุทธศาสนามาตีความประกอบทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานเป็นคนดีมาแต่กำเนิด แม้จะยังไม่ได้ปฏิรูปปรัชญาขงจื้อทั้งระบบ แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานความคิดสำคัญที่จุดประกายให้เกิดการพัฒนาปรัชญาขงจื้อในยุคสมัยต่อมา

ลัทธิขงจื้อใหม่ประสบความสำเร็จสูงสุดในสมัยราชวงศ์ซ่ง โดยมีโจวตุนอี่ (周敦颐 ค.ศ. 1017-1073) เป็นผู้บุกเบิกและทำให้ปรัชญาขงจื้อใหม่เริ่มก่อตัวเป็นรูปร่างมากขึ้น โจวให้ความสนใจในปัญหาเกี่ยวกับระบบจักรวาลซึ่งเป็นประเด็นที่สำนักเต๋าให้ความสนใจอย่างมาก เขาได้นำหลักการแสวงหาสัจจะแห่งอมตภาพของเต๋ามาประกอบใช้ร่วมกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อี้จิงของขงจื้อ ประยุกต์เป็นทฤษฎีโครงสร้างจักรวาลที่มีลักษณะเฉพาะที่สรุปได้ว่า ทุก ๆ สิ่งในจักรวาลมีกำเนิดมาจาก “ไท่จี่” ซึ่งหมายถึงภาวะสูงสุดของจักรวาล มีลักษณะเป็นอสังต (Non-Being) และเป็นภาวะที่เป็นนิรันดร์ ไม่มีการเกิดและการทำลาย ภาวะสูงสุดดังกล่าวนี้เทียบได้กับ “อู๋” ของปรัชญาเต๋าหรือ “พรหมัน” ในปรัชญาอินเดียนั่นเอง จากภาวะแห่ง “ไท่จี่” นี้ สรรพสิ่งได้กำเนิดขึ้น¹⁶ เมื่อไท่จี่เคลื่อนไหว เกิดเป็นภาวะ “หยั่ง” (☷) ขึ้นและเมื่อเคลื่อนที่ไปถึงที่สุดแล้วก็จะเกิดอาการนิ่งกลายเป็นภาวะ “อิน” (☵) เมื่ออาการนิ่งถึงที่สุดแล้วก็จะกลับมาสู่อาการเคลื่อนไหวอีก สลับไปมาเช่นนี้ ทั้งอินและหยั่งจึงเป็นต้นกำเนิดซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเป็นพลังเคลื่อนไหวและพลังหยุดอันเป็นพลังพื้นฐานของจักรวาล และเมื่อหยั่งทำปฏิกริยากับอินจะก่อให้เกิดเป็นธาตุทั้ง 5 ได้แก่ น้ำ ไฟ ไม้ โลหะ และดิน จากนั้นธาตุทั้ง 5 ก็ผสมผสานกันจนกลายเป็นฤดูกาลทั้ง 4 การนำองค์ความรู้เรื่องทฤษฎีจักรวาลของปรัชญาเต๋ามาผสมผสานกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของปรัชญาขงจื้อตามแนวคิดของโจวตุนอี่นับเป็นก้าวแรกของการแสวงหาทฤษฎีตามหลักเมตาฟิสิกส์

¹⁶ ปกรณ์ ลิ้มปนูสรณ์, “ปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ของจู่ซี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), 13.

ในเวลาต่อมาสองพี่น้องตระกูลเฉิง (程) ได้แก่ เฉิงเฮ่า (程顥 ค.ศ. 1032-1085) และเฉิงอี้ (程頤 ค.ศ. 1033-1107) ได้สืบทอดแนวคิดเรื่องสรรพสิ่งในจักรวาลของโจวตุนอี้ และได้ปรับปรุงเนื้อหาให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งสองได้พัฒนาแนวคิดในรูปแบบเหตุผลนิยมโดยเชื่อว่ารูปจะต้องอาศัยนามและนามก็ต้องอาศัยรูป ทุกสิ่งในจักรวาลจึงเป็นนามและรูปที่ประกอบกันขึ้นโดยมีเงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ภาวะสูงสุดของจักรวาลแม้จะเป็นนามธรรม ไม่อาจรับรู้ได้ด้วยอายตนะธรรมดา แต่ก็ควรมีเหตุผลอยู่ในตัว¹⁷ “เต๋า” จึงไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ไม่อาจรับรู้หรือเข้าใจได้ ดังนั้น “เต๋า” ในรูปแบบของปรัชญาขงจื้อจึงเป็นเต๋าที่แตกต่างกับเต๋าในแบบของเต๋า ทั้งสองได้ตีความว่า “เต๋า” หรือภาวะอันอยู่เหนือรูปดังกล่าว มีลักษณะเป็นกฎระเบียบและเหตุผล (หลี่) ของจักรวาลซึ่งคอยควบคุมกำหนดความเป็นไปของสรรพสิ่งและปรากฏการณ์ต่าง ๆ¹⁸ หานอวี้ได้เสนอเป็นแนวคิดดังกล่าวเอาไว้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง สองพี่น้องตระกูลเฉิงเป็นผู้ที่กล่าวยืนยันให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอาศัยคำว่า “หลี่” (理) เป็นกุญแจไขความที่สำคัญ เมื่อถึงเวลานี้ คำว่า “เต๋า” ก็ค่อย ๆ หมดความสำคัญลง และกลืนอายของลัทธิเต๋าก็เริ่มจางหายไปจากปรัชญาขงจื้อใหม่¹⁹ และมีการนำ “หลี่” เขามาแทนที่ “เต๋า” ตามทัศนะของปรัชญาขงจื้อใหม่ ที่มีใช้ “เต๋า” ในแบบของลัทธิเต๋าก็ต่อไป

แม้ว่าจะได้รับแนวคิดพื้นฐานมาจากโจวตุนอี้เช่นเดียวกัน แต่แนวคิดของทั้งสองก็มีรายละเอียดปรัชญาและวิธีการที่ต่างกัน เฉิงเฮ่าผู้ที่มีแนวโน้มไปทางเอกนิยม ไม่เน้นความเป็นอิสระจากกันของนามธรรมและรูปธรรมมากนัก โดยเห็นว่าองค์ประกอบของทั้งสองจะต้องรวมอยู่ด้วยกันเสมอ เขาย้ำว่าเทียนหลี่ (天理) หรือหลักการแห่งสวรรค์ย่อมมีอยู่ในสรรพสิ่งเช่นเดียวกับที่อยู่ในธาตุแท้ของมนุษย์ หลักการแห่งสวรรค์ที่ปรากฏย่อมทำให้มนุษย์สามารถที่จะทำให้จิตใจของตนบริสุทธิ์หมดจดได้ด้วยตนเอง เมื่อมีจิตวิญญาณเปี่ยมล้นไปด้วยความเคารพนับถือ ความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสวรรค์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และดุลประสานระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เหล่านี้คือองค์ประกอบของลัทธิขงจื้อใหม่²⁰

ภารกิจหลักของการฝึกอบรมจิตวิญญาณคือการทำให้ธาตุแท้ของมนุษย์มีเสถียรภาพ และฟื้นฟูเอกภาพเดิมของจิตกับสรรพสิ่งด้วยการตระหนักในเอกลักษณ์แก่นแท้ของภาวะมีชีวิต โลกที่เป็นอยู่ทั้งภายในและภายนอก และปฏิบัติด้วยความไม่มีอคติสูงสุดและไม่มีความเห็นแก่ตัว เป็นการ

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 20.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 19.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 20.

²⁰ จันทรฉาย ภัคอธิคม, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), 209.

ฝึกตนอย่างจริงจัง เพื่อให้ชีวิตภายในและความประพฤติถูกต้องดีงามนั้นมีความแน่วแน่ตรง เพื่อให้ชีวิตภายนอกเที่ยงตรง ความคิดของเฉิงเฮ่าเกี่ยวข้องกับธรรมจริยา เข้มแข็งในการยืนหยัดชีวิตและแบบแผนตามธรรมชาติ มุ่งอารมณ์ความรู้สึกและความสงบนิ่งทางกายและใจเป็นความสมถะ²¹

ส่วนเฉิงอี้ผู้น้องนั้นมีแนวโน้มในทางทวินิยม ซึ่งเห็นว่าทั้งนามธรรมและรูปธรรมต่างก็มีความสำคัญเท่าเทียมกันและต่างก็เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง มุ่งให้ความสำคัญกับหลักการ ว่าด้วยกฎเกณฑ์ที่เป็นนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นกฎเกณฑ์ที่จะให้ข้อมูลถึงพลังสสาร กำหนดค่านิยมและให้เอกลักษณ์แก่วัตถุทั้งหลายของสรรพสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้น พลังสสารจึงเป็นเพียงสารตั้งเดิมวัตถุดิบของการสร้างสรรค์ย่อมมีคุณค่าต่ำกว่าหลักการและต้องขึ้นอยู่กับหลักการเพื่อแสดงออกพลังสสารเอง อันที่จริงทั้งพลังสสารและหลักการย่อมมีอยู่ในลักษณะผสมผสาน หลักการย่อมเป็นอันดับแรกตามเหตุผลและเป็นอิสระจากพลังสสาร²²

แนวคิดเอกนิยมที่เน้นการฝึกอบรมจิตวิญญาณและแนวคิดทวินิยมที่มุ่งเน้นหลักการของพี่น้องตระกูลเฉิงมีอิทธิพลต่อนักปราชญ์ขงจื้อในเวลาต่อมา กล่าวคือความคิดเห็นของลัทธิขงจื้อใหม่ในสมัยข่งลั่นมีวิธีการคิดตามพี่น้องคู่นี้ โดยแบ่งออกเป็นสองสำนักสำคัญ ได้แก่ สำนัก陸-หวัง (陆王) และสำนัก程-จู (程朱)²³

สำนัก陸-หวัง พัฒนาขึ้นโดย陸九渊 (陆九渊) นักปรัชญาร่วมสมัยกับจูซี (朱熹) ในยุคราชวงศ์ซ่ง และมีอิทธิพลต่อหวังหย่งหมิง (王阳明) ซึ่งเป็นนักปรัชญาสมัยราชวงศ์หมิง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “สำนักจิตนิยม” (心学家) ว่าด้วยเรื่องจิตและอุดมคติ ที่พัฒนามาจากแนวคิดของเฉิงเฮ่า มีแนวคิดสำคัญคือ หลักการย่อมเสมอกับจิต จิตบรรจุเต็มไปด้วยสรรพสิ่ง จิตจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับจิตของจักรวาล ปรัชญาของสำนักนี้คล้ายกับปรัชญาเมิ่งจื้อที่ถือหลักการว่ามนุษย์มีธาตุแท้ที่ดีงาม ความรู้ที่ดีงามคือหลักการของธาตุแท้ของมนุษย์และเป็นกฎแห่งศีลธรรมสากล (Universal moral law) ไม่ว่ามนุษย์จะกระทำการอันใดก็ตาม มนุษย์ควรดำเนินตามความรู้แต่กำเนิดเช่นนั้นโดยไม่ตกอยู่ในห้วงแห่งความเห็นแก่ตนและเห็นผิดเป็นชอบ จนละเลยออกห่างจากธาตุแท้ของตนและจากจักรวาล²⁴ เมื่อหลืออยู่ในทุกสิ่งและอยู่ในจิตใจเพียงหนึ่งเดียว จึงไม่มีที่เหน็ดไปกว่าตัวเองในใจ การสำรวจตรวจสอบภายในจิตใจมนุษย์ด้วยการปฏิบัติสมาธิจะนำไปสู่การรู้แจ้งเห็นจริงด้วยการนั่งสมาธิ (静坐) ซึ่งคล้ายคลึงกับซึ่งจุดนี้มีความใกล้เคียงกับพุทธศาสนานิกายฌานเน้นการฝึกอบรมจิตและการเจริญภาวนา

²¹ เรื่องเดียวกัน, 209.

²² เรื่องเดียวกัน, 207.

²³ ปกรณ์ ลิ้มปยุสรณ์, “ปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ของจูซี,” 20.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 261.

นอกจากนี้สำนักจิตนิยมโดยหวังหยิงหมิงยังเห็นว่าความรู้คือการเริ่มต้นของการกระทำ การกระทำคือความสมบูรณ์ของความรู้ มนุษย์สามารถที่จะฝึกอบรมเรียนรู้ด้วยตนเองให้บรรลุถึงการประสานองค์ความรู้กับความประพฤติปฏิบัติได้ และความเข้าใจในตนเองจะทำให้มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติอย่างมีศีลธรรมจรรยา²⁵

สำนักเฉิง-จู ได้รับการพัฒนาโดยจูซี ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากเฉิงอี เขาใช้ทฤษฎี “หลี่” เป็นหลักการพื้นฐานอธิบายปัญหาต่าง ๆ จึงเรียกว่า “สำนักเหตุผลนิยม” (理学家) มีหลักการสำคัญว่า เต๋าหรือวิถีแห่งสวรรค์ (道) จะแสดงออกผ่านสสารหรือชี่ (气) โดยมีหลี่เป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์และเหตุผล สรรพสิ่งที่ปรากฏขึ้นจะเกิดขึ้นมาได้โดยมีหลี่เป็นตัวกำหนดและชี่ในฐานะตัวให้กำเนิด แต่ชี่นั้นเป็นพลังทางวัตถุที่มีความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้สรรพสิ่งจึงล้วนมีหลี่ที่เหมือนกันหมด แต่จะมีความแตกต่างกันทางปรากฏการณ์เพราะมีสภาวะของชี่ที่ต่างกัน อันเป็นที่มาของความหลากหลายในจักรวาล “หลี่” มีความบริสุทธิ์และสมบูรณ์แบบในตัวมันเอง แต่ด้วยการเกิดขึ้นของชี่ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของอารมณ์ความรู้สึกและความขัดแย้ง การกระทำที่ไม่บริสุทธิ์จำเป็นต้องชำระหลี่ให้บริสุทธิ์ จึงจะทำให้การกระทำมีความบริสุทธิ์

หลักการตามนัยของจูซีเป็นหลักการที่อยู่ในมนุษย์คือเป็นธาตุแท้ของมนุษย์ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วเป็นธาตุแท้อันดีงามตามแนวคิดของเมิ่งจื่อ จิตใจของมนุษย์โดยเนื้อแท้เป็นจิตใจที่อยู่กับจิตของจักรวาล สามารถที่จะเข้าไปในสรรพสิ่งและสามารถที่จะเข้าใจหลักการของสรรพสิ่งด้วยเมื่อประยุกต์เข้ากับลัทธิขงจื่อใหม่ให้สอดคล้องกับธาตุแท้มนุษย์แล้ว จะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐานหลักการแห่งรูปลักษณ์แล้ว ธาตุแท้ของมนุษย์มีคุณความดีและบริสุทธิ์ พื้นฐานหลักแห่งรูปลักษณ์คือ กำเนิดความประพฤติที่มีคุณธรรม 5 ประการ อันได้แก่ ความรัก ความประพฤติปฏิบัติตรง มารยาทหรือความประพฤติตามระเบียบแบบแผนถูกต้อง องค์ความรู้และความเชื่อถือไว้วางใจ²⁶

นอกจากนี้จูซียังได้รับการยกย่องให้เป็นนักวิเคราะห์วิจารณ์ตำราคลาสสิกผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งยุคราชวงศ์ซ่ง เขาได้นำตำราคลาสสิกของสำนักขงจื่อมาจัดแบ่งหมวดหมู่ตามลำดับ สังเคราะห์บทวิจารณ์และตีความ หมายใหม่ให้ปรากฏออกมาในลักษณะที่เกี่ยวกับธาตุแท้ของมนุษย์และกิจกรรมของมนุษย์ โดยเรียกตำราคลาสสิกที่จัดโครงสร้างใหม่นี้ว่า “ตำราทั้งสี่” (四书) ประกอบด้วย ตำราเสวียจยง หลุนอวี่ และเมิ่งจื่อ นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์ทั้งห้า (五经) ประกอบด้วย คัมภีร์อ้อจิง คัมภีร์ซ่งชู 《尚书》 คัมภีร์ชือจิง 《诗经》 คัมภีร์หลี่จี้ และคัมภีร์ชุนชิว 《春秋》 บทนิพนธ์ในตำราทั้งสี่และคัมภีร์ทั้งห้าที่จูซีนำมาขยายความนี้เรียกรวมกันว่า “สี่ตำราห้าคัมภีร์” (四书五经) ซึ่งกลายเป็น

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 262.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 210.

“ตำราขงจื้อใหม่” ที่ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินความรู้ผู้สอบคัดเลือกเป็นข้าราชการ²⁷ และมีบทบาทอย่างมากในราชวงศ์ต่อ ๆ มา

ความยิ่งใหญ่ของจิวชิวอยู่ที่ความสามารถในการคัดสรรความคิดปรัชญาที่ดีของพุทธศาสนา และเต๋าซึ่งเป็นปรัชญาที่นิยมในสมัยชง นำมาประมวลเข้ากับแนวคิดลัทธิขงจื้อเก่าหล่อหลอมออกมาเป็นลัทธิขงจื้อรูปแบบใหม่ ที่มุ่งจริยศาสตร์ตามโบราณประเพณีและปรัชญาการเมือง วิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับขงจื้อ ผสานเป็นหนึ่งเดียวและถ่ายทอดออกมาโดยสร้างสรรค์ประเพณีนิยมของลัทธิขงจื้อใหม่ให้มีลักษณะใหม่และโครงสร้างใหม่ เนื้อหาใหม่และความหมายใหม่ มีคุณสมบัติในการตีความหมายอย่างเป็นระบบ จึงถือว่าจิวชิวเป็นผู้ที่ทำให้ปรัชญาขงจื้อใหม่มีความสมบูรณ์กรอบด้วยเหตุผลจนสามารถเทียบเคียงได้กับหลักพุทธศาสนา ปรัชญาเต๋าและอภิปรัชญาตะวันตก อาจกล่าวได้ว่า คำสอนของขงจื้อในความเข้าใจของชาวจีนยุคหลังจากจิวชิวจะมีความหมายเป็นไปตามมติแห่งอรรถกถาของจิวชิวแทบทั้งสิ้น²⁸

หลักการคิดตามหลักเหตุผลของจิวชิว และความรู้จากปรัชญาอันหยั่งรู้ได้ด้วยตนเองแบบหวังยั้งหมิงมีอิทธิพลต่อกระแสปรัชญาจีนอย่างมาก ทำให้สังคมจีนมีระเบียบแบบแผน มีระบบราชการที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและเกิดความมั่นคง ปรัชญาขงจื้อใหม่มีลักษณะความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับจักรวาล โลก และมนุษย์มากกว่าเดิม ลัทธิได้เชื่อมประสานระเบียบแบบแผนของการเมืองและสังคมเข้ากับระเบียบแบบแผนศีลธรรมจรรยาของจักรวาล โดยการนำแนวคิดลัทธิขงจื้อแบบเก่ามาปรับปรุงให้สอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมของคนจีนในสมัยราชวงศ์ชงและหมิง โดยนำหลักอภิปรัชญาของลัทธิเต๋าเป็นกรอบสำหรับปรัชญาจริยธรรมขงจื้อ ผสมผสานกับแนวคิดของพุทธศาสนาเพื่ออธิบายทฤษฎีของจักรวาลและปัญหาต่าง ๆ ที่สำนักขงจื้อก่อนหน้านี้ไม่อาจทำให้สมบูรณ์และเป็นระบบได้ ปรัชญาขงจื้อใหม่จึงมีความสมบูรณ์และขจัดปมปัญหาที่ขัดแย้งในหมู่ปราชญ์ขงจื้อ

ลักษณะพิเศษของหลักเมตาฟิสิกส์ของขงจื้อใหม่คือการถือเอาปรัชญาเป็นส่วนสำคัญของการดำรงชีวิต กล่าวคือในทัศนะของขงจื้อใหม่อันติมสัจจะ²⁹ มักจะมีนัยแห่งคุณธรรมเป็นองค์ประกอบ จริยศาสตร์และเมตาฟิสิกส์ไม่แยกจากกัน ทฤษฎี “หลี่” สามารถตอบสนององความ

²⁷ อิทธิพลของแนวคิดจิวชิวปรากฏชัดในประเพณีการสอบ “ปากู่เหวิน” (八股文) ซึ่งเป็นรูปแบบของความเรียงที่ใช้เพื่อการสอบประเมินความสามารถของผู้เข้าสอบรับราชการ เนื้อหาต้องอ้างอิงและเชื่อมโยงกับเนื้อหาในสี่ตำราห้าคัมภีร์อันเป็นตำราเรียนที่สำคัญของสำนักขงจื้อ เป็นการแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์แห่งความเห็นผู้เฝ้านุสนธิ์ตามคติขงจื้อ

²⁸ Liu Wu-Chi, *A Short History of Confucian Philosophy* (New York: Dell Publishing, 1964), 161, อ้างถึงใน ปกรณ์ ลิ้มปฐุสรณ์, 5.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 31.

ต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดีในแง่ของการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับธรรมชาติ เป้าหมายและวิธีการดำเนินชีวิต จึงทำให้ปรัชญาขงจื๊อใหม่ประสบความสำเร็จและสามารถดำรงอิทธิพลอยู่ในจิตใจของชาวจีนจวบจนถึงปัจจุบัน

สุวรรณภา สถาอานันท์ ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาขงจื๊อเป็นระบบปลายเปิด ขงจื๊อใส่ใจกระบวนการสืบทอดที่สามารถเชื่อมโยงของเก่าและของใหม่ได้อย่างราบรื่นงดงาม ปรัชญาขงจื๊อจึงมีลักษณะการสืบทอดความรู้ในรูปแบบเชื่อมผสานเก่าและใหม่ และเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ต้องใส่ใจอยู่เสมอ³⁰ ด้วยแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการศึกษาเช่นนี้ จึงทำให้ปรัชญาขงจื๊อได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย จนกระทั่งพัฒนาถึงขีดสุดมาเป็นแนวคิด “ขงจื๊อใหม่” ที่มีความคิดเห็นเป็นปรัชญากว้างขวางกว่าเดิม เชื่อมประสานระเบียบแบบแผนของการเมืองและสังคมเข้ากับระเบียบแบบแผนศีลธรรมจรรยาของจักรวาล เป็นที่ยอมรับแพร่หลายและกลายเป็นรากแก้วของวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคมจีนจวบจนปัจจุบัน

3.3 คุณธรรมสตรีตามหลักปรัชญาขงจื๊อ

แนวคิดขงจื๊อมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสังคมที่ความผาสุก สังคมจะสงบสุขได้ต้องเริ่มจากหน่วยย่อยคือ บุคคลและครอบครัว ซึ่งมีหลักสายสัมพันธ์หลักทั้งสามและความสัมพันธ์ทั้งห้าเป็นแนวคิดพื้นฐาน ในคัมภีร์หลี่จื๊ออธิบายไว้ว่า หากความสัมพันธ์ทั้งห้าราบรื่น ครอบครัวก็จะร่มเย็น ความผาสุกของประเทศก็จะบังเกิด เช่นเดียวกับที่สวินจื๊อปรัชญาเมธีของจีนเน้นย้ำว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ทั้งหลาย³¹ ความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มั่นคงจะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีรากฐานที่แข็งแกร่ง ในระบบความสัมพันธ์ทั้งห้าระบอบทบาทของสตรีไว้อย่างชัดเจนคือการเป็นภรรยาและมารดา สตรีจีนโบราณถูกปลูกฝังความคิดที่ว่าการทำงานคือเป้าหมายหลักในชีวิต และเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องเป็นภรรยาและมารดาที่ดี เพื่อทำหน้าที่ของดิน (地) ที่ต้องคอยเติมเต็มและคล้อยตามฟ้า (天) เพื่อความสมบูรณ์ของจักรวาล

³⁰ สุวรรณภา สถาอานันท์, *หลุนอี่วี่: ขงจื๊อสนทนา*, 220.

³¹ Robin R. Wang, *Images of Women in Chinese Thought and Culture: Writings from the Pre-Qin Period through the Song Dynasty* (USA: Hackett Publishing Company, 2003), 177-178.

ในคัมภีร์อั้งจิงซึ่งถือเป็นคัมภีร์ต้นกำเนิดทั้งปรัชญาของจื่อและเต๋า ระบุไว้ว่า

ดินคือการคล้อยตาม³²

สตรีคืออินคู่กับหยิงซึ่งหมายถึงบุรุษ อินนั้นอยู่ในตำแหน่งของดิน ในขณะที่หยิงอยู่ในตำแหน่งของฟ้า อินหรือดินจึงต้องเชื่อฟัง ยอมตาม ไม่ขัดขึ้นหยิง อินและหยิงไม่ได้เป็นเพียงคู่ตรงข้ามกันแต่ยังเป็นคู่ที่ทำหน้าที่เติมเต็มกันและกัน การรวมตัวกันของอินและหยิงจะก่อให้เกิดจักรวาลที่สมบูรณ์เพราะเป็นการรวมกันระหว่างฟ้ากับดิน ซึ่งจะก่อให้เกิดสรรพสิ่ง เป็นปัจจัยที่ทำให้สรรพสิ่งเติบโตงอกงาม ทั้งนี้จักรวาลมีวิถีอินและหยิงที่สมบูรณ์แบบแน่นอน ดังนั้น ชายและหญิงจึงต่างมีคุณสมบัติเฉพาะและวิถีที่แน่นอนตามธรรมชาติที่ต่างฝ่ายต่างต้องปฏิบัติตาม³³

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมจีนโบราณมีกฎความสัมพันธ์ที่สังคมสร้างขึ้นโดยมีจริยธรรมความสัมพันธ์เป็นกลไกควบคุมสังคม ภายใต้วาทกรรมที่ว่าบุรุษเป็นเพศที่แข็งแกร่ง และมีอำนาจเหนือสตรี ทำให้สตรีอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าบุรุษ ทั้งยังมีการกำหนดขอบเขตพฤติกรรม ความคิด ตลอดจนกริยามารยาทของสตรี เพื่อทำหน้าที่เป็นส่วนที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบ ปราศจากความขัดแย้งวุ่นวาย

แก่นแท้แห่งลัทธิขงจื่อใหม่ในสมัยซ่งแสดงหลักการจริยศาสตร์ที่มีศูนย์กลางอยู่ในครอบครัว มนุษย์สัมพันธ์ 5 ระดับแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่กับความเชื่อฟังของสมาชิกในสังคม³⁴ ลัทธิขงจื่อใหม่ยึดมั่นในความสัมพันธ์ทั้งห้าที่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อธำรงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนของสังคมที่มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ เมื่อบุคคลปฏิบัติตามแบบแผนที่กำหนดย่อมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการบรรลุเป้าหมายของปรัชญาของขงจื่อที่ต้องการให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโดยยึดมั่นในการประพฤติปฏิบัติชอบและศีลธรรมจรรยา

คติขงจื่อได้กำหนดหลักการว่ามนุษย์ย่อมมีความสัมพันธ์กันเป็นระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับบุคคลโดยเอกเทศ จนถึงระดับครอบครัวและระดับประเทศชาติ ครอบครัวคือหน่วยสังคมพื้นฐาน (Basic Social unit) สังคมจะดีหรือเลวและเจริญขึ้นหรือตกต่ำลง ล้วนขึ้นอยู่กับครอบครัว ก่อนว่าดีหรือเลว ครอบครัวคือองค์กรเบื้องต้นของสังคมที่มีหน้าที่พัฒนาบุคลิกภาพ³⁵ ความสัมพันธ์

³² Lin Danya 林丹娅 《中国女性文化：从传统到现代化》，厦门大学学报 1997 年版。อ้างถึงใน อังมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 30.

³³ เรื่องเดียวกัน, 30.

³⁴ จันทรฉาย ภัคอธิคม, *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน*, 213.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, 330.

ในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานของบทบาทหน้าที่ตามลำดับขั้นในสังคม บุคคลต้องปฏิบัติตามหน้าที่และรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคม และรัฐ ความเชื่อฟัง ความกตัญญู และความจงรักภักดีที่มีต่อบิดามารดา หลักการเหล่านี้ล้วนเป็นหลักการพื้นฐานในการอบรมให้สมาชิกในครอบครัวมีความกตัญญู จงรักภักดี และเชื่อฟังต่อรัฐ จีนในโลกยุคเก่ามีความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาเพราะประชาชนมีความผูกพันจงรักภักดีต่อครอบครัว และชนชั้นปกครองในท้องถิ่นมีความรู้สูงและมีประสบการณ์แบบเดียวกัน³⁶

ขงจื้อใช้แนวคิด “การทำนามให้เที่ยง” (正名)³⁷ ปรับให้ความสัมพันธ์ชุดบิดากับบุตร และความสัมพันธ์ชุดผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองให้อยู่ในระนาบเดียวกัน โดยนำเสนอภาพ “ความเที่ยง” ในชุดความสัมพันธ์ซึ่งเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างบิดากับบุตร ไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือระหว่างบุคคลกับรัฐ ความเที่ยงจะเกิดจากความสัมพันธ์สองระดับ กล่าวคือความเที่ยงระดับแรกคือการกำหนดสถานภาพของบุคคลในชุดความสัมพันธ์หลัก ความเที่ยงระดับที่สองคือการเสนอคุณธรรมกำกับและนิยามความสัมพันธ์เหล่านั้น คุณธรรมแห่งความกตัญญูและความเชื่อฟังที่ถูกทำให้เที่ยงในระดับครอบครัว สามารถเป็นรากฐานแห่งเสถียรภาพทางสังคมการเมืองได้ การไม่ขัดขืนในระดับครอบครัวนำไปสู่การไม่ขัดขืนในระดับบ้านเมือง สังคมก็หลีกเลี่ยงความวุ่นวายได้³⁸ ระเบียบแบบแผนเช่นนี้ฝังรากลึกลงในมโนทัศน์ของชาวจีนและสร้างความมั่นคงให้กับจีนยาวนานหลายศตวรรษ

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทั้งหมดในระบบความสัมพันธ์ ของจริยศาสตร์ขงจื้อ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ดีของสามีภรรยาสร้างครอบครัวที่มั่นคงเมื่อครอบครัวมั่นคงและเป็นสุข ย่อมนำไปสู่ความสงบสุขของบ้านเมือง สตรีแม้จะมีสถานะที่ต่ำต้อยแต่ก็มีความสำคัญไม่แพ้บุรุษ ถือเป็นหนึ่งในฟันเฟืองสำคัญในการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้กับประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะสตรีมีหน้าที่สำคัญในการเติมเต็มความสมบูรณ์ของจักรวาลดังที่ได้กล่าวข้างต้น ภายใต้ความไม่เท่าเทียมระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งห้า นั้น เจอนไขสำคัญคือทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อเติมเต็มความสัมพันธ์ให้เกิดความสมบูรณ์เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้นการอบรมสั่งสอนสตรีเพื่อปลูกฝังชุดความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการประพฤติปฏิบัติตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติหน้าที่ภรรยาจึงเป็นหนึ่งในพันธกิจสำคัญของลัทธิขงจื้อ

³⁶ เรื่องเดียวกัน, 333.

³⁷ สุวรรณ สถาอาพันธ์, หลุนอิว: ขงจื้อสนทนา, 196.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 194.

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการปลูกฝัง ตอกย้ำ และสืบทอดแนวคิดขงจื้อ ในสมัยโบราณมีวรรณกรรมสอนสตรีจำนวนมาก เช่น ทำเนียบประวัติสตรี 《列女传》 พินิจสตรี 《女宪》 และคัมภีร์กตัญญูสำหรับสตรี 《女孝经》³⁹ เป็นต้น ในประวัติศาสตร์จีนมีการเขียนถึงเรื่องราวครอบครัว คุณธรรมจริยธรรม กริยามารยาทและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสตรีที่ถูกนำมาอ้างอิงและใช้เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนสตรีจีนโบราณอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานหลายพันปี จนกระทั่งในสมัยราชวงศ์ซิง หวังเซียง (王相) นักปราชญ์สำนักขงจื้อได้รวบรวมวรรณกรรมสอนสตรีที่มีความโดดเด่นและมีอิทธิพลต่อสังคมจีนทั้งหมด 4 เล่ม ได้แก่ เตือนหญิง 《女戒》 หลุนอิวสำหรับสตรี 《女论语》 นิเวศศึกษา 《内训》 และบันทึกสตรีต้นแบบ 《女范捷录》 รวมเรียกว่า “นารีจตุรปกรณ์” (女四书) เป้าหมายเพื่ออบรมให้สตรีเป็นภรรยาและแม่ที่ดีตามแนวคิดขงจื้อภายใต้สังคมศักดินา เป็นการกำหนดระเบียบวิธีแบบแผนที่สตรีควรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดที่สืบทอดต่อมาจนถึงสมัยราชวงศ์ซิง วรรณกรรมทั้งสี่เล่มจะประพันธ์โดยผู้ประพันธ์ที่เป็นผู้หญิง แต่ผู้ประพันธ์ทุกคนล้วนเป็นสตรีที่ชนชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาและเรียนรู้คัมภีร์โบราณต่าง ๆ เช่น อัจฉิง ซื่อจิง และ หลี่จี้ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาคำสอนในวรรณกรรมสอนสตรีทั้งสี่มีการอ้างอิงถึงข้อความจากคัมภีร์โบราณเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมสอนสตรีเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาคำสอนขงจื้อ

คำสอนที่ปรากฏอยู่ในตำราทุกเล่มของนารีจตุรปกรณ์มีข้อปฏิบัติพื้นฐานในทิศทางเดียวกันภายใต้กรอบแนวคิด “บุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี” โดยแต่ละเล่มจะมีการให้รายละเอียดที่แตกต่างกันตามความสอดคล้องกับแต่ละยุคสมัย เตือนหญิงประพันธ์ขึ้นในสมัยฮั่นโดยปานเจา (班昭) จึงเป็นวรรณกรรมสอนสตรีที่เก่าแก่ที่สุดและถือเป็นต้นแบบของวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องอื่น เตือนหญิงปรากฏคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดขงจื้อดั้งเดิมสมัยฮั่นซึ่งเน้นเรื่องความกตัญญูและสามัคคี้อยู่ตามสี่คุณธรรม เนื้อหาที่มีเพียง 7 บท และยังไม่มีการอธิบายรายละเอียดมากนัก ในสมัยราชวงศ์ถังซึ่งเป็นยุคที่มีความเจริญสูงสุดทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรม ส่งผลให้การศึกษาของสตรีมีพัฒนาการมากขึ้น ประกอบกับกระแสปรัชญาเต๋าและพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญที่กระตุ้นให้สตรีแสวงหาเสรีภาพในการใช้ชีวิต พฤติกรรมหลุดกรอบจารีตทำให้ภาพพจน์ของสตรีตกต่ำลงในทัศนะของสำนักขงจื้อ จึงมีการประพันธ์หลุนอิวสำหรับสตรี โดยซ่งรุ้วซิน (宋若莘) และ ซ่งรุ้วเจา (宋若昭)

³⁹ รติรัตน์ กุญแจทอง, “การศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีจีนตามวัฒนธรรมขงจื้อ กรณีศึกษา วรรณกรรมเรื่อง เตือนหญิง (NUJIE) หลุนอิวสำหรับสตรี (NULUNYU) นิเวศศึกษา (NEIXUN) และ บันทึกสตรีต้นแบบ (NUFANJIELU),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2559), 12. ต่อไปนี้คำแปลของ ชื่อบท และคำสอนใน นารีจตุรปกรณ์จะยึดตามคำแปลภาษาไทยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ทั้งสองร่วมกันประพันธ์วรรณกรรมเรื่องนี้ขึ้นเพื่อนำแนวคิดพื้นฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมเดือนหญิงของปิ่นเจามาอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความประพฤติในการดำเนินชีวิตของสตรีให้ชัดเจนและสอดคล้องกับยุคสมัยมากขึ้น คำประพันธ์แต่งโดยรูปแบบกลอน 4 ตัวอักษร มีเนื้อหาทั้งหมด 12 บท

ยุคสมัยของการฟื้นฟูแนวคิดขงจื้อใหม่ในสมัยราชวงศ์หมิง มีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการศึกษาสำหรับสตรีมากขึ้น โดยมีการประพันธ์วรรณกรรมสอนสตรีที่สำคัญ 2 เรื่อง ได้แก่ 1) นิเวศศึกษา โดยมเหสีสวี (徐) มเหสีองค์ที่สามของจักรพรรดิหย่งเล่อ (永乐) มีเนื้อหาทั้งหมด 20 บท 2) บันทึกลสตรีต้นแบบ โดยนางหลิว (刘氏) มารดาของหวังเซียงผู้รวบรวมนาจีตุงปรกรณ์ มีเนื้อหาทั้งหมด 11 บท คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมสองเรื่องนี้มีข้อปฏิบัติที่เข้มงวดมากขึ้น กล่าวคือกำหนดให้สตรีต้องแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาของสามีเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อบิดามารดาของตนเอง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวคิดขงจื้อใหม่ซึ่งต่างจากขงจื้อดั้งเดิมที่เน้นให้เชื่อฟังและกตัญญูต่อบิดามารดาของตนเอง นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ เพื่อเป็นมาตรฐานแสดงความซื่อสัตย์และความบริสุทธิ์ของสตรี ข้อปฏิบัติเหล่านี้เป็นการกำหนดกรอบความคิดและควบคุมการกระทำของสตรีที่เพิ่มภาระและความกดดันให้กับสตรี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบมากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีคุณูปการสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้กับจักรวรรดิจีน

นาจีตุงปรกรณ์มิได้เป็นเพียงวรรณกรรมสอนหญิง หากยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมจีนระบบศักดินาภายใต้กรอบแนวคิดขงจื้อที่อยู่คู่กับสังคมจีนมาแสนยาวนานอีกด้วย จากการศึกษา นาจีตุงปรกรณ์ และวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องอื่น ๆ สรุปได้ว่าสตรีจีนที่จะได้รับการยกย่องและชื่นชมว่าเป็นกุลสตรีตามคติจีนโบราณต้องยึดหลักปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ คือ สามค้อยตาม (三从) สี่คุณธรรม (四德) และการรักษาพรหมจรรย์ (贞节) อันเป็นหลักสำคัญที่สตรีพึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 สามค้อยตาม (三从)

ในคัมภีร์สำนักขงจื้อเรื่อง “อีหลี่ ชังฝู จื่อเซี่ยจ้วน” 《仪礼·丧服·子夏传》 ได้กล่าวไว้ว่า “สตรีพึงมีคุณธรรมสามประการ เรียกว่า “สามค้อยตาม” กล่าวคือ สตรีที่ยังไม่ออกเรือนต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา (未嫁从父) หลังจากแต่งงานแล้วก็ต้องเชื่อฟังคำสามี (既嫁从夫) หากสามีเสียชีวิตก็ต้องเชื่อฟังความคิดเห็นของบุตรชาย (夫死从子)”

ในวรรณกรรมเรื่องเดือนหญิง บทที่ 1 “ถ่อมตน” (卑弱) ได้กล่าวถึงพิธีกรรมสำหรับเด็กหญิงแรกเกิดไว้ว่า

แต่ก่อนเด็กหญิงเกิดมาได้เพียงสามวันให้นอนใต้เตียง ให้เครื่องเคลือบเธอ แล้วเร่งบอกวิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อให้รู้จักถ่อมตน รู้ว่าตนฐานะต่ำ

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ผู้หญิงนั้นต้องเป็นฝ่ายที่อ่อนน้อม ยอมจำนน ต่อผู้อื่น ทั้งยังต้องให้ความเคารพและถือว่าผู้อื่นมาก่อนตนเองเสมอ

หลุนอี่วสำหรับสตรี บทที่ 5 “ปรณินิบัติบิดามารดา” (事父母) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติต่อบิดามารดาไว้ว่า

สตรีเมื่อยังอยู่กับบิดามารดาของตน ต้องเคารพบิดามารดา

นอกจากนี้ ในวรรณกรรมเรื่องนิเวศศึกษา บทที่ 12 “ปรณินิบัติบิดามารดา” (事父母) ยังกล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติต่อบิดามารดาไว้ว่า

กตัญญูว่าง่ายด้วยใจจริง รักเคารพ นอบน้อมนับถือบิดามารดา ไม่ขัดความปรารถนาของพวกเขา จึงจะเรียกได้ว่าปรณินิบัติบิดามารดา

แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามคำสอนของบิดานั้นต้องอยู่พื้นฐานของความกตัญญู เคารพ และเชื่อฟัง ซึ่งตรงกับการปฏิบัติตามความสัมพันธ์ของบิดากับบุตรในหลักความสัมพันธ์ทั้งห้าตามปรัชญาขงจื้อที่กำหนดให้บุตรมีความกตัญญูเป็นคุณธรรมสำคัญ

คำสอนของบิดามารดาเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้ามและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อท่านอบรมสั่งสอนต้องน้อมรับด้วยความเคารพ ไม่ควรแสดงกริยาท่าทางก้าวร้าว ที่แสดงถึงการต่อต้าน ดังที่ปรากฏคำสอนในวรรณกรรมเรื่องหลุนอี่วสำหรับสตรี บทที่ 5 “ปรณินิบัติบิดามารดา” ว่า

คำสอนของบิดามารดา ไม่อาจมองเป็นเรื่องสามัญ ต้องปฏิบัติตาม ไม่ควรบึ้งตึง

เมื่อแต่งงานมีครอบครัว หน้าที่ของภรรยาคือเป็นผู้ตามและเชื่อฟังสามี ในวรรณกรรมโบราณของจีน เช่น หลี่จี้ สือจี้ และเต๋อหนิงซึ่งเป็นวรรณกรรมในยุคช่วงก่อนราชวงศ์ฉิน ถึงราชวงศ์ฮั่น (ราว 400 ปีก่อนคริสตกาล – ค.ศ. 200) มีการระบุหน้าที่ของภรรยาไว้อย่างชัดเจน โดยหลี่จี้ให้เหตุผลว่า หากสามีไม่ควบคุม สั่งสอน ไร้ซึ่งวิถีแห่งหยั่ง ก็จะทำให้เกิดความผิดปกติในธรรมชาติ คือ สุริยุปราคาได้ เช่นเดียวกับถ้าภรรยาไม่เชื่อฟัง คล้อยตาม วิถีแห่งหยินไม่สมบูรณ์ ก็จะทำให้จันทรุปราคา ดังนั้น สามีและภรรยาจึงต้องว่าการภายนอกและภายใน ควบคุมและคล้อยตาม ครอบครัวและประเทศให้สันติสุข⁴⁰

⁴⁰ อี้ชมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” 35-36.

ในวรรณกรรมเรื่อง หลุนอวี๋สำหรับสตรี บทที่ 7 “ปรนนิบัติสามี” (事夫) ปรากฏคำสอนว่า

อยู่บ้านสามีคอยปรนนิบัติ เคารพเขาดั่งเคารพแขก และ สามีพูดอะไร ให้ตั้งใจฟัง แสดงถึงบทบาทการเป็นภรรยาที่ต้องคอยดูแลเอาใจใส่ ให้ความเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามความต้องการของสามี หากปฏิบัติเช่นนี้ครอบครัวก็จะเป็นสุขและมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง สตรีก็จะได้รับการยกย่องนับถือ ดังมีคำกล่าวในสังคมจีนที่ว่า “เกียรติของภรรยาขึ้นอยู่กับสามี” (妻以夫荣) เมื่อแต่งงานแล้วชีวิตขึ้นอยู่กับสามี ชาวจีนมีคำกล่าวที่แพร่หลายว่า “แต่งงานกับไก่ก็เป็นไก่” (嫁鸡随鸡) ซึ่งหมายความว่า ผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วชะตาชีวิตของเธอก็จะเป็นไปตามสามี หากสามีรุ่งเรืองมีเกียรติ เธอก็จะมีเกียรติด้วย ยิ่งสถานะของสามีสูงขึ้นเพียงใด ภรรยาก็ได้รับการยกย่องด้วย ดังนั้นภรรยาจึงควรใช้ความสามารถของตนส่งเสริมและสนับสนุนให้สามีเจริญก้าวหน้า โดยต้องอยู่ในขอบเขตของผู้ตามที่ดี ภรรยาที่ดีไม่ควรเด่นเกินหน้าสามี เพราะการกระทำเช่นนี้มีแต่จะก่อให้เกิดหายนะได้ ดังคำสอนที่ว่า “ไก่ตัวเมียที่ขันในรุ่งอรุณนั้นไม่มี หากเป็นเช่นนั้นย่อมเกิดหายนะ”⁴¹

ตามหลักการของฟ้า หากภรรยากระทำผิด สามีมีสิทธิ์ลงโทษได้ ดังที่ในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง บทที่ 5 “ตั้งมั่น” (专心) ได้กล่าวถึงการกระทำผิดของภรรยาว่า

ฝ่าฝืนทเวา ฟ้าจึงลงทัณฑ์ ผิดคุณธรรม ฝ่าจึงหมางเมิน

แสดงให้เห็นว่าหากภรรยาไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมสตรีที่กำหนด สามีมีความชอบธรรมในการตัดสินลงโทษภรรยา และอาจถึงขั้นขอแยกทางได้ โดยมีการระบุความผิดเจ็ดประการ (七出) ของผู้หญิงอันเป็นเหตุให้สามีสามารถขอหย่าได้ ดังนี้

1. ไร้บุตร (绝世无子)
2. ไม่เชื่อฟังพ่อแม่สามี (不顺父母)
3. พูดมาก ช่างนินทา (口多言)
4. ลักขโมย (窃盗)
5. ไร้ศีลธรรมจรรยา (淫)
6. อิจฉาริษยา (妒)
7. เป็นโรคร้าย (有恶疾)

⁴¹ Robin R. Wang, *Image of women in Chinese thought and culture: Writings from the Pre-Qin period to the Song dynasty* (Indianapolis Hackett, 2003), 247.

หากภรรยาทำผิดเพียงข้อใดข้อหนึ่งสามีก็สามารถใช้เป็นเหตุผลอันชอบธรรมในการขอหย่าได้ ในทางกลับกันภรรยาไม่มีสิทธิ์ที่จะขอหย่าสามีได้ ทั้งนี้เพราะภรรยาคือดินที่ไม่สามารถหลีกหนีจากฟ้าได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

เสียงฟ้าไม่ได้ฉนใด หลบลิ้สามีไม่ได้ฉนน⁴²

หน้าที่ของการเป็นมารดาคือการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีความรู้และมีคุณธรรม ในหลุณอี่วสำหรับสตรี ปรากฏแนวทางการให้การศึกษาแก่บุตรชาย ดังนี้

บุตรชายให้เรียนหนังสือ เชิญครูมาสอน ให้เรียนมารยาท ท่องกลอนเขียน บทกวี เคารพอาจารย์สำนักครู ค่าสอนเหล่ายาอย่าให้ขาดตกบกพร่อง

หน้าที่ของมารดาต้องส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษาตามแนวทางของสำนักขงจื้อ เพื่อให้บุตรมีอนาคตที่ดี ชาวจีนมีความเชื่อว่า “มารดามีศักดิ์ศรีเพราะบุตร” (母以子贵) ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าของบุตร ก็คือความเจริญของมารดา การอบรมบุตรโดยคำสอนของขงจื้อเป็นการปลูกฝังชุดความคิดที่ว่า บุรุษมีความแข็งแกร่งและสตรีนั้นอ่อนแอ จึงต้องเชื่อฟังและคล้อยตามบุรุษซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว ในกระบวนการอบรมบุตรนี้ มารดาทำหน้าที่ส่งต่อความคิดบุรุษมีอำนาจเหนือสตรี และเมื่อบุตรโตเป็นผู้ใหญ่และกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนบิดา มารดาก็ต้องเชื่อฟังบุตรในฐานะผู้นำครอบครัว สตรีในฐานะมารดาจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดและต่อยอดชุดความคิดบุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรีให้คงอยู่ในสังคมจีนมาอย่างยาวนาน

ภายใต้แนวคิดขงจื้อใหม่สมัยราชวงศ์หมิง ความพยายามรื้อฟื้นขนบประเพณีดั้งเดิมที่ตีงามส่งผลให้แนวคิดสามคล้อยตามถูกขยายขอบเขตครอบคลุมไปถึงการเชื่อฟังบิดามารดาของสามี มีการนำทฤษฎี “เต้า” มากำหนดแนวทางการประพฤติของสตรี โดยอ้างว่าการเชื่อฟังบิดามารดาของสามีนั่นคือ “เต้า” ซึ่งตามหลักคิดของขงจื้อ “เต้า” หมายถึงแนวทางที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ดังนั้นหากสตรีไม่เชื่อฟังบิดามารดาของสามี ย่อมหมายถึงการฝ่าฝืนแนวทางที่ถูกต้องตามธรรมชาติ จึงทำให้สตรีต้องเชื่อฟังบิดามารดาของสามีเพื่อความสมบูรณ์ของธรรมชาติ

ในวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นในยุคหมิง เรื่องบันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 6 “ภักดี” (忠义) ปรากฏคำสอนว่า

บิดามารดาของสามีแม้ว่าไม่เหมือนบิดามารดาตน แต่พื้นฐานความภักดี และกตัญญูไม่อาจแบ่งเป็นสอง

⁴² เตือนหญิง บทที่ 5 “ตั้งมั่น”

ข้อความนี้สื่อความว่าสตรีต้องแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาของสามีเสมอ เหมือนความกตัญญูที่มีต่อบิดามารดาของตนไม่อาจแบ่งแยกความสำคัญได้ ดังคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนิเวศศึกษา บทที่ 14 “ปรนนิบัติบิดามารดาของสามี” (事舅姑) ดังนี้

สามีรักบิดามารดา ภรรยาที่รักด้วย สามีเคารพบิดามารดา ภรรยาที่เคารพด้วย

จะเห็นได้ว่าหลักสามคัล้อยตามกำหนดแนวทางการปฏิบัติของสตรีให้มีหน้าที่เชื่อฟังบิดา สามี และบุตร ซึ่งล้วนเป็นเพศชาย สะท้อนให้เห็นถึงการใช้นวัตกรรมเรื่องความแตกต่างกันตามธรรมชาติของอินและหยิง มาเชื่อมโยงกับสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิงที่นำมาใช้สร้างวาทกรรม “บุรุษมีอำนาจเหนือสตรี” ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะสำคัญของสังคมศักดินาที่มีศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่บุรุษ เหตุผลหลักที่อยู่เบื้องหลังกฎเกณฑ์เหล่านี้ ก็คือ การป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวายในครอบครัว ทั้งนี้เพราะหน่วยพื้นฐานในจักรวาล คือ ครอบครัว หากครอบครัวไม่สงบสุข สังคมก็จะวุ่นวาย และไม่อาจบรรลุเป้าหมายของขงจื้อที่ต้องการให้เกิดความผาสุกในครอบครัว ประเทศ และจักรวาล (济家治国平天下)⁴³ หลักสามคัล้อยตามจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดระเบียบสังคมจีนให้สงบเรียบร้อยมาอย่างยาวนาน

3.3.2 สี่คุณธรรม (四德)

ในวรรณกรรมเรื่อง บันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 8 “สี่บทอดประเพณี” (乘礼) ปรากฏคำสอนว่า

มีจรรยา รู้พาทิ มีรูปสวย รวยฝีมือ คือสี่คุณลักษณะแห่งสตรี

“สี่คุณลักษณะ” หรือ “สี่คุณธรรม” หมายถึงคุณธรรมสำคัญสำหรับสตรี 4 ประการ เพื่อกำหนดมาตรฐานของการรักษาความดีงามของสตรี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สตรีต้องเรียนรู้ เพื่อขัดเกลาตนเองให้กลายเป็นภรรยาและมารดาที่น่ายกย่อง โดยคุณธรรมทั้ง 4 ประการมีดังนี้

1) คุณธรรมสตรี (妇德) ซึ่งได้แก่ การรักษาพรหมจรรย์ ความถ่อมตัว ประพฤติดีและควบคุมตน ความประพฤติและคุณธรรมเป็นพื้นฐานของการฝึกฝนตน หากต้องการจะเป็นภรรยาที่ได้รับการยกย่องจะขาดคุณธรรมไม่ได้ โดยในตำราสอนสตรีได้อ้างถึงแนวทางในการฝึกฝนความประพฤติและคุณธรรมของตัวเอง 3 ประการ ได้แก่ กตัญญูต่อบิดามารดาของตนรวมถึงบิดามารดาของสามีด้วย ทำแต่ความดีละเว้นความชั่วไม่โอ้อวดริษยา และเห็นคุณธรรมสำคัญกว่าเงินทอง

⁴³ อี้ชมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,”

2) วาจาสตรี (妇言) หมายถึง ระมัดระวังคำพูด ไม่พูดหยาบคาย รู้กาลเทศะ และไม่พูดไร้สาระ ในตำราสอนสตรีคำพูดและการกระทำเกี่ยวข้องกับลักษณะของสตรี และยังเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องของพิธีกรรมและงานรื่นเริง ซึ่งมีผลต่อขนบจารีตประเพณีในสังคมเป็นอย่างมาก โดยมีแนวทางสำคัญ 2 สิ่ง ได้แก่ ต้องสงวนคำพูด ไม่พูดมากจนถึงนั่งเจ็บ หลีกเลียงความขัดแย้ง และระมัดระวังคำพูด ไม่พูดเรื่องไม่จริงและไม่ว่าร้ายผู้อื่น

3) รูปร่างสตรี (妇容) คือการรักษาบุคลิกภาพของสตรี ดูแลความสะอาดของร่างกาย แต่งกายเรียบร้อยและเหมาะสมอยู่เสมอ ตำราสอนสตรีมิได้มุ่งเน้นเรื่องความงามภายนอกของสตรี โดยเห็นว่าความงามภายนอกนั้นไม่สำคัญเท่ากับจิตใจที่มีคุณธรรม สตรีที่งดงามไม่จำเป็นต้องแต่งองค์ทรงเครื่องและสวมใส่เครื่องประดับแก้วแหวนเงินทอง แต่งกายเรียบง่าย สะอาดเรียบร้อยแต่คงไว้ซึ่งความสง่างาม เช่นนี้ก็ถือว่ามีความสมบูรณ์ของกุลสตรีตามขนบจารีตของจีนแล้ว

4) หน้าที่ของสตรี (妇功) ในวรรณกรรมเรื่องเตียนหญิง ปานเจาได้กำหนดหน้าที่ของภรรยาไว้ว่า “ตั้งใจปั่นด้าย ทอผ้า ไม่ชอบการละเล่นรื่นเริง จัดเตรียมสุราอาหารเพื่อต้อนรับแขก สิ่งเหล่านี้คือหน้าที่ของสตรี”⁴⁴ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นหน้าที่ภรรยาที่พึงปฏิบัติภายในบ้าน นอกจากนี้คุณธรรมข้อนี้ยังมุ่งอบรมให้สตรีเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรและมีธำมรงค์ สองสิ่งนี้ควรปฏิบัติควบคู่กันไปจึงจะเกิดประสิทธิผล ช่วยส่งเสริมให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองและร่ำรวยทรัพย์สมบัติ

จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะสี่ประการของสตรีล้วนมุ่งเน้นให้สตรีขัดเกลาตัวเอง โดยหน้าที่ของสตรีนั้นคือจัดการเรื่องภายในบ้าน บริหารกิจการงานบ้านให้เรียบร้อย เป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างชายหญิงอย่างชัดเจน ดังที่ระบุในสื่อที่ว่า

ผู้ชายจะไม่พูดเรื่องภายในบ้าน ส่วนผู้หญิงก็จะไม่พูดภายนอกบ้าน⁴⁵

ทั้งชายและหญิงจะไม่ก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคู่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่สุด แต่แท้จริงแล้วกลับควบคุมและจัดการได้ยาก ดังนั้นหากมีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนเรื่องในครัวเรือนก็จะเป็นเรื่องที่สามารถบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวและสังคมมีเสถียรภาพมากขึ้นตามไปด้วย

3.3.3 การรักษาพรหมจรรย์ (贞节)

คำว่า “พรหมจรรย์” ในพจนานุกรมภาษาจีนสมัยใหม่ (现代汉语词典) ฉบับ ค.ศ. 2007 ให้ความหมายไว้ 2 ลักษณะคือ ความประพฤติอันบริสุทธิ์ (贤贞的节操) และคุณธรรมในสังคมยุคศักดินาที่ส่งเสริมให้ผู้หญิงรักษาวงศ์วานตัว และไม่แต่งงานใหม่เมื่อหย่าร้างหรือสามีตาย (封建礼教所提倡的女子不失身, 不改嫁的道德)

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, 36.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, 33.

นัยน์พัศ ประเสริฐเมฆากุล สรุปคำจำกัดความของคำว่า “พรหมจรรย์” ตามความในภาษาจีน สามารถแบ่งตามลักษณะของผู้หญิงได้ดังนี้

1. สาวพรหมจรรย์ หมายถึง หญิงสาวที่ถือพรหมจรรย์โดยไม่แต่งงานชั่วชีวิต ทั้งนี้ด้วยเพราะไม่ต้องการแต่งงาน หรือเกิดเหตุอันสุดวิสัยทำให้ไม่อาจแต่งงานได้จนครองตัวเป็นสาวพรหมจรรย์ชั่วชีวิต เช่น คู่หมั้นเสียชีวิตก่อนแต่งงาน
2. หม้ายพรหมจรรย์ หมายถึง ผู้หญิงที่ถือพรหมจรรย์โดยไม่แต่งงานอีกชั่วชีวิต เพื่อแสดงความภักดีต่อสามีที่เสียชีวิตไปแล้ว⁴⁶

นิวาสิกศึกษา บทที่ 1 “จริยธรรม” (德行) กล่าวว่า

หญิงงามไร้ที่ติ จึงเป็นอัญมณี สตรีบริสุทธิ์ จึงควรแก่หอห้อง

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าพรหมจรรย์เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการเลือกสตรีมาเป็นภรรยา สตรีที่ยังไม่ได้แต่งงานต้องยึดมั่นในการรักษาพรหมจรรย์ ทำตนให้บริสุทธิ์ ไร้มลทิน เถก เช่นอัญมณีที่งดงามไร้ตำหนิ เพื่อรักษาคุณค่าของตนให้คู่ควรแก่การเป็นสตรีที่มีคุณสมบัติจะเป็นภรรยาและมารดาที่ดีตามมาตรฐานของสังคม

นอกจากนี้ในคัมภีร์หลี่จี้ บทที่ว่าด้วยหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของชายและหญิง ระบุไว้ว่า

ชายไม่พูดเรื่องภายใน หญิงไม่พูดเรื่องภายนอก ไม่ใช่งานพิธีไม่พบปะ...หญิงจะออกนอก ต้องเอาผ้าคลุมหน้า กลางคืนจะไปไหนต้องตามโคม ไม่มีโคมไฟไม่เดินทาง บนหนทาง ชายเดินฝั่งขวา หญิงเดินฝั่งซ้าย

แสดงถึงการแบ่งแยกระหว่างชายหญิงอย่างชัดเจน โดยเป้าหมายของการแบ่งแยกนี้ก็เพื่อให้สตรีสามารถรักษาพรหมจรรย์ไว้ ทั้งนี้เพราะหากหญิงชายใกล้ชิดกันมากเกินไป อาจทำให้สตรีสูญเสียพรหมจรรย์และไม่อาจรักษาเกียรติของสตรีไว้ได้

สำหรับสตรีที่แต่งงานแล้ว หลุนอี่วี่สำหรับสตรี บทที่ 1 “การวางตัว” (立身) ได้กล่าวไว้ว่า

ยึดชื่อเสียงและบริสุทธิ์เป็นที่ตั้ง ชื่อเสียงจึงมีกายสะอาด บริสุทธิ์ตนจึงมีเกียรติ⁴⁷

⁴⁶ นัยน์พัศ ประเสริฐเมฆากุล, “พรหมจรรย์: กรงเกียรติยศสตรีในสมัยราชวงศ์ซิง.หนังสือเหตุเกิดในราชวงศ์ซิง,” (โครงการจีนศึกษาและศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษา บรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ร่วมกับ โครงการปริญญาโทวัฒนธรรมจีนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 110.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, 78.

การรักษาพรหมจรรย์ของสตรีที่มีสามีแล้วนั้นหมายถึงการครองตนให้อยู่ในความบริสุทธิ์ ซื่อสัตย์และภักดีต่อสามีเพียงคนเดียว หากทำได้เช่นนี้ก็จะเป็สตรีที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างของสตรีรุ่นหลัง ดังที่ปรากฏในคำสอนของวรรณกรรมเรื่องนิวาสิกศึกษา บทที่ 11 “เคารพนักปราชญ์” (景贤范) ความว่า

ชื่อจึงกล่าวถึงพระชายาผู้ปราดเปรื่องและสตรีบริสุทธิ์ ว่าคุณธรรมจรรยาดีงาม เป็นแม่พิมพ์ให้คนรุ่นหลัง ถือเป็นแบบอย่างได้

การรักษาพรหมจรรย์ของหญิงที่แต่งงานแล้วนั้นได้รับการปลูกฝังและตอกย้ำในวรรณกรรมอีกหลายเล่ม เช่น หลี่จี้ ทำเนียบประวัติสตรี ลีจี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ในยุคสมัยต่อมาแนวคิดพรหมจรรย์ได้ถูกทวีความเข้มข้นขึ้นในยุคราชวงศ์ซ่ง ซึ่งเป็นยุคเฟื่องฟูของปรัชญาขงจื้อใหม่ คำสอนของจูซีกับพี่น้องตระกูลเฉิงกลับมามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของผู้คนสมัยหมิง เรื่องพรหมจรรย์จึงกลายเป็นเรื่องเคร่งครัดยิ่งขึ้นด้วย แนวคิด “หิวตายเรื่องเล็ก เสียพรหมจรรย์เรื่องใหญ่” (饿死事小，失节事大)⁴⁸ ของเฉิงอี่สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการรักษาพรหมจรรย์ยิ่งกว่าชีวิต ซึ่งพัฒนาต่อไปในสมัยราชวงศ์หมิงที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของสำนักเหตุผลนิยมที่มีแนวคิด “มีคุณธรรม ตัณหาดับ ตัณหาเฟื่อง คุณธรรมม้วย” (天理存在则人欲亡，人与胜则天理灭)⁴⁹ รัฐให้การส่งเสริมแนวคิดการรักษาพรหมจรรย์ของสตรีโดยประกาศว่าหากสตรีผู้ใดที่เป็นหม้ายก่อนอายุ 30 ปีสามารถรักษาพรหมจรรย์โดยไม่แต่งงานใหม่จนถึงอายุ 50 ปี จะได้รับการประกาศเกียรติคุณ และยังมีพิธีระลึกถึงสตรีที่ยอมสละตนเองเพื่อรักษาพรหมจรรย์ไว้อีกด้วย จึงส่งผลให้มีอัตราการฆ่าตัวตายของหญิงหม้ายเพิ่มมากขึ้นอย่างมากตั้งแต่ยุคราชวงศ์หมิง ในช่วงเวลาดังกล่าวการรักษาพรหมจรรย์ถือเป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของกุลสตรี สตรีที่ยอมตายสละชีพเพื่อรักษาพรหมจรรย์ได้ถูกบันทึกชื่อไว้ในประวัติศาสตร์ และได้รับการสดุดียกย่องเกียรติจากสังคม และสืบทอดแพร่หลายต่อไปจนถึงราชวงศ์ชิงที่แม้แต่สตรีชนเผ่าแมนจูก็ต้องยึดถือปฏิบัติตามข้อกำหนดในการยึดมั่นรักษาพรหมจรรย์เช่นเดียวกับสตรีชาวฮั่น การส่งเสริมแนวคิดเรื่องการรักษาพรหมจรรย์นี้ประสบความสำเร็จมาก จนทำให้ราชวงศ์ชิงเป็นยุคที่มีหญิงหม้ายพรหมจรรย์มากที่สุดในประวัติศาสตร์จีน

จะเห็นได้ว่าพรหมจรรย์ในบริบทของสังคมจีนหมายถึง การแสดงความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามีคนเดียวตราบสิ้นชีวิต สตรีต้องยึดหลัก “ผู้หญิงถือพรหมจรรย์ เชื้อฟ่งสามีคนเดียว

⁴⁸ Leng Dong 冷东 《妇女在中国传统性别观念中的地位及其影响》，妇女研究论丛 1999 年版，第 35 页。

⁴⁹ Lin Danya 林丹娅 《中国女性文化：从传统到现代化》，厦门大学学报 1997 年版，第 35 页。

จนสิ้นชีพ” (妇人贞洁，从一而终)⁵⁰ สตรีจำเป็นต้องประพฤติตัวอยู่ในพรหมจรรย์เพื่อรักษาความบริสุทธิ์และแสดงถึงความซื่อสัตย์ต่อสามี โดยจำกัดพื้นที่กิจกรรมของตัวเองอยู่แต่ภายในบ้าน ระวังการคบค้าสมาคมกับเพศตรงข้าม สันสรรคเฉพาะภายในกลุ่มของสตรีด้วยกันเท่านั้น

ในหลี่จี้เขียนหลักการไว้ว่า

สามีสามารถแต่งงานได้อีก แต่ภรรยาไม่สามารถทำได้ เมื่อสามีคือฟ้า ไม่มีใครสามารถหนีจากฟ้าไปได้ ดังนั้นภรรยาจึงไม่อาจหนีไปจากสามีได้เช่นกัน และหากผู้คนไม่ปฏิบัติตามกฎแห่งสวรรค์ ย่อมถูกลงโทษจากฟ้า⁵¹

และในหนังสือเดือนหญิง ก็ระบุไว้ในทำนองเดียวกันว่า

สามีมีความชอบธรรมที่จะแต่งงานใหม่ได้ แต่ภรรยาไม่มีธรรมเนียมแต่งงานใหม่ครั้งที่สอง⁵²

สตรีจึงมีชีวิตเพียงเพื่อรับใช้สามีเพียงคนเดียว ไม่อาจแต่งงานใหม่ได้ หากจะแต่งงานใหม่หรือตกเป็นของชายอื่น สู้ยอมเสียชีพดีกว่า วิธีการรักษาพรหมจรรย์ของสตรีจีนโบราณที่สำคัญจึงได้แก่ การถือครองพรหมจรรย์ และการสังเวยพรหมจรรย์

หลักสำคัญของการถือครองพรหมจรรย์คือการไม่แต่งงานใหม่หรือทำตัวใกล้ชิดกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน หญิงสาวที่คู่หมั้นเสียชีวิตก่อนที่จะแต่งงานบางคนถึงขั้นย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายชายในฐานะลูกสะใภ้ เพื่อดูแลปรนนิบัติบิดามารดาของคู่หมั้นที่เสียชีวิตไปราวกับเป็นบิดามารดาของตัวเอง ในส่วนของการสังเวยพรหมจรรย์นั้น คือการสละชีวิต ยอมฆ่าตัวตายเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตัวเอง โดยสตรีที่ปฏิบัติเช่นนี้มักเป็นสตรีที่ถูกชายอื่นล่วงละเมิด เช่น ถูกเห็นหรือแตะเนื้อต้องตัว หรือถูกข่มขืน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในบันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 5 “บริสุทธิ์” (贞烈) ที่กล่าวว่า

นางถานหม้ายพรหมจรรย์ ไม่ยินยอมให้ทหารหยวนปลุกปล้ำ จึงถูกฆ่า โลहितนองวัด แม่ฝ่นล้างแต่รอยเลือดคงอยู่⁵³

⁵⁰ อังมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” 40.

⁵¹ P.B. Ebrey, *Women and the family in Chinese history* (London and New York: Routledge, 2002), 24.

⁵² อังมา มหาพสุธานนท์, “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา,” 40.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, 81.

เพื่อรักษาพรหมจรรย์ไว้ เธอยอมสละชีวิตและให้เลือดที่ไหลรินเป็นพยานของความซื่อสัตย์และความบริสุทธิ์ของเธอ

อย่างไรก็ดี การถือครองพรหมจรรย์นั้นมิใช่เรื่องง่าย จึงพบว่ามีสตรีบางส่วนที่ไม่รักษาพรหมจรรย์ โดยสตรีเหล่านี้อาจได้รับบทลงโทษในทางกฎหมายหรือจากสังคมแวดล้อม สิ่งที่น่าสังเกตคือ การลงโทษเกี่ยวกับการรักษาพรหมจรรย์ของสตรีที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายนั้นเป็นไปในลักษณะของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องทางอ้อม และเป็นบทลงโทษที่มักจะใช้กับสตรีชนชั้นสูงที่มียศศักดิ์ นอกจากนี้กฎหมายไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าห้ามหญิงหม้ายแต่งงานใหม่ มีการระบุไว้เพียงว่าการแต่งงานจะต้องไม่อยู่ในช่วงไว้ทุกข์เท่านั้น ในส่วนของบทลงโทษทางสังคมขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ ว่าเคร่งครัดมากแค่ไหน และสังคมเลือกใช้วิธีจัดการอย่างไร โดยทั่วไปมักจะมีการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์เฉพาะกลุ่มภายในครอบครัว และแสดงออกด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่พอใจ ดังจะเห็นจากตัวอย่างบันทึกประจำตระกูลของตระกูลอู๋ (茗溪吴氏家谱) ได้บันทึกถึงกฎของตระกูลที่ห้ามแต่งงานกับหญิงหม้าย หากผู้ใดฝ่าฝืนอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว เช่น กรณีของบัณฑิตหม้ายคนหนึ่งแต่งงานใหม่กับหญิงหม้าย หลังแต่งงานทั้งคู่ต่างรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ต้องแบกรับความกดดัน จึงเขียนกลอนมีความวรรคหนึ่งว่า “ต่างเป็นผู้ไร้วาสนาที่อยู่ครองคู่” เมื่อบุตรชายมาเห็นข้อความนี้ ก็ได้แก่กลอนบทนี้ใหม่ว่า “ต่างเป็นผู้ไร้ยางอายุที่อยู่ครองคู่” ซึ่งเป็นการเสียดสีและประชดประชันการกระทำของบิดาที่เลือกแต่งงานใหม่กับหญิงหม้ายซึ่งถือเป็นการละเมิดพรหมจรรย์⁵⁴

สรุป

ความเป็นหญิงจีนในยุคโบราณเกี่ยวพันอยู่กับบทบาทหลักสามประการคือ การเป็นลูกสาว ภรรยา และมารดา ทั้งนี้เพราะสตรีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีแห่งฟ้าและดิน มีหน้าที่สอดประสานกับบุรุษเพื่อให้เกิดวิถีที่ถูกต้องในครอบครัว อันจะส่งผลถึงความสงบสุขของประเทศ ดังนั้นการอบรมสั่งสอนสตรีจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ จะเห็นได้ว่าในประวัติศาสตร์จีนมีวรรณกรรมที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงและคำสอนสำหรับสตรีมากมาย โดยมีนารัจตุรกรรมเป็นวรรณกรรมสอนสตรีที่รวบรวมแนวคิดคำสอนสำหรับสตรีที่ทรงอิทธิพลมากที่สุด มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้สตรีศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนและทำหน้าที่ในครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดขงจื้อมีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอนสตรี จะเห็นได้ว่าในยุคสมัยที่มีการนำคำสอนของขงจื้อมาใช้บริหารจัดการประเทศ ก็จะมีข้อกำหนดสำหรับสตรีที่เคร่งครัดตามมาด้วย ดังจะเห็นได้จากข้อปฏิบัติสำหรับสตรีภายใต้แนวคิดขงจื้อใหม่ในสมัยชิงและหมิงมีความ

⁵⁴ Gong wei 龚炜 《巢林笔谈》，中华书局 1981 年版，第 45 页。

เคร่งครัดในเรื่องการแบ่งแยกหน้าที่และความสำคัญของชายและหญิงมากกว่าสมัยอื่นซึ่งเป็นยุคที่เริ่มนำแนวคิดของจื้อมาใช้ในการปกครองประเทศ

จริยธรรมตามแนวคิดของจื้อที่สตรีควรยึดถือคือ “สามคล้ายตาม สี่คุณธรรม” และการรักษาพรหมจรรย์ แนวคิดทั้งสองครอบคลุมถึงระบบความคิด กริยามารยาท ตลอดจนการแสดงออก ทั้งการพูดและการกระทำของสตรี จึงมีหน้าที่สำคัญในการประกอบสร้างตัวตนของสตรีจีนโบราณ ทั้งยังเป็นเกณฑ์วัดมาตรฐานความดีและคุณสมบัติของสตรีที่จะได้รับการยกย่อง การอบรมสั่งสอนสตรี แม้จะมีคุณูปการในการควบคุมสังคมให้เกิดความสงบ แต่ด้วยแนวคิดแบ่งแยกเพศของขงจื้อ ทำให้มีข้อปฏิบัติบางประการที่จำกัดสิทธิเสรีภาพและขอบเขตของสตรี กล่าวคือ คุณธรรมขงจื้อใช้จารีตประเพณีกำหนดทิศทางและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้ความสำคัญกับประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เป้าหมายสูงสุดเพื่อสร้างความสงบสุขและความมั่นคงให้กับประเทศชาติ จนละเลยจิตวิญญาณของผู้คน โดยเฉพาะสตรีซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ต้องอดทนแบกรับความกดดันจากสังคมมาเป็นเวลานาน วรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมยปรากฏภาพวิถีชีวิตของสตรีจีนภายใต้กรอบจารีตที่เคร่งครัดและสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยน แสดงให้เห็นถึงแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อผ่านพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในเรื่อง ซึ่งเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของสตรีในสมัยราชวงศ์หมิง

บทที่ 4

แนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย

จินผิงเหมยเป็นหนึ่งในวรรณกรรมที่สะท้อนสภาพสังคมที่ล้าหลังซึ่งต้องเผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สังคมจีนกลายเป็นสังคมที่ผู้คนใช้เงินตราในการแสวงหาอำนาจและสนองความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ แนวคิดปัจเจกนิยมและวัตถุนิยมส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนทุกระดับในสังคม แม้กระทั่งกลุ่มที่คนรับบทบาทเช่นสตรี พฤติกรรมการแสดงออกของสตรีในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมยแสดงให้เห็นถึงทัศนคติและค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ทั้งยังปรากฏให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตใจของสตรี ซึ่งล้วนเป็นผลกระทบจากสภาพสังคม ณ ขณะนั้น ในบทนี้จะวิเคราะห์ตัวละครเพื่อสะท้อนแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมย ดังนี้

4.1 พานจินเหลียน (潘金莲)

พานจินเหลียนถือเป็นตัวละครหญิงที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่องจินผิงเหมย และนับว่าเป็นสตรีที่ชั่วร้ายที่สุดในบรรดาภรรยาของซีเหมินซิง บทความเรื่อง “การแสวงหาและการทำลายตัวเอง : วิพากษ์พานจินเหลียนและหวังซีเฟิง” (自我的追求与毁灭——论潘金莲与王熙凤) โดยหลิวจื้อจวิน (刘志君) ได้เปรียบเทียบพานจินเหลียนกับหวังซีเฟิง (王熙凤) ตัวละครในเรื่อง ความผันในหอแดงในฐานะที่ทั้งสองเป็นตัวแทนของผู้หญิงในยุคศักดินาเสื่อมโทรม โดยพานจินเหลียนมีกระบวนการสร้างตัวตนและจุดยืนของตัวเอง 3 ชั้น คือ เริ่มตระหนักรู้ถึงความเป็นตัวเอง การสร้างตัวตน และความสำเร็จในการสร้างตัวตน

พานจินเหลียนเกิดในครอบครัวช่างเย็บผ้าเล็ก ๆ เมื่ออายุได้เก้าขวบก็ถูกขายให้กับหวังเจาชวน (王招宣) หลังจากหวังเจาชวนเสียชีวิตก็ถูกขายต่อให้กับเศรษฐีจาง (张大户) และตกเป็นนางบำเรอของเขาเมื่อเธอมีอายุเพียง 18 ปี เศรษฐีจางนั้นเป็นชายแก่วัยหกสิบที่มีภรณาน้อยและนางบำเรอมากมาย จินเหลียนจึงเป็นหญิงสาวที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยจริตมารยาของสตรีและความใคร่ของบุรุษ สภาพแวดล้อมในบ้านของเศรษฐีจางจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมลักษณะนิสัยของพานจินเหลียน

ในขั้นแรกที่พานจินเหลียนเริ่มตระหนักรู้ถึงความเป็นตัวเอง คือตอนที่ภรรยาหลวงของเศรษฐีจางรู้เรื่องความสัมพันธ์ของเธอกับเศรษฐีจาง เพื่อตัดปัญหาเขาจึงยกพานจินเหลียนให้กับอู๋ต้าหลง (武大郎) และคอยให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อให้จินเหลียนอยู่อย่างสุขสบายและเขาก็แอบมาพบเธออยู่เสมอ อู๋ต้าหลงผู้เป็นสามีแม้จะทราบเรื่องนี้แต่ก็กลับทำวางเฉย ช่วงเวลานี้เองที่

ทำให้พานจินเหลียนเริ่มตระหนักได้ว่าเธอนั้นมีสถานะเป็นเพียงสิ่งของที่มีไว้เพื่อเป็นที่ระบายความใคร่ของผู้ชาย ไม่มีสิทธิ์เลือกทางเดินให้กับชีวิตของตัวเอง สภาวะเช่นนี้พบได้ทั่วไปในสังคมจีนโบราณ การแต่งงานมักคำนึงถึงผลประโยชน์มากกว่าความรัก ผู้หญิงในบางครอบครัวมีสถานะเหมือนทาสที่ถูกซื้อขายไปมา ไม่มีสิทธิ์ในตัวเอง ยิ่งไม่ต้องพูดถึงสิทธิในการเลือกคู่ครอง ทำให้พานจินเหลียนรู้สึกตัวตัวเองตกเป็นเบี้ยล่างที่ถูกกระทำอยู่ฝ่ายเดียวและเริ่มรู้สึกไม่พอใจต่ออำนาจที่บุรุษมีเหนือสตรี

ครอบครัวในสังคมระบบศักดินา สามีนอกอุดมคติต้องมีคุณธรรมและเข้มแข็งสมชายชาตรี ในขณะที่อยู่ด้ากลับมีลักษณะ “ชายร่างเตี้ย ผิวหนังขรุขระ ศีรษะและใบหน้าเล็กแคบ ไม่แข็งแรงและชื้อบื้อ”¹ เห็นได้ชัดว่าชายคนนี้มีรูปลักษณะที่ตรงข้ามกับสามีนอกอุดมคติ ไม่มีคุณสมบัติสมชายชาตรี ไม่คู่ควรกับพานจินเหลียนซึ่งเป็นสตรีที่มีรูปโฉมงดงามและเฉลียวฉลาด แม้แต่ชาวบ้านก็ต่างพากันพูดว่า

“อยู่ด้า นั้นเป็นนกกา จะคู่ควรสมกันได้อย่างไร เนื้อกวางแสดดิซิ่นนี้เหตุใดจึงตกไปอยู่ในปากของสุนัขได้หนอ”²

จากคำพูดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้คนในสังคมมองว่าการแต่งงานระหว่างพานจินเหลียนและอยู่ด้า นั้นเป็นการแต่งงานที่ไม่เหมาะสม ทั้งยังแฝงน้ำเสียงของความสงสารเวทนาพานจินเหลียนที่ต้องมีชีวิตคู่ที่ไม่สมเหตุสมผล แม้เธอจะรู้สึกไม่พอใจการแต่งงานที่ไม่เหมาะสมนี้มากเพียงใด แต่ก็ไม่สามารถหลุดพ้นได้ เธอจึงต้องทนทุกข์กับความน้อยใจในโชคชะตา และมักจะรำพึงรำพันตัดพ้อโชคชะตา ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า

“โลกนี้ไร้ซึ่งบุรุษแล้วหรือไร เหตุใดต้องให้เข้ามาแต่งกับคนเช่นเจ้านี้”

“ข้านี้ช่างโชคร้ายนัก แต่งกับเจ้าคนเช่นนี้ ช่างน่าอนาถเสียจริง”³

อับราฮัม ฮาโรลด์ มาสโลว์ (Abraham Maslow ค.ศ. 1908-1970) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านความรัก ความต้องการความเคารพให้เกียรติ และความต้องการที่เป็นตัวเอง การแต่งงานของอยู่ด้ากับจินเหลียนไม่ได้เกิดจากความรัก อยู่ด้ามีนิสัยขี้ฉลาดไม่สู้คน ทั้งยังขาดคุณสมบัติความเป็นชาย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการเรื่องเพศของพานจินเหลียนได้ เธอจึง

¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 1 ข้อความเดิมคือ 三寸丁谷树皮，俗语言其身上粗糙，头脸窄狭故也。

² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 1 ข้อความเดิมคือ 他乌鸦怎配鸾凤对，这一块好羊肉如何落在狗口里

³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 1 ข้อความเดิมคือ 普天世界断生了男子，何故将奴嫁这样个货？”และ “奴端的那世里晦气，却嫁了他！是好苦也。

รู้สึกว่าจะไม่ได้รับการตอบสนองทั้งด้านร่างกายและความปลอดภัย ทั้งสองจึงมีชีวิตคู่ที่ไม่ปกติ ในแง่มุมนี้ แม้แต่ผู้ประพันธ์เรื่องจินผิงเหมยเองก็ได้แสดงความเห็นไว้ด้วยว่า

“สตรีทุกคนบนโลกนี้ หากมีรูปร่างและฉลาดหลักแหลม แล้วได้ครองคู่กับบุรุษที่ดี ก็สิ้นเรื่องไป แต่หากได้ครองคู่กับคนเยี่ยงอู๋ต้าแล้วไซ้ แม้จะฆ่าให้ตาย ก็คงไม่อาจเพิ่มความสดใสได้มากนัก”⁴

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เข้าใจความรู้สึกและเห็นใจพานจินเหลียนที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับชายที่มีความผิดปกติเช่นอู๋ต้า และผู้ประพันธ์ยังต้องการเผยถึงความทุกข์จากการแต่งงานของสตรีจีนในยุคโบราณ

หลักการที่ว่าสามีสามารถแต่งงานได้อีก แต่ภรรยาไม่สามารถทำได้ ทั้งนี้เพราะสามีคือฟ้า ไม่มีใครสามารถหนีจากฟ้าได้ ดังนั้นภรรยาจึงไม่อาจหนีไปจากสามีได้เช่นกัน และหากไม่ปฏิบัติตามกฎสวรรค์ ก็จะถูกลงโทษจากฟ้า กำหนดให้ภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อสามีเพียงผู้เดียว ภรรยาไม่มีสิทธิ์ขอย่าหากสามีไม่ยินยอม ดังนั้นการแต่งงานที่ไม่สมเหตุผลของพานจินเหลียนในครั้งนี้จึงไม่อาจยกเลิกได้หากอู๋ต้าไม่ยินยอม จินเหลียนซึ่งรู้สึกว่าตัวเองไม่ได้รับความเป็นธรรมอยู่แล้ว จึงเริ่มรู้สึกไม่พอใจและตระหนักว่าหากต้องการเปลี่ยนแปลงโชคชะตา เธอต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ดิ้นรนด้วยตัวเอง จึงนำไปสู่การสร้างตัวตนขึ้นต่อไป

จินเหลียนใช้ชีวิตคู่กับอู๋ต้าด้วยความหดหู่และสิ้นหวัง จนกระทั่งอุ้งน่องชายของอู๋ต้าได้ปรากฏตัวขึ้น ก็ทำให้โลกของเธอเปลี่ยนไปจากเดิม อุ้งชงเป็นชายหนุ่มผู้มีชื่อเสียงเลื่องลือว่าสามารถฆ่าเสือได้ด้วยมือเปล่า ในเรื่องบรรยายรูปลักษณ์ของเขาไว้ว่า

ร่างกายสง่างาม มีความสูงกว่าเจ็ดฟุต ใบหน้ากว้างคมสัน อายุประมาณยี่สิบสี่ห้าห้า ห้าดวงตาคมเป็นประกายราวกับดวงดาว เมื่อจับมือและมองใกล้ ๆ มือสองข้างแข็งแรงตั้งค้อนเหล็ก⁵

คุณสมบัติความเป็นชายที่สมบูรณ์ของอุ้งชงทำให้ชีวิตที่หดหู่สิ้นหวังของพานจินเหลียนมีความหวังขึ้นมา เธอหลงรักเขาตั้งแต่แรกพบ เป็นครั้งแรกที่ความปรารถนาเบื้องต้นได้ถูกกระตุ้นขึ้น และเธอตัดสินใจที่จะทำตามหัวใจปรารถนา เดินหน้าไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งชายอันเป็นที่รัก แต่เธอไม่รู้วิธีการแสดงความรักแบบคู่รัก เพราะในอดีตเคยมีแต่ผู้ชายที่เข้าหาเธอเพื่อระบายความใคร่ ไม่มีใครสอนว่าเธอควรจะแสดงความรักอย่างไร และต้องใช้วิธีใดจึงจะได้รับความรักกลับมา ประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ชายหญิงของเธอจึงมีแต่การใช้ร่างกายและเสน่ห์ยั่วยวนบุรุษ เมื่อเธอรู้สึก

⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 1 ข้อความเดิมคือ “但凡世上妇女，若自己有些颜色，所禀伶俐，配个好男仔，便罢了，若是五大这般，虽好杀也未免有几分增鲜。”

⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 1 ข้อความเดิมคือ 雄躯凛凛，七尺以上身材；阔面棱棱，二十四五年纪。双目直竖，远望处犹如两点明星；两手握来，近觑时好似一双铁碓。

หลงใหลอยู่จนเกิดความปรารถนาในตัวเขา เธอจึงคอยเอาอกเอาใจเขาอยู่เสมอ และวันหนึ่งเมื่อสบโอกาสหญิงสาวจึงตั้งใจจะยั่ววนเขา

“วันนี้ข้าจะต้องจัดการกับเขาให้ได้ เขาจะไม่หวั่นไหวก็ให้มันรู้ไป”⁶

หญิงสาวสวมเสื้อเปิดอกเผยให้เห็นทรวงอกของเธอ และปล่อยมวยผมปลิวสยายไปหน้าเต็มไปด้วยรอยยิ้มที่หวานหยดเยิ้มสุดแสนจะยั่ววน....

...อยู่ซึ่งรู้สึกอึดอัด และไม่สนใจเธอ จินเหลียนเห็นดังนั้นจึงคว้าเหล็กเขี่ยถ่านที่อยู่ในมือของเขามาถือไว้ แล้วกล่าวกับเขา “เจ้าใช้เหล็กเขี่ยถ่านไม่เป็น ข้าจะทำให้เจ้าเอง ให้อ่อนแรงราวกับเตาผิงเลยทีเดียวน”⁷

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของพานจินเหลียน เธอหวังจะได้ครองรักกับเขา เธอใช้ร่างกายและคำพูดยั่ววนอยู่ซึ่ง เพื่อสนองความต้องการ เธอละเลยหลักการวางตัวโดยยึดหลักความซื่อสัตย์และบริสุทธิ์เป็นที่ตั้งและเลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ใจปรารถนา แสดงให้เห็นว่าหลักการรักษาพรหมจรรย์ไม่สามารถควบคุมเธอได้อีกต่อไป

หลุนอี่ว์สำหรับสตรีบทที่ 1 “การวางตัว” ระบุว่า

ชายและหญิงควรแบ่งแยกกันไม่ว่าจะในหรือนอกบ้าน สตรีห้ามแอบลอบมองไปนอกกำแพงบ้าน และห้ามออกไปเกิณลานบ้าน ปิดบังใบหน้าเมื่อต้องการมองสิ่งใด และต้องคลุมหน้าเมื่อออกนอกบ้าน อย่าบอกชื่อกับชายที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว⁸

ตั้งแต่พบกันครั้งแรก จินเหลียนก็คอยหมั่นเอาใจดูแลน้องสามี พยายามใกล้ชิดเขา และยังวางแผนยั่ววนเขา เธอเปิดเผยเรือนร่างและเป็นฝ่ายเข้าหาอยู่ซึ่ง ปลดเปลื้องเสื้อผ้าให้ชายอื่นที่ไม่ใช่สามีเห็น ยิ่งไปกว่านั้นชายคนนั้นยังเป็นน้องชายแท้ ๆ ของสามี เพราะความปรารถนาที่รุนแรงจนไม่คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมของการกระทำ ปล่อยให้ความปรารถนาพาให้เธอก้าวหลุดออกจากพันธนาการของกรอบจารีต

อย่างไรก็ตามความปรารถนาของเธอไม่อาจทำให้อยู่ซึ่งหวั่นไหว และเขาได้กล่าวตำหนิเธอว่า

⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมคือ “我今日着实撩斗他一撩斗，不怕他不动情。”

⁷ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมคือ 那妇人一径将酥胸微露，云鬓半髲，脸上堆下笑来。

⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมคือ 武松已有五七分不自在，也不理他。妇人见他不应，匹手就来夺火箸，口里道：“叔叔你不会簇火，我与你拨火。只要一似火盆来热便好。”

“อาซ้อ อย่าทำเรื่องไร้ยางอายเช่นนี้ ข้าอู่ซงเป็นคนรู้ฟ้ารู้ดิน ถือสัตย์เฉกเช่นชายชาติตรี ไม่ใช่คนที่ทำลายจารีต อย่างกับหมูกับหมาทรอกหนา”⁹

อู่ซงกล่าวอ้างว่าตนเป็นสุภาพบุรุษที่ยึดมั่นคุณธรรมและจารีต แล้วประณามว่า พานจินเหลียนประพฤติตัวไร้ยางอายไม่ยึดถือคุณธรรมและจารีต เหตุการณ์นี้ทำให้หญิงสาวรู้สึกเสียใจและอับอายเป็นอย่างมาก ความตั้งใจที่จะมอบความรักที่บริสุทธิ์ให้กับชายที่เธอคิดว่าเหมาะสม คู่ควร แต่กลับถูกเขาปฏิเสธอย่างไร้เยื่อใย ถูกประณามว่าไร้คุณธรรม และยังนำไปเปรียบเทียบกับหมูกับหมา ทำให้ความรู้สึกรักใคร่แปรเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้นชิงชัง

สต็องดาล (Stendhal ค.ศ. 1783-1799)¹⁰ เคยกล่าวไว้ว่า

“เมื่อไม่เกิดความรู้สึกหลงใหลในชายหนุ่มครึ่งหนึ่งของทั้งชีวิต ซึ่งเป็นครึ่งที่สมบูรณ์แบบที่สุดจะถูกเก็บกตเอาไว้ ลักษณะเดียวกับการสูญเสียความรักที่เกิดจากสัญชาตญาณความรัก ทำให้ในจิตใจของจินเหลียนแสวงหาความรักที่เป็นครึ่งหนึ่งของชีวิต”¹¹

สำหรับจินเหลียนอู่ซงคืออีกครั้งที่เธอตามหา แต่อู่ซงกับจินเหลียนเป็นเหมือนดอกไม้ที่ร่วงหล่นไปบนกระแสน้ำ แต่กระแสน้ำไม่มีใจให้กับดอกไม้¹² หากมองในแง่ของจิตวิญญาณ พานจินเหลียนตกเป็นนางบำเรอของชายแก่อายุวัยหกสิบตั้งแต่เด็ก แล้วยังถูกบังคับให้แต่งงานกับชายอัปลักษณ์ที่ไม่มีอะไรคู่ควรกับเธอเลย เธอจึงปรารถนาเพียงแค่นี้ได้แต่งงานกับชายที่เธอรักและเหมาะสมคู่ควรกัน แต่อู่ซงใช้ข้อบังคับที่เข้มงวดของขงจื้อมาปฏิเสธความรักของเธอ ตำหนิว่าเธอเป็นผู้หญิงชั่วร้ายที่ประพฤติผิดจารีต ทั้งนี้เพราะจารีตของขงจื้อไม่อนุญาตให้สตรีแสดงความรู้สึกและเลือกใช้ชีวิตได้ตามที่ตัวเองต้องการ ดังนั้นหากพิจารณาถึงเหตุผลเรื่องเพศและความรัก พานจินเหลียนก็เป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่น่าเห็นใจ ไม่มีสิทธิ์เลือกทางเดินชีวิตของตัวเอง แต่เมื่อเลือกที่จะทำตามความปรารถนาก็เป็นการฝ่าฝืนกรอบจารีตอย่างร้ายแรงและถูกประณามว่าเป็นหญิงชั่วร้าย

หากพิจารณาแล้ว พฤติกรรมที่เลวร้ายของพานจินเหลียนเกิดจากการที่เธอต้องทนเก็บกตความต้องการเอาไว้เป็นเวลานาน การแต่งงานที่ปราศจากความรักและชีวิตคู่ที่ไม่เหมือนสามีภรรยาปกติทั่วไป ก่อเกิดเป็นความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้กับเธอ

⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมคือ“嫂嫂，不要恁地不知羞耻，... 武二是个顶天立地，嚼齿戴发的男子汉，不是这等败坏风俗，伤人伦的猪狗。”

¹⁰ หนึ่งในนามปากกาของ มารี-อ็องรี แบล (Marie-Henri Beyle) นักเขียนชาวฝรั่งเศส

¹¹ Tian Rongyun 田荣云《爱与欲分离的畸形性文化—《金瓶梅》不同类型女性性心理剖析》》，岳阳职业技术学院学报 2007 年版，第 81 页。

¹² 田荣云，爱与欲分离的畸形性文化——《金瓶梅》不同类型女性性心理剖析，岳阳职业技术学院学报 2007 年版，第 81 页。

ฟรีดริช เอ็งเงิลส์ (Friedrich Engels ค.ศ. 1820-1895)¹³ กล่าวว่า

“การแต่งงานที่ไม่มีความรัก ถือเป็นเรื่องไร้ศีลธรรม สังคมภายใต้กรอบจารีตของจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีความต้องการของผู้คนขัดต่อข้อกำหนดทางสังคม ความรู้สึกของผู้หญิงเป็นเรื่องต้องห้ามและต้องเก็บกดเอาไว้ ก่อกำเนิดสภาพจิตใจที่ไม่สมประกอบ ผิดรูปผิดร่าง”¹⁴

สังคมที่ทุกคนต้องยึดถือจารีตอย่างเคร่งครัด บังคับให้ทุกคนรักษาหน้าที่และความรับผิดชอบ ละเลยความรู้สึกและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะสตรีที่เป็นกลุ่มคนที่ถูกบังคับให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบจารีตมาโดยตลอด ส่งผลให้สภาพจิตใจเกิดความผิดปกติและนำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความผิดปกติหรือที่เรียกว่าขัดแย้งต่อหลักคุณธรรมสตรี แท้จริงแล้วพานจินเหลียนก็เป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่งที่ยพยายามแสวงหาความสุขแบบคนธรรมดา เพื่อหลุดพ้นจากการแต่งงานที่เป็นทุกข์และเริ่มต้นชีวิตใหม่ แต่กลับกลายเป็นผลผลิตที่เลวร้ายของสังคมที่ใช้จารีตประเพณีที่เคร่งครัด จนนำไปสู่โศกนาฏกรรมอันเลวร้าย

แม้จะถูกปฏิเสธ แต่จินเหลียนก็ไม่ยอมแพ้โชคชะตา เพราะในเวลานี้เธอได้ตระหนักถึงคุณค่าและความต้องการของตัวเองแล้ว และเธอก็เลือกที่จะเดินบนเส้นทางที่ตัวเองเป็นผู้กำหนดและแสวงหาความสุขตามที่ใจต้องการ จนในที่สุดเธอก็ได้พบกับซีเหมินซึ่ง

“ชายหนุ่มที่มีอัธยาศัยดีและพูดจาอ่อนหวาน”¹⁵

เขาเป็นชายหนุ่มที่สมบูรณ์แบบเหมาะสมกับเธอ เธอหลงใหลในตัวเขาตั้งแต่ตอนแรกที่ได้พบเจอกัน ทั้งสองมีโอกาสได้นัดพบและมีสัมพันธ์กันโดยมียายเฒ่าหวังคอยเป็นธุระจัดการให้

นิवासศึกษา บทที่ 7 “คำเตือน” (警戒) กล่าวว่า

คุณธรรมของสตรี ไม่มีสิ่งใดจะเทียบเท่าความประพฤติที่เรียบร้อยได้ กุญแจสำคัญของความประพฤติที่เรียบร้อยนั้น ไม่มีสิ่งใดจะสำคัญเท่าการระแวงระวัง การระแวงระวังความประพฤติของตนไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกรทางเป็นแนวทางของการปฏิบัติที่ดี ทั้งนี้เพราะหากลี้จะคอยควบคุมการแสดงผลออกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หากเรายึดมั่นในหลี่ อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ที่แสดงออกมามีทั้ง

¹³ นักคิด นักเขียน และนักทฤษฎีสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน เป็นเพื่อนร่วมงานและคู่คิดที่ใกล้ชิดของคาร์ล มาร์กซ์ โดยร่วมกันวางรากฐานของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และลัทธิมาร์กซ์ และมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงหลักการของลัทธิมาร์กซ์ว่าด้วยวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์และวัตถุนิยมวิภาษวิธีให้ก้าวหน้าจนเป็นที่ยอมรับทั่วไปในขบวนการสังคมนิยม

¹⁴ อ้างถึงใน Zhang Chenhui 张晨辉 《《金瓶梅》中一个多面体的文学形象 — 潘金莲悲剧命运成因探析》，北京 科技大学学报(社会科学版)1999 年版，第 61 页。

¹⁵ แปลจาก จินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมคือ 风流浮浪，语言甜净

ทางวาจาและกิริยาท่าทางก็จะถูกต้องเหมาะสม สตรีจึงควรระมัดระวังการกระทำและคำพูดอยู่เสมอ เพื่อรักษาหัตถ์ให้คงอยู่ ดังนั้นเมื่อมีหัตถ์เป็นบรรทัดฐานในการใช้ชีวิต สตรีทุกคนก็จะต้องมีความประพฤติที่สุภาพเรียบร้อย หากขาดความระมัดระวัง หัตถ์ก็จะสิ้นคลอนและเสื่อมหายไป

การกระทำใดที่อันตราย ฟังระวังจะก้าวไปยังความชั่วร้าย แม้เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย หรือเพียงแค่ครั้งเดียว ก็ต้องฟังระวังอยู่เสมอ การกระทำที่ผิดพลาด เมื่อมีครั้งแรกย่อมต้องมีครั้งต่อไป เรื่องราวที่เกิดขึ้นแม้ว่าเงินเหลียนจะเสียใจที่ถูกอุ้งชั่งตัดสัมพันธ์ แต่เธอก็ได้เริ่มก้าวออกจากกรอบจารีตแล้ว และเธอก็ไม่คิดจะย้อนกลับเข้าไปสู่วังวนชีวิตแบบเดิมอีก เธอจึงเลือกที่จะหันหลังให้คุณธรรม และทำตามเสียงเรียกร้องของหัวใจ เผื่อรอคอยโอกาสที่จะได้พบกับคนที่จะสามารถเข้ามาเติมเต็มความปรารถนาให้แก่เธอ จนในที่สุดโชคชะตาก็ทำให้เธอได้พบกับซีเหมินชิง พานจินเหลียนหลงไหลในรูปลักษณ์ของเขาตั้งแต่แรกเจอ ซีเหมินชิงเองก็มีใจให้เธอไม่น้อย จึงให้ยายเฒ่าหวังเป็นแม่สื่อให้เขาได้ใกล้ชิดกับเธอ เมื่อยายเฒ่าเปิดโอกาสให้ทั้งสองอยู่ด้วยกัน

... ขานั่งคุกเข่าลง แทนที่จะหยิบตะเกียบขึ้นมา เขากลับเอามือกุมเท้าอันระจ้อยร่อยของหญิงสาวไว้ จินเหลียนหัวเราะคิกคัก พูดว่า “เดี๋ยวเถอะ เล่นอะไรก็ไม่รู้ เดี่ยวข้าเอ็ดตะโรลั่นนะจะบอกให้!” พลันซีเหมินชิงก็นั่งคุกเข่าลงตรงหน้าเธอ “ได้โปรดเถิดแม่หญิง ถ้าวาเมตตาคอนอาภัพเช่นข้าเถิดหนา” พูดไปก็วางมือลงบนกระโปรงของเธอ หญิงสาวปิดมือเขาออก “เล่นพิเรนทร์อะไรอย่างนี้ก็ไม่รู้ เดี่ยวตบเข้าให้เสียนี้” ซีเหมินชิงหัวเราะ “ก็ดีนะซี” ว่าแล้วก็ไม่รอช้า รีบอุ้มหญิงสาวไปที่เตียง ยายเฒ่าหวัง ค่อย ๆ ปลดเปลื้องเข็มขัดและเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวมร่างของเธอออก ทั้งสองร่วมเสพสุขเป็นที่สำราญอยู่ด้วยกันแต่บัดนั้น¹⁶

จะเห็นได้ว่าพานจินเหลียนนั้นแม้จะใช้คำพูดเหมือนจะตำหนิชายหนุ่ม แต่กลับปล่อยให้เขาถูกเนื้อต้องตัวเธอโดยไม่ปฏิเสธ ดังนั้นคำพูดของเธอจึงเป็นแค่การพูดจาท้อล้อต่อเถียงกับซีเหมินชิงในลักษณะกึ่งวาจารีต และทั้งสองก็มีความสัมพันธ์กันด้วยความเต็มใจ

หลังจากนั้นทั้งสองก็แอบนัดพบกันที่บ้านของยายเฒ่าหวังเป็นประจำ อุ้งชั่งกลายเป็นอุปสรรคขวางทางความรักของเธอกับซีเหมินชิงผู้รักของเธอ หลังจากแอบมีความสัมพันธ์กับเขาและอุ้งชั่งรู้ความจริงแล้วตามมาอาละวาดจนถูกซีเหมินชิงทำร้ายบาดเจ็บสาหัส ระหว่างที่เขานอนพักรักษา

¹⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 4 ข้อความเดิมคือ 蹲下身去，且不拾箸，便去他绣花鞋头上只一捏。那妇人笑将起来，说道：“怎这的罗唆！我要叫了起来哩！”西门庆便双膝跪下说道：“娘子可怜小人则个！”一面说着，一面便摸他裤子。妇人叉开手道：“你这歪厮缠人，我却要大耳刮子打的呢！”西门庆笑道：“娘子打死了小人，也得个好处。”于是不由分说，抱到王婆床炕上，脱衣解带，共枕同欢。

ตัวอยู่ที่บ้านจินเหลียนกลับไม่เคยมาเอาใจใส่ดูแลสามีที่เจ็บปางตาย และยังคงใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ดังที่บรรยายไว้ว่า

“อยู่ตัวป่วยเข้าวันที่ห้าแล้ว ซุปสักชามน้ำสักแก้วไม่เคยเห็น ทุกวันเรียกหาภรรยาก็ไม่เคยมาสนใจ เอาแต่แต่งองค์ทรงเครื่องออกจากบ้านไป ครั้นพอกลับมาก็มีสีหน้าแดงระเรื่อ”¹⁷

ตลอดระยะเวลาที่อยู่ด้านอนเจ็บอยู่นั้น พานจินเหลียนไม่เคยจะมาเหลียวแลดูแลรักษาอาการป่วยของเขา ซ้ำยังแอบออกไปพบกับซีเหมินชิงเหมือนเช่นเคย แม้แต่หนูน้อยอิงเออร์ (婴儿) ลูกสาวของอยู่ตัวก็ถูกสั่งห้ามเด็ดขาดไม่ให้เข้าไปช่วยเหลือดูแลพ่อของเธอ จึงได้แต่ปล่อยให้พ่อนอนเจ็บปวดอยู่แบบนั้น อยู่ตัวนั้นเห็นว่าหากเป็นเช่นนี้ต่อไป เกรงว่าตนคงจะไม่รอด จึงขู่จินเหลียนว่า หากเขาตายไปแล้วเมื่ออยู่ซ่งทราบเรื่องจะต้องมาแก้แค้นให้เขาแน่นอน แต่หากจินเหลียนยอมดูแลรักษาเขาอย่างดี เมื่อหายดีแล้ว เขาจะเก็บเรื่องนี้เป็นความลับไม่บอกอยู่ซ่ง

หลังจากถูกกดดันโดยอยู่ตัว จินเหลียนได้นำความไปปรึกษากับซีเหมินชิงและยายเฉ่าหวัง ยายเฉ่าหวังจึงวางแผนให้นำสารหนูให้อยู่ตัวกิน เมื่ออยู่ตัวตายไป จินเหลียนกับซีเหมินชิงก็จะได้แต่งงานกัน กว่าอยู่ซ่งจะกลับมาเรื่องก็คงเงียบไปแล้ว ด้วยความปรารถนาที่มีต่อซีเหมินชิงซึ่งซู้รัก เธอจึงตอบรับแผนการนี้อย่างไม่ลังเล และเริ่มลงมือตามแผนทางวางไว้ เธอกลับบ้านไปสร้างทำเป็นพูดจาแสดงความเสียใจ ขอร้องให้อยู่ตัวยกโทษในสิ่งที่ตนได้ทำไว้ และสัญญาว่าจะดูแลอยู่ตัวอย่างดี เมื่ออยู่ตัวหลงเชื่อก็จัดการผสมสารหนูลงไปในยาให้อยู่ตัว เมื่อดื่มเข้าไปเขาเกิดความรู้สึกคลื่นไส้ อยากอาเจียนออกมา แต่จินเหลียนก็ใช้คำพูดหวานล่อมให้สามีดื่ม รับประทานยากรอกปากสามีและขับออกมาจากเตียงทันที เมื่อดื่มยาเข้าไปจนหมด อยู่ตัวยังรู้สึกร้อนใน ทูรนทูราย เห็นสามีนอนดิ้นทรมาณ เช่นนั้นจึงรีบเอาผ้าห่มคลุมร่างสามีไว้

จินเหลียนเกรงว่าสามีจะตื่นหลุดออกมาจากผ้าห่มได้ รีบกระโดดขึ้นไปบนเตียงแล้วนั่งคร่อมอยู่บนร่างของเขา กอดผ้าห่มไว้ให้แน่น¹⁸

ข้อความข้างต้นแสดงถึงจิตใจที่โหดเหี้ยมและไร้ความปรานีของพานจินเหลียน เพื่อกำจัดอุปสรรคความรักของเธอกับซู้รัก เธอทั้งหลอกหลวงและลงมือฆ่าอยู่ตัวอย่างไร้ความเมตตา หลังจากอยู่ตัวจากไป เธอก็ไม่เคยแสดงความรู้สึกเสียใจหรือละอายใจต่อเขา ทั้งนี้คงเป็นเพราะสำหรับเธอแล้วการตายของอยู่ตัวนั้นไม่ถือเป็นความสูญเสีย แต่เป็นความสำเร็จที่นับว่าเป็นบันไดขั้นแรกสู่การบรรลุเป้าหมายในชีวิตของเธอ

¹⁷ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 5 ข้อความเดิมคือ 武大一病五日不起，更兼要汤不见，要水不见，每日叫那妇人又不应当。只见他浓妆艳抹了出去，归来便脸红。

¹⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 5 ข้อความเดิมคือ 这妇人怕他挣扎，便跳上床来，骑在武大身上，把手紧紧的按住被角。

ความตายของอู๋ต้าเป็นจุดเริ่มต้นที่นำพาให้พานจินเหลียนเดินไปสู่หายนะ ในที่สุดเธอก็ได้แต่งงานกับซีเหมินชิงดังที่หวังไว้ แต่การเป็นภรรยาของเศรษฐีหนุ่มที่มีนิสัยมักมากในกามนั้นก็ยากที่จะทำให้เธอพบกับความสุขที่ต้องการ เธอยังต้องพบกับอุปสรรคความรักมากมาย ทั้งนี้เพราะสังคมจีนเป็นสังคมที่สามารถมีภรรยาได้หลายคน ดังนั้นการจะหาสามีที่รักเดียวใจเดียวจึงเป็นเรื่องยาก ซีเหมินชิงมีภรรยาถึงห้าคน และยิ่งชอบแสวงหาความสุขกับหญิงอื่นทั้งในและนอกบ้าน

ภรรยาที่จะได้รับการยกย่องต้องไม่อิจฉาริษยาหรือมุ่งแต่แย่งชิงความรัก ต้องรู้จักหน้าที่และประพฤติตนตามสถานะ แม้ความรักที่สามีมอบให้จะไม่เท่าเทียมกัน แต่ภรรยาที่ดีต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัว ควรสร้างความสมานฉันท์และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พานจินเหลียนไม่อาจยอมรับกฎเกณฑ์นี้ได้ เธอไม่อาจแบ่งปันความรักกับใครได้และปรารถนาจะผูกขาดสามีไว้กับเธอเพียงผู้เดียว ความปรารถนาี้ทำให้เธอมีเป้าหมายอีกครั้ง นั่นคือ การยอมทำทุกวิถีทางเพื่อการเอาชนะใจซีเหมินชิง

ในวรรณกรรมสอนสตรีโบราณ เรื่องพิณจสตรีกว่าไว้ว่า

การได้รับความรักจากสามีคือความสำเร็จชั่วฉั้วฉั้ว หากไม่ได้รับความรักจากสามีคือจุดจบชั่วฉั้วฉั้ว¹⁹

ดังนั้นภรรยาทุกคนจึงแสวงหาหนทางเอาชนะใจสามีเพื่อให้ได้รับความรักและการให้เกียรติจากสามี โดยการกระทำเหล่านี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมสตรี ดังที่ได้ระบุไว้ในเดือนหญิง บทที่ 5 “ตั้งมั่น” ดังนี้

วิสุทธิ์เที่ยงธรรม ไม่ฟังสิ่งชั่ว มัวมองสิ่งทรมาน ไปไหนไม่แตงยั่ว อยู่บ้านไม่ปล่อยตัว คนพาลไม่สังสรรค์ ฐานะไม่แบ่งชั้น จึงเรียกได้ว่าตั้งมั่นแน่วแน่

การทำความดีเพื่อเอาชนะใจสามีเป็นหนึ่งในเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของสตรี สตรีทุกคนเมื่อแต่งงานย่อมต้องการจะเป็นที่รักของสามีและสมาชิกทุกคนในครอบครัวสามี ในทางกลับกัน การประจบสอพลอโดยใช้ถ้อยคำหวานล้อมเกลี้ยกล่อม หรือเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมเพื่อแย่งชิงความรักเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะไม่ได้ได้รับความรักแล้ว อาจทำให้พบกับจุดจบที่น่าเศร้า

อย่างไรก็ตามสำหรับพานจินเหลียนความรักคือการแย่งชิง ในมุมมองของเธอเธอต้องอดทนกับโชคชะตาที่เลวร้ายกว่าจะได้พบกับซีเหมินชิง เมื่อได้พบกับสามีที่รักและคู่ควรกับเธอแล้ว เธอจะไม่มีวันยอมปล่อยมือจากเขา การกระทำของเธอแสดงออกว่าเธอนั้นไม่เห็นด้วยกับคุณธรรมสตรีที่ว่า ภรรยาต้องใช้ความดีเอาชนะใจสามีและคนในครอบครัว ความเจ็บช้ำในอดีตหล่อหลอมให้

¹⁹ เดือนหญิง บทที่ 5 “ตั้งมั่น” ข้อความเดิมคือ 得意一人，是谓永毕；失意一人，是谓永讫。

เธอหันมาต่อสู้อีกกับโชคชะตา เธอต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เพื่อบรรลุเป้าหมายเธอจึงไม่สงสารหรือเห็นใจใครได้นอกจากตัวเอง เพื่อจะได้เป็นที่รักเพียงคนเดียวของสามีเธอจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อลดทอนความรักและความเอาใจใส่ที่สามีมีต่อภรรยาคนอื่น ๆ และเพื่อกำจัดอุปสรรคที่ขวางทางเธอจึงไม่อาจยึดถือมนุษยธรรมในการอยู่ร่วมกับภรรยาคนอื่นในบ้านได้

กลวิธีสำคัญที่จินเหลียนใช้ในการทำลายศัตรูหัวใจของเธอก็คือการพุดจาอุ้งส่อเสียดโดยซุนเสวี่ยเอ๋อมักจะตกเป็นผู้รับเคราะห์ เสวี่ยเอ๋อนั้นเป็นภรรยาที่อดีตเคยเป็นสาวใช้ในบ้าน และเนื่องจากมีฝีมือในเรื่องการทำครัว ซีเหมินซิงจึงยกฐานะให้เป็นภรรยาคนที่ 4 และให้รับผิดชอบหน้าที่ดูแลงานบ้าน ด้วยความที่เคยเป็นสาวใช้เสวี่ยเอ๋อจึงมีนิสัยปากร้าย ชอบประชดประชันและพุดจาแดกดันผู้อยู่เสมอ บางครั้งจึงกระทบกระทั่งกับพานจินเหลียนบ้าง ทำให้จินเหลียนไม่พอใจจึงคอยหาโอกาสที่จะเล่นงานเสวี่ยเอ๋อ วันหนึ่งขณะที่ซีเหมินซิงให้ซุนเหมยเข้าไปนำอาหารมาจากครัวแล้วถูกเสวี่ยเอ๋อดูค้ำ เมื่อสาวใช้ยกอาหารเข้ามาในห้อง มีท่าทางหัวเสีย จินเหลียนจึงใช้โอกาสนี้รีบกล่าวอุ้งว่า

“ท่านอย่าได้ส่งนางไปเลย มีคนบอกว่าข้ามันจับซุนเหมยถวายใส่พานให้ท่านเพื่อประจบสอพลอ พวกมันด่าว่าและรังแกข้ากับนางสารพัด”²⁰

ซีเหมินซิงได้ฟังก็โมโหมาก เดินพุ่งเข้าไปในครัวเพื่อทำร้ายและด่าว่าเสวี่ยเอ๋ออย่างรุนแรง

“อีผู้หญิงคดในช่องอในกระตัก ข้าให้มันมาเอาขนม เรื่องอะไรเอ็งถึงต้องดูค้ำว่าซุนเหมยมัน เอ็งด่าว่ามันเป็นทาส ทำไมไม่ดูเงาหัวตัวเองเสียบ้าง”²¹

ซีเหมินซิงทั้งดูค้ำและทำร้ายเสวี่ยเอ๋อจนสาแก่ใจแล้วก็เดินจากไป ทิ้งให้เสวี่ยเอ๋อนอนสะบักสะบอมร้องไห้โวยวายอยู่ในครัว เคราะห์กรรมของเธอในครั้งนี้ เป็นผลมาจากคำพุดอุ้งของพานจินเหลียนที่ทำให้เธอต้องผิดใจกับซีเหมินซิงเป็นเวลานาน เป็นไปไม่ได้ที่ผู้หญิงที่ทั้งสวยและเฉลียวฉลาดอย่างจินเหลียนจะกระทำไปเพียงเพราะความรู้สึกน้อยใจกับคำพุดคนอื่น และเมื่อเห็นสามีทำร้ายภรรยาคนที่สี่ หากแม้มีจิตใจเมตตาปราณีอยู่บ้าง ก็คงออกปากห้ามปรามสามี ชัดเจนว่าเธอได้วางแผนการไว้ล่วงหน้าและรอเวลานี้มานานแล้ว เธอเป็นภรรยาคนโปรดที่คอยรับใช้ใกล้ชิดซีเหมินซิงย่อมรู้ดีว่าเมื่อเขาบันดาลโทสะขึ้นมาแล้วอารมณ์รุนแรงมากเพียงใด และเมื่อเธอใช้เพียงวาจาส่อเสียดเพียงไม่กี่คำก็สามารถกำจัดเสวี่ยเอ๋อให้พ้นทางได้แล้ว

²⁰ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 11 ข้อความเดิมว่า“你休使他。有人说我纵容他，教你收了，俏成一帮儿哄汉子。百般指猪骂狗，欺负俺娘儿们。”

²¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 11 ข้อความเดิมว่า“贼歪刺骨！我使他来要饼，你如何骂他？你骂他奴才，你如何不溺泡尿把你自家照照！”

นอกจากเสวี่ยเอ๋อยังมีซ่งฮุยเหลียน (宋惠莲) สาวใช้อีกคนที่ต้องจากโลกนี้ไปเพราะคำพุดยุงของเธอ สาวใช้คนนี้เป็นภรรยาของไหลวังเด็กรับใช้ในบ้านซีเหมิน แต่กลับตกเป็นที่ต้องตาต้องใจของเจ้านายเพราะความงามและทำรูปดอกบัวขนาดเล็กที่เป็นเอกลักษณ์ของเธอ

ซ่งฮุยเหลียนคนนี้ได้แก่กว่าจินเหลียนสองปี ปีนี้อายุ 24 ปี ผิวขาว รูปร่างไม่อ้วนไม่ผอม ไม่สูงไม่เตี้ย เท้าเล็กกว่าจินเหลียน เธอฉลาดและคล่องตัว รู้จักแต่งองค์ทรงเครื่อง²²

ความงามของเธอทำให้ซีเหมินซึ่งสนใจและต้องการตัวเธอ เขาจึงออกอุบายให้สามีของเธอออกเดินทางไปเมืองหังโจว (杭州) และทั้งสองก็แอบมีความสัมพันธ์กัน บังเอิญพานจินเหลียนเข้าไปเห็นพอดี แต่แทนที่เธอจะตักเตือนการกระทำของสามี เธอกลับนำเรื่องนี้มาใช้เป็นเงื่อนไขผูกมัดซีเหมินซึ่ง ด้วยการเสนอตัวคอยช่วยเป็นหูเป็นตา และเปิดโอกาสให้ทั้งสองได้พบกันอยู่เสมอ

วันหนึ่งจินเหลียนแอบได้ยินฮุยเหลียนพูดจาวิพากษ์วิจารณ์และเปรียบเทียบขนาดเท้ากับเธอ แม้จะโกรธแค้นเป็นอย่างมาก แต่จินเหลียนก็อดทนเก็บความโกรธแค้นเอาไว้ในใจ จนกระทั่งถึงวันที่ไหลวังจับได้ว่าภรรยาแอบคบชู้กับซีเหมินซึ่ง และถูกใส่ร้ายจนแทบเอาชีวิตไม่รอด ครั้นเมื่อเห็นว่าชีวิตของสามีตกอยู่ในกำมือของซีเหมินซึ่ง ฮุยเหลียนเกิดความรู้สึกผิดต่อสามีและขอร้องให้

ซีเหมินซึ่งยอมความและปล่อยเขาไป ด้วยความเสน่หาที่มีต่อฮุยเหลียนซีเหมินซึ่งจึงตอบตกลง แต่มีหรือที่จินเหลียนจะยอมปล่อยโอกาสแก่แค่นี้ให้หลุดมือไป เมื่อเห็นว่าซีเหมินซึ่งจะยอมปล่อยตัวไหลวัง จินเหลียนซึ่งริษยาฮุยเหลียนเป็นทุนเดิมอยู่แล้วยิ่งทนไม่ได้ จึงพูดจาหว่านล้อมสามีว่า

“หากท่านอยากจะได้ตัวสาวรับใช้คนนี้ ท่านต้องเนรเทศผัวมันไปให้ไกลก่อน อย่างที่เขารู้กันว่า ตัดหญ้าหากไม่ถอนราก หญ้ามันก็จะงอกขึ้นมาใหม่ หากถอนรากถอนโคนแล้ว หญ้าก็ไม่อาจงอกขึ้นมาได้อีก ท่านก็จะไร้ความกังวล เมียของมันก็จะสิ้นหวัง และท่านก็จะได้ครองรักกับนางอย่างมีความสุข”²³

ด้วยคำพุดยุงเหล่านี้ ทำให้ซีเหมินซึ่งคล้อยตาม เร่งการตัดสินใจให้เร็วขึ้นและเนรเทศไหลวังเพื่อหวังกำจัดให้พ้นทาง ด้านฮุยเหลียนเมื่อทราบข่าวก็เสียใจมาก เอาแต่ขังตัวเองอยู่ในห้องและร้องไห้ทั้งวันทั้งคืน แม้แต่ซีเหมินซึ่งก็จนปัญญาจะปลอบใจจนพลอยทุกข์ใจไปด้วย

²² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 22 ข้อความเดิมว่า 这个妇人小金莲两岁，今年二十四岁，生的白净，身子儿不肥不瘦，模样儿不短不长，比金莲脚还小些儿。性明敏，善机变，会装饰...

²³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 25 ข้อความเดิมว่า“你若要他这奴才老婆，不如先把奴才打发他离门离户。常言道：剪草不除根，萌芽依旧生；剪草若除根，萌芽再不生。就是你也不耽心，老婆他也死心塌地。‘一席话儿’”

วันหนึ่งเมิ่งอวี๋โหลวนำข่าวนำมาบอกพานจินเหลียนว่าซีเหมินซึ่งจะซื้อบ้านและจ้างคนรับใช้ให้ชู่เหลียน และแต่งงานกับเธอ จินเหลียนโกรธจนหน้าแดง เธอกล่าวว่า

“ข้าขอบอกเจ้าไว้เลย หากข้ายอมให้ทั้งโสเภณีนั้นมาเป็นภรรยาคนที่เจ็ดของท่าน ซีเหมินซึ่ง โดยไม่อำปากซัดคำ ก็อย่าได้เรียกข้าว่าพานจินเหลียนอีกเลย”²⁴ คำพูดนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าพานจินเหลียนเป็นคนที่มิจิตริชยาและผูกใจเจ็บ ไม่อาจทนเห็นใครที่จะมาเป็นคู่แข่งหรือจะมาตีเด่นเหนือกว่าตัวเธอเองได้ เธอจึงคิดหาวิธีกำจัดชู่เหลียนให้พ้นทาง โดยใช้ซุนเสวี่ยเอ๋อเป็นเครื่องมือ

จินเหลียนพูดคุยงเสวี่ยเอ๋อว่า

“เหตุใดชู่เหลียนจึงบอกว่าคุณนายสามอยากได้ไหลวังสามี่ของนาง แล้วโยนความผิดให้กับเขา ทำให้ท่านซีเหมินซึ่งโกรธจนขับไล่สามีนางออกจากบ้าน วันก่อนที่ท่านซีเหมินซึ่งทำร้ายดิงหึ่งเสื้อผ้าท่านพี่จนขาดรุ่งริ่ง ทั้งหมดก็ล้วนเป็นเพราะนางทั้งนั้น”²⁵

จากนั้นเธอก็ไปพูดคุยกับชู่เหลียนคล้ายกันว่า

“เหตุใดคุณนายสามจึงพูดถึงชู่เหลียนลับหลังว่าตอนที่เจ้าเป็นคนรับใช้อยู่ที่บ้านตระกูลไซ่แอบคบชู้หลายปี หากไม่เป็นเพราะเธอคบชู้กับซีเหมินซึ่งสามี่ของเธอจะถูกไล่ออกจากบ้านหรือ”²⁶

การกระทำเช่นนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างไม่พอใจซึ่งกันและกัน และเก็บความแค้นไว้ในใจ ในที่สุดวันที่จินเหลียนรอคอยก็มาถึง สงครามระหว่างภรรยาทาสและนางบำเรอทาสก็ได้อุบัติขึ้น ในวันฉลองวันเกิดของหลี่เจียวเอ๋อร์ หญิงทั้งสองทะเลาะตบตีกัน ต่างสรรหาคำพูดว่ากล่าวที่รุนแรงเสียดแทงหัวใจมาประคารมกันอย่างไม่มีการยอมลดลาวาศอก เสวี่ยเอ๋อตกย่ำว่าชู่เหลียนเป็นต้นเหตุให้สามี่ถูกเนรเทศไปต่างเมืองทำให้หญิงสาวยิ่งใจสลาย เธอจึงแตร้องให้ด้วยความทุกข์ใจอาลัยสามี่ที่ต้องไปตกระกำลำบากเพราะเธอ จนนำไปการตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด

²⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า 今日与你说的话，我若教贼奴才淫妇，与西门庆放了第七个老婆，我不喇嘴说，就把潘字倒过来！”

²⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า 在后边唆调 孙雪娥，说来旺儿媳 子怎的说你要了他汉子，备了他一篇是非，他 爹恼了，才把他汉子打发了：“前日打了你那一顿，拘了你头面衣服，都是他过嘴告说的。”

²⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า 向蕙莲又是一样话说，说孙雪娥 怎的后边骂你是蔡家使喝的奴才，积年转主子养汉，不是你背养主子，你家汉子怎的离了他家门？

นำสงสารหญิงสาวที่ไม่อาจทนต่อความทุกข์ได้อีกต่อไป เธอหาผ้าพันเท้ามาผูกกับเสาห้อง ผูกคอตายด้วยวัยเพียง 25 ปี²⁷

ความละอายใจและความโศกเศร้าเกินทนจนทำให้เธอตัดสินใจผูกคอตาย และถือเป็นอีกครั้งที่พานจินเหลียนใช้คำพูดเป็นอาวุธทำลายชีวิตศัตรูหัวใจของเธออย่างไร้ความปราณี

เดือนหญิง บทที่ 4 “คุณลักษณะหญิง” (妇行) ได้กล่าวถึงหนึ่งในคุณลักษณะสี่ประการของสตรีก็คือ คำพูดของหญิง (妇言) กล่าวคือ ควรแล้วจึงพูด ไม่พูดเคืองหู ดูกาลก่อนกล่าว ไม่สร้างร้าวฉาน นั้นรู้พาทิ สตรีควรระวังคำพูด หลีกเลี่ยงคำพูดหยาบคาบ พูดในโอกาสที่เหมาะสม และไม่สร้างความรำคาญใจให้กับผู้อื่น ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่นหรือชอบพูดเรื่องไร้สาระ การนินทาว่าร้ายและพูดส่อเสียดเพื่อให้เกิดความแตกแยกมิใช่สิ่งที่กุลสตรีพึงกระทำ แต่พานจินเหลียนมักใช้ความสามารถในการพูดจาหวานล่อมโน้มน้าวเพื่อทำร้ายผู้อื่น ในกรณีของฮุยเหลียนนี้หากมองผิวเผินผู้ที่ตำหนิพานจินเหลียนเสียใจจนทนไม่ไหวและฆ่าตัวตายนั่นก็คือเสี่ยวเอ้อ แต่แท้จริงแล้วพานจินเหลียนเป็นคนที่จุดชนวน การทะเลาะตบตีของหญิงสาวทั้งสองเป็นเพียงฟางเส้นสุดท้าย จึงกล่าวได้ว่าการใช้คำพูดยุยงนั้นเป็นอาวุธสำคัญที่พานจินเหลียนมักจะใช้ในการกำจัดคู่แข่งของเธอ

อย่างไรก็ตามการใช้คำพูดยุยงและว่ากล่าวกระทบกลับไร้ผลกับหลี่ผิงเออร์ภรรยาคนที่หกของซีเหมินซิง หนังสือได้บรรยายไว้ว่า

หลังจากแต่งงานกับหลี่ผิงเออร์ทำให้ซีเหมินซิงได้รับโชคลาภสองหรือสามครั้ง ที่บ้านมีข้าวของเครื่องใช้มากขึ้น มีข้าวและอาหารในยุ้งฉางมากมาย ล่อและม้าหลายตัว บริวารคนรับใช้ก็มากมาย²⁸

จะเห็นได้ว่าหลี่ผิงเออร์มีทรัพย์สมบัติมากมายติดตัวมาด้วย เป็นภรรยาที่ว่างนอนนอนง่ายและอ่อนโยน จึงเป็นที่รักของคนในบ้านและบริวาร ทั้งยังมีบุญวาสนาส่งเสริมให้กิจการของครอบครัวเจริญรุ่งเรือง เธอจึงกลายเป็นภรรยาที่ซีเหมินซิงโปรดปรานอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จินเหลียนผู้ไม่อาจยอมแบ่งความรักกับผู้ที่รู้สึกถึงความไม่มั่นคง เธอเกิดความรู้สึกอิจฉาริษยา และคอยหาโอกาสทำลายผิงเออร์อยู่เสมอ

นิवासศึกษา บทที่ 4 “ระวังประพฤติ” (谨行) ระบุว่า

ความอิจฉาริษยาเป็นข้อห้ามของสตรี การระวังการกระทำของสตรีเป็นสิ่งสำคัญ การยึดมั่นในตนเอง ทำให้มีการกระทำที่เผด็จการ ความหยิ่งทะนงในตนเอง ทำให้กระทำสิ่งอันตราย การกระทำที่

²⁷ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า 可怜这妇人忍气不过，寻了两条脚带，拴在门槛上，自缢身死，亡年二十五岁。

²⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 20 ข้อความเดิมว่า 西门庆自娶李瓶儿过门，又兼得了两三场横财，家道营盛，外庄内宅，焕然一新。米麦陈仓，骡马成群，奴仆成行。

เสแสร้งและเลวร้าย ทำให้สายสัมพันธ์หลักทั้งสามห้ำหั่นคุณธรรม ถูกละทิ้ง การกระทำที่อันตรายอาจทำให้เกิดความอิจฉาริษยา เกรี้ยวกราดรุนแรง การกระทำที่เสแสร้งชั่วร้ายอาจทำให้พบจุดจบที่เลวร้าย

พานจินเหลียนปล่อยให้ความอิจฉาริษยากัดกินจิตใจจนนำไปสู่การกระทำที่ชั่วร้ายเธอ มักจะหาโอกาสกลั่นแกล้งผิงเออร์อยู่เสมอ และความริษยาในใจของจินเหลียนยิ่งทวีมากขึ้นเมื่อผิงเออร์สามารถตั้งครุฑและให้กำเนิดลูกชายแก่ซีเหมินชิง

ตั้งแต่กวนเกอ (官哥) ลูกชายของผิงเออร์ลืมตาดูโลก จินเหลียนก็มักจะคอยหาโอกาสดักกวนสองแม่ลูกอยู่เสมอ ในช่วงแรกเกิดขณะที่ทารกน้อยกำลังนอนหลับ บ่อยครั้งที่เธอมักจะหาเรื่องตะโกนดุด่าและลงโทษสาวใช้จนทำให้ทารกน้อยตกใจตื่นและเกิดอาการเสียชีวิต แม้จะรู้อยู่แก่ใจว่าจินเหลียนกระทำไปโดยมีเจตนาแอบแฝง กระนั้นผิงเออร์ก็ไม่เคยปริปากบ่นหรือนำความไปฟ้องสามีให้ขุ่นเคืองใจ คดีเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรของผิงเออร์นี้ กลับยิ่งทำให้จินเหลียนสะสมความโกรธแค้นชิงชัง เพื่อกำจัดสองแม่ลูกให้พ้นทางเธอวางแผนเลี้ยงแมวและฝึกฝนให้แมวคุ้นเคยกับริบบิ้นสีแดงซึ่งเป็นสีของเสื้อผ้าที่กวนเกอมักจะสวมใส่เป็นประจำ และในวันหนึ่งโอกาสอันเลวร้ายนั้นก็มาถึงแมวของเธอได้วิ่งเข้าไปในห้องของผิงเออร์และพุ่งเข้าจู่โจมทารกน้อยที่สวมชุดสีแดงในทันที ทารกน้อยตกใจกลัว เขาป่วยหนักอยู่หลายวันและจากโลกไปในที่สุด สร้างความเสียใจให้กับผิงเออร์ผู้เป็นแม่อย่างมาก เมื่อสูญเสียลูกชายไปผิงเออร์ซึ่งร่างกายไม่แข็งแรงอยู่แล้วก็มีชีวิตอยู่ราวกับร่างที่ไร้วิญญาณ เมื่อจิตใจและร่างกายอ่อนแออาการป่วยเดิมที่มีอยู่แล้วจึงกำเริบขึ้น อาการของเธอค่อย ๆ ทรุดหนักลงจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึง

ความตายของหลี่ผิงเออร์ถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพานจินเหลียน จากนั้นไปก็จะมีใครมาแย่งความรักไปจากเธอแล้ว และยังต่อกย้ำความเชื่อของจินเหลียนที่ว่าการยึดถือคุณธรรมไม่อาจเอาชนะไฟแห่งกิเลสราคะได้ ความปรารถนาอันแรงกล้าเท่านั้นที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายได้

นอกจากความอิจฉาริษยา ความต้องการทางร่างกายก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขับเคลื่อนชีวิตของพานจินเหลียน สำหรับเธอความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิงเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ และเป็นความต้องการที่เกินขอบเขตของความเป็นมนุษย์

มาร์คกล่าวว่า “กิน ตีม เรื่องเพศ เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ แต่หากการกระทำของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ห่างไกลไปจากกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ และปล่อยให้สิ่งเหล่านี้มาเป็นเป้าหมายเดียวในชีวิต เช่นนั้นแล้ว ภายใต้นามธรรมเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นเรื่องของสัตว์” ความต้องการของพานจินเหลียนมีได้อยู่ในขั้นของความต้องการที่เป็นไปตามธรรมชาติ หากแต่ดำเนินไปเพียงเพื่อสนองความต้องการที่เกินความพอดี จนสูญเสียความเป็นธรรมชาติของมนุษย์²⁹

²⁹ อ้างถึงใน Wang Lingke 黄玲珂, 《金瓶梅》中潘金莲两性关系的文化阐释, 湖南科技学院学报 2007 年版, 第 37 页。

ความมั่งคั่งของพานจินเหลียนทำให้ซีเหมินซึ่งสามิผู้ลุ่มหลงในกามกิเลสใช้ยาเกินขนาด ความปรารถนาทำให้เธอหลงลืมที่จะคำนึงถึงสุขภาพของสามิ ในช่วงที่วาระสุดท้ายของเขาใกล้จะมาถึง แม้พานจินเหลียนจะรู้ว่าซีเหมินซึ่งสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงและควรพักผ่อนเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายให้กลับมาแข็งแรงดังเดิม แต่เมื่อหญิงสาวเกิดความใคร่เธอก็จัดหายาเสริมสมรรถภาพทางเพศมาให้เพื่อสนองความต้องการของเธอ ความหมกหมุ่นในกามารมณ์ทำให้จินเหลียนมองข้ามอันตรายที่อาจเกิดกับซีเหมินซึ่งและทำให้เขาถึงแก่ความตายในที่สุด

นิวาสศึกษา บทที่ 13 “ปรนนิบัติวิญญูชน” (事君) กล่าวว่า

ต้นไม้อหากมีแมลงซ่อนไขอยู่ภายในย่อมล้มตาย ประเทศชาติก็เช่นกัน หากมีสตรีที่ทำให้พระราชอาหิงไหลเคลิบเคลิ้ม เช่นพระเจ้าโจวโยว (周幽王) ที่ลุ่มหลงในเสน่ห์ของสนมเป่าซือ (褒姒) จนต้องสูญเสียอาณาจักรให้แก่ศัตรู ภัยจากการลุ่มหลงในอิสตรีจึงเป็นเรื่องที่มีอาจจะเลยได้

หลายครั้งที่ซีเหมินซึ่งเชื่อฟังคำพูดโง่เขลาของพานจินเหลียนแล้วนำไปสู่การกระทำที่ชั่วร้าย เขาลุ่มหลงในกามารมณ์จึงยอมให้ยาปลุกสมรรถนะทางเพศที่จินเหลียนมอบให้โดยไม่คำนึงถึงสภาพร่างกายของตัวเอง จึงทำให้เขาต้องมีชะตาชีวิตเช่นเดียวกับพระเจ้าโจวโยวที่ลุ่มหลงสนมเป่าซือ ต้องสูญเสียทั้งชีวิตและครอบครัวที่สงบสุข

เมื่อสามิผู้เป็นเสมือนเสาหลักในชีวิตได้จากโลกนี้ไป หญิงร้ายกาจเช่นพานจินเหลียนไฉนเลยจะมีใครเห็นใจ และถึงเวลาที่เธอต้องชดใช้เวรกรรมจากการกระทำชั่วร้ายเลวทรามของเธอ เย่วเหนียงส่งตัวเธอกลับไปอยู่อยู่กับยายเผ่าหวัง อยู่ชงกลับมาแก้แค้นให้พี่ชายโดยหลอกว่าจะแต่งงานกับเธอ แต่กลับฆ่าเธออย่างโหดเหี้ยมอันเป็นจุดจบของหญิงชั่วร้ายที่สุดในเรื่องจินผิงเหมย

ในหนังสือหลุนอิวสำหรับสตรี บทที่ 4 “ตื่นเช้า” (早起) กล่าวว่า

การกระทำที่อันตราย เกียรติภราดรรุนแรง เกิดจากความอิจฉาริษยา การกระทำที่เสแสร้งชั่วร้ายอาจทำให้พบจุดจบที่เลวร้าย

พานจินเหลียนพยายามต่อสู้เพื่อแย่งชิงความรัก และการต่อสู้นั้นเกิดจากความริษยาจึงทำให้เธอมุ่งร้ายต่อผู้อื่น เธอเป็นหญิงที่มีความปรารถนาอันแรงกล้า โดยเฉพาะความต้องการทางเพศ เธอปล่อยกายปล่อยใจให้หลงระเหิงไปกับการสนองความต้องการทางเพศโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา เปลวไฟแห่งตัณหาครอบงำงานทำให้เธอทำร้ายคนรอบข้าง ทำร้ายคนรัก และทำร้ายแม้แต่ตัวเอง จิตใจที่มั่งคั่ง ลุ่มหลงในตัณหา และความอิจฉาริษยาของพานจินเหลียน นำไปสู่การกระทำที่ไม่เหมาะสม เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกตามธรรมชาติอย่างไร้ความพอดี และปราศจากคุณค่าทางจริยธรรม ทั้งนี้เพราะจินเหลียนไม่เพียงแต่ไม่พยายามขัดเกลาจิตใจให้เกิดความสมดุลระหว่างอารมณ์กับรูปแบบที่แสดงออก หากแต่ยังมีความพยายามทำให้ภาพของสตรีผิดเพี้ยนไปจากกรอบของขงจื้อ ปรากฏให้เห็นเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณธรรมและคุณลักษณะของสตรี หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความพยายามต่อต้านคุณธรรมขงจื้อที่สตรีถูกยึดเยียดให้ปฏิบัติตามมาโดยตลอด

นิเวศศึกษา บทที่ 13 “ปรนนิบัติวิญญูชน” กล่าวว่า
 ชื่อสัตย์ภักดีเป็นพื้นฐาน จาริตคุณธรรมเป็นเครื่องป้องกัน
 ภรรยาที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสามี และประพฤติตนให้เหมาะสมตาม
 จาริต เพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมและนำมาซึ่งความสุขในครอบครัว ดังที่ระบุในนิเวศศึกษา บทที่ 2
 “บำเพ็ญตน” (修身) ความว่า

ความประพฤติปฏิบัติต้องเป็นตามจาริต จึงจะสามารถรักษาไว้ซึ่งคุณธรรม
 พฤติกรรมไม่เหมาะสมที่ขัดต่อจาริตที่เด่นชัดที่สุดของพานจินเหลียนคือการแอบมี
 ความสัมพันธ์กับชายอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแสวงหาความรักและการเติมเต็มความต้องการ ความรัก
 เป็นสิ่งที่พานจินเหลียนแสวงหามาทั้งชีวิต เธอมีเหตุผลในการแต่งงานกับซีเหมินซึ่งต่างกับภรรยาคนอื่น ๆ
 ที่แต่งงาน เมิ่งอวี๋ไหลแต่งงานกับเขาเพราะซีเหมินซึ่งเป็นคนที่มีความหน้ามีตาในเมืองชิงเหอ หญิงสาวบางคน
 เช่น หวังลิวเออร์ แม่นมหรือ ซ้อเปิน ช่งฮู่เหลียน ล้วนหวังเพียงเงินทองและของกำนัลจากเขา เมื่อ
 เทียบกันแล้วพานจินเหลียนเป็นสตรีที่มีความเป็นธรรมชาติของมนุษย์และใช้ชีวิตเพื่อสนองความ
 ต้องการตามสัญชาตญาณของตัวเอง สำหรับเธอเหมินซึ่งคือชายที่มาเติมเต็มความปรารถนาที่รอคอย
 มานาน ดังจะเห็นได้จากข้อความที่บรรยายในนิยายว่า

เมื่อจินเหลียนได้พบกับซีเหมินซึ่ง เขามีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ทักษะทางเพศยอดเยี่ยม มีหรือที่จินเหลียนจะไม่พอใจ³⁰

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าซีเหมินซึ่งมีความสามารถเรื่องเพศที่สนองความต้องการทาง
 กายให้กับพานจินเหลียนได้เป็นอย่างดี เขาสามารถสนองความต้องการตามสัญชาตญาณของเธอจน
 ได้รับการเติมเต็ม และทำให้เธอได้พบกับความสุขที่อู้อ้อไม่สามารถมอบให้กับเธอได้

และเธอก็เคยพูดกับซีเหมินซึ่งว่า

“ข้านี้ไม่ได้รักใคร่ในเงินทองทรัพย์สินสมบัติของท่าน ข้ารักท่านเพียงเพราะท่านนั้นคือที่สุดที่
 รักของข้า หนักเบาเพียงใดก็จะยอมเชื่อฟัง”³¹

เธอหลงใหลซีเหมินซึ่งและต้องการใช้ชีวิตคู่กับเขาเหมือนเช่นสามีภรรยาทั่วไป หญิงสาว
 ทุ่มเทความรักให้กับซีเหมินซึ่ง แต่เมื่อแต่งงานเข้ามาอยู่บ้านเขา เธอกลับพบว่าเขานั้นมีภรรยาหลาย
 คน ทั้งยังคงเป็นผู้ชายที่มักมาก รักสนุก ออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้านอยู่เสมอ ทำให้เธอต้องทนอยู่กับ
 ความเหงาเปล่าเปลี่ยวและอ้างว้าง

³⁰ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 4 ข้อความเดิมว่า 今番遇了西门庆，风月久惯，本事高强的，如何不喜？

³¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 8 ข้อความเดิมว่า “奴家又不曾爱你钱财，只爱你可意的冤家，知重知轻性儿乖。”

เมื่อมองเห็นเงาของดวงจันทร์สะท้อนบนผืนน้ำ เธอก็นึกถึงธรรมชาติที่ไม่แน่นอนของ ซิเหมินซึ่งผู้เป็นสามี และเมื่อมองเห็นแมวสามสีคลอเคลียกับคู่ของมัน ก็ทำให้เธอเฝ้านึกถึงชายอันเป็นที่รัก³²

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึง ความรู้สึกไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นจากความมั่งมากของสามี ทั้งยังสะท้อนถึงความรู้สึกว่าเหวและความปรารถนาในจิตใจของพานจินเปลี่ยนเมื่อมองเห็นแมวที่พลอดรักกัน อันเกิดจากการที่สามีทอดทิ้งให้เธอต้องทนทุกข์อยู่เพียงลำพังซึ่งเป็นผลมาจากระบบครอบครัวที่สามีมีภรรยาหลายคน

เดือนหญิง บทที่ 2 “ผัวเมีย” (夫妇) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสามีภรรยาไว้ว่า

ผัวไร้เกียรติ ควบคุมเมียไม่อยู่ เมียไร้เกียรติ ดูแลผัวไม่ได้

ซิเหมินซึ่งเป็นสามีที่ไร้คุณธรรม หลงใหลมัวเมาในกิเลสราคะ ออกแสวงหาความสุขใส่ตัวโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ของภรรยา พานจินเหลียนตอบโต้แนวคิดที่ผู้ชายสามารถออกไปหาความสุขนอกบ้านได้ ในขณะที่สตรีต้องอยู่แต่ภายในบ้านไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องภายนอก ในเมื่อภายในบ้านเป็นพื้นที่ของสตรีและสามีไม่สามารถมอบความสุขที่เธอปรารถนาได้ เธอจึงแสวงหาคนที่จะมาเติมเต็มความปรารถนาให้กับเธอ ชายคนแรกที่เขาเลือกเป็นคู่รักเพื่อสนองความใคร่ของเธอก็คือ ฉินถิง (琴童) เด็กหนุ่มวัยสิบหกปี เขามีอัธยาศัยดี ความประพฤติเรียบร้อย ขยันขันแข็ง ทำให้เธอรู้สึกถูกใจเด็กหนุ่มและหวังให้เขามาช่วยบรรเทาความเปล่าเปลี่ยวของเธอ

เมื่อรู้ว่าซิเหมินซึ่งไม่กลับบ้าน เธอจึงไล่ให้สาวรับใช้ทั้งสองไปเข้านอน จากนั้นก็ทำที่เป็นออกไปเดินเล่นในสวน แอบไปเรียกหนุ่มน้อยฉินถิงมาที่ห้อง และให้ดื่มเหล้าจนเมา จากนั้นก็รีบขัดกลอนประตูปากต่างแล้วปลดเปลื้องเสื้อผ้า ทั้งสองร่วมรักกันอย่างสำราญอารมณ์³³

ความสัมพันธ์ลับ ๆ ของนายหญิงกับเด็กหนุ่มดำเนินมาได้ระยะหนึ่ง แต่แล้วด้วยความที่ยังอยู่ในวัยคึกคะนอง เด็กหนุ่มได้นำเรื่องไปโอ้อวดคนในบ้าน ทำให้เรื่องรั่วไหลไปถึงหูซิเหมินซึ่งเขาโกรธมากและทำร้ายเธออย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามจินเหลียนได้ใช้ปฏิภาณไหวพริบและจริตมารยาจนสามารถทำให้เขาขมใจอ่อนและให้อภัยในที่สุด

นิواسศึกษา บทที่ 9 “ไปสู่สิ่งดี” (迁善) สอนว่า

ข้อเสียเล็กน้อยไม่แก้ไข ความฉิบหายยิ่งใหญ่จะบังเกิด

³² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 12 ข้อความเดิมว่า 看见那月洋水底，便疑西门庆情性难拿；偶遇着玳瑁猫儿交欢，越引逗的他芳心迷乱。

³³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 12 ข้อความเดิมว่า 知道西门庆不来家，把两个丫头打发睡了，推往花园中游玩，将琴童叫进房与他酒吃。把小厮灌醉了，掩上房门，褪衣解带，两个就干做一处。

แม้จะเคยถูกซีเหมินชิงจับได้และลงโทษมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่พานจินเหลียนก็ไม่คิดปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะเธอไม่สามารถระงับควบคุมกิเลสตัณหาในจิตใจและไม่พยายามนำคุณธรรมมาช่วยขัดเกลาจิตใจเพื่อไปสู่หนทางที่ดีขึ้น ในทางกลับกันเธอก็ปล่อยให้ใคร่ทวิมากขึ้นจนนำไปสู่การแอบมีสัมพันธ์กับเฉินจิงจี (陈经济) ชายหนุ่มผู้มีสถานะเป็นลูกเขยของซีเหมินชิง เมื่อแรกพบกับเขาเธอก็รู้สึกประทับใจในตัวเขาเป็นอย่างมาก เพราะชายหนุ่มผู้นี้ทั้งสง่างาม ฉลาดเฉลียว อัจฉริยะ มีชีวิตชีวา เธอจึงมักหาโอกาสใกล้ชิดกับเค้าอยู่เสมอ

...ความสัมพันธ์ที่กระหว่างเขยหนุ่มกับแม่ยายสาวก็เพิ่มพูนขึ้นทุกวัน ทั้งสองมักจะจับน้ำชา พูดคุยสนทนา บางครั้งเขาสามารถถึงขนาดนั่งฟังไหล่สนทนาหยอกล้อกับเธอได้อย่างเต็มที่³⁴

โดยในช่วงแรกทั้งสองได้มาพบกันเพื่อพูดคุยกันปกติ และค่อย ๆ ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น จนเมื่อสบโอกาสทั้งสองก็แอบมีความสัมพันธ์กันเรื่อยมา จนกระทั่งซีเหมินชิงเสียชีวิต เรื่องราวของทั้งสองก็ถูกเปิดเผย เป็นเหตุให้พานจินเหลียนถูกขับไล่ออกจากบ้านตระกูลซีเหมิน

สำหรับพานจินเหลียนความรักสามารถทดแทนได้ด้วยใคร่ ความปรารถนาคือหนทางแห่งการแสวงหาความสุขและการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ ด้วยแนวคิดเช่นนี้ เธอจึงไม่เคยหยุดอยู่ที่ชายเพียงคนเดียว การที่เธอคบชู้กับซีเหมินชิงนั้นอาจเป็นเพราะความรัก เธอรู้สึกว่าได้พบกับคนที่เหมาะสมและคู่ควรกับเธอมากกว่าคู่ค้า แต่เมื่อแต่งงานกับซีเหมินชิง เขากลับเป็นสามีที่ไม่ใส่ใจครอบครัวและไม่สามารถมอบความรักให้เธอเพียงผู้เดียวได้ ความรักที่เคยมีจึงแปรเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้นชิงชัง จนอยากแก้แค้นเขาที่ทำให้เธอต้องเจ็บปวดและทนทุกข์ทรมานอยู่กับความโดดเดี่ยว เธอจึงตัดสินใจคบชู้กับฉินถงและเฉินจิงจี การกระทำที่ขัดต่อคุณธรรมสตรีเช่นนี้เป็นความพยายามเอาชนะอำนาจบุรุษด้วยสัญญาตฤณของสตรี ที่สะท้อนออกมาผ่านตัวละครพานจินเหลียน

อินและหยิงแตกต่างกันตามธรรมชาติ ดังนั้นชายและหญิงจึงมีลักษณะที่ต่างกัน หยาง คือความแข็งแกร่ง หยิน คือความอ่อนแอ บุรุษจึงเป็นเพศที่เข้มแข็ง ในขณะที่สตรีเป็นฝ่ายที่อ่อนแอ ความอ่อนโยนของสตรีนั้นอาจมีอำนาจบางอย่างที่สามารถชักนำบุรุษไปสู่ความเปลี่ยนแปลงหรืออาจถึงขั้นพบกับหายนะได้ ดังที่กล่าวไว้ในเดือนหญิง บทที่ 3 “ระวัง” (敬顺) ความว่า

ผู้ชายที่เหมือนสุนัขจึงจอก อาจกลายเป็นผู้อ่อนแอได้ ผู้หญิงที่เหมือนหนู อาจกลายเป็นเสือได้

หลังแต่งงานกับซีเหมินชิง จินเหลียนได้แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความอ่อนแอของสตรีในการเอาชนะใจสามี เธอมีวิธีต่าง ๆ ที่จะไข่มัดใจสามี แม้จะรู้ว่าสามีเป็นคนมักมากไม่รู้จักพอ แทนที่

³⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 18 ข้อความเดิมว่า 自此这小伙儿和这妇人日近日亲，或吃茶吃饭，穿房入屋，打牙犯嘴，挨肩擦背，通无忌惮。

จะวางเฉยตามหน้าที่ภรรยา เธอกลับปฏิบัติตัวเป็นผู้สมรู้ร่วมคิด เมื่อล่วงรู้ว่าสามีกำลังสนใจใคร เธอก็จะเสนอตัวเข้าช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้เขา ไม่ว่าจะเป็น ชุนเหมย หลี่ผิงเออร์ และ ช่งฮู่เหลียน ดังจะเห็นได้จากตอนซีเหมินซึ่งมาขอร้องให้เธอช่วยเรื่องหลี่ผิงเออร์

“หากท่านอยากให้ข้าช่วย ท่านต้องสัญญากับข้ามาสสามเรื่อง”

“ข้าตกลง” ซีเหมินซึ่งกล่าว “พูดสิ่งที่เจ้าต้องการมาได้เลย”

“ประการแรกข้าอนุญาตให้ท่านไปหอนางโลมได้ ประการที่สองหากข้าขอให้ท่านทำอะไรที่ท่านจะต้องทำ และประการที่สามทุกครั้งที่ท่านไปพบกับซู้รักของท่าน เมื่อกลับมาแล้วท่านต้องบอกข้าทุกอย่าง ห้ามปิดบังแม้แต่คำเดียว”³⁵

หลักการสำคัญของการจัดการภายในบ้านคือยึดหลักการประนีประนอม ภรรยาที่ดีต้องไม่แสดงความอิจฉาริษยา แม้การเป็นทำตัวเป็นผู้ช่วยของพานจินเหลียนจะดูเป็นการใช้หลักประนีประนอม แต่หากวิเคราะห์ถี่กลงไป ภายใต้ความประนีประนอมนั้นอาจเป็นเครื่องมือที่เธอใช้เพื่อเพิ่มความใกล้ชิดกับสามี การทำหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตาให้สามี แท้จริงแล้วเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เธอใช้เป็นเงื่อนไขผูกมัดสามีให้ต้องพึ่งพาเธอ เมื่อไม่ได้ครอบครองสามีเพียงผู้เดียว แต่หากสามีจะไปพบใครก็ต้องแจ้งให้เธอรับรู้และขอความช่วยเหลือจากเธอ ทุกการกระทำของเขาล้วนอยู่ในสายตาเธอ เป็นการสื่อถึงการมีอำนาจเหนือสามีและบรรดาหญิงสาวที่เป็นซู้รักของเขาด้วย

แทนที่จะทนทรมานกับการข่มใจอดทนกับความหมักหมมของสามี เธอใช้คุณลักษณะการโอนอ่อนผ่อนตามของสตรีเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งและใช้เป็นเงื่อนไขผูกขาดสามีไว้กับเธอ ซึ่งเป็นแตกต่างจากผู้หญิงในยุคโบราณ ที่กำหนดให้สตรีใช้คุณธรรมความประพฤติที่ดีงามในการเอาชนะใจสามี ดังที่ปรากฏในเดือนหญิง บทที่ 5 “ตั้งมั่น” ความว่า

ภรรยาจะแสวงหาหนทางเอาชนะใจสามีจากการประจบสอพลอ ใช้ถ้อยคำหวานล่อมเกลี้ยกล่อม หรือใช้วิธีสปรกเพื่อความรักล้วนเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ทั้งนี้เพราะการอุทิศตนให้กับมารยาทที่ดีงามเป็นสิ่งสำคัญ สตรีควรมีความประพฤติที่ดีมีมารยาทเหมาะสม ไม่ฟังเรื่องไม่ดี ไม่มองสิ่งเสื่อมทราม รู้จักแต่งกายเหมาะสมเมื่ออยู่ในและนอกบ้าน สตรีไม่ควรรวมตัวกันพูดคุยเรื่องไร้สาระ และไม่ควรแอบมองไปนอกบ้าน เช่นนี้จึงจะได้ชื่อว่ามีสติตั้งใจและมีมารยาทที่ถูกต้อง

พฤติกรรมการคบชู้ของพานจินเหลียน แสดงถึงการต่อต้านและไม่ยอมรับในหลักการตามแนวคิดของขงจื้อ เมื่อความปรารถนาขัดแย้งกับกรอบจารีตและข้อกำหนดของสังคม สตรีจึงไม่อาจกระทำตามที่ใจต้องการได้ และต้องใช้หลักควบคุมจิตใจและพฤติกรรมของตนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้

³⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 13 ข้อความเดิมว่า 既要老娘替你二人周旋，要依我三件事。”西门庆道：“不拘几件，我都依。”妇人道：“头一件不许你往院里去；第二件要依我说话；第三件你过去和他睡了，来家就要告我说，一字不许你瞒我。

สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม หากทำได้เช่นนี้แล้วย่อมไม่สร้างความขัดแย้ง ความอิจฉาริษยาได้หล่อหลอมให้เธอกลายเป็นคนที่โหดเหี้ยม ไร้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เธอเลือกที่จะไม่ใช้หลักการควบคุมความต้องการตามสัญชาตญาณ จึงทำให้เธอมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่เหมาะสมตามคุณลักษณะของสตรีที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและก่อให้เกิดความวุ่นวายภายในครอบครัวจนทำให้เธอถูกกล่าวหาว่ากลายเป็นสตรีที่ชั่วร้ายที่สุดของวรรณกรรมจีนผิงเหมย

“ซหานฉง” หรือ “สามคัล้อยตาม” เป็นหลักคุณธรรมสำหรับสตรีที่ว่าด้วยการเป็นผู้ตามที่ดี กล่าวคือ สตรีที่ยังไม่ออกเรือนต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา เมื่อแต่งงานต้องเชื่อฟังสามี หากสามีเสียชีวิตก็ต้องเชื่อฟังบุตรชาย ทำให้ชีวิตของสตรีตกอยู่ภายใต้การควบคุมของบุรุษตลอดทั้งชีวิต ระบอบศักดินาจงจำสตรีไว้กับพื้นที่ใน “บ้าน” ไม่ให้ออกสู่สาธารณะ และใช้แนวคิด “บุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี” ที่ฝังรากแน่นอยู่ในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีนตอกย้ำสถานภาพความเป็นคนชั้นล่างของสังคมหรือบุคคลชายขอบ กำหนดให้สตรีมีสถานภาพเป็นเพียง “ลูกสาว” และ “แม่ของลูก” แต่ไม่เคยอยู่ในฐานะภรรยาที่มีสิทธิอำนาจเท่าเทียมสามี

วารุณี ภูริสินสิทธิ์ได้ให้นิยามเกี่ยวกับสตรีนิยมไว้ว่า สตรีนิยมคือแนวคิดที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์สังคมและเรียกร้องให้มีการสร้างความเสมอภาคใหม่ระหว่างเพศต่อต้านแนวคิดที่ว่าผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เป็นรอง โดยให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับอิสรภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคมวัฒนธรรม ในนามของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน³⁶

ดังนั้นหากพิจารณาจากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมที่ขัดต่อขนบจารีตของตัวละครโดยเฉพาะการไม่รักษาพรหมจรรย์ แอบมีสัมพันธ์กับชายอื่นและการแต่งงานใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าสตรีตระหนักถึงการถูกเอาเปรียบจากบุรุษ สิทธิในการเลือกใช้ชีวิต ตลอดจนความเสมอภาคในการใช้ชีวิตคู่ โศกนาฏกรรมของพานจินเหลียนก็เกิดจากเหตุนี้ แท้จริงแล้วเธอต้องทนทุกข์กับความเห็นแก่ตัวและมักมากของซีเหมินซิง และกลัวการถูกทอดทิ้ง บ่อยครั้งที่เธอร้องไห้คร่ำครวญตัดพ้อซีเหมินซิงตั้งข้อความว่า

“ความทุกข์ของข้ามันใครเล่าจะรับรู้ ว่าข้ามันต้องกล้ำกลืนฝืนกลืนน้ำตาเอาไว้”³⁷

คำพูดของจินเหลียนแสดงออกถึงความทุกข์ของสตรีที่ถูกสามีทอดทิ้งและต้องทนฝืนกับความโศกเศร้ามันไว้ นอกจากความทุกข์ทางใจ เธอยังต้องอดทนกับความทุกข์ที่เกิดจากความปรารถนาทางกาย จนในที่สุดก็ระบายออกด้วยการแอบมีสัมพันธ์กับเด็กรับใช้ในบ้านและเงินจิ้งจี้ซึ่งมี

³⁶ วารุณี ภูริสินสิทธิ์, *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), 3-5.

³⁷ แปลจากจีนผิงเหมย ตอนที่ 38 ข้อความเดิมว่า “我的苦恼，谁人知道，眼泪打肚里流罢了。”

ศักดิ์เป็นลูกเขย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เช่นนี้เป็นเพียงการสนองความต้องการทางร่างกายไม่ได้เกิดจากความรัก จึงไร้ความหมายและไม่อาจเติมเต็มความต้องการที่แท้จริงของพานจินเหลียนได้ แต่กลับยิ่งทำให้พานจินเหลียนดำดิ่งลงสู่กิเลสอันมืดมิด

จากการศึกษาพฤติกรรมของตัวละครพานจินเหลียน ผู้วิจัยพบว่าสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ตีกรอบตายตัวภายใต้แนวคิดจริยศาสตร์ขงจื้อ และแนวคิด “บุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี” มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกลักษณะนิสัยของพานจินเหลียนให้กลายเป็นหญิงที่ปล่อยให้ความอิจฉาริษยาและกิเลสตัณหาเข้าครอบงำจิตใจ จนนำไปสู่การทำลายผู้อื่นอย่างคนไร้หัวใจ โดยพฤติกรรมชั่วร้ายที่เธอแสดงออกมานี้ถือเป็นอีกหนึ่งกลวิธีสำคัญที่ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อเปิดโปงสภาพสังคมที่เลวร้ายในสมัยราชวงศ์หมิงผ่านตัวละครสตรีในเรื่องจินผิงเหมย

4.2 หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿)

ในครอบครัวของซีเหมินซิง หลี่ผิงเออร์เป็นภรรยาคนหนึ่งที่เป็นที่รักของสามีและคนในบ้านมากที่สุด ทั้งยังถือได้ว่าเป็นภรรยาที่ปฏิบัติตามกรอบจารีตและคุณธรรมสตรี กล่าวคือดำเนินชีวิตตามสถานะและหน้าที่ของตน ยึดมั่นในคุณธรรม และคำนึงความปรองดองภายในครอบครัวอยู่เสมอ จึงได้รับความรักและความเมตตาจากซีเหมินซิงเป็นอย่างมากจนกลายเป็นศัตรูหัวใจของพานจินเหลียน อย่างไรก็ตามแม้หลี่ผิงเออร์จะได้รับการยกย่องว่าเป็นภรรยาที่ปฏิบัติตามกรอบขงจื้อ แต่แท้จริงแล้วในอดีตเธอก็เคยมีความประพฤติที่ขัดต่อคุณธรรมสตรี ละเลยคุณธรรมและหน้าที่ของภรรยา ทั้งยังแอบคบชู้กับซีเหมินซิงซึ่งเป็นเพื่อนของสามีก่อนที่จะได้แต่งงานเข้ามาเป็นคุณนายที่หกของตระกูลซีเหมิน

ในอดีตหลี่ผิงเออร์เคยเป็นภรณยาน้อยของเหลียงจงซู (梁中书) เขาได้ซ่อนตัวเธอไว้ในห้องหนังสือ สถานะของสตรีในอดีตนั้นเป็นเพียงที่ระบายความใคร่ของบุรุษ แน่แน่นอนว่าเหลียงจงซูก็เห็นเธอเป็นเพียงของเล่นชั่วคราวเท่านั้น เมื่อภรรยาของเขาทราบเรื่องจึงเกิดการหึงหวงและระรานจนเธอต้องออกจากบ้าน ต่อมาได้มารับใช้ขันทีฮวา (花太监) และแต่งงานกับฮวาจื่อซิว (花子虚) หลานชายของขันทีฮวา ทั้งสองก็มีชีวิตคู่ที่ไม่เหมือนสามีภรรยาทั่วไป สามีของเธอเอาแต่ออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้านทุกวัน ไม่รับผิดชอบภาระงาน ทำให้เธอตกอยู่สภาพไม่ต่างจากการเป็นหญิงหม้ายที่ต้องใช้ชีวิตโดดเดี่ยวเดียวดาย ในสภาวะเช่นนี้ทำให้เธอค่อย ๆ กลายเป็นคนที่ไร้ความรู้สึกและเบื่อหน่ายชีวิต แต่แทนที่เธอจะอดทนแบกรับความทุกข์ไว้ เธอก็กลับแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาโดยใช้ถ้อยคำรุนแรงว่ากล่าวสามี บ่อยครั้งที่เธอมักจะแสดงอารมณ์โมโหเกรี้ยวกราดกับสามี ความสัมพันธ์ของทั้งสองจึงเหมือนลื่นกับพื้นที่ไม่เคยลงรอยกัน

การที่ชั้นที่ฮวาผู้มีสถานะเป็นชนชั้นสูงของสังคมเลือกหลี่ผิงเออร์เป็นหลานสะใภ้ แสดงว่าเธอจึงน่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งด้านความรู้และคุณลักษณะของสตรีเป็นอย่างดี เธอจึงน่าจะรู้ดีว่าหน้าที่ของภรรยาควรเป็นอย่างไร แต่หลี่ผิงเออร์กลับเลือกที่จะปฏิบัติในทางตรงกันข้าม ตลอดการใช้ชีวิตร่วมกันกับฮวาจื่อซิวเธอมักจะแสดงอารมณ์ฉุนเฉียวเกรี้ยวกราด กล่าวตำหนิต่ำทอแสดงความไม่พอใจเขาอยู่เสมอ ดังจะได้จากในตอนที่ 13 ปรากฏข้อความที่เธอได้แสดงอาการไม่พอใจสามี วันหนึ่งเธอไล่ฮวาจื่อซิวและเพื่อน ๆ ให้ออกไปตีไม้สังสรรค์กันนอกบ้าน และบอกเขาว่า “ตึกดินขนาดนี้ สิ้นเปลืองน้ำมันเปลืองไฟ นำรำคาญเสียจริง”

ทั้งยังตำหนิเขาตรง ๆ ว่า “ท่านนี่มันเอาแต่ออกไปนอกบ้านหมกมุ่นในสุรานารี”³⁸

เหตุการณ์ดังกล่าวนี้แสดงถึงความไม่พอใจในพฤติกรรมของสามี ด้วยเหตุที่เขาละเลยใส่ใจความรู้สึกของเธอ จนทำให้เธอเกิดเป็นความรู้สึกชิงชัง นำไปสู่การละเลยไม่ใส่ใจความรู้สึกและไม่เคารพและให้เกียรติสามีเช่นกัน เดือนหญิง บทที่ 3 “ระวัง” (敬慎) สอนว่า

เรื่องสามีมีผิดถูก คำพูดมีควรไม่ควร ถูกไม่อาจไม่ถกเถียง ผิดไม่อาจไม่ได้แย้ง เมื่อมีเถียงแย้ง ก็มีความโมโหโกรธา นี้เพราะไม่เจียมตัวว่าตนต่ำต้อย

ข้อความข้างต้นสอนให้สตรีสงบเสียงมเจียมตัว ต้องระวังการใช้คำพูดกับสามี เพื่อแสดงถึงความอ่อนน้อมและการเป็นผู้ตามที่ดี แต่หลี่ผิงเออร์กลับเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ตรงกันข้าม เธอมักจะตำหนิว่ากล่าวสามีอยู่เสมอทั้งต่อหน้าและลับหลังเขา ทั้งยังแสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่ใช้ชีวิตอยากอยู่ร่วมกันกับเขา

“ตอนที่ท่านชั้นที่ยังอยู่ ช้านอนห้องเดียวกับเขา แต่ก็ตำเขาซะไม่มีตี แถมข้ายังพ้องท่านให้ตีเขา ต้องทนใช้ชีวิตอยู่กับคนโง่เง่าเช่นนี้ ข้าขอตายเสียดีกว่า”³⁹

จากคำพูดของเธอแสดงชัดเจนว่าหลี่ผิงเออร์รู้สึกเบื่อหน่ายและไม่พึงพอใจในตัวสามีของเธอเป็นอย่างมาก ถึงขั้นสาปแช่งและยอมตายหากต้องใช้ชีวิตคู่กับเขาตลอดไป

นอกจากนี้เดือนหญิง บทที่ 3 “ระวัง” ยังระบุรายละเอียดว่า

หลักสำคัญของการปฏิบัติของผู้หญิงต้องให้การเคารพและการยอมรับ ผู้หญิงต้องมีความเคารพอย่างถาวร ส่วนการยอมรับนั้นหมายถึงการให้อิสระและใจกว้าง กล่าวคือต้องรู้ว่าควรอยู่ในที่ใดจึงจะเหมาะสม หากสามีและภรรยาอยู่ด้วยกันมากเกินไป อาจเป็นการลิดรอนอิสรภาพ และ

³⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 13 ข้อความเดิมว่า “我半夜三更，熬油费火，我那里耐烦！”และ“你在外边贪酒恋色”

³⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 17 ข้อความเดิมว่า 况且老公公在时，和他另在一间房睡着，我还把他骂的狗血喷了头。好不好，对老公公说了，要打倘棍儿。奴与他这般顽耍，可不磋杀奴罢了！

หากมีการล่วงเกินกันทางคำพูดจนอาจมีปากเสียงซึ่งอาจนำไปสู่การผิดศีลธรรม คำพูดหรือการกระทำนั้นอาจมีผิดและถูก คำพูดที่เถรตรงเกินไปอาจทำให้ผิดใจและโกรธเคืองกัน นอกจากนี้หากภรรยาอดไม่ได้ที่จะเหยียดหยามสามี และดูด่าสามี จนสามีอดทนไม่ไหวอาจลุแก่อำนาจทำร้ายทุบตีภรรยาได้ ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องของสามีและภรรยาจึงอยู่บนพื้นฐานของความประนีประนอมและความใกล้ชิดผูกพัน ความรักฉันทสามีภรรยาเกิดจากการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม หากความรักและความสัมพันธ์ที่เหมาะสมถูกทำลาย ชีวิตคู่ย่อมพังทลายลง

หากพิจารณาจากคำสอนข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าหลี่ผิงเออร์นั้นมิพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณลักษณะของสตรีอย่างเห็นได้ชัด แม้จะเป็นเรื่องธรรมดาของคู่แต่งงานที่จะต้องมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่หากทั้งสองฝ่ายมีสติและยึดมั่นในหลักคำเนิ่งถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะสามีภรรยา ความขัดแย้งและปะทะคารมกันก็จะไม่เกิดขึ้น ครอบครัวก็จะเป็นสุข ไม่เกิดความขัดแย้งจนวนเวียนนำไปสู่การตัดสินใจคบชู้กับชู้หมิ่นชิ่งและการตายอย่างน่าอนาถของฮวาจื่อซีวี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภรรยาที่ดีควรให้ความเคารพยกย่องและยอมรับในสิ่งที่สามีเป็น ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาต้องอยู่บนพื้นฐานของความประนีประนอมและความใกล้ชิดผูกพัน แต่หากความประนีประนอมไม่นำพาชีวิตคู่สู่ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และมีเพียงภรรยาที่ต้องอดทนกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสามี ก็เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจสำหรับผู้หญิงไม่น้อย ดังนั้นหากพิจารณาในแง่คุณสมบัติของการเป็นสามีที่ดี ก็จะเห็นว่าพฤติกรรมเกรี้ยวกราดและคำพูดรุนแรงต่าง ๆ ของหลี่ผิงเออร์นั้น อาจเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อระบายความทุกข์ที่เก็บกดไว้เป็นเวลานาน ทั้งยังเป็นการส่งสารไปถึงฮวาจื่อซีวีที่บกพร่องในหน้าที่ของสามี พฤติกรรมขัดแย้งกับหลักคุณธรรมสตรีเหล่านี้ จึงแฝงไว้ด้วยความทุกข์ของสตรีและเป็นกระจุกสะท้อนพฤติกรรมของสามีที่สร้างความเจ็บช้ำให้กับภรรยา ความรู้สึกไม่พอใจเหล่านี้ถูกเก็บกดไว้ภายใต้กรอบจารีตที่รอวันจะได้ระบายออกมา ในที่สุดก็ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง

เมื่อไม่อาจทนอยู่กับฮวาจื่อซีวีต่อไปได้ เธอจึงเลือกทางเดินใหม่ของตัวเอง ซึ่งเป็นทางเดินที่ขัดแย้งกับคุณธรรมสตรี เธอเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมด้วยการคบชู้กับชู้หมิ่นชิ่ง ซึ่งเป็นเพื่อนรักของสามี แรกเริ่มทั้งสองต่างมีใจให้กัน แต่ก็ยังสงวนท่าที ผิงเออร์มักจะหาโอกาสเชิญฝ่ายชายมาดื่มชาพูดคุยที่บ้านเธอเสมอ จนกระทั่งหญิงสาวไม่อาจเก็บกดความปรารถนาได้อีกต่อไป

คืนหนึ่งเมื่อสามีเชิญเพื่อนรวมทั้งชู้หมิ่นชิ่งมาดื่มสังสรรค์ที่บ้าน เธอให้เด็กรับใช้ไปกระซิบบอกชู้หมิ่นชิ่งว่าเธอมีเรื่องอยากพูดคุยกับเขา เมื่อได้ยินดังนั้นเขาจึงดีใจมาก จึงทำที่ว่าเมาและจะกลับบ้าน แต่ฮวาไม่ยอม ผิงเออร์ที่เห็นดังนั้นจึงรีบเข้ามาไล่สามีให้ออกไปดื่มที่เหล้าข้างนอก เพื่อที่ตนจะได้อยู่กับชู้หมิ่นชิ่งเพียงลำพัง และลงเอยมีความสัมพันธ์กัน

ด้วยแนวคิดที่ว่าสามีคือฟ้า ไม่มีใครสามารถหนีจากฟ้าได้ ภรรยาจึงไม่อาจหนีจากสามีได้ เช่นนั้นแล้วจะต้องได้รับโทษหนักและถูกสังคมประณาม แม้จะรู้ว่าสิ่งที่ทำไปไม่ถูกต้อง แหก

กรอบจารีต และต้องได้รับโทษหนัก แต่หลี่ผิงเอ๋อร์ก็เลือกที่จะหันหลังให้กับคุณธรรมสตรีและปฏิเสธการใช้หลักควบคุมความประพฤติให้เหมาะสมดั่งงาม เธอเลือกที่จะทำตามใจปรารถนา โดยให้ซีเหมินซิงเข้ามาเติมเต็มความต้องการของเธอ

หลังจากที่ทั้งสองแอบมีความสัมพันธ์กัน เมื่อฮวาจื่อซิวไม่อยู่บ้าน ผิงเอ๋อร์ก็จะให้ซีเหมินซิงใช้วิธีแอบปิ่นกำแพงมาหาเธอ โดยมีอิงชุน (迎春) สาวใช้ของเธอคอยดูต้นทางให้ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองเกิดขึ้นจากความตั้งใจและเป็นการวางแผนล่วงหน้าของหลี่ผิงเอ๋อร์ เมื่อได้พบกับชายที่เธอปรารถนา เธอก็ไม่รังรอที่จะเปิดโอกาสให้ตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมและคุณธรรมสตรีที่เป็นพันธนาการผูกมัดให้สตรีต้องซื่อสัตย์ต่อสามี

เช่นเดียวกับที่อุ๋ต๋าเป็นอุปสรรคความรักของจินเหลียน ฮวาจื่อซิวก็ได้กลายเป็นหนามยอกอกของผิงเอ๋อร์กับซีเหมินซิงซู้รักเช่นกัน แม้ว่าเธอจะไม่ร้ายกาจถึงขั้นลงมือฆ่าสามีตัวเองเหมือนพานจินเหลียน แต่พฤติกรรมของผิงเอ๋อร์ก็แสดงถึงความไร้ซึ่งความเห็นอกเห็นใจและความเมตตาปราณี และนำไปสู่การเสียชีวิตของฮวาจื่อซิวผู้เป็นสามี

ในตอนที่ 14 ฮวาจื่อซิวประสบปัญหาด้านการค้า ทำให้ถูกฟ้องร้อง และกำลังจะล้มละลาย ผิงเอ๋อร์ผู้เป็นภรรยาแม้จะยื่นมือเข้ามาช่วยแต่ก็มิได้เต็มใจนัก โดยเธอได้ไปขอความช่วยเหลือจากซีเหมินซิงและกล่าวกับเขาว่า

“เมื่อข้านึกถึงคราที่สามีของข้ามักจะปฏิเสธที่จะรับฟังข้า ก็อดไม่ได้ที่จะคิดว่าการที่เขาจะถูกเนรเทศและโบยตีนั้นสาสมแล้ว แต่ด้วยระลึกถึงบุญคุณของท่านชั้นนี้ จึงยังช่วยเหลือเขาอยู่ จึงอยากขอร้องท่านให้ช่วยบอกเจ้าหน้าที่ว่าอย่าส่งตัวเขาไปเลย”⁴⁰

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนทั้งสองว่าแท้จริงแล้วที่หลี่ผิงเอ๋อร์ยอมช่วยเหลือสามีไม่ได้มาจากความรักใคร่ห่วงใยที่มีต่อเขา แต่เพราะต้องการตอบแทนบุญคุณของชั้นที่ฮวาที่เคยดูแลเธออย่างดีเท่านั้น ระหว่างวิ่งเต้นดำเนินการเพื่อช่วยให้สามีพ้นโทษ เธอได้แอบนำเงินทองทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่มาฝากไว้กับซีเหมินซิง และแอบยกยอกถ่ายโอนทรัพย์สินสมบัติและกรรมสิทธิ์ที่ดินไปให้กับซู้รักจนหมด ทั้งที่รู้ดีว่าเมื่อสามีออกมาจากคุกต้องตกอยู่ในสภาพบุคคลล้มละลาย แม้ว่าฮวาจื่อซิวพยายามดิ้นรนขายทรัพย์สินสมบัติจนสิ้นเนื้อประดาตัว และขอให้เธอช่วยไปขอความช่วยเหลือจากซีเหมินซิงเพื่อนรัก แต่นอกจากผิงเอ๋อร์จะไม่ยินดีช่วยแล้ว เธอยังด่าว่าเธออย่างรุนแรงและพุดจาชื่นชมความดีของซีเหมินซิง ดังนี้

⁴⁰ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 14 ข้อความเดิมว่า 发狠起来，想着他恁不依说，拿到东京，打的他烂烂的，也不亏他。只是难为过世老公公的姓字。奴没奈何，请将大官人过来，央及大官人，把他不要提起罢。

“ฮี้ คนเฮงชวย วัน ๆ เอาแต่เที่ยวเสเพลอยู่กับโสเภณี ไม่เอาใจใส่การงานบ้านช่อง มาวันนี้ถูกจับเข้าคุกเข้าตารางก็มาขอให้เข้าไปหาคนมาเห็นใจ ข้าเป็นผู้หญิงอยู่แต่ในบ้าน แม้แต่ประตูใหญ่ก็ไม่เคยย่างกรายไปใกล้ จะไปรู้จักใครและจะไปที่ไหนเพื่อขอความเห็นใจ ตัวข้านี้ไม่ได้ทำจากเหล็กนะ จะได้ใจกล้าหน้าด่านเที่ยวไปหาคนโน้นทีคนนี้ที ดีแคไหนแล้วที่ท่านซีเหมินซิงเห็นแก่ความสัมพันธ์แต่เก่าก่อน จึงให้คนไปช่วยเหลือท่านที่เมืองตงจิง จัดการทุกสิ่งทุกอย่างให้ท่าน”⁴¹

ในเวลาที่ยากลำบากเช่นนี้ ท่าทีและคำพูดที่รุนแรงของหลี่ผิงเออร์ยิ่งตอกย้ำให้ฮวาจื่อชีว์รู้สึกล้มเหลวและสิ้นหวัง เขาไร้ซึ่งเงินทอง ทั้งยังถูกรรยาเหยียดหยาม ทำให้เขาล้มป่วยด้วยความตรอมใจ

ตามคติขงจื่อความเอื้ออาทรต่อกันถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก โดยเฉพาะสามภรรยา เมื่อแต่งงานกันแล้วต้องมีสุขร่วมเสรมีทุกข์ร่วมด้าน ดังที่กล่าวไว้ใน หลุนอิวสำหรับสตรี บทที่ 7 “ปรนนิบัติสามี” ความว่า

หากสามีเจ็บป่วย แสวงหาหนทางรักษาและยาบำรุงเพื่อต่อชีวิตสามี ทั้งยังต้องคอยสวดภาวนาขอพรเพื่อให้สามีหาย ดูแลเรื่องเสื้อผ้าอย่าให้สามีเป็นหวัด จัดเตรียมอาหารอย่างดีไม่ให้สามีผอมแห้ง ร่วมทุกข์และสุขทุกขณะ ร่วมเตียงเมื่อมีชีวิตอยู่ และอยู่เคียงข้างเมื่อวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึง

สำหรับผิงเออร์เธอคงคิดว่าได้ร่วมทุกข์กับสามีผู้นี้มานานเพียงพอแล้ว บัดนี้ถึงเวลาของที่จะไปร่วมสุขกับซีเหมินซิงเสียที จึงละเลยสามีที่นอนป่วยใกล้ตาย ไม่ใส่ใจดูแล แม้จะมีเงินทองมากมายที่ได้นำมาฝากไว้กับซู้รัก แต่เธอก็ไม่เคยมีความคิดที่จะนำมารักษาอาการป่วยของสามี เพราะต้องการเก็บทรัพย์สินเงินทองเหล่านี้ไว้ใช้จ่ายอย่างสุขสบายหลังแต่งงานกับซีเหมินซิง

ความจริงแล้วซีเหมินซิงยินดีที่จะมอบเงินให้เขาจำนวนหนึ่งเพื่อซื้อบ้าน แต่หลี่ผิงเออร์ไม่ต้องการเช่นนั้น เธอแอบส่งยายเฒ่าเฟิงริบไปบอกกับซีเหมินซิงว่า “อย่ามาพบกับสามีของเธอ เพียงแค่ส่งดอกไม้มาให้เขาก็พอ บอกว่าไม่มีเงินทองจะให้แล้ว”⁴²

⁴¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 14 ข้อความเดิมว่า “呸！魍魉混沌，你成日放着正事儿不理，在外边眠花卧柳，只当被人弄成圈套，拿在牢里，使将人来教我寻人情。奴是个女妇人家，大门边儿也没走，晓得甚么？认得何人？那里寻人情？浑身是铁打得多少钉儿？替你添羞脸，到处求爹爹告奶奶。多亏了隔壁西门大官人，看日前相交之情，大冷天，刮得那黄风黑风，使了家下人往东京去，替你把事儿干得停停当当的。”

⁴² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 14 ข้อความเดิมว่า 依着西门庆，还要找过几百两银子与他凑买房子。到是李瓶儿不肯，暗地使冯妈妈过来对西门庆说：“休要来吃酒，只开送一篇花帐与他，说银子上下打点都使没了。”

พฤติกรรมเพิกเฉยละเลยไม่ใส่ใจ ทั้งยังคำพูดที่สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจของภรรยา ล้วนแสดงถึงความไร้เมตตา ทำให้ฮวาจื่อฮวีอาการทรุดหนักขึ้น และเสียชีวิตลงในที่สุด

โบราณว่าสามีภรรยาต้องร่วมทุกข์ร่วมสุข หากสามีทำผิดภรรยาต้องตักเตือน หากสามีเดือดร้อนภรรยาต้องคอยอยู่เคียงข้าง ให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ แต่หลี่ผิงเออร์กลับละเลยหน้าที่ของภรรยา วางเฉยเมื่อเห็นสามีกำลังลำบาก ไม่ให้คอยสนับสนุนหรือให้กำลังใจ กลับพูดจาทำร้ายจิตใจตอกย้ำซ้ำเติมผู้เป็นสามีให้ยิ่งทุกข์ทรมานใจ ทั้งยังวางแผนยกยอกทรัพย์สามีอีกด้วย แม้การกระทำเช่นนี้ของเธอจะขัดแย้งกับคุณธรรมสตรีและสมควรประณามว่าเป็นหญิงร้าย อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์เรื่องจินผิงเหมยกลับแสดงความเห็นไว้ว่า

“ผู้อ่านทั้งหลาย ยามใดที่ภรรยาหมั้นรักสามีของเธอ และทรยศต่อเขา พวกเขาจะไม่อาจล่วงรู้ความลับในใจเธอ ต่อให้บุรุษผู้นั้นจะแข็งแกร่งพอที่จะกัดเหล็ก ตามธรรมเนียมบุรุษจัดการเรื่องนอกบ้านส่วนสตรีจัดการกิจในบ้าน เหตุใดบ่อยครั้งที่บุรุษถูกภรรยาทำลายชื่อเสียง ก็เป็นเพราะบุรุษไม่ปฏิบัติต่อภรรยาตามวิถีของสามีภรรยา ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจกัน สามีเป็นผู้ขบร้อง ภรรยาขบร้องตาม จึงจะสามารถรักษาความกลมเกลียวไว้ได้ ฮวาจื่อฮวีเป็นคนไม่เอาไหน เกล่ไกลไปวัน ๆ ไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการครอบครัวได้ ก็ยากที่จะควบคุมความประพฤติของภรรยา”⁴³

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามหลักการครองเรือนของสามีภรรยา ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในเต๋อฮวง บทที่ 2 “ผัวเมีย” ที่ระบุไว้ว่า

ไม่ควบคุมเมีย ศักดิ์ศรีก็เสื่อมเสีย ไม่ดูแลผัว ความดีก็เสื่อมสูญ

ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองต้องจบลงนั้นส่วนหนึ่งก็มาจากความผิดพลาดของฮวาจื่อฮวีที่ละเลยหน้าที่ความเป็นสามี จึงไม่สามารถเป็นตัวอย่างและควบคุมภรรยาได้ และทำให้หลี่ผิงเออร์เลือกที่จะทรยศเขา ข้อความของผู้ประพันธ์นี้จึงแฝงด้วยความรู้สึกรังเกียจและเข้าใจถึงความรู้สึกของสตรี และเป็นเสมือนการกระตุ้นเตือนให้บุรุษนั้นตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนด้วย

หลังจากที่สามีตายหลี่ผิงเออร์ได้เดินทางมาร่วมฉลองงานสารทงชีที่บ้านของซีเหมินซึ่งด้วยท่าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ทุกข์โศก ทั้งที่สามีเพิ่งจากไปไม่กี่วัน ไม่มีบทบรรยายถึงความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ถึงสามีผู้ล่วงลับ เธอยังคงใช้ชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข ด้วยความหวังว่าอีกไม่นานจะได้ครองคู่กับซีเหมินซึ่ง พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมชั่วร้ายที่เธอกระทำต่อฮวา จื่อฮวีนั้น

⁴³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 14 ข้อความเดิมว่า 看观听说：大凡妇人更变，不与男子汉一心，随你咬折铁钉般刚毅之夫，也难测其暗地之事。自古男治外而女治内，往往男子之名都被妇人坏了者为何？皆由御之不得其道。要之在乎容德相感，缘分相投，夫唱妇随，庶可保其无咎。若似花子虚落魄飘风，漫无纪律，而欲其内人不生他意，岂可得乎。

ไม่ได้เกิดจากความโกรธแค้นจนขาดสติ หรือไม่ทันไตร่ตรอง แต่เป็นความตั้งใจที่จะกำจัดสามีให้พ้นทางและเริ่มต้นชีวิตใหม่ดังที่ตั้งใจ

แม้ว่าฮวาจื่อซิวจะเสียชีวิตแล้ว แต่ด้วยจารีตทางสังคมทำให้ซีเหมินซึ่งยังไม่สามารถแต่งงานกับหลี่ผิงเออร์ได้ในทันที และด้วยความมกมากเขาจึงเริ่มทำตัวห่างเหิน ไม่ค่อยไม่มาพบกับเธอ จนทำให้ผิงเออร์รู้สึกน้อยใจและตัดสินใจแต่งงานใหม่กับเจียงจู่ซาน (蒋竹山) เธอลงทุนเปิดร้านขายยาให้เขาด้วยหวังจะได้ใช้ชีวิตคู่ที่สมบูรณ์ และหวังว่าเขาจะสามารถเติมเต็มความต้องการให้กับเธอได้ แต่แล้วหลังจากที่แต่งงานได้เพียงสองเดือนเธอก็ต้องผิดหวัง เธอก็พบว่าเขาเป็นผู้ชายไม่เอาไหนที่ไม่ต่างกับฮวาจื่อซิว สิ่งที่ผิงเออร์แสวงหามาโดยตลอดนั้นคือความสุขทางเพศ แต่เจียงจู่ซานไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเธอได้ จึงทำให้เธอกลับไปเป็นผู้หญิงอารมณ์ฉุนเฉียวกร้าวราด และว่ากล่าวสามีด้วยคำพูดก้าวร้าวรุนแรง ดังข้อความในเรื่องว่า

“ชายที่เหมือนกุ่มเหมือนไส้เดือนเช่นเจ้า เอวไร้เรียวแรง เป็นเหมือนเนื้อก้อนหนึ่งที่มองภายนอกน่ากิน แต่ข้างในไม่ได้เรื่อง ไอ้คนเฮงชวย”⁴⁴

ครั้นเมื่อถูกซีเหมินซึ่งใส่ร้ายว่าทำผิดกฎหมาย เจียงจู่ซานซึ่งในเวลานั้นไม่อาจรักษาไว้ได้ แม้แต่ชีวิตและทรัพย์สินของตัวเอง ผิงเออร์จึงเริ่มตระหนักได้ว่าแล้วเขาจะสามารถปกป้องดูแลเธอได้อย่างไร เธอคงไม่สามารถฝากชีวิตไว้กับเขาได้ เมื่อเขาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเธอได้ ชีวิตคู่ของเธอจึงต้องพังทลายลงอีกครั้ง

ครั้งหนึ่งผิงเออร์เคยกล่าวกับซีเหมินซึ่งว่า

“ใครเล่าจะทำให้ข้าพอใจได้เช่นท่าน ท่านนั้นคือยารักษาอาการป่วยของข้าก็ไม่ปาน กลางวันกลางคืนก็ทำให้ข้าเอาแต่คิดถึงเพียงท่าน”⁴⁵

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของหลี่ผิงเออร์ที่มีต่อซีเหมินซึ่ง สำหรับเธอชายผู้นี้ไม่เพียงเติมเต็มความต้องการทางร่างกายให้กับเธอ แต่ยังทำให้เธอรู้สึกถึงความอบอุ่นทางจิตใจ เขาเป็นดังที่พึ่งพิงทั้งกายและใจของเธอ ทำให้เธอได้พบกับความสุขที่เฝ้ารอคอยมานาน

ซิกมุนท์ ฟร็อยท์ (Sigmund Freud ค.ศ.1856-1939) นักจิตวิทยาชาวเยอรมันกล่าวว่า

⁴⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 19 ข้อความเดิมว่า “你本虾蟻，腰里无力，平白买将这行货子来喜弄老娘！把你当块肉，原来你是个中看不中吃的蜡枪头，死王八。”

⁴⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 17 ข้อความเดิมว่า 谁似冤家这般可奴之意，就是医奴的药一般。白日黑夜，教奴只是想你。

“สัญชาตญาณที่แท้จริงของมนุษย์ก็คือสัญชาตญาณทางเพศ ในส่วนของความต้องการทางเพศ มนุษย์ไม่มีเหตุผลใดเลยที่ต้องให้ผู้หญิงยอมจำนนต่อการบังคับกดขี่ของผู้ชายจำนวนเพียงไม่กี่คน”⁴⁶

มนุษย์ทุกคนมีสัญชาตญาณความเป็นมนุษย์ ความต้องการทางเพศก็เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็มีสัญชาตญาณทางเพศ และการบังคับให้สตรีไม่อาจมีความต้องการทางเพศเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ดังนั้นหากมองในมุมของปรัชญาความต้องการทางเพศของหลี่ผิงเออร์จึงไม่ใช่เรื่องผิด การที่เธอให้ความสำคัญกับคุณค่าและความต้องการของตัวเอง อาจไม่ใช่เรื่องแปลกในสังคมปัจจุบัน แต่เมื่อเกิดขึ้นกับสตรีในยุคโบราณที่มีการกำหนดกรอบคุณธรรมที่เคร่งครัด ทำให้สตรีที่มีความต้องการตามสัญชาตญาณมนุษย์กลายเป็นหญิงชั่วร้ายที่ประพฤตินขัดต่อคุณธรรมสตรี

สิ่งที่น่าสนใจคือหลังจากแต่งงานเข้ามาอยู่ในบ้านของซีเหมินชิงแล้ว หลี่ผิงเออร์มีพฤติกรรมที่แสดงถึงการหวนกลับเข้าสู่วิถีแห่งคุณธรรมสตรี ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในนิเวศศึกษา

บทที่ 8 “สะสมบุญ” (积善) ดังนี้

เอาใจใส่อ่อนน้อมว่าง่าย รักษาความบริสุทธิ์สะอาด ยึดหลักอยู่ในโอวาทสาม ระวังเรื่องหญิงอยู่ในชายอยู่นอก พยายามอ่อนน้อมไม่ว่ากับใคร จึงจะเป็นแม่บ้านแม่เรือนได้ เข้ากับผู้ใหญ่ผู้น้อย มีเมตตากับญาติพี่น้องสามี กริยาไม่มีที่มียอมตาม

หลี่ผิงเออร์หันมาดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมและการรักษาพรหมจรรย์ ซึ่งเป็นไปได้ว่าการได้พบกับซีเหมินชิงทำให้ความปรารถนาที่ยาวนานของเธอได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้ว ทำให้เธอได้พบกับความสุขที่เฝ้ารอคอย และเป็นการคลายความกดดันที่เธอเคยได้รับในอดีต ซีเหมินชิงเข้ามาเติมเต็มความปรารถนาของเธอให้สมบูรณ์ นอกจากนี้หลี่ผิงเออร์ยังเป็นภรรยาคนเดียวที่สามารถมีบุตรชายให้กับซีเหมินชิงได้ ตามคติโบราณ “การไม่กตัญญูมีสามประการ การไม่มีทายาทถือเป็นเรื่องสำคัญ” (不孝有三，无后为大)⁴⁷ ดังนั้นผิงเออร์จึงถือว่าเป็นภรรยาที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้การเป็นแม่ของบุตรชายเพียงคนเดียวของตระกูลยังทำให้ผิงเออร์มีสถานะที่มั่นคง เธอจึงไม่จำเป็นต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อรักษาความมั่นคงเหมือนอย่างพานจินเหลียนหรืออู่เยว่เหนียง การได้รับความรักจากสามีและมีการสถานะที่มั่นคงในครอบครัวถือเป็นปัจจัยที่

⁴⁶ อ้างถึงใน Zhang Jinde 张进德, 牛亚伟, 李瓶儿形象再认识, 河南大学文学院 2012 年版, 第 38 页。

⁴⁷ Liu Xiangyu 刘相雨 《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》, 曲阜师范大学文学院 2009 年版, 第 25 页。

เพียงพอแล้วในฐานะภรรยา จึงทำให้เธอยอมกลับคืนสู่เส้นทางตามกรอบคุณธรรมสตรี ดังที่ฟร็อยท์ได้กล่าวไว้ว่า

“ความปรารถนานำไปสู่พลังในการปฏิบัติ และความปรารถนาที่ไม่มีที่สิ้นสุดก็นำไปสู่จุดเปลี่ยนและอาจกลายเป็นหนทางแห่งความชั่วร้าย และความพอใจในความปรารถนาก็อาจนำไปสู่หนทางแห่งความดีได้เช่นกัน”⁴⁸

หากพิจารณาจากแนวคิดของฟร็อยท์จะเห็นว่าพานจินเหลียนเป็นตัวแทนของความปรารถนาที่ไม่มีที่สิ้นสุดและนำไปสู่จุดหนทางแห่งความชั่วร้าย ในขณะที่หลี่ผิงเออร์เป็นตัวแทนของความพอใจในความปรารถนาที่นำไปสู่หนทางแห่งความดีซึ่งมีกรอบคุณธรรมขงจื้อเป็นเกณฑ์กำหนด ดังนั้นการที่เธอเลือกหวนคืนสู่วิถีของขงจื้อก็เท่ากับการเดินไปสู่หนทางแห่งความดีงาม ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมต่อต้านคุณธรรมสตรีของหลี่ผิงเออร์นั้น ไม่ได้กระทำขึ้นเพื่อต่อต้านระบบศักดินาหรือทำลายอำนาจบุรุษ แต่สะท้อนถึงแนวคิดการให้ความสำคัญกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่สะท้อนผ่านพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของสตรี โดยกระแสความคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์นี้เกิดขึ้นในช่วงปลายยุคราชวงศ์หมิง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมแสวงหาหนทางตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ และนำไปสู่ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการแต่งงานที่ควรเกิดจากความรักและความเท่าเทียมระหว่างสามีภรรยา

4.3 ผัง춘เหมย (庞春梅)

ผัง춘เหมยเป็นอีกหนึ่งตัวละครที่มีความโดดเด่นตลอดทั้งเรื่อง แม้เธอจะมีสถานะต่ำต้อยเป็นเพียงสาวใช้ แต่ก็เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ เธอเป็นตัวละครที่อยู่ฝ่ายเดียวกับพานจินเหลียน เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการกระทำเรื่องเลวร้ายต่าง ๆ ด้วยความใกล้ชิดจึงทำให้พานจินเหลียนมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการดำเนินชีวิตของเธอ และนำไปพาให้เธอเดินเข้าสู่วังวนแห่งกิเลสตัณหา

เดิมผัง춘เหมยเป็นสาวใช้ของเยว่เหนียง ต่อมาเยว่เหนียงมอบหมายให้เธอมีหน้าที่ดูแลพานจินเหลียน เธอคอยดูแลรับใช้และร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพานจินเหลียนเป็นอย่างดี ทั้งสองจึงมีความรักใคร่และผูกพันกันราวกับพี่น้อง จนกระทั่งซีเหมินซึ่งเสียชีวิต พานจินเหลียนและเงินจิงจี้ถูกจับได้ว่าแอบมีความสัมพันธ์กัน เยว่เหนียงลงโทษโดยการให้ย้ายเผ่าหวังนำตัวจินเหลียนไปขาย ส่วนผัง춘เหมยในฐานะผู้สมรู้ร่วมคิดถูกล้อออกจากบ้าน แต่เธอนั้นโชคดีได้แต่งงานเป็นภรรยาที่สามของโจวโส่วเป่ย์

⁴⁸ อ้างถึงใน Zhang Jinde 张进德, 牛亚伟, 李瓶儿形象再认识, 河南大学文学院 2012 年版, 第 39 页。

(周守备) ขุนนางสูงอายุที่มีฐานะร่ำรวย แต่ด้วยความมั่งคั่งมากทำให้เธอยังแอบมีความสัมพันธ์กับ ฉินจิงจี และโจวอี้ (周义) จนนำพาเธอไปสู่จุดจบ

ด้วยลักษณะนิสัยที่ขัดแย้งกับสถานะที่ต้อยต่ำของฝั่งขุนหมื่น จึงทำให้ตัวละครนี้มีความ น่าสนใจ โดยเอกลักษณ์ของเธอนั้นคือลักษณะนิสัยที่ไม่ยอมคนและหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีทั้งที่มีสถานะ เป็นสาวใช้ ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากตอนที่เธอถูกอุ้ยเว่หนีงไล่ออกจากบ้าน

หลังจากที่ซีเหมินชิงเสียชีวิต ทั้งพานจินเหลียนและขุนหมื่นต่างก็มีสัมพันธ์กับฉินจิงจี ลูกเขยของซีเหมินชิง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วขุนหมื่นจะมีหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตาเวลาที่ทั้งสองแอบพลอดรัก กันโดยไม่ให้ผู้ใดล่วงรู้ จนกระทั่งจินเหลียนตั้งครุฑ และกินยาเพื่อให้แท้งลูก ชิวจี้วู (秋菊) สาวใช้ผู้มี หน้าที่ยักเสื่อผ้าของเธอพบว่าเสื่อผ้ามีคราบเลือดและซากเนื้อเยื่อของเด็กทารก ทำให้ข่าวเรื่องนี้ แพร่กระจายเป็นวงกว้างทั้งในและนอกบ้าน และในที่สุดอุ้ยเว่หนีงก็จับได้คาหนังคาเขา เธอจึง จัดการลงโทษทั้งนายกับบ่าวด้วยการให้ยาฆ่าเห็บมารับตัวจินเหลียนไปขาย และให้ซ้อเซวีย (薛嫂) นำขุนหมื่นไปขาย แทนที่จะแสดงความเสียใจหญิงสาวกลับแสดงอาการ ดังนี้

เมื่อได้ยินว่าตัวเองถูกไล่ออกจากบ้าน น้ำตาแม่สักหยดก็ไม่มี⁴⁹

เมื่ออุ้ยเว่หนีงผู้เป็นคุณนายใหญ่ไม่ยอมให้เธอนำเสื่อผ้าไปด้วยซักชิ้น สาวใช้ก็นิ่งเฉย ไม่แสดงอาการเสียใจออกมา และยังกล่าวกับจินเหลียนอย่างเด็ดเดี่ยวว่า

“ให้ข้าไปเถอะ ไม่ให้เอาเสื่อผ้าไปก็ช่าง ผู้ชายที่ดีไม่ขอแบ่งของกินกับใคร ผู้หญิงที่ดีไม่ ใส่เสื่อผ้าที่คนอื่นให้”

“ขุนหมื่นเดินตามซ้อเซวียไป โดยไม่หันหลังกลับมา”⁵⁰

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีของ ขุนหมื่น ทั้งที่มีสถานะเป็นเพียงสาวใช้ในบ้าน แต่เมื่อถูกบังคับหรือปฏิบัติต่อเธอด้วยการกระทำที่ เหมือนเป็นการไม่ให้เกียรติและดูถูกเหยียดหยามเธอ แม้จะเป็นเจ้านายเธอก็ไม่เกรงกลัว และได้ตอบ กลับด้วยการกระทำที่ไม่ให้เกียรติเช่นกัน

จริงอยู่ที่ขุนหมื่นยอมมีความสัมพันธ์กับซีเหมินชิงและฉินจิงจีซึ่งเป็นชายคนเดียวกับ นายหญิงของเธอ แต่หากไม่ใช่คนที่เธอยินยอมและเต็มใจ หญิงรับใช้ผู้นี้ก็กล้าที่จะขัดขืนต่อต้าน ดังจะ เห็นได้จากตอนที่หลี่หมิง (李铭) พยายามลวนลามเธอ ขุนหมื่นโกรธมากและด่าว่าเขาอย่างรุนแรง ดังนี้

⁴⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 85 ข้อความเดิมว่า 听见打发他，一点眼泪也没有。

⁵⁰ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 85 ข้อความเดิมว่า 等奴出去，不与衣裳也罢，自古好男不吃分时饭，好女不穿嫁时衣。และ 这春梅跟定薛嫂，头也不回。

“โอ้ลามก กล้าดียังไงถึงมาจับมือข้า คิดจะเล่นกับข้ารี หนาที่ตายรีัง ไม่รู้ชะแล้วว้าข้า เป็นใคร”⁵¹

พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าซุนเหมยรู้สึกว่าร่างกายของเธอนั้นมีคุณค่า และเธอก็คิดว่าหลี่หมิงไม่คู่ควรที่จะถูกเนื้อต้องตัวเธอได้ แม้จะเป็นเพียงสาวใช้ที่มีสถานะต่ำต่อยกกว่าใคร แต่เธอก็กลับกล้าที่จะยืนหยัดเพื่อแสดงคุณค่าและจุดยืนของตัวเอง ด้วยแนวคิดที่ว่าร่างกายนี้เป็นของเธอและเธอมีสิทธิ์ตัดสินเองว่าเธอสมควรที่จะมอบให้ใครเป็นผู้แตะต้อง จึงอาจกล่าวได้ว่าซุนเหมยเป็นอีกหนึ่งตัวแทนของสตรีที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการให้ความสำคัญและมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ซึ่งเป็นกระแสความคิดใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามาในเวลานั้น

นอกจากความหยิ่งทะนงและตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง ซุนเหมยยังเป็นสตรีที่มีความทะเยอทะยาน วันหนึ่งมีซินแสมาทำนายดวงให้กับคนในบ้านซีเหมินชิง และกล่าวว่าในวันข้างหน้า ซุนเหมยจะให้กำเนิดบุตรชาย และมีชีวิตที่สุขสบาย เมื่อเยาว์เหนียงแสดงท่าที่ไม่เชื่อคำทำนายดังกล่าว ทำให้ซุนเหมยไม่พอใจ และกล่าวว่า

“สุภาพชนกล่าวว่า อย่าตัดสินคนแต่เพียงภายนอก น้ำในมหาสมุทรไม่อาจใช้ถังวัดได้” และยังคงกล่าวกับซีเหมินชิงอีกว่า “ท่านคิดว่าข้าจะต้องเป็นทาสอยู่ในบ้านของท่านไปตลอดหรือไง”⁵²

ลักษณะนิสัยของซุนเหมยที่กล่าวมาข้างต้น แม้จะดูผิดแปลกไปจากหลักคุณธรรมสตรีในอดีต แต่หากพิจารณาจากมุมมองของผู้คนในปัจจุบันก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้หญิงควรจะรู้จักรักและให้ความสำคัญกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติเหล่านี้จะนำไปสู่การแสวงหารักและความรักที่สมบูรณ์แบบสำหรับสตรี แต่เพราะเธอเป็นสตรีในยุคที่สังคมตีกรอบให้สตรีต้องอ่อนน้อมและเชื่อฟังบุรุษอยู่เสมอ ยังมีสถานะเป็นเพียงคนรับใช้ที่ต่ำต้อยเช่นเธอด้วยแล้วนั้น ยิ่งทำให้ถูกตัดสินว่าเธอนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งที่แท้จริงแล้วซุนเหมยเป็นเพียงตัวละครอีกตัวหนึ่งที่เป็นตัวแทนของสตรีชนชั้นล่างที่ถูกสังคมกดขี่และพยายามแสวงหาหนทางปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระ และใช้ชีวิตในแบบที่ตนเองต้องการ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าซุนเหมยจะดูเป็นสตรีที่มีความคิดก้าวหน้าทันสมัย แต่ในขณะเดียวกันเธอก็กลับเป็นสาวใช้ที่ยึดมั่นในหลัก “สถานะสูงต่ำ” (尊卑上下) กล่าวคือ เธอเป็นสาวใช้ที่ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพานจินเหลียนผู้เป็นนายหญิงของเธอเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะพานจินเหลียนจะขอให้เธอ

⁵¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 22 ข้อความเดิมว่า “好贼忘人！你怎的捻我的手，调戏我？贼少死的忘人，你还不知道我是谁哩！”

⁵² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 29 ข้อความเดิมว่า“凡人不可貌相，海水不可斗量。.....莫不长远只在你家做奴才罢？”

ทำกระทำการสิ่งใด และแม้มันจะเป็นเรื่องเลวร้ายเพียงใดก็ตาม เธอก็จะปฏิบัติตาม คอยอยู่เคียงข้างให้ความช่วยเหลือ และปกป้องดูแลนายหญิงเป็นอย่างดี

แม้ในตอนที่จะต้องออกจากบ้านซีเหมินไป เธอก็ยังเป็นห่วงพานจินเหลียน

เมื่อเห็นนายหญิงร้องไห้ เธอกล่าวว่า “นายหญิงอย่าร้องไปเลย เข้าไปแล้ว ท่านต้องอดทนใช้ชีวิต อย่าเอาแต่คิดมาก หากท่านคิดมากจนล้มป่วย ใครเล่าจะรู้ว่าท่านเจ็บปวดเพียงใด”⁵³

เมื่อจินเหลียนเสียชีวิตไปแล้ว เธอก็ยังคงไปไหว้เคารพศพนายหญิงของเธอเพื่อแสดงความระลึกถึง

“นายหญิงของข้า วันนี้ขุนหม่อมมาเผากระดาษเงินกระดาษทอง ขอให้นายหญิงใช้ชีวิตที่สุขสบายอยู่บนสวรรค์ หากแม่น้ำรู้ว่าท่านจะต้องมาตายด้วยน้ำมือของศัตรูเช่นนี้ ข้าจะทำให้ท่านได้แต่งงานเข้ามาอยู่กับข้าให้ได้ ข้าผิดไปแล้ว มารู้สึกเสียใจตอนนี้ก็สายไปเสียแล้ว”⁵⁴

ขุนหม่อมยังคงโกรธแค้นแทนพานจินเหลียนที่ถูกอุ้มฆ่าตายอย่างน่าอนาถ และเสียใจที่ไม่สามารถช่วยจินเหลียนให้รอดจากความตายได้ เธอยังแสดงความเคารพ ความปรารถนาดีและจงรักภักดีต่อนายหญิงผู้ล่วงลับ

จากพฤติกรรมที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าแม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของสตรีในทุกระดับชั้น แม้แต่สตรีที่มีฐานะด้อยต่ำอย่างขุนหม่อม แต่อย่างไรก็ตามหลัก “นายปกครองบ่าว” ตามหลักความสัมพันธ์ทั้งห้าก็ยังคงฝังรากลึกลงในจิตใจของผู้คน แสดงให้เห็นว่าแม้สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้คน แต่ระบอบศักดินาก็ยังคงเป็นแกนหลักในการปกครองประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความย้อนแย้งทางสังคม ณ เวลานั้น

หลังจากที่ออกมาจากบ้านซีเหมิน ซ้อเซวียนนำตัวขุนหม่อมไปขายให้กับโจวโส่วเป้ย ขุนหม่อมโชคดีที่เขาหลงใหลในตัวเธอมากและยกย่องให้เธอเป็นภรรยาคนที่สามของเขา การแต่งงานเข้ามาเป็นภรรยาของขุนนางวัยชราทำให้ขุนหม่อมยกฐานะตัวเองขึ้นมาเป็นนายหญิงของบ้าน ทำให้เธอมีเงินทองและใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย ไม่นานเธอก็ได้ทราบข่าวเรื่องที่ไหล่วังซึ่งเคยถูกไล่ออกจากบ้าน ได้กลับมาทำงานที่บ้านซีเหมินและแอบมีความสัมพันธ์กับเสวี่ยเอ้อจนถูกจับได้ ทั้งสองจึงหนีออกจากบ้านและกำลังตกที่นั่งลำบาก ในอดีตตอนที่อาศัยอยู่บ้านซีเหมินซึ่ง ด้วยพื้นฐานนิสัยไม่ยอมคนของเธอ ทำให้เธอมักจะกระทบกระทั่งกับขุนเสวี่ยเอ้ออยู่บ่อยครั้ง แต่ด้วยสถานะที่ต่ำกว่า จึงไม่

⁵³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 85 ข้อความเดิมว่า 见妇人哭，说道：“娘你哭怎的？奴去了，你耐心儿过，休要思虑坏了你。你思虑出病来，没人知你疼热。

⁵⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 85 ข้อความเดิมว่า“我的娘，今日庞大姐特来与你烧陌纸钱，你好处升天，苦处用钱。早知你死在仇人之手，奴随问怎的也娶来府中，和奴做一处。还是奴耽误了你，悔已是迟了。

สามารถทำอะไรเสียเอ้อได้ เธอจึงได้แต่เก็บความแค้นไว้ในใจเพื่อรอวันที่ได้แก้แค้น ด้วยความเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้นเธอจึงรีบบอกให้สามีซื้อตัวเสียเอ้อมาเป็นแม่ครัวในบ้าน เพื่อหวังจะคอยกลั่นแกล้งเป็นการแก้แค้นสิ่งที่เสียเอ้อเคยทำกับเธอ

เมื่อคนรับใช้พาเสียเอ้อมาในบ้าน เธอจำขุนหมยได้ในทันที เธอก้มหัวและคารวะสี่ครั้ง ขุนหมยจึงมองหญิงสาวและออกคำสั่งกับคนรับใช้ในบ้านว่า

“ปล่อยผมนั่งนี้ซะ แล้วถอดเสื้อผ้ามันออกด้วย ส่งมันเข้าไปในครัว ให้ทำอาหารให้ข้ากิน”⁵⁵

ตลอดเวลาที่เสียเอ้ออาศัยอยู่ในบ้านขุนหมยมักจะใช้คำพูดดูถูกเหยียดหยามและคอยกลั่นแกล้งเธออยู่เสมอ การแก้แค้นของหญิงสาวรุนแรงและหนักข้อขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งวันหนึ่งเธอได้ลงโทษเสียเอ้ออย่างรุนแรงและขับไล่เธอออกจากบ้าน

ขุนหมยให้คนลากเสียเอ้อไปนอกบ้าน และคุกเข่าอยู่อย่างนั้น จากนั้นเรียกจางเซิง (张胜) และหลี่อาน (李安) จับเธอถอดเสื้อผ้าแล้วโบยสามสิบครั้ง เสียเอ้อไม่ยอมถอดเสื้อผ้า โสวเปียงเกรงจะทำให้ขุนหมยโมโห ไม่กล้าพูดอะไร คุณนายขุน ภรรยาคนที่สองที่อยู่ข้าง ๆ ร้องขอความปรานีให้กับเสียเอ้ออยู่หลายครั้ง แต่ขุนหมยก็ไม่ยอม จะต้องให้ถอดเสื้อผ้าเสียเอ้อให้ได้ โดยพูดว่า “หากใครขัดขวางข้า ข้าจะฆ่าลูกในท้องเสีย จากนั้นจะผูกคอตาย” สาวใช้จึงถูกโบยตีจนเนื้อตัวแตก

...หลังจากนั้นขุนหมยก็เรียกชื่อเซียวมา และกำชับว่า “ข้าต้องการเงินเพียงแปดตำลึง เอาตัวนางไปขายที่หอศนิกา เจ้าจะให้ราคานางเท่าไร ข้าไม่สน หากข้าได้ยินว่าเจ้าขายนางไปที่อื่น เจ้าไม่ต้องมาพบหน้าข้าอีก”⁵⁶

⁵⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 90 ข้อความเดิมว่า 手下丫鬟领雪娥见面。那雪娥见是春梅，不免低头进见。望上倒身下拜，磕了四个头。这春梅把眼瞪一瞪，唤将当直的家人媳妇上来，“与我把这贱人撮去了（髡狄）髻，剥了上盖衣裳，打入厨下，与我烧火做饭。”

⁵⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 94 ข้อความเดิมว่า 采雪娥出去，当天并跪着。前边叫将张胜、李安，旋剥褪去衣裳，打三十大棍。两边家人点起明晃晃灯笼，张胜、李安各执大棍伺候。那雪娥只是不肯脱衣裳。守备恐怕气了他，在跟前不敢言语。孙二娘在旁边再三劝道：“随大奶奶分付打他多少，免褪他小衣罢。不争对着下人，脱去他衣服，他爷体面上不好看的。只望奶奶高抬贵手，委的他的不是了。”春梅不肯，定要去他衣服打，说道：“那个拦我，我把孩子先摔杀了，然后我也一条绳子吊死就是了。และ 春梅把薛嫂儿叫在背地，分付：“我只要八两银子，将这淫妇奴才好歹与我卖在娼门。随你转多少，我不管你。你若卖在别处，我打听出来，只休要见我。”

ทั้งคำพูดทั้งการกระทำส่วนแล้วแต่มุ่งร้ายต่อเสวี่ยเอ้ออดีตคู่ปรับเก่า เพื่อชำระแค้นเธอถึงขั้นชวนใช้ในบ้านว่าจะทำร้ายลูกในครรภ์ บังคับให้ใช้ไม้ตีหญิงสาวโดยไม่สวมใส่เสื้อผ้าจนเนื้อแตกเพื่อความสะใจ เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่โหดเหี้ยมของฝั่งขุนเหมย ความป่าเถื่อนและไร้มนุษยธรรม เพราะความผูกใจเจ็บกับเรื่องที่เคยเกิดขึ้นในอดีต แต่ด้วยความเป็นคนมีจิตคิดพยาบาทจึงทำให้จิตใจของขุนเหมยมุ่งแต่จะแก้แค้นเอาคืนเพื่อความสะใจ เมื่อสาแก่ใจแล้วก็ให้คนนำเสวี่ยเอ้อไปขายให้หอนางโลมโดยไม่คำนึงถึงความเป็นเพื่อนมนุษย์ของเสวี่ยเอ้อ ความเคียดแค้นชิงชังทำให้ขุนเหมยกระทำสิ่งโหดร้ายทำลายชีวิตคนคนหนึ่งได้อย่างเลือดเย็น ขุนเหมยจึงเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่จัดว่าเป็นผู้หญิงที่โหดเหี้ยมในเรื่องจินผิงเหมย

นิวาศศึกษา บทที่ 2 “บำเพ็ญตน” สอนว่า

หากตามองสิ่งชั่วร้ายจะเกิดความสับสนภายในใจ หากหูรับฟังเรื่องตลกขบขันเป็นการสร้างความรบกวนคุณธรรมภายในจิตใจ ปากที่เอ้าแต่พูดจาโอ้อวดทำให้เป็นคนหยิ่งทะนง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภัยต่อตัวเรา ฉะนั้นสตรีต้องดำเนินชีวิตตามขนบจึงจะป้องกันเรื่องแปดเปื้อนและสิ่งชั่วร้ายได้

หน้าที่ดูแลรับใช้ใกล้ชิดพานเงินเหลียนทำให้ขุนเหมยตกอยู่ในวังวนแห่งกิเลสตัณหา เธอยินยอมมีความสัมพันธ์กับซีเหมินชิงและเงินจิงจี้ตามที่นายหญิงของเธอต้องการ ทั้งยังคอยปรนนิบัติรับใช้และเป็นมือเป็นเท้าในการทำเรื่องเลวร้ายต่าง ๆ ให้กับเจ้านายของเธอ ในแง่มุมมองของการทำหน้าที่ของผู้รับใช้ได้บังคับบัญชา ถือว่าขุนเหมยปฏิบัติตามหลักคุณธรรมขงจื้อได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะความจงรักภักดีต่อของเจ้านายเป็นสิ่งที่ผู้รับใช้พึงกระทำตามหลักความสัมพันธ์ทั้งห้า อย่างไรก็ตามหากเจ้านายไร้คุณธรรมก็อาจนำพาผู้รับใช้ไปสู่หายนะ พานเงินเหลียนเป็นสตรีที่จิตใจเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยาและความใคร่ หมกมุ่นในกามารมณ์ ปล่อยให้กิเลสครอบงำจิตใจ จึงทำให้ขุนเหมยที่อยู่ใกล้ชิดราวกับเงาตามตัวค่อย ๆ ซึมซับความคิดและพฤติกรรมที่ออกห่างจากคุณธรรมและถลำลึกสู่กิเลสตัณหาจนยากจะกลับตัวเช่นกัน

ในยุคหมิงตอนปลายเป็นยุคที่สังคมอ่อนแอ หลี่และสุนทรียภาพเสื่อมสลาย (礼崩乐坏) แนวคิดขงจื้อกำหนดให้ผู้คนในสังคมโดยเฉพาะผู้หญิงยับยั้งความปรารถนาในจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเอง แต่ขุนเหมยกลับเป็นหญิงสาวที่มีความคิดเป็นของตัวเอง โดยยึดแนวทางการใช้ชีวิตที่ว่า “คน เราอยู่บนโลกนี้ ต้องปลดปล่อยกายใจในทุก ๆ วัน” (人生在世，且风流了一日是一日)⁵⁷ แม้ว่าเธอจะแต่งงานเป็นภรรยาของโจวโส่วเป่ย์ แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองก็ไม่เหมือนคู่สามีภรรยาทั่วไป แม้เขาจะมีทั้งยศศักดิ์และเงินทอง ทำให้ขุนเหมยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสบาย แต่เขาเป็นชายสูงวัยที่มีภาระหน้าที่มากมาย ทำให้ไม่มีเวลาให้กับภรรยาที่ยังสาวและสวยเช่นเธอ ทำให้เธอ

⁵⁷ Tian Rongyun 田荣云，爱与欲分离的畸形性文化——《金瓶梅》不同类型女性性心理剖析，岳阳职业技术学院学报，2007年版，第82页。

เกิดความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว ไม่พอใจในชีวิตคู่และต้องการใครสักคนมาเติมเต็มความต้องการ เธอจึงเลือกที่จะปลดปล่อยความใคร่กับเงินจิ้งจี้และโจวอี้เพื่อสนองความต้องการทางกาย

ในตอนที 97 หลังจากที่ซุนเหมยทราบว่าเป็นเงินจิ้งจี้จากบ้านซีเหมินซิงและกำลังลำบาก เธอจึงขอให้สามีรับเขาเข้ามาไว้ในบ้าน โดยอ้างว่าเขาเป็นญาติของเธอ แท้จริงแล้วไม่ใช่เพียงเพราะต้องการช่วยเหลือเงิน หากแต่ยังเป็นเพราะเธอต้องการเก็บเงินไว้ใกล้ตัวเพื่อให้เขาคอยสนองความต้องการของเธอ ระหว่างที่เงินพักอยู่ที่บ้านซุนเหมย ทั้งสองแอบลักลอบมีความสัมพันธ์บ่อยครั้ง แม้ว่าซุนเหมยจะจัดหาหญิงสาวมาแต่งงานกับเงินแล้วก็ตาม แต่ทั้งสองก็ยังคงปฏิบัติเช่นเคย

ต่อมาเงินจิ้งจี้ถูกศัตรูฆ่าตาย ซุนเหมยซึ่งสูญเสียผู้รักไป จึงไปยั่วยวนหลื่ออันซึ่งเป็นเด็กรับใช้ในบ้าน แต่หลื่ออันก็ถูกจับได้จึงหนีออกจากบ้านไป ทำให้เธอต้องเก็บกดความปรารถนาเอาไว้ จนกระทั่งได้พบกับโจวอี้เด็กหนุ่มวัย 19 ปี เป็นบุตรคนที่ 2 ของโจวจง (周忠)

หลังจากส่งสายตาเป็นสัญญาณให้กัน ในที่สุดทั้งสองก็มีสัมพันธ์กัน เข้าเียนเอาแต่ขลุกตัวอยู่ด้วยกัน เล่นหมากกรุกดื่มเหล้ากันอยู่ภายในห้อง⁵⁸

ต่อมาเมื่อโจวโส่วเป่ย์ได้เสียชีวิตลง ทั้งสองยิ่งเอาแต่หมกตัวอยู่ในห้องเสพสุขกันอย่างสำราญใจไม่รู้จักพอ ไม่มีใครยอมออกจากห้องเลยทั้งวันทั้งคืน

นับวันซุนเหมยก็ยิ่งหมกมุ่นหลงใหลในกามารมณ์จนมากเกินไป ทำให้เธอป่วยเป็นโรคกระดูกพรุน ต้องกินยา ความอยากอาหารน้อยลง ร่างกายผอมแห้งไร้เรี่ยวแรง ถึงกระนั้นความใคร่ก็ยังคงอยู่⁵⁹

แม้ร่างกายจะเริ่มป่วยหนักและต้องการการเยียวยา แต่เพราะความหลงมัวเมาในกามารมณ์จนไม่รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง จึงทำให้ซุนเหมยต้องพบกับจุดจบแบบเดียวกับซีเหมินซิง เธอเสียชีวิตในอ้อมกอดของโจวอี้ผู้รักของเธอด้วยวัยเพียง 28 ปี เพราะความมกมากไม่รู้จักพอ จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้ตัวละครซุนเหมยเป็นตัวแทนของสตรีที่หันหลังให้กรอบคุณธรรมและจารีตที่เคร่งครัดของสังคม แล้วเลือกที่จะปล่อยตัวปล่อยใจให้หลงมัวเมาในกามกิเลสที่ในท้ายที่สุดแล้วต้องสังเวทชีวิตให้กับความใคร่ และอาจเป็นข้อเตือนใจสำหรับผู้อ่านด้วยว่า หากใช้ชีวิตด้วยการเอาแต่ลุ่มหลงในกิเลสตัณหา ย่อมนำพาตัวเองไปสู่หายนะ

ในบทความของเถียนหงหวิน (田莱云) ได้กล่าวถึงทัศนะของ ชาร์ล มงแต็สกีเยอ (Charles Montesquieu ค.ศ. 1689-1755) นักจิตวิทยาการเมืองชาวฝรั่งเศสที่กล่าวว่า

⁵⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 100 ข้อความเดิมว่า ..眉来眼去，两人暗地私通，就勾搭了。朝朝暮暮，两个在房中下棋饮酒。”

⁵⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 100 ข้อความเดิมว่า 朝来暮往，淫欲无度，生出骨蒸癆病症。逐日吃药，减了饮食，消了精神，体瘦如柴，而贪淫不已。

“ความปรารถนากับความโลภนั้นเหมือนกัน เมื่อได้รับแล้วก็อยากได้มากยิ่งขึ้น”⁶⁰ ลักษณะร่วมกันของจินเหลียนกับซุนเหมยคือทั้งสองตกอยู่ในสภาวะที่ต้องทนทุกข์จากการเก็บกตความต้องการไว้ เมื่อได้ปลดปล่อยความต้องการออกมาก็เกิดความต้องการมากขึ้น จนไปถึงจุดที่ได้รับมากเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ นำไปสู่พฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม ก่อเกิดเป็นความวุ่นวายและการสูญเสียตามมา เช่นเดียวกับที่ซีคมุนท์ ฟรีอยท์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ความปรารถนาที่ถูกดัดอั้นไว้จะถูกหาทางปลดปล่อยมากขึ้นตามกาลเวลา ยิ่งโอกาสในการเติมเต็มความต้องการน้อยลง คุณค่าที่เกิดขึ้นในจิตใจของคนยิ่งมากขึ้น หลอมรวมเป็นความผิดปกติของจิตใจ โดยการใช้ประโยชน์จากอีกฝ่ายเพื่อเติมเต็มความต้องการของจิตใจที่ผิดปกติของตัวเอง”⁶¹

ทั้งจินเหลียนและซุนเหมยระบายออกทางเพศโดยปราศจากความรัก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติของจิตใจที่ได้รับผลกระทบจากความกดดันของสภาพแวดล้อม

ตัวละครฝั่งซุนเหมยแสดงให้เห็นว่าความโกรธแค้นชิงชัง นำไปสู่การแก้แค้นและทำลายกันไม่สิ้นสุด การปล่อยให้กิเลสตัณหาและความต้องการครอบงำจิตใจ ส่งผลให้คุณธรรมในจิตใจของผู้คนตกต่ำลงเรื่อย ๆ แม้จะพยายามดิ้นรนจนมีสถานะที่ดีขึ้น แต่หากจิตใจยังคงมีกิเลสตัณหา ที่สุดแล้วก็ไม่อาจทำให้ได้พบกับความสุขที่แท้จริงได้ ซุนเหมยจึงเป็นอีกหนึ่งภาพสะท้อนของสตรีที่ประพฤตินขัดต่อคุณธรรมสตรี ที่มุ่งสนองความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ส่งผลให้คุณธรรมในจิตใจเสื่อมถอยจนเกือบจะสูญเสียสิ้นความเป็นมนุษย์ และพบจุดจบที่น่าอนาถ

4.4 ตัวละครอื่น ๆ

นอกจากตัวละครหลักทั้งสามยังมีตัวละครหญิงที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับซีเหมินซึ่งโดยแต่ละคนมีลักษณะร่วมกันคือมีล้วนมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณธรรมสตรี โดยเฉพาะเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ ดังนี้

⁶⁰ Charles de Secondat Montesquieu, *The spirit of the laws*, trans. and ed. Anne M. Cohler, Basia Carolyn Miller, and Harold Samuel Stone (Cambridge: Cambridge University Press, 1989).

⁶¹ อ้างถึงใน Tian Rongyun 田莱云, 爱与欲分离的畸形性文化——《金瓶梅》不同类型女性性心理剖析, 岳阳职业技术学院学报 2007 年版, 第 82 页。

4.4.1 เมิ่งอ้วโหลว (孟玉楼)

เมิ่งอ้วโหลวเป็นตัวอย่างของของสตรีที่ชนบประเพณีโบราณที่ว่า “ผู้หญิงจะต้องไม่แต่งงานสองครั้ง” (一女不侍二夫) ไม่อาจใช้ควบคุมเธอได้ เธอตัดสินใจแต่งงานใหม่อีกครั้งหลังจากสามีเสียชีวิต และเลือกซีเหมินชิงเป็นคู่ครองด้วยตัวเอง ตามหลักจารีตโบราณของจีนหากสามีเสียชีวิตลงแล้วสตรีต้องเชื่อฟังบุตรหรือญาติฝ่ายสามีที่เป็นผู้ชาย เมิ่งอ้วโหลวที่เป็นหม้ายเนื่องจากหยางจงซี (杨宗锡) สามีของเธอได้เสียชีวิตลง เธอจึงจะตกอยู่ในความดูแลของจางซื่อ (张四) ผู้เป็นน้องชายของเขา แม้ว่าเขาจะพยายามใช้ค่านิยมในสังคมที่ว่า “บุรุษมีอำนาจเหนือสตรี” บังคับให้เธอแต่งงานกับช่างจิวเหริน (尚举人) แต่เมื่อข้อเขยี่ยวแนะนำให้เธอได้รู้จักกับซีเหมินชิง เมิ่งอ้วโหลวที่รู้สึกพึงพอใจในตัวเขาก็ได้ตัดสินใจจะแต่งงานกับเขาโดยไม่สนใจการคัดค้านของจางซื่อ

ในบทความของหวังจื่อกั๊ง (王志刚) เรื่องตัวละครประกอบในเรื่องจินผิงเหมย⁶² ได้กล่าวถึงสาเหตุที่อ้วโหลวต้องการแต่งงานกับซีเหมินชิงว่าเป็นเพราะเขามีบุคลิกที่ดีและน่าจะมีความสามารถในเรื่องเพศ ทั้งยังมีทั้งทรัพย์สมบัติและอำนาจ ในขณะที่ช่างจิวเหรินเป็นบัณฑิตที่มีแต่ความรู้แต่ฐานะไม่ร่ำรวย แสดงให้เห็นว่าสตรีบางส่วนเลือกใช้ชีวิตที่สุขสบายในครอบครัวพ่อค้าที่มีฐานะร่ำรวยมากกว่าปัญญาชน สะท้อนค่านิยมของผู้คนสมัยนั้นที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านวัตถุเงินทอง อันเป็นผลจากกระแสแนวคิดวัตถุนิยมที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ในบทความของหวังจื่อกั๊งยังยกให้เมิ่งอ้วโหลวเป็นตัวละครที่มีไหวพริบปฏิภาณในการเอาตัวรอดได้ดีที่สุดในครอบครัวซีเหมินชิง ทั้งนี้เพราะเธอสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่มีปัญหาใคร และไม่เคยถูกซีเหมินชิงว่ากล่าวหรือทำร้าย จะเห็นว่าขุนเสี่ยวเอ๋อกับหลี่เจียวเอ๋อร์ไม่ได้เป็นภรรยาที่ซีเหมินชิงโปรดปรานมากนัก พานเงินเหลียนและหลี่ผิงเอ๋อร์ที่ซีเหมินชิงรักใคร่ยังเคยถูกตีด้วยแส้ แม้แต่ฮูเย่วเหินยงซึ่งเป็นภรรยาหลวงก็ยังคงเคยถูกเขาว่ากล่าว ในขณะที่อ้วโหลวเป็นภรรยาคนเดียวที่ไม่เคยประสบเหตุการณ์เช่นนี้ หลังจากทีซีเหมินชิงเสียชีวิตเธอก็มีโอกาสได้แต่งงานใหม่อีกครั้งกับคุณชายหลี่หยานเอ๋อ (李衙内) และใช้ชีวิตคู่อย่างสงบสุขอีกเช่นกัน จึงถือว่าเมิ่งอ้วโหลวเป็นตัวละครที่มีจุดจบที่สมบูรณ์แบบที่สุดในเรื่องจินผิงเหมย

นอกจากนี้การแต่งงานใหม่ของเมิ่งอ้วโหลวยังสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่เริ่มเปลี่ยนแปลงในสังคม แนวคิดที่ว่า “บุรุษแต่งงานใหม่ได้ สตรีไม่อาจออกเรือนซ้ำสอง”⁶³ เริ่มมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในสังคมน้อยลง ดังจะเห็นได้จากตอนที่จากแม่นางหยาง (杨姑娘) ดำเนินจางซื่อ เรื่องที่เมิ่งอ้วโหลวจะแต่งงานใหม่ ดังนี้

⁶² Wang Zhigang 王志刚 《《金瓶梅》配角论》，新乡学院学报 2015 年版，第 23 页。

⁶³ บันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 5 “บริสุทธิ์”

“นางนั้นก็ไม่มีใคร ทั้งยังสาวอยู่ เจ้าจะขัดขวางไว้ ไม่ให้นางแต่งออกไป จะเก็บนางไว้ทำอะไร” คนบ้านใกล้เรือนเคียงก็เห็นด้วยบอกว่า “แม่นางหยางพูดก็มีเหตุผล”⁶⁴

เห็นได้ชัดว่าผู้คนเห็นว่าผู้คนเริ่มมองว่าการที่สตรีต้องการจะแต่งงานใหม่เป็นเรื่องที่ปกติธรรมดา มีการมองปัญหานี้อย่างเปิดกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ชายก็ใส่ใจกับการรักษาพรหมจรรย์ของสตรีน้อยลง ดังจะเห็นได้จากการที่ซีเหมินซึ่งยินดีแต่งงานกับอวี๋โหลวที่เป็นหญิงหม้ายและคุณชายตระกูลหลี่ ซึ่งเป็นถึงลูกชายของขุนนางยศใหญ่ในเมืองชิงเหอก็ยินดีที่จะแต่งงานกับเธอ ทั้งที่เธอเคยเป็นภรรยาของซีเหมินซึ่งมาก่อน แสดงว่าแนวคิดนี้เรื่องอิสระในการแต่งงานใหม่เริ่มแพร่หลายเป็นวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น ในเวลาเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่ามุมมองความคิดเกี่ยวกับเรื่องของคุณธรรมของผู้คนก็เริ่มเบาบางลงตามไปด้วย

การเลือกแต่งงานใหม่และใช้ชีวิตในแบบที่ตัวเองต้องการของสตรีอาจแฝงนัยยะที่แสดงถึงการไม่ยอมจำนนต่ออาชกรรมที่ผู้ชายสร้างขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมและจำกัดสิทธิที่ไม่เท่าเทียมกันในเรื่องการแต่งงานที่ผู้ชายสามารถแต่งงานได้หลายครั้ง ในขณะที่ผู้หญิงต้องอุทิศตนให้สามีเพียงคนเดียวตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามจากจุดจบที่ถือว่าค่อนข้างสมบูรณ์แบบของเมิ่งอวี๋โหลว สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประพันธ์สนับสนุนให้ผู้หญิงที่ล้มเหลวในชีวิตคู่ หรือหญิงหม้ายเลือกทางเดินใหม่ที่ไม่ใช่การตายเพื่อรักษาพรหมจรรย์ แต่เป็นการแสวงหาหนทางปลดปล่อยตัวเองออกจากครอบครัว เผชิญหน้ากับความจริง และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อสร้างสรรค์ชีวิตคู่ในแบบของตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันยังต้องยึดมั่นในหลักคุณธรรมสตรีเพื่อรักษาความสงบในครอบครัวไว้ หากปฏิบัติเช่นนี้ย่อมพบกับเส้นทางชีวิตที่ดี

4.4.2 คุณนายหลิน (林太太)

บันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 5 “บริสุทธ์” กล่าวว่า

ขุนนางผู้ภักดีไม่รับใช้สองรัฐ สตรีถือพรหมจรรย์ไม่มีสองสามี

คุณนายหลินภรรยาของหวังเจาชวน หลังจากสามีเสียชีวิตก็ถือพรหมจรรย์ไม่แต่งงานใหม่ หากมองแบบผิวเผินจะเห็นว่าเธอนั้นเปรียบเสมือนตัวแทนของสตรีที่ยึดมั่นในการรักษาพรหมจรรย์อย่างเคร่งครัดที่ข้อความที่กล่าวข้างต้น โดยชื่อเหวิน (文嫂) ได้บรรยายถึงลักษณะของคุณนายหลินไว้ว่า

⁶⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 69 ข้อความเดิมว่า “他身边又无出，少女嫩妇的。你拦着，不叫他嫁人，留着他做什么” และ “姑娘见的有理！”

“คุณนายหลินเกิดปีหมู อายุสามสิบห้า เป็นหญิงชนชั้นสูง มีเสน่ห์และฉลาดหลักแหลม แต่ดูราวกับสาววัยสามสิบเท่านั้น”⁶⁵

จะเห็นได้ว่าเธอนั้นเป็นสตรีสูงศักดิ์ที่มีทั้งความงามและได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดี แม้อายุน้อยแต่เมื่อสามีจากไปก็ถือครองพรหมจรรย์เพื่อแสดงความซื่อสัตย์ต่อสามีผู้ล่วงลับ เป็นสตรีที่ควรแก่การยกย่อง อย่างไรก็ตามการแสดงความจงรักภักดีต่อสามีเช่นนี้ของเธอนั้นเป็นเพียงเปลือกนอก เพราะแท้จริงแล้วเธอก็เป็นสตรีอีกคนหนึ่งในเรื่องจินผิงเหมยที่มีความประพฤติดุดต่อหลักคุณธรรมสตรี การที่ต้องอดทนใช้ชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวอ้างว้าง ทำให้เธอต้องการใครสักคนที่จะมาเติมเต็มความปรารถนาในจิตใจ เธอจึงแอบมีความสัมพันธ์กับซีเหมินซึ่งเพื่อสนองความต้องการทางกาย ความสัมพันธ์ของทั้งสองเกิดขึ้นหลังจากที่ซีเหมินซึ่งได้ทราบข่าวจากโสเภณีจึงอ้ายเย่วว่าคุณนายหลินนั้นแม้จะดูภายนอกเป็นสตรีที่ยึดมั่นในขนบจารีตอย่างเคร่งครัด แต่แท้จริงแล้วมักจะคอยให้สาวใช้จัดหาคุณอนเพื่อคลายเหงา ทำให้ชายหนุ่มรู้สึกสนใจในตัวหม้ายสาวและได้จัดการส่งแม่สื่อไปทาบทาม คุณนายหลินก็รู้สึกพอใจซีเหมินซึ่งอยู่มาก แต่การยึดถือพรหมจรรย์สำหรับหญิงหม้ายเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับหญิงชนชั้นสูงเช่นเธอ ดังนั้นเพื่อแสดงว่าเธอยังคงเป็นสตรีที่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมสตรีอย่างเคร่งครัด ทั้งสองจึงต้องแอบลักลอบมีสัมพันธ์กัน

ความสัมพันธ์ของคุณนายหลินและซีเหมินซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดำเนินขึ้นเพียงเพื่อแลกเปลี่ยนความสุขทางกายซึ่งกันและกันเท่านั้น ซีเหมินซึ่งเป็นชายรักสนุกชอบแสวงหาความแปลกใหม่ ส่วนคุณนายหลินก็เป็นหญิงหม้ายที่ต้องการคนที่จะมาเติมเต็มความปรารถนาที่ต้องทนเก็บกดไว้ให้ได้ผ่อนคลายลง จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมละเมิดจารีตประเพณีและคุณธรรมสตรีของคุณนายหลินแท้จริงแล้วเกิดจากความต้องการที่จะปลดปล่อยความปรารถนาที่ถูกเก็บซ่อนไว้ แต่เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของสตรีที่ยึดมั่นในหลักพรหมจรรย์ จึงนำไปสู่การแอบลักลอบมีความสัมพันธ์กับชายอื่น ทั้งนี้เพราะคุณธรรมสตรีของขงจื้อนั้นขัดกับความต้องการตามสัญชาตญาณของมนุษย์ สำหรับสตรีหากต้องการสนองความต้องการในฐานะมนุษย์ ก็จะกลายเป็นสตรีที่ไร้คุณสมบัติและมีความผิดร้ายแรง จึงทำให้พฤติกรรมของคุณนายหลินกลายเป็นการรักษาพรหมจรรย์ที่เสแสร้งจอมปลอม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความว่างเปล่าและไร้อำนาจการควบคุมสังคมของคุณธรรมตามหลักจริยศาสตร์ขงจื้อ

ในบทความเรื่อง การนิทานเป็นสิ่งน่ากลัว (On “Gossip is a Fearful Thing”) หลู่ซวินเห็นว่าผู้หญิงจีนจำนวนมากตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้หญิงมักเสี่ยงต่อการถูกนิทานให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เนื่องจากคนในสังคมทั่วไปมักมีความเห็นว่าผู้หญิงจำเป็นต้องอยู่ในกรอบประเพณี

⁶⁵ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 69 ข้อความเดิมว่า 今年属猪，三十五岁，端的上等妇人，百伶百俐，只好象三十岁的。

ใครที่ไม่ได้อยู่ในกรอบนั้นก็จะถูกสังคมให้ร้าย⁶⁶ ด้วยเหตุนี้เองคุณนายหลินจึงไม่แต่งงานใหม่เพื่อแสดงให้เห็นว่าเธอยึดมั่นคติความเป็นภรรยาและแม่ที่ดี เธอเลือกใช้ชีวิตที่ปราศจากเสรีภาพภายใต้กรอบคุณธรรมสตรี อย่างไรก็ตาม การต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพื่อรักษาพรหมจรรย์เป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมสำหรับสตรี และการที่ต้องพยายามเก็บกอดความปรารถนาไว้ในใจก่อให้เกิดเป็นความทุกข์ ซึ่งที่สุดแล้วก็ต้องได้รับการปลดปล่อยออกมาในสักวัน จึงทำให้ความพยายามรักษาพรหมจรรย์ของคุณนายหลินเป็นสิ่งเสแสร้งหลอกลวง แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ และความพยายามแสวงหาทางออกของสตรีที่ถูกผูกมัดด้วยหลักคุณธรรมที่ขัดกับธรรมชาติของมนุษย์

4.4.3 หวังลิ่วเออร์ (王六儿)

หวังลิ่วเออร์เป็นภรรยาของหานเต้ากั๋ว (韩道国) ผู้มีหน้าที่คอยดูแลงานฝ่ายบัญชีให้กับซีเหมินซิง เธอย่วยวนซีเหมินซิงและแอบทำตัวเป็นนางบำเรอลับ ๆ ของเขาเพื่อแลกกับเงินทองและผลประโยชน์ ลิ่วเออร์คนนี้แม้จะมีรูปลักษณ์ภายนอกไม่งดงามมากนัก แต่ซีเหมินซิงกลับชื่นชอบเธออย่างมาก ทั้งนี้สาเหตุอาจเป็นเพราะเธอนั้นเป็นหนึ่งในสตรีไม่กี่คนที่ยินยอมทำทุกอย่างตามความต้องการของซีเหมินซิงโดยไม่มีข้อแม้ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่เธอกล่าวกับเขาว่า

“นายท่านที่รัก หากท่านอยากจะเผาข้า ก็แล้วแต่ท่านเถิด โสเภณีคนนี้ไม่กล้าขัดขืนท่านหรือ ร่างกายของข้านี้ล้วนเป็นของท่านแล้ว”⁶⁷

แม้ว่าซีเหมินซิงจะมีรสนิยมทางเพศที่แปลกพิสดาร เช่น ฝนไฟที่ร่างของเธอ บริเวณหน้าอก อวัยวะเพศ และทวาร”⁶⁸ เธอพร้อมที่จะยินยอมกระทำทุกอย่างเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับเขา ทั้งยังยอมตัดผมส่งไปให้ซีเหมินซิงเพื่อให้เรียกร้องความสนใจจนเขายอมมาพบเธอ เพื่อที่เธอจะได้ขอเงินทองและสิ่งของจากเขา ที่น่าแปลกคือความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับหานเต้ากั๋วผู้เป็นสามี แม้ว่าเขาจะบังเอิญล่วงรู้ว่าเจ้านายกับภรรยาของเขามักจะแอบมาสัมพันธ์กันที่บ้านของเขา แต่แทนที่เขาจะโกรธและไปเอาเรื่องซีเหมินซิง แต่กลับส่งเสริมและช่วยออกอุบายว่า

⁶⁶ สรุปลงมาจาก Jottings under Lamplight, Lu Xun edited by Eileen J. Cheng Kirk A. Denton (Harvard University Press, 2017).

⁶⁷ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 61 ข้อความเดิมว่า “我的亲达！你要烧淫妇，随你心里拣着那块只顾烧，淫妇不敢拦你。左右淫妇的身子属了你，怕那些儿了！”

⁶⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 61 ข้อความเดิมว่า 烧了王六儿心口里并 [毛必] 盖子上、尾亭骨儿上共三处香。

“รอให้พรุ่งนี้ข้าออกจากร้าน หากนายท่านมา เจ้าก็บอกว่าข้าไม่รู้เห็นเรื่องนี้ เอาอกเอาใจเขาอย่างดี วิธีหาเงินง่ายเช่นนี้ จะปล่อยให้หลุดไปได้อย่างไร”⁶⁹

หวังลิ่วเออร์ทำตัวราวกับร่างกายของเธอเป็นสินค้าที่ใช้แลกเงินทอง โดยมีสามีของเธอคอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง จึงอาจกล่าวได้ว่าหวังลิ่วเออร์และหานเต้ากั้วนั้นเป็นดังหญิงร้ายชายโหดที่จ้องจะแสวงหาผลประโยชน์จากซีเหมินซิงโดยใช้เรื่องเพศเป็นการแลกเปลี่ยน จะเห็นได้จากการที่ทั้งสองมีเงินถึง 120 ตำลึง ได้บ้านสองห้องสี่ชั้นตั้งอยู่บนถนนสิงโตซึ่งเป็นย่านที่เจริญที่สุดในเมือง ซื่อสาวใช้คนใหม่ ได้รับของกำนัลเป็นเสื้อผ้าและสิ่งของมากมาย ทั้งยังทำให้หานเต้ากั้วมีโอกาสในการค้ำน้ำมน

จางจู่ฟัวให้ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหวังลิ่วเออร์กับซีเหมินซิงไว้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ต่างฝ่ายต่างก็แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน⁷⁰ สำหรับลิ่วเออร์ซีเหมินซิงเป็นดังแหล่งเงินแหล่งทองของครอบครัวที่ต้องยึดไว้ให้มั่น ดังนั้นเมื่อทราบข่าวการตายของซีเหมินซิง ทั้งสองจึงตกใจและผิดหวังมาก เพราะจะต้องสูญเสียแหล่งเงินแหล่งทองที่สำคัญของครอบครัวไป เมื่อตระหนักได้ว่าในอนาคตจะไร้ที่พึ่งพาแล้ว ลิ่วเออร์จึงวางแผนยกยอกเงินที่หานเต้ากั้วได้จากการเดินทางไปเป็นตัวแทนทำการค้าให้กับซีเหมินซิงและพากันย้ายหนีไปอยู่เมืองอื่น และต่อมาเมื่อสามีเสียชีวิตลงลิ่วเออร์ก็ได้ตกเป็นภรรยาของหานเออร์ (韩二) ซึ่งเป็นน้องชายคนเล็กของหานเต้ากั้ว

พฤติกรรมของสามีภรรยาคู่นี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเสื่อมโทรมของสังคมจีน ในยุคราชวงศ์หมิงตอนปลาย หลักความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมสลาย สามีไม่ควบคุมภรรยา กลับส่งเสริมให้ภรรยาขายเรือนร่างเพื่อแลกกับทรัพย์สินเงินทองและความสุขสบายของครอบครัวหวังลิ่วเออร์ยอมรับกับสามีของเธอว่า “ข้ามันพ่ายแพ้ ตกอยู่ในอำนาจเงินและสิ่งของต่าง ๆ ที่เขามอบให้”⁷¹

แสดงให้เห็นว่าจิตใจของเธอถูกครอบงำด้วยอำนาจเงินทอง ทำให้ผู้คนยอมทำทุกอย่างแม้จะเป็นการกระทำที่ไร้คุณธรรมและละเมิดกรอบจารีตของสังคม สะท้อนให้เห็นถึงระดับ

⁶⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 38 ข้อความเดิมว่า “等我明日往铺子里去了，他若来时，你只推我不知道，休要怠慢了他，凡事奉承他些儿。如今好容易赚钱，怎么赶的这个道路！”

⁷⁰ Tian Rongyun 田荣云，爱与欲分离的畸形性文化——《金瓶梅》不同类型女性性心理剖析，岳阳职业技术学院学报，2007年，第84页。

⁷¹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 38 ข้อความเดิมว่า “也是我输了身一场，且落他些好供给穿戴。”

คุณธรรมในจิตใจที่ลดลง ในขณะที่กระแสวัตถุนิยมกำลังแทรกซึมเข้าสู่ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนทุกระดับ

4.4.4 ช่งฮุยเหลียน (宋惠莲)

สาวรับใช้ในบ้านที่ชื่อว่าช่งฮุยเหลียนทำให้ซีเหมินชิงหลงใหลแม้ว่าเธอจะมีสามีอยู่แล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะเธอเป็นหญิงสาวที่มีความงามต่างจากหญิงรับใช้ทั่วไป ดังที่บรรยายไว้ว่า

“หญิงสาววัย 24 ปี ผิวขาว รูปร่างไม่อ้วนไม่ผอม ไม่สูงไม่เตี้ย ทำเล็กกว่าจินเหลียน เรอฉลาดและคล่องตัว รู้จักแต่งองค์ทรงเครื่อง”⁷²

เธอมีรูปร่างสมส่วน ทั้งยังมีเท้าเป็นรูปดอกบัวขนาดเล็ก ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเท้ารูปดอกบัวนี้เป็นสัญลักษณ์ดีดังุดทางเพศในวัฒนธรรมจีน จึงทำให้ซีเหมินชิงสนใจในตัวเธอ และเธอก็ยินยอมเป็นนางบำเรอของเขาเพื่อแลกกับเงินทองและข้าวของเครื่องประดับ เห็นได้จากคำพูดที่เธอเอ่ยปากขอเงินทองและสิ่งของมากมายจากเขา

“นายท่าน กรุณามอบขารสดีให้แก่ข้าบ้างได้หรือไม่ วันก่อนข้าไม่มีชาดื่ม ข้าข้ายังติดหนี้ซื้อเซวียอยู่หลายตำลึง นายท่านพอจะมีให้ข้าบ้างไหมเจ้าคะ”⁷³

หญิงสาวก็มักจะพูดจาออดอ้อนเพื่อขอให้เขามอบเงินทองและของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับเธออยู่เสมอ ความสัมพันธ์แบบหลบ ๆ ซ่อน ๆ ภายในบ้านสร้างความตื่นเต้นและบันเทิงใจให้กับเศรษฐีหนุ่ม หญิงสาวเองก็ยินดีกับชีวิตที่สุขสบาย มีเงินและข้าวของเครื่องใช้มากกว่าสาวใช้คนอื่นในบ้าน และเริ่มมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปจนผู้คนรอบตัวสังเกตเห็น

“ฮุยเหลียนมักจะออกมายืนที่หน้าบ้านเพื่อซื้อดอกไม้ประดับผมและผ้าเช็ดหน้า บางครั้งก็ซื้อเม็ดแดงโมสีห้าซ่งมาให้บรรดาสาวใช้กินกัน ทั้งยังซื้อที่คาดผมไข่มุกและตุ้มหูทอง เธอสวมกางเกงผ้าไหมสีแดง และเสื้อแขนใหญ่และเก็บใบชาไว้ในนั้น เธอถือกล่องน้ำหอมหลายขวด ในทุก ๆ วันเธอจะใช้จ่ายเงินอย่างน้อยสองสามตำลึง ซึ่งทั้งหมดนั้นล้วนเป็นเงินที่ซีเหมินชิงมอบให้”⁷⁴

⁷² แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 22 ข้อความเดิมว่า “今年二十四岁，生的白净，身子儿不肥不瘦，模样儿不短不长，比金莲脚还小些儿。性明敏，善机变，会妆饰。”

⁷³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 23 ข้อความเดิมว่า “爹，你有香茶再与我些，前日与我的都没了。我少薛嫂儿几钱花儿钱，你有银子与我些儿。”

⁷⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 23 ข้อความเดิมว่า 常在门首成两价拿银钱买剪裁花翠汗巾之类，甚至瓜子儿四五升里进去，分与各房丫鬟并众人吃。头上治的珠子箍儿，金灯笼坠子，黄烘烘的。衣服底下穿着红[乡路]绸裤儿，线捺护膝。又大袖子袖着香茶、香桶子三四个，带在身边。见一日也花消二三钱银子，都是西门庆背地与他的。

ข้อความนี้แสดงให้เห็นอยู่เหลียนมีสัมพันธ์กับซีเหมินซึ่งเพื่อนำเงินทองมาซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่ฟุ่มเฟือย เพื่อโอ้อวดคนรอบข้างและเป็นที่สนใจของคนในบ้าน พฤติกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับวัตถุเงินทองมากกว่าศีลธรรมจรรยาที่สตรีพึงยึดถือ จนยอมละทิ้งพรหมจรรย์

อยู่เหลียนเป็นตัวละครที่มีภูมิหลังที่คล้ายกับพานจินเหลียน กล่าวคือ เธอมีสถานะด้อยต่ำเป็นเพียงลูกสาวของคนขายโลงศพ ถูกขายให้กับบ้านของผู้พิพากษาท้องถิ่น แล้วถูกบังคับให้แต่งงานกับพ่อครัวชื่อเจียงซง (蒋忠) แต่เจียงซงมีเรื่องต่อสู้กับคนอื่นแล้วเสียชีวิต ต่อมาจึงแต่งงานกับไหล้วงซึ่งเป็นเด็กรับใช้ในบ้านของซีเหมินซึ่ง แม้จะเธอนั้นจะเป็นหญิงสาวที่อ่อนโยนไร้เดียงสา แต่ก็มี ความทะเยอทะยาน และหลงใหลในชีวิตที่สุขสบาย

สิ่งที่น่าสนใจคืออยู่เหลียนยังเป็นตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในจิตใจของสตรี กล่าวคือแม้เธอจะฝ่าฝืนหลักพรหมจรรย์เพื่อวัตถุ แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ยังคงถูกผูกติดอยู่กับกรอบจารีตทางสังคม ในบทความเรื่อง “ลักษณะเด่นและคุณค่าในการเขียนเรื่องเพศในเรื่องจินผิงเหมย” โดยเจ้าชิงหยวน (赵庆元) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า อยู่เหลียนนั้นเป็นเหยื่อจากการล่อลวงของซีเหมินซึ่ง ทั้งนี้เพราะเธอไม่ได้มีหน้าที่ยินยอมเขาตั้งแต่แรก⁷⁵ ดังจะเห็นได้จากในตอนที่เขาพยายามจะจูบเธอ

“หญิงสาวไม่พูดจาสักคำ ปัดมือของซีเหมินซึ่งออกและเดินตรงไปข้างหน้า”⁷⁶

หลังจากที่ไหล้วงทราบเรื่องความสัมพันธ์ของทั้งสอง เขาจึงด่าว่าและพยายามทำร้ายซีเหมินซึ่งจนถูกลงโทษด้วยการโบยตีและขับไล่ไปอยู่เมืองอื่นที่ไกลและกันดาร อยู่เหลียนเมื่อทราบก็ไม่อาจอยู่เฉยได้ เธอพยายามอ้อนวอนขอร้องให้เศรษฐีหนุ่มซึ่งยอมยกโทษและปล่อยเขาไป แม้เขาจะรับปากแต่สุดท้ายก็กลับคำ ทำให้อยู่เหลียนเสียใจมาก แม้ซีเหมินซึ่งจะส่งให้ชื่อเป็น มาพูดจาหวานล่อมให้เธอดีใจว่าการแต่งงานเป็นภรรยาซีเหมินซึ่งจะทำให้เธอมีชีวิตรอบสุขสบายและไม่ต้องมีไหล้วงมาเป็นอุปสรรคความรัก แต่ก็อยู่เหลียนกลับไม่คิดเช่นนั้น เธอก็ยังคงรู้สึกผิดและอาลัยอาวรณ์ถึงสามี

ตั้งแต่ไหล้วงถูกเนรเทศไป อยู่เหลียนไม่หิวผม ไม่ล้างหน้าล้างตา เอาแต่ขังตัวเอง ร้องไห้อยู่ในห้อง ไม่ยอมกินข้าวกินปลา⁷⁷

⁷⁵ Zhao Qingyuan 赵庆元 《《金瓶梅》写性的特点与价值》，江苏省社会科学院文学研究所；明清小说研究 1989 年版，第 42 页。

⁷⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 22 ข้อความเดิมว่า 那妇人一声儿没言语，推开西门庆手，一直往前走了。

⁷⁷ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า 这宋蕙莲自从拿了来旺儿去，头也不梳，脸也不洗，黄着脸儿，只是关闭房门哭泣，茶饭不吃。

พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ช่งฮู่เหลียนยังคงซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสามี ฮู่เหลียนจึงเป็นตัวแทนของสตรีที่หลงผิดจนละเมิดหลักการรักษาพรหมจรรย์ เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากกระแสแนวคิดวัตถุนิยมในสังคมขณะนั้น อำนาจของเงินทองทำให้เธอสูญเสียพรหมจรรย์ และสูญเสียครอบครัว และสูญเสียแม้กระทั่งชีวิตของตัวเอง

บทความเรื่อง “สัญลักษณ์แฝงที่บอกเล่าผ่านตัวละครช่งฮู่เหลียน” โดย หวงหลิงเคอ (黄呤珂) แสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการตัดสินใจฆ่าตัวตายของช่งฮู่เหลียนไว้ว่า เธอไม่ได้ตายเพื่อซีเหมินชิงหรือไหล่วัง และไม่ใช่ว่าเพราะความตระหนักรู้ แต่เกิดจากการความรู้สึกที่ถูกซีเหมินชิงหลอกลวง ความรู้สึกที่ตัวเองช่างโง่เขลา ไร้ศักดิ์ศรี และความละอายใจ ทำให้ความเคารพในตัวเองที่พังทลายลง เธอจึงเลือกที่จะตายเพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกเหล่านี้⁷⁸

การจากไปของฮู่เหลียน ไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของซีเหมินชิงมากนัก หลังจากที่ทราบข่าวการตายของเธอเขาเพียงแค่อำนาจออกมาว่า

“นางช่างโง่เขลาและอับโชค”⁷⁹

ข้อความนี้แสดงว่าซีเหมินชิงรู้สึกว่าการตายของฮู่เหลียนนั้นเกิดจากความโง่เขลาและไร้วาสนาของตัวเอง ไม่เกี่ยวกับการกระทำของเขา เขาไม่ได้แสดงอาการอาลัยอาวรณ์ต่อเธอแม้แต่น้อย ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ปราศจากความรักระหว่างช่งฮู่เหลียนกับซีเหมินชิงที่เป็นเพียงความสัมพันธ์ทางกายที่ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไร้ซึ่งความผูกพันทางจิตใจ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งจากไป อีกฝ่ายก็ยังคงแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

นอกจากหวังลิ่วเออร์และช่งฮู่เหลียนยังมีหลิวอีเออร์ (如意儿) และสะไกสี่ของตระกูลเปิน (贲四嫂) ที่ยินยอมมีความสัมพันธ์กับซีเหมินชิงเพื่อเงินวัตถุทอง อ้างอิงจากการสืบค้นของหลี่เจิงจ้าน (李生占) พบว่าในเรื่องจินผิงเหมยมีการกล่าวถึงโสเภณีมากถึง 48 คน⁸⁰ โดยมีหลี่กู่เจีย (李桂姐) อู้อินเออร์ (吴银儿) อ้ายเย่วเออร์ (爱月儿) เป็นโสเภณีที่มีบทบาทมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ายุคราชวงศ์หมิงเป็นยุคที่กิจการการค้าประเวณีรุ่งเรือง ทั้งนี้เพราะผู้คนตื่นตัวและให้ความสำคัญกับแสวงหาความสุขทางเพศมากกว่าการฝึกฝนคุณธรรมและสั่งสมคุณงามความดีตามคติขงจื้อ ซึ่งเป็นผลจากกระแสวัตถุนิยมและแนวคิดเรื่องความต้องการพื้นฐานของมนุษย์โดยหวังหยิ่งหมิงและหลี่จื้อ โดยทั้งสองพยายามทำความเข้าใจกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และ

⁷⁸ Huang lingke 黄呤珂 《隐寓叙事符号宋惠莲》，湖南科技学院学报 (东南学术) 2012 年版，第 261 页。

⁷⁹ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 26 ข้อความเดิมว่า “他恁个拙妇，原来没福”

⁸⁰ 王志刚 《《金瓶梅》配角论》，新乡学院学报 2015 年版，第 23 页。

นำเสนอแนวคิด “ทำในสิ่งที่ปรารถนา ตามธรรมชาติ จึงจะเรียกได้ว่าดี”⁸¹ และ “สวมเสื้อผ้า ทานอาหาร เป็นกฎโดยธรรมชาติของมนุษย์”⁸² ส่งผลให้กระแสดวงความคิดและค่านิยมของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป จนกลายเป็นแรงผลักดันไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.4.5 อุ่ยว่เหนียง (吴月娘)

อุ่ยว่เหนียงแต่งงานกับซีเหมินซึ่งหลังจากที่คุณนายเงินภรรยาคนแรกของเธอเสียชีวิต เธอจึงมีฐานะเป็นภรรยาหลวงผู้มีหน้าที่ปกครองดูแลกิจการภายในบ้านซีเหมิน เธอต้องเผชิญกับสภาพครอบครัวที่สามีเป็นคนเสเพล รักสนุกชอบออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้านอยู่เสมอ เขาชอบมีสัมพันธ์กับหญิงสาวมากหน้าหลายตาเพื่อสนองความต้องการทางเพศ ทั้งโสเภณี สาวใช้ และภรรยาของผู้อื่นอย่างไม่ละอายใจ และไม่มีความเกรงใจภรรยาหลวงอย่างอุ่ยว่เหนียง เห็นได้ชัดว่าเขาประพฤติดัวชั่วดกกับหลักการเคารพซึ่งกันและกันของสามีภรรยาซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการครองเรือน ถึงกระนั้นอุ่ยว่เหนียงก็ยังคงยึดมั่นในหน้าที่การเป็นภรรยาที่ดีตามกรอบจารีตอยู่เสมอ

หลุนอวี่สำหรับสตรี เล่มที่ 7 “ปรนนิบัติสามี” ระบุไว้ว่า

ในบ้านดูแลสามีด้วยความเคารพ ให้ความสนใจเมื่อสามีพูดคุยด้วย หากสามีดูด่าอย่าโกรธและดูต่ำกลับ เมื่อสามีจะออกนอกบ้าน ถ้ามองอย่างสุภาพว่าเขาจะไปที่ใด หากสามียังไม่กลับต้องรองจนกว่าสามีจะกลับบ้าน อุ้มอาหาร และเฝ้ารอฟังเสียงเคาะประตูบ้าน หากสามีเจ็บป่วยต้องหาหนทางรักษาและยาบำรุงเพื่อต่อชีวิตสามี ทั้งยังต้องคอยสวดภาวนาขอพรเพื่อให้สามีหาย ดูแลเรื่องเสื้อผ้าอย่าให้สามีเป็นหวัด จัดเตรียมอาหารอย่างดีไม่ให้สามีฟอมแห้ง ร่วมทุกข์และสุขทุกขณะ ร่วมเตียงเมื่อมีชีวิตอยู่ และอยู่เคียงข้างเมื่อวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึง

ข้อความข้างต้นเป็นหน้าที่ที่ภรรยาที่ดีพึงปฏิบัติต่อสามี ซึ่งเป็นสิ่งที่อุ่ยว่เหนียงปฏิบัติตลอดทั้งเรื่อง เธอเพียงพร้อมไปด้วยคุณลักษณะสตรี กล่าวคือ รักษาความโอบอ้อมอารี มีท่าทีสง่าอ่อนน้อม พาทีมีสัจจะคุณธรรม มีพูดมีพัก ไม่เร่งไม่ร้อน กิริยาสงบ ความซื่อไม่กระทำ”⁸³ แม้แต่พานจินเหลียนเมื่อได้พบกับเธอครั้งแรกก็รู้สึกได้ว่าเธอเป็นหญิงสาวที่ “อ่อนโยนและสงวนคำพูด”⁸⁴

⁸¹ หวงจงซี (黄宗羲 1610-1695) 《明儒学案·泰州学案》 แปลจากข้อความเดิมว่า 率性而行，纯任自然，便谓之道。

⁸² หลี่จื้อ (李贽 1527-1602) 《焚书》卷一 《答邓石阳》 แปลจากข้อความเดิมว่า 穿衣吃饭，即是人伦物理。

⁸³ นิवासศึกษา บทที่ 3 “ระมัดถ้อย” (慎言)

⁸⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 9 ข้อความเดิมว่า 举止温柔，持重寡言

ในตอนทีชีเหมินซึ่งต้องการที่จะแต่งงานกับหลี่ผิงเออร์ เย่วเหนียงแม้จะรู้ว่าสามีต้องไม่พอใจ แต่เธอก็ยึดหลักการที่ว่า “สามีจะทำเรื่องชั่วร้าย พยายามห้ามปราม”⁸⁵ จึงจำเป็นต้องกล่าวทัดทานในฐานะภรรยาที่ต้องตักเตือนสามี และขอให้ชีเหมินซึ่งชะลอการแต่งงานไว้ก่อน โดยให้เหตุผลดังนี้

“เหตุผลประการแรกนั้นคือยังไม่ครบช่วงเวลาไว้ทุกข์ เหตุผลที่สองคือท่านนั้นสนิทคุ้นเคยกับสามีนาง และเหตุผลที่สามคือท่านนั้นได้ร่วมมือกับนางขายบ้านของสามี และรับทรัพย์สมบัติมาจากนางมากมาย”⁸⁶

แม้เธอจะอธิบายโดยใช้เหตุผลโดยปราศจากอารมณ์ แต่ก็ทำให้ชีเหมินซึ่งไม่พอใจ และเมื่อหลี่ผิงเออร์ทนรอไม่ไหวตัดสินใจแต่งงานกับเจียงจู่ชาน ทำให้ชีเหมินซึ่งยิ่งโกรธเย่วเหนียงมาก ถึงกับเรียกเธอว่า “ผู้หญิงเลว” (淫妇) และไม่พูดไม่จากับเธอนานหลายวันเพราะโกรธที่เธอคัดค้านจนทำให้เขาไม่ได้แต่งงานกับหลี่ผิงเออร์ตั้งใจหวัง ถึงกระนั้นหญิงสาวก็ไม่เคยแสดงอาการโกรธเคืองหรือแสดงอาการโต้ตอบกลับใด ๆ ยังคงรักษาท่าทีที่สงบนิ่งโดยยึดหลัก

“สงบในจิตใจ แน่วแน่ในความคิด ผ่อนคลายในกริยา รักษาความโอบอ้อมอารี มีท่าทีที่สง่า”⁸⁷

เธอยังคงรักษาความประพฤติ และอุทิศชีวิตของตัวเองให้กับการดูแลสามีและกิจการในครอบครัว จนกระทั่งวันหนึ่งเมื่อชีเหมินซึ่งกลับมาบ้านและได้ทราบความจริงว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเย่วเหนียงได้หมั่นตั้งโต๊ะบูชาไหว้พระขอพรเพื่อเขาอยู่เสมอ

เย่วเหนียงนั้นกินเจเดือนละสามครั้ง และยังคงคอยทำพิธีสวดขอพรเพื่อคุ้มครองให้สามีกลับใจ”⁸⁸

การกระทำเช่นนี้แสดงถึงความรักและความเอาใจใส่ รวมถึงความปรารถนาดีที่ภรรยาที่มีต่อสามี ทำให้ชีเหมินซึ่งตระหนักได้ว่าเย่วเหนียงนั้นรักและหวังดีกับเขามาโดยตลอด เขาจึงรู้สึกผิดต่อเธอและรีบมาง้อขอคืนดีกับเธอในทันที

⁸⁵ หลุนอี่วี่สำหรับสตรี บทที่ 7 “ปรนนิบัติสามี”

⁸⁶ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 15 ข้อความเดิมว่า “你不好娶他的。他头一件，孝服不满；第二件，你当初和他男子汉相交；第三件，你又和他老婆有连手，买了他房子，收着他寄放的许多东西。”

⁸⁷ นิवासศึกษา บทที่ 3 “ระมัดถ้อย”

⁸⁸ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 21 ข้อความเดิมว่า 每月吃斋三次，逢七拜斗焚香，保佑夫主早早回心。

“ภรรยาของข้า ข้าซีเหมินซึ่งต่อให้ตายก็คงไม่เข้าใจถึงความหวังดีที่เจ้ามีต่อข้า ทั้งหมดก็เพื่อข้า แต่ข้ากลับมองผิดไป และเย็นชาต่อเจ้า มาสำนึกวันนี้คงสายไป”⁸⁹

ในฐานะภรรยาหลวงผู้มีหน้าที่เป็นนายใหญ่ที่ต้องรับผิดชอบกิจการเรื่องภายในบ้าน เยว่เหนียงยึดหลักการประนีประนอมเพื่อสร้างความปรองดองในครอบครัว ดังที่หลุนอิวสำหรับสตรี บทที่ 11 “รักใคร่ปรองดอง” (柔和) ระบุไว้ว่า

ไม่ว่าจะเป็นคนที่สถานะสูงหรือต่ำกว่าในบ้านควรปรองดองกันไว้ แม้จะเป็นเรื่อง ถูกหรือผิดก็อย่าเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องร้ายหรือดีก็อย่าไปถกเถียง เรื่องน่าอายภายในบ้าน อย่านำออกไปสู่สาธารณะ

เยว่เหนียงยึดหลักการประนีประนอมในการปกครองทุกคนในบ้านเพื่อรักษา ความสงบสุขและความมั่นคงภายในครอบครัว เธอวางตัวเป็นนายหญิงที่ดีของบ่าวไพร่ ประสาน ความสัมพันธ์ระหว่างภรณยาน้อย ทั้งยังคอยปกป้องชื่อเสียงของครอบครัว แม้ภายในบ้านจะมี เรื่องราวุ่นวายมากมาย แต่เธอก็ไม่เคยนำเรื่องราวเหล่านี้ไปบอกเล่าสู่คนภายนอก และทำหน้าที่ จัดการปัญหาต่าง ๆ ภายในบ้านได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในสภาพครอบครัวที่สามีมีภรรยาหลายคน อยู่ร่วมกัน ในฐานะภรรยาหลวงเธอจึงควบคุมจิตใจไม่ให้มีจิตคิดร้ายหรือริษยาภรณยาน้อยโดยยึดหลัก “ควบคุมตนได้ สมเป็นมารดา ขยันอดออมไม่ริษยา สมเป็นแบบอย่าง”⁹⁰ จึงทำให้เธอเป็นที่รักเคารพ ของทุกคนในบ้าน

นอกจากปัญหาความวุ่นวายภายในบ้าน เยว่เหนียงยังต้องเผชิญกับความกดดัน เรื่องการมีบุตร ด้วยแนวคิดของจีนที่มาจากแต่โบราณว่า “การไม่กตัญญูมีสามประการ การไม่มีทายาท ถือเป็นเรื่องสำคัญ” การมีบุตรสืบทอดสกุลถือเป็นอีกหนึ่งหน้าที่สำคัญของการเป็นภรรยาที่ดี และนี่ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เธอจู้จุกบึ้งบึ้งและไหว้พระขอพรทุกคืน เพื่อให้ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย บันดาลให้เธอสามารถมีบุตรชายมาสืบทอดตระกูลซีเหมิน เพื่อบรรลุหน้าที่การเป็นภรรยาที่ดี ไม่ต้อง คอยถูกสังคมตำหนิว่าเป็นสตรีที่ไม่อาจทำหน้าที่ภรรยาได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะตามหลักการหย่า 7 ประการ การไม่มีบุตรถือเป็นหนึ่งเหตุผลที่สามีจะขอหย่ากับภรรยาได้ ดังนั้นเพื่อรักษาสถานภาพ ของเธอไว้ให้มั่นคงเธอจึงต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้มีบุตร และในช่วงเวลาที่เธอยังไม่ สามารถมีบุตรได้นั้น เธอก็ต้องทำใจยอมให้ซีเหมินซึ่งมีภรณยาน้อยเพื่อจะได้มีทายาทสืบสกุล

หลังจากที่ซีเหมินซึ่งเสียชีวิตลง หลี่เจียวเอ๋อร์กลับไปอยู่หอคนฉีกา เมิ่งอิวโหลว เลือกว่าจะแต่งงานใหม่ ซุนเสวี่ยเอ้อและพานจินเหลียนทำผิดฐานคบชู้จึงถูกลงโทษให้ออกจากบ้านไป

⁸⁹ แปลจากจินผิงเหมยตอนที่ 21 ข้อความเดิมว่า“我的姐姐！我西门庆死也不晓的，你一片好心，都是为我的。一向错见了，丢冷了你的心，到今悔之晚矣。”

⁹⁰ นิवासศึกษา บทที่ 1 “จริยธรรม”

เหลือเพียงเย่วเหินยงที่ยังคงยืนหยัดดูแลครอบครัวต่อไป ทั้งนี้เพราะเย่วเหินยงนั้นยังคงยึดถือหน้าที่การภรรยาที่กำหนดไว้ว่า

หากโชคร้ายสามีเสียชีวิตลงในวัยสาว แต่งกายไว้ทุกข์ให้สามีสามปี และยึดมั่นในการรักษาพรหมจรรย์ ปกป้องครอบครัวและจัดการทรัพย์สินของตนเอง คอยกวาดถูทำความสะอาดสุสานของสามี ไม่ว่าจะอยู่หรือตาย ก็ถือว่าร่วมชีวิตกัน⁹¹

บันทึกสตรีต้นแบบ บทที่ 5 “บริสุทธ์” ได้ยกตัวอย่างเรื่องราวของหญิงสาวที่ยึดมั่นในการรักษาพรหมจรรย์ ดังนี้

นางเฉินสามีเสียชีวิตในการทหาร ไม่ยอมแต่งงานใหม่ ดูแลมารดาสามีอยู่ห้าสิบปี นางถานหม้ายพรหมจรรย์ (ไม่ยินยอมให้ทหารหยวนปลุกปล้ำ จึงถูกฆ่า) โลहितนองวัด แม่ฝืนล้างแต่รอยเลือดคงอยู่

เช่นเดียวกับนางถาน อุเย่วเหินยงไม่ยอมแต่งงานใหม่เพื่อรักษาพรหมจรรย์และแสดงถึงความซื่อสัตย์ต่อซีเหมินซิง และเธอยังรับหน้าที่ดูแลครอบครัวและกิจการการค้าขายต่อจากซีเหมินซิงเพื่อประคับประคองครอบครัวให้อยู่รอดต่อไป นอกจากนี้ในตอนที่ 84 ขณะที่เธอเดินทางไปทำบุญที่ตำหนักเต้าปี้เสีย และถูกอินเทียนซี (殷天錫) ลวนลามหวังจะขึ้นใจเธอ แม้จะไม่ยินยอมจนถูกฆ่าตายเหมือนนางถาน แต่เธอก็ขัดขืนดิ้นรนและส่งเสียงร้องเรียกให้คนมาช่วยอย่างสุดกำลังจนสามารถรักษาพรหมจรรย์ไว้ได้สำเร็จและกลับบ้านอย่างปลอดภัย

ในบทความเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยากับหลักครอบครัวของสำนักขงจื้อโดยหลิวเซียงอู๋ (文|相|雨)⁹² ได้กล่าวถึงมุมมองของจางจู่พั่วที่มีต่ออุเย่วเหินยงไว้ว่า “เย่วเหินยงนั้นเป็นหญิงร้ายในคราบคนดี” โดยตำหนิว่าเย่วเหินยงนั้นเป็นภรรยาที่เอาแต่ปิดหูปิดตาและปล่อยให้สามีกระทำพฤติกรรมที่ชั่วร้ายโดยไม่ห้ามปรามหรือคัดค้านซึ่งขัดกับหลักขงจื้อ

อย่างไรก็ตาม หลิวเซียงอู๋ได้แสดงความเห็นในมุมมองที่แตกต่างว่า

“เย่วเหินยงนั้นเป็นเพียงหญิงสาวชนบทที่มีการศึกษาน้อย ความเข้าใจในหลักมารยาทและพิธีกรรมต่าง ๆ ย่อมไม่มากเท่ากับสตรีสูงศักดิ์ ที่จริงแล้วอาจเป็นเพราะเย่วเหินยงนั้นไม่เก่งในเรื่องการโน้มน้าว เธอจึงมักจะใช้คำพูดที่ซื่อตรง หรือบางครั้งคล้ายการตำหนิจนทำให้ซีเหมินซิงเองที่ไม่ได้สนใจฟังอยู่แล้วยิ่งละเลยไม่ใส่ใจคำเตือนของเธอ แม้แต่หลี่ผิงเออร์ที่ใช้คำพูดอ่อนหวานโน้มน้าวซีเหมินซิงเขาก็ยังไม่เคยฟัง ดังนั้นการที่จางตำหนิเธอเช่นนี้จึงอาจรุนแรงเกินไป

⁹¹ หลุนอี่วสำหรับสตรี บทที่ 12 “ครองตนเป็นหม้ายพรหมจรรย์” (守节)

⁹² Liu Xiangyu 刘相雨 《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》, 曲阜师范大学文学院 2009 年版, 第 25 页。

แม้จะมีข้อบกพร่องในฐานะภรรยาอยู่บ้าง แต่ตลอดทั้งเรื่องปรากฏให้เห็นชัดเจนว่าอู๋เยว่เหนียงมีบทบาทสำคัญในการยึดปฏิบัติตามกรอบจริยธรรมอย่างเคร่งครัด แม้จะต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางครอบครัวที่วุ่นวาย สามีที่เอาแต่ใช้ชีวิตเสเพลมาก รัก สงครามแย่งชิงความรักระหว่างบรรดาภรรยาน้อย การแสวงหาความสุขด้วยการไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี สภาพแวดล้อมเช่นนี้กลับไม่ส่งผลต่ออู๋เยว่เหนียง เธอยังคงยึดมั่นในการควบคุมความประพฤติและรักษาคุณธรรม จนเป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง โดยเฉพาะซีเหมินซึ่งผู้เป็นสามี ดังจะเห็นได้จากการที่เธอเคยกล่าวชื่นชมเธอให้คนอื่นฟังว่า

“ภรรยาหลวงของข้าฉันเป็นคนที่ดีที่สุด”⁹³

คำกล่าวโบราณที่ว่า “ความรักนั้นแสนไกลหรือ หากปรารถนาความรัก เช่นนั้นความรักย่อมอยู่ในกำมือ” คำกล่าวนี้จะจริงได้ไม่ยากหากสตรีรักษายึดคุณลักษณะของหญิง (妇行) เป็นสมบัติล้ำค่า

อู๋เยว่เหนียงเป็นตัวแทนของสตรีที่พิสูจนให้เห็นว่าคำกล่าวนี้เป็นเรื่องจริงซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้หากภรรยามุ่งมั่นทำความดีเพื่อเอาชนะใจสามี ที่สุดแล้วสามีก็จะมองเห็นความดีและมอบความรักและให้เกียรติเราตลอดไป

ผลจากการรักษาความดี ยึดมั่นในคุณธรรม และระวังความประพฤติ ตามหลักคุณธรรมสตรีนอกจากจะทำให้ได้รับความรักจากสามีแล้ว ยังนำไปสู่ชีวิตที่สงบสุข ดังจะเห็นได้จากในตอนท้ายเรื่องได้บรรยายถึงอู๋เยว่เหนียงไว้ว่า

ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อของได้อันเป็นซีเหมินซิงและรับช่วงกิจการของครอบครัวผู้คนเรียกเขาว่า “ผู้ครอบครองตระกูลซีเหมิน” เขาเลี้ยงดูอู๋เยว่เหนียงจนแก่เฒ่า อายุยืนนานถึงเจ็ดสิบปีก็เสียชีวิตลงอย่างสงบ⁹⁴

แม้ว่าเธอจำใจต้องยกเซี่ยวเกอ (孝哥) ลูกชายเพียงคนเดียวให้เป็นศิษย์ของนักพรตเต๋า แต่เธอก็ยังมีได้อันทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดและดูแลเธอแทนบุตรชายในบ้านปลายชีวิต เธอมีอายุยืนยาวและจากโลกนี้ไปอย่างสงบ จึงกล่าวได้ว่านอกจากเมิ่งอู๋วิโหลแล้ว อู๋เยว่เหนียงก็เป็นสตรีอีกคนหนึ่งที่ได้พบกับจุดจบที่ดีในเรื่องจินผิงเหมย และอาจเป็นการแฝงข้อคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะแสดงให้เห็นว่าแม้สังคมจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากเพียงใดก็ตาม แต่การยึดถือแนวปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมสตรีนั้นที่สุสุดแล้วอาจจะเป็นทางออกที่นำพาชีวิตสตรีไปสู่ทิศทางที่ดี

⁹³ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 2 ข้อความเดิมว่า “我家大娘子最好性格”

⁹⁴ แปลจากจินผิงเหมย ตอนที่ 100 ข้อความเดิมว่า 后就把改名做西门庆，承受家业，人称呼为“西门小员外”。养活月娘到老，寿年七十岁，善终而亡。

สรุป

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครพบว่าในวรรณกรรมจินผิงเหมยปรากฏแนวคิดคุณธรรมสตรีของขงจื้อครอบคลุมทั้งหลักสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมและการรักษาพรหมจรรย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญสำหรับสตรี ทั้งยังสอดคล้องกับคำสอนที่ปรากฏใน “นารีจตุรปกรณ” โดยส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักในการระวางพฤติกรรมและคำพูด รองลงมาเป็นหลักในการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา โดยเฉพาะหน้าที่ของภรรยาที่ต้องคอยปรนนิบัติดูแลสามีและสร้างความปรองดองในครอบครัว อีกทั้งยังมีแนวคิดเรื่องของการรักษาคุณธรรมและความบริสุทธิ์ที่สตรีควรประพฤติปฏิบัติ

ผู้วิจัยพบว่าสตรีในเรื่องจินผิงเหมยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณธรรมสตรีและเป็นสตรีที่ขาดคุณลักษณะของสตรีในอุดมคติจินโบราณ ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครผู้หญิงที่มีชีวิตและจิตวิญญาณ มีความต้องการจะใช้ชีวิตในฐานะ “มนุษย์” คนหนึ่ง ที่แสวงหาความรักและความสุขในชีวิตคู่ ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้สะท้อนภาพสตรีจีนในยุคราชวงศ์หมิงที่มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับตัวตนและความต้องการของตัวเอง ทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง จนนำไปสู่ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดขงจื้อจนทำให้พวกเขากลายเป็นกบฏต่อชนบประเพณีโบราณ

โศกนาฏกรรมของตัวละครที่ประพฤติดขัดแย้งกับจริยธรรมสตรี มีนัยยะสำคัญที่สื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการส่งสารถึงผู้อ่านว่าในท้ายที่สุดแล้วสตรีก็ไม่อาจหนีความจริงที่ว่าพวกเขาไม่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นสตรีชั้นสูงหรือต่ำล้วนหนีไม่พ้นวาทกรรม “บุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี” และหากไม่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมสตรีก็จะนำพาชีวิตไปสู่หายนะ โดยที่มาของโศกนาฏกรรมของสตรีในวรรณกรรมจินผิงเหมยมีสาเหตุมาจากสภาพความกดดันของสังคมจีนที่สตรีไม่มีอิสรภาพในการแสวงหาความสุขในชีวิตแบบที่ต้องการได้ ดังนั้นหากพิจารณาพฤติกรรมที่เลวร้ายของตัวละคร จะพบโลกแห่งความเจ็บปวดและความสับสนของสตรี ที่แม้จะถูกกล่าวโทษว่าประพฤติดัวละเมิดคุณธรรมสตรี แต่ก็ไม่สามารถมองข้ามจิตใจของพวกเธอได้ จินผิงเหมยจึงเป็นวรรณกรรมที่บอกเล่าถึงที่มาของความเป็นหญิงชั่วร้ายที่สะท้อนให้เห็นถึงชะตากรรมที่เลวร้ายของสตรีในยุคโบราณ และเปิดโปงความชั่วร้ายของสังคมศักดินาที่เสื่อมโทรม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง เนื้อเรื่องและตัวละครส่วนหนึ่งดัดแปลงมาจากเรื่องราวของตัวละครซีเหมินซิงและพานจินเหลียนในนิยายเรื่องซ้องกั๋งผู้ประพันธ์อาศัยฉากในช่วงเวลาสมัยยุคราชวงศ์ซ่งเปิดเผยความจริงด้านการเมืองการปกครองและสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมในช่วงปลายราชวงศ์หมิง นอกจากนี้สะท้อนถึงสภาพความเสื่อมโทรมของระบบครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสังคมผ่านครอบครัวของซีเหมินซิง ความสั่นคลอนในครอบครัวที่เกิดจากความขัดแย้ง ความรักและความแค้นที่เกิดขึ้นระหว่างเหล่าภรรยาเพื่อแย่งชิงสามีคนเดียวกัน ส่งผลให้ตัวละครมีการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมและละเมิดจารีตประเพณีจนนำไปสู่โศกนาฏกรรม ด้วยคุณูปการสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของสังคมตั้งแต่ระดับประเทศไปจนถึงระดับครอบครัวอย่างละเอียด จึงทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้กลายเป็นวรรณกรรมที่บันทึกภาพประวัติศาสตร์ร่วมสมัย และเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์จีนในยุคราชวงศ์หมิง

นอกจากการศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์แล้ว ยังสามารถศึกษาค่านิยม ทักษะคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนร่วมสมัย ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมคือการศึกษาจิตวิญญาณ จินผิงเหมยซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครหลักเป็นสตรี ทั้งยังมีตัวละครสตรีจำนวนมากในการดำเนินเรื่องจึงกลายเป็นภาพสะท้อนของสตรีร่วมสมัย กล่าวคือ เราสามารถศึกษาบทบาท สถานะ ตลอดจนทัศนคติทางความคิดของสตรีจีนในสมัยราชวงศ์หมิงผ่านวรรณกรรมจินผิงเหมย โดยจะเห็นได้จากพฤติกรรมที่ปรากฏในเรื่อง

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อในวรรณกรรมจินผิงเหมยผ่านทัศนคติและพฤติกรรมของตัวละครสตรี โดยศึกษาจากตัวละครสำคัญสามคน ได้แก่ พานจินเหลียน หลี่ผิงเออร์ และผิงซุนเหมยเป็นหลัก รวมถึงตัวละครสตรีบางส่วนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับซีเหมินซิงซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า สตรีในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมยแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ สตรีกลุ่มที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับหลักจริยธรรมสตรีของขงจื้อซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในเรื่อง และกลุ่มของสตรีที่ยึดถือหลักจริยธรรมสตรีอย่างเคร่งครัด

5.1 สตรีที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับหลักจริยธรรมสตรีของขงจื้อ

ในสภาพครอบครัวที่มีสามีเพียงหนึ่งคนกับภรรยาหลายคน การรักษาความมั่นคงของครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ความวุ่นวายที่ปรากฏในครอบครัวของซีเหมินซิงแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการเข้าไปจัดการกับระบบครอบครัวของแนวคิดขงจื้อ ปมปัญหาต่าง ๆ และพฤติกรรมที่

ตัวละครถ่ายทอดออกมาในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมยมีนัยยะสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสตรีในการการทำลายอำนาจบุรุษที่กดทับความมีตัวตนของสตรีมาช้านาน

สตรีจีนถูกรอบจาร์ตและค่านิยมเรื่องบุรุษเป็นใหญ่ควบคุมอย่างเคร่งครัดมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อถึงช่วงเวลาที่สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงและปรากฏค่านิยมใหม่ จึงเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้หญิงเริ่มตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ประกอบกับแรงกระตุ้นภายในจิตใจที่เกิดจากความต้องการปลดปล่อยตัวเองจากสถานะที่ถูกสังคมกดขี่ จึงค่อยๆ สร้างรอยร้าวให้กับกรอบคุณธรรมสตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดขงจื้อ ปรากฏให้เห็นผ่านทางความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงถึงความพยายามขัดขืนกรอบจารีตประเพณี เพื่อเรียกร้องเสรีภาพและความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง จากการศึกษาพบว่าสตรีในเรื่องจินผิงเหมยมีแนวคิดที่ขัดแย้งต่อแนวคิดจริยธรรมของขงจื้อใน 3 ลักษณะ ดังนี้

5.1.1 สตรีที่ตระหนักรู้ถึงการมีตัวตนและคุณค่าในตัวเอง

แนวคิดสตรีนิยมเห็นว่าวาทกรรมชายเป็นใหญ่คือ เรื่องของการกำหนดชนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ โดยผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสภาพคนชายขอบหรือบุคคลที่ถูกมองข้ามบทบาทความเป็นผู้หญิงในด้านอื่น ๆ “ความเป็นผู้หญิงให้สมบูรณ์” คือ การเป็นภรรยาและแม่ที่ดี สมัยราชวงศ์หมิงเป็นยุคที่สังคมและเศรษฐกิจพัฒนาไปสู่ทุนนิยม แนวคิดขงจื้อดั้งเดิมที่เน้นเรื่องจริยธรรมและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเริ่มสั่นคลอนจากความท้าทายของแนวคิดวัตถุนิยม กระตุ้นให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจกับความต้องการของตนเองมากขึ้น และเริ่มแสวงหาความต้องการที่แท้จริงของตนเอง สตรีซึ่งเป็นกลุ่มคนที่แบกรับความกดดันจากสังคมมาเป็นเวลานานก็ได้รับอิทธิพลจากกระแสดังกล่าวเช่นกัน และเริ่มให้ความสำคัญกับความต้องการที่แท้จริงของตนและแสวงหาสิ่งที่จะมาเติมเต็มความปรารถนา สตรีในเรื่องจินผิงเหมยมีการตระหนักรู้ถึงความต้องการ 2 ด้าน ดังนี้

5.1.1.1 ความต้องการความอบอุ่นในครอบครัวและที่พึ่งทางใจ

หลี่ผิงเออร์คือตัวแทนของสตรีที่แสวงหาการตอบสนองความต้องการด้านความต้องการความอบอุ่นในครอบครัวและที่พึ่งทางใจ ทั้งนี้เพราะเธอนั้นเป็นสตรีที่เคยเป็นภรรยาน้อยที่ถูกภรรยาหลวงรังแก และผ่านการแต่งงานที่ไม่ประสบความสำเร็จมาแล้วถึงสองครั้ง แต่หลังจากได้พบกับซีเหมินซิง เธอได้กล่าวกับเขาว่า

“ใครเล่าจะทำให้ข้าพอใจได้เช่นท่าน ท่านนั้นคือยารักษาอาการป่วยของข้าก็ไม่ปาน กลางวันกลางคืนก็ทำให้ข้าเอาแต่คิดถึงเพียงท่าน” (ตอนที่ 17)

แสดงให้เห็นว่าซีเหมินซิงคือคนที่สามารถเติมเต็มความต้องการทางเพศและมอบความรู้สึกอบอุ่นทางใจ เป็นที่พึ่งพิงสำหรับเธอได้ นอกจากนี้เธอยังให้กำเนิดลูกชาย จึงทำให้

สถานะของเธอมั่นคง และเป็นที่รักใคร่ของสามีกว่าภรรยาคนไหน ดังนั้นเมื่อเธอได้พบกับความสุขที่ปรารถนามาโดยตลอดแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องขัดขืนหลักคุณธรรมสตรีและทวนคืนสู่วิถีจริยธรรมสตรีตามแนวคิดขงจื้อ

5.1.1.2 ความต้องการทางเพศ

พานจินเหลียนและฝ่งซุนเหมยเป็นตัวละครสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงสตรีที่มุ่งแสวงหาการตอบสนองทางเพศ โดยพฤติกรรมขัดแย้งกับคุณธรรมสตรีของพานจินเหลียนนั้นเกิดจากความรู้สึกไม่พอใจกับการแต่งงานที่ไม่สมเหตุสมผลระหว่างเธอกับอู่ต้าหลาง เพราะเขาเป็นชายที่ไม่มีคุณสมบัติความเป็นชาย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเธอได้ การที่จินเหลียนรู้สึกว่าอู่ต้าไม่คู่ควรกับเธอแสดงให้เห็นถึงภาวะการตระหนักรู้ของสตรี และการแอบคบชู้กับซีเหมินซิงก็แสดงถึงความพยายามขัดขืนกรอบจารีต เธอไม่อาจอดทนอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดคุณธรรมของขงจื้อที่บังคับให้สตรีขจัดความต้องการและต้องซื่อสัตย์ จึงปลดปล่อยความต้องการตามสัญชาตญาณ แต่เนื่องจากสังคมยุคหมิงกำลังเสื่อมโทรม เงินตราเป็นพระเจ้า ผู้คนพากันหมกมุ่นหลงใหลในอำนาจและเงินทอง ปลดปล่อยอารมณณ์และความต้องการไปตามสภาพแวดล้อม คุณค่าของระบบศักดินาและคุณธรรมดั้งเดิมถูกผู้คนมองข้าม ในขณะที่คุณค่าในสังคมใหม่ยังไม่มีการวางรากฐานด้านคุณธรรม จึงนำไปสู่ความผิดปกติด้านจิตใจของผู้คน รวมถึงพานจินเหลียนและฝ่งซุนเหมยที่เมื่อได้ปลดปล่อยความต้องการแล้วก็ไม่สามารถควบคุมความปรารถนาได้ จนกลายเป็นความหมกมุ่นและมักมากในกาม จึงกล่าวได้ว่าทั้งพานจินเหลียนและฝ่งซุนเหมยแท้จริงแล้วก็คือผลผลิตจากสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมในขณะนั้น

นอกจากนี้ยังมีคุณนายหลินหม้ายสาวที่ภายนอกเป็นสตรีสูงศักดิ์ที่ยึดมั่นในการรักษาพรหมจรรย์ แต่เบื้องหลังแอบมีสัมพันธ์กับซีเหมินซิง เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของภรรยาและแม่ที่ดี เธอจึงต้องใช้ชีวิตโดยปราศจากเสรีภาพ แต่เธอก็ไม่อาจปฏิเสธความโดดเด่นอย่างว่าง และความต้องการทางเพศซึ่งเป็นสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ได้ ที่สุดแล้วคุณธรรมสตรีก็ไม่อาจเหนี่ยวรั้งเธอไว้ได้ และทำให้เธอกลายเป็นหญิงรักษาพรหมจรรย์ที่เสแสร้งหลอกลวง

5.1.2 สตรีที่แสวงหาสิทธิที่เท่าเทียมในการใช้ชีวิตคู่ของชายและหญิง

วารุณี ภูริสินสิทธิ์ได้ให้นิยามเกี่ยวกับสตรีนิยมไว้ว่า สตรีนิยมคือแนวคิดที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์สังคมและเรียกร้องให้มีการสร้างความเสมอภาคใหม่ระหว่างเพศ ต่อต้านแนวคิดที่ว่าผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เปราะบาง โดยให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับอิสรภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคมวัฒนธรรม ในนามของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน¹

¹ วารุณี ภูริสินสิทธิ์, *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), 3-5.

ดังนั้นหากพิจารณาจากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมของสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมจินผิงหมยแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาวะที่สตรีพยายามทำทนายอำนาจบุรุษ สังเกตได้จากพฤติกรรมที่ขัดต่อขนบจารีตของตัวละครสตรี โดยเฉพาะการไม่รักษาพรหมจรรย์ โดยแอบมีสัมพันธ์กับชายอื่นนอกจากสามี และการแต่งงานใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าสตรีตระหนักถึงการถูกเอาเปรียบจากบุรุษ สิทธิในการเลือกใช้ชีวิตและคู่ครอง ตลอดจนความเสมอภาคในการใช้ชีวิต จะเห็นได้ว่าภรรยาใหม่ของซีเหมินซิง ไม่ว่าจะเป็นเมิ่งอวี่โหลว พานจินเหลียน หรือหลี่ผิงเออร์ล้วนแล้วแต่เคยแต่งงานมาแล้ว พานจินเหลียนและหลี่ผิงเออร์ต่างก็แอบมีความสัมพันธ์กับซีเหมินซิงในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยพฤติกรรมเช่นนี้เป็นผลมาจากการต้องอดทนแบกรับความทุกข์จากพฤติกรรมไม่เหมาะสมของสามี แต่ก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากวาทกรรมที่ว่า “สามีคือฟ้า ภรรยาไม่อาจหนีจากสามีได้” แทนที่จะอดทนเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของกุลสตรี แต่สตรีเหล่านี้กลับเลือกที่ประพฤติดัดจริตกับหลักคุณธรรมสตรีเพื่อแลกมาซึ่งอิสรภาพในการเลือกคู่ครองและการใช้ชีวิต

จะเห็นได้ว่าในวรรณกรรมจินผิงหมยเผยให้เห็นถึงสภาพสังคมในด้านที่คุณธรรมสตรีสูญเสียอำนาจในการควบคุมสตรี ทั้งนี้เพราะพวกเธอได้เริ่มตระหนักถึงคุณค่าและตัวตนของตนเอง รวมถึงต้องการแสวงหาสิทธิที่เท่าเทียมของชายและหญิงในการใช้ชีวิต ทำให้สตรีเหล่านี้มีชีวิตจิตใจกล้าเดินทางเป้าหมายและไขว่คว้าชีวิตที่เป็นของตัวเอง ซึ่งขัดต่อคุณลักษณะของสตรีจีนโบราณ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงมีแนวคิดขัดแย้งต่อคุณธรรมตามจารีตขงจื้อก็คือเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปสู่ทุนนิยม ส่งผลให้เกิดค่านิยมใหม่ในสังคม ได้แก่ แนวคิดวัตถุนิยมและแนวคิดความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ประกอบกับแรงกระตุ้นภายในจิตใจที่เกิดจากสภาวะที่ถูกกดขี่เป็นเวลานาน จินผิงหมยสะท้อนภาพความไม่สมดุลระหว่างความต้องการกับกฎเกณฑ์ของสังคมที่นำไปสู่การตระหนักรู้และความพยายามทวงคืนคุณค่าและสิทธิเสรีภาพของตัวเองกลับคืนมาของสตรี

5.1.3 สตรีที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์และเงินทอง

ในเรื่องจินผิงหมยซีเหมินซิงมีความสัมพันธ์กับโสเภณีและสตรีทั้งที่เป็นสาวโสและสามีแล้ว ทั้งที่ภายในและภายนอกบ้านรวม 22 คน โดยมีหวังลิ่วเออร์ ซ่งฮู่เหลียน หรืออู้อีเออร์ ภรรยาของเปิ่นซื่อ และโสเภณีหลี่กู่เจีย อู้อินเออร์ อ้ายเย่วเออร์ เป็นตัวละครที่มีบทบาทมากที่สุด ตัวละครเหล่านี้เป็นสตรีที่เข้าหาและยอมมีความสัมพันธ์กับซีเหมินซิงเพราะต้องการเงินทองและข้าวของเครื่องใช้ กล่าวคือใช้ร่างกายเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทองและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากเรื่องจะเห็นว่าในยุคหมิงมีการประกอบกิจการหอศุนิภาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชายจำนวนมาก สะท้อนสภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่กำลังผลิบานขึ้น สังคมจีนกลายเป็นสังคมแลกเปลี่ยนทางการค้า พ่อค้าเป็นกลุ่มคนร่ำรวยที่ใช้ชีวิตหรูหราและมีอำนาจ กระแสแนวคิดวัตถุนิยมแทรกซึมเข้าสู่ระบบความคิดของผู้คน สตรีที่มีความสัมพันธ์กับซีเหมินซิงเพื่อเงินทองสตรีเหล่านี้ก็เป็นตัวอย่างของสตรีที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมขณะนั้นที่สะท้อนผ่านเรื่องราวในวรรณกรรม

5.2 สตรีที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรมสตรี

คุณธรรมและจารีตประเพณี เป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดของสำนักขงจื๊อ เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้เพื่อทดสอบระดับคุณภาพของมนุษย์และสังคม การเข้าถึงคุณธรรมจึงจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคม เมื่อมนุษย์ขาดคุณธรรมเมื่อนั้นมนุษย์ก็จะมีความเสี่ยงต่อการสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น การรู้จักข่มใจเพื่อควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ละเลยไม่ได้สำหรับสตรี

จากการศึกษาแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื๊อที่ปรากฏในวรรณกรรมจินผิงเหมยแม้ว่าสตรีส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่ขัดกับหลักคุณธรรมสตรี แต่ก็พบว่ามีความยึดมั่นในหลักปฏิบัติของคุณลักษณะของสตรีที่ดี ได้แก่ อุ่ยเยว่เหนียง ซึ่งเป็นภรรยาหลวงของซีเหมินซิง การแต่งงานของเธอกับซีเหมินซิงเป็นความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัว โดยไม่คำนึงถึงความรักหรือความสุขของชีวิตคู่ เป็นการแต่งงานตามหน้าที่ภายใต้สังคมระบอบศักดินา เมื่อไร้สามีภรรยาไร้ซึ่งความรักและซีเหมินซิงก็เป็นสามีที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่อู่เยว่เหนียงก็ยังคงยึดมั่นในการปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดี ยึดมั่นในหน้าที่ของตัวเองอยู่เสมอ แม้สามีเสียชีวิตลงก็ยังคงรักษาพรหมจรรย์ตลอดชีวิต

สาเหตุของการยึดมั่นในคุณธรรมสตรีของอุ่เยว่เหนียง นอกจากการที่เธอน่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับคุณธรรมสตรีมาเป็นอย่างดีแล้วนั้น สาเหตุที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งอาจมาจากสถานะที่มั่นคงภายในครอบครัว ทั้งนี้เพราะอุ่เยว่เหนียงดำรงตำแหน่งภรรยาหลวงซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการจัดการกิจการภายในบ้านที่ทุกคนต่างต้องให้การเคารพและเชื่อฟัง และเธอเองก็มาจากครอบครัวที่ร่ำรวยเงินทอง เมื่อมาแต่งงานกับซีเหมินซิงก็ยิ่งทำให้เธอมีชีวิตที่สุขสบาย ดังนั้นเธอจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดิ้นรนเหมือนภรรยาคนอื่น โดยการหวนคืนสู่วิถีขงจื๊อของหลี่ผิงเออร์ก็เกิดจากเหตุผลเช่นเดียวกันนี้ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักคุณธรรมสตรีนั้นจะปรากฏขึ้นมาก็ต่อเมื่อสตรีเกิดความรู้สึกไม่พอใจที่สามีไม่อาจสนองต่อความต้องการของเธอได้ แต่เมื่อความต้องการนั้นได้รับการเติมเต็มแล้วก็จะทำให้พวกเขาหวนคืนสู่วิถีขงจื๊อเช่นเดิม พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงและได้รับกระแสแนวคิดที่ทันสมัย แต่แนวคิดขงจื๊อยังคงฝังรากลึกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของสตรี และพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักคุณธรรมของสตรีเป็นเพียงความต้องการที่จะดิ้นรนเพื่อแสวงหาความสุขตามความปรารถนาเช่นมนุษย์ทั่วไป แต่ไม่ใช่การต่อต้านแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื๊อ

ปลายยุคราชวงศ์หมิงเป็นช่วงที่ความเป็นสมัยใหม่หลังไหลเข้ามาพร้อมกับแนวคิดวัตถุนิยมและความเป็นปัจเจก ส่งผลให้สตรีที่ตกอยู่ภายใต้กรอบคุณธรรมที่เคร่งครัดมาเป็นเวลานานเริ่ม

ตระหนักถึงคุณค่าและตัวตนของตนเอง รวมถึงต้องการแสวงหาสิทธิที่เท่าเทียมของชายและหญิงในการใช้ชีวิตคู่ แต่เนื่องจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างข้อบังคับทางสังคมกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จึงทำให้ความพยายามในการแสวงหาตัวตนและการสนองความต้องการของสตรีกลายเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักจริยธรรมสตรี

เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้สตรีในวรรณกรรมจินผิงเหมยจะมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับจริยธรรมสตรี แต่ในขณะที่เดียวกันสตรีทุกคนก็ยังคงตกอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดขงจื้อ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณธรรมสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเพียงความพยายามที่เกิดจากการได้รับแรงกระตุ้นจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม มิใช่ความพยายามต่อต้านเพื่อล้มล้างกรอบจารีตของขงจื้อ โดยผู้ประพันธ์มีเป้าหมายเพื่อแสดงภาพของสตรีและเน้นย้ำให้สตรียึดมั่นในหลักจริยธรรมสตรี ดังจะเห็นได้จากจุดจบที่น่าเศร้าของตัวละครที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับคุณธรรมสตรี และจุดจบที่สมบูรณ์แบบของตัวละครที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมสตรี วรรณกรรมจินผิงเหมยจึงเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดจริยธรรมสตรีของขงจื้อและสถานภาพของสตรี รวมถึงสภาพสังคมในสมัยราชวงศ์หมิง

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยขั้นต่อไป

จินผิงเหมยเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสภาพความจริงด้านต่าง ๆ ในสมัยราชวงศ์หมิง จึงได้รับความนิยมในการศึกษาเป็นอย่างมากในวงวิชาการวรรณคดีจีน และเนื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้มีตัวละครสตรีจำนวนมาก และแม้ว่าจะมีการศึกษารวบรวมตัวละครสตรีในงานวิจัยบางส่วนแล้ว แต่ยังไม่มีการศึกษาตัวละครสตรีทุกคนอย่างละเอียด ดังนั้นหากมีการศึกษาพฤติกรรมของตัวละครสตรีอย่างละเอียดครบทุกคนก็จะสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของสตรีจีนในยุคหมิงที่ชัดเจนมากขึ้น และยังมีคุณูปการในการสร้างองค์ความรู้ด้านจีนศึกษาในประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์ขึ้นด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

หนังสือ

- จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. *ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.
- ทวิรัฐ สองเมือง. “ซูสีไทเฮา: พลังผู้หญิง ในราชสำนักจีน.” ใน *พลังผู้หญิง แม่ เมีย และเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559.
- ทวีป วรติลก. *ประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2538.
- นัยน์พัศ ประเสริฐเมฆากุล. “พรหมจรรย์: กรงเกียรติยศสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง.” ใน *เหตุเกิดในราชวงศ์ชิง*. กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษาและศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ร่วมกับ โครงการปริญญาโทวัฒนธรรมจีนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ยาขอบ. *บุปผาในกุ่มขี้ทอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2539.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. *สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.
- ศิริวรรณ วรชัยยุทธ. ““แม่” และ “เมีย” บทบาทของผู้หญิงในสังคมจีน.” ใน *พลังผู้หญิง แม่ เมีย และเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559.
- ส.ศิริรักษ์ (แปล). *ประวัติศาสตร์จีน*. การ์ริงตัน กู๊ดริดจ์ (เขียน). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.
- สิทธิาพิณิจวุฒล และ รื่นฤทัยสัจจพันธุ์. *วรรณคดีเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- สุวรรณมา สถาอานันท์. *หลุนอี่ว : ขงจื้อสนทนา*. กรุงเทพฯ: โอเพ่น โซไซตี้, 2562.
- อาทร พึ่งธรรมสาร. *วิวัฒนาการนิยายจีนคลาสสิกโดยสังเขป*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

บทความวารสาร

- เกรียงไกร กองเส็ง. “ร่างกายภายใต้บงการ” การเปลี่ยนแปลงความหมาย “ความงาม” บนเรือนร่างสตรีไทย-จีนตามวิถีสมัยใหม่ (“Under-control Body Vessel”, the Change of Meaning on “Beauty” of Thai-Chinese Woman in Modern Age).” *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง* ปีที่ 5. ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 235-249.
- ชั้นทอง วิชาเดช. “จริยธรรมของขงจื้อ.” สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.
- ถาวร ลิกขโกศล. “ซานฉงซื่อเต๋อ (三从四德) มาตรฐานหลักคุณธรรมการปฏิบัติตนและศีลธรรมจรรยาของหญิงในสังคมศักดินา (จบ).” *จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา*. ฉบับที่ 87 (ตุลาคม 2552).
- รติรัตน์ กุญแจทอง และ กนกพร นุ่มทอง. “เดือนหญิง: วรรณกรรมสอนสตรีที่ประพันธ์ขึ้นภายใต้วัฒนธรรมขงจื้อ.” *วารสารจีนศึกษา* ปีที่ 9. ฉบับที่ 1 (เมษายน-กันยายน 2559).
- วินัย สุกใส. “วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475 (ตอนที่ 2).” *วารสารจีนศึกษา* ปีที่ 4, ฉบับที่ 4 (2554): 131-176.
- ศานติ-นวรรตน์ รักดีคำ. “บุปผาในกมลทิทอง : วรรณกรรมจีนฉบับ 'ยาขอบ' ที่แปลไม่จบ.” *ศิลปวัฒนธรรม* ปีที่ 29, ฉบับที่ 7 (พฤษภาคม 2551): 160-169.
- สยมพร ฉันทสิทธิ์พร. “หลักความสัมพันธ์ทั้งห้าประการและหลักบรรทัดฐานสาม มุมมองของหลักจริยธรรมกับการรักษาเสถียรภาพของสังคมจีน.” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* ปีที่ 7. ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2561): 247-261.
- สุวัฒน์ ทาสุนธุ์. ความคิดของขงจื้อเพื่อสังคมที่เป็นสุข The Ideas of Confucious for Happy Society. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์* ปีที่ 35. ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559).
- อดุลย์ รัตนมันเกษม. “วรรณคดีเด่นสมัยหมิง จีนผิงเหมย.” *หนังสือสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 2551.

วิทยานิพนธ์

- นัยน์พัศ อธิษฐ์พัศ. “ความย้อนแย้งแห่งเสรีภาพในนวนิยายเรื่อง ความฝันในหอแดง และนวนิยายของ มั่วเหยียน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

ปกรณ ลิมปสุรณ. “ปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ของจูซี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

พิบูลย์ ลี้มอารีสุข. “การศึกษาเปรียบเทียบส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมย กับฉบับการแปลภาษาไทย ดอกเหมยในแจกันทอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

รติรัตน์ ภูมแจทอง. “การศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีจีนตามวัฒนธรรมขงจื้อ กรณีศึกษาวรรณกรรมเรื่อง เตือนหญิง (NUJIE) หลุนอิวสำหรับสตรี (NULUNYU) นิเวศศึกษา (NEIXUN) และบันทึกสตรีต้นแบบ (NUFANJIELU).” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2559.

อัสมา มหภาพสุรานนท์. “ความเป็นหญิงจีนในนวนิยายของนักเขียนสตรีจีนยุคหลังเหมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พิบูลย์ ลี้มอารีสุข. “จินผิงเหมย นวนิยายที่ไม่ได้มีแค่เรื่องอิโรติก.” อาศรมสยาม-จีนวิทยา 2562. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563. <https://www.arsomsiam.com/จินผิงเหมย/>

ศรีญา อรุณขจรศักดิ์. “ปรัชญาสำนักขงจื้อ (Confucianism).” สารานุกรมฉบับออนไลน์สังเขป. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563. <http://www.parst.or.th/philospedia/confucianism.html>

สุรัตน์ ปรีชาธรรม. “บุปผาในกุณฑีทอง นวนิยายอิโรติกชั้นคลาสสิกจีน เปลือยหมดจดทั้งบทหลังवास และสังคมจีนในอดีต.” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563. <https://mgronline.com/china/detail/9570000006512>

ภาษาจีน

หนังสือ

Xiao xiao sheng 笑笑生《古本金瓶梅》，上海，卿云图书公司，1926。

บทความวารสาร

Fan Zhengsheng 范正声《武大郎形象的文化意义》,泰安师专学报, 1998。

Guo Qiyong 郭齐勇《新时代“六伦”的新建构》 Reconstruction of the Six Ethics in the New Era 孔学堂武汉大学国学院, 2014。

He Shujuan, Yang Ping 何淑娟, 杨萍《《金瓶梅》女性形象解读》, 吉林工程技术师范学院学报, 2009。

He Songqing 贺松青《张竹坡的《金瓶梅》批评观》, 阴山学刊(社会科学版), 1995。

Huang Lin 黄霖《《金瓶梅》演讲录》, 桂林: 广西师范大学出版社, 2008。

Huang Lingke 黄呤珂《《金瓶梅》中潘金莲两性关系的文化阐释》, 湖南科技学院学报, 2007。

Huang Lingke 黄呤珂《隐寓叙事符号宋惠莲》, 湖南科技学院学报(东南学术), 2012。

Huo Xianjun 霍现俊《对西门庆家族模式的文化审视》, 河北师范大学学报哲学社会科学, 2000。

Jiang Shoupeng 姜守鹏《《金瓶梅》所反映的明代商业》, 东北师大学报(哲学社会科学版), 1987。

Lan Ling Xiao Xiao Sheng 兰陵笑笑生《金瓶梅(崇祯本·完整版)精心校对·排版简洁》, 北京: 华语出版社, 2017。

Leng Dong 冷东《妇女在中国传统性别观念中的地位及其影响》, 妇女研究论丛, 1999。

Li Jiuhua 李九华《论秋菊在《金瓶梅》中的作用》, 宁夏大学中文系, 2000。

Li Qian 李倩《由反叛走向超越——《金瓶梅》、《十日谈》主题对读》, 淮阴师范学院学报(哲学社会科学版), 2000。

- Li Qingyong 李庆勇《简论明代女教书中“三从四德”思想》，沈阳大学学报(社会科学版)，2014。
- Li Ruguo 李儒国《现代性在《金瓶梅》中的凸显》，湖北广播电视大学学报，2005。
- Liang Fugen 梁佛根《《金瓶梅》各类性变态的形成以及封建礼教的文化罪责》，河池师专学报(社会科学版)，1997。
- Lin Danya 林丹娅《中国女性文化：从传统到现代化》，厦门大学学报，1997。
- Liu Xiangyu 刘相雨《《金瓶梅》中的夫妇关系与儒家家庭伦理》，曲阜师范大学文学院，2009。
- Liu Zhijun 刘志君《自我的追求与毁灭——论潘金莲与王熙凤》，北京：红楼梦学刊，中国艺术研究院，1998。
- Ouyang Qin 欧阳钦《试论潘金莲情欲世界悲剧的表象与内涵》，牡丹江大学学报，2011。
- Ruo Desong 罗德荣《《金瓶梅》——封建末世的写实长卷》，盐城师范学院学报(人文社会科学版)，2001。
- Shang Ziwei 尚子惟《“三纲五常”伦理观的发展及可取价值》，湖北省作家协会(长江丛刊)，2019。
- Shi Changyu 石昌渝《《金瓶梅》的文化解读——评金瓶梅与封建文化》，中华读书报，2002。
- Sun Kaidong 孙开东 Li Zheng 李政《论西门庆》，枣庄师专学报，2000。
- Tian Rongyun 田荣云《《金瓶梅》中庞春梅形象及文化意蕴》，岳阳职业技术学院学报，2006。
- Tian Rongyun 田荣云《爱与欲分离的畸形性文化—《金瓶梅》不同类型女性心理剖析》，岳阳职业技术学院学报，2007。
- Tian Zhongzhixing 田中智行《张竹坡评点《金瓶梅》的态度：对金圣叹的继承与演变》，德岛大学(Tokushima University)，2014。
- Wang Juqin 王菊芹《《金瓶梅》婚恋描写面面观》，郑州大学学报，2008。
- Wang Qizhong 王启忠《对封建政治肌体的整体性解剖——《金瓶梅》时官场描写的认识价值》，辽宁省社会科学院(社会科学辑刊)，1990。
- Wang Rumei 王汝梅《《金瓶梅》评点本的整理与出版》，北京：生活·读书·新知三联书店(读书)，2010。

- Wang Rumei 王汝梅 《《张竹坡批评第一奇书金瓶梅》校点本前言》，枣庄师专学报 1998。
- Wang Zhaosheng 王兆胜 《寡妇道德与传统文化——兼论《寒夜》的爱情悲剧根源》，山东师大学报(社会科学版)，1990。
- Wang Zhigang 王志刚 《《金瓶梅》配角论》，新乡学院学报，2015。
- Wei Wenzhe 魏文哲 《《金瓶梅词话》：古代女性命运的写照》 河南理工大学学报，2015。
- Wu Shengzhi 吴盛枝 《论《金瓶梅》的原型意象》，广西民族学院学报，1994。
- Xiao Yangbei 肖扬碚 《灵魂的复苏与放逐——《金瓶梅》女性形象论》，柳州师专学报，2002。
- Xu Changwei 徐长伟 《论《金瓶梅》中的“王婆”形象》，陇东学院学报，2007。
- Yang Hongru 杨鸿儒 《细述金瓶梅》，北京：东方出版社，2007。
- Ye Guitong 叶桂桐 《《金瓶梅》作者考证的重要线索与途径——二十年来《金瓶梅》作者考证之检讨》，聊城大学，聊城师范学院学报(哲学社会科学版)，2001。
- Zhang Chenhui 张晨辉 《《金瓶梅》中一个多面体的文学形象——潘金莲悲剧命运成因探析》，北京科技大学学报(社会科学版)，1999。
- Zhang Jinchi 张锦池 《究竟是人间喜剧，还是时代悲剧——《红楼梦》与《金瓶梅》审美观念的比较研究》，黑龙江大学学报(社会科学版)求是学刊，1998。
- Zhang Jinde, Niu Yawei 张进德，牛亚伟 《《李瓶儿形象再认识》》，昆明学院学报 2012。
- Zhao Qingyuan 赵庆元 《《金瓶梅》写性的特点与价值》，江苏省社会科学院文学研究所；明清小说研究，1989。
- Zi Yang 滋阳 《《金瓶梅》研究与出版信息》，吉林大学社会科学学报，1987。
- Zhen Manyu 真漫亚 《勘破三春应叹息——红楼“三春”与儒道释》，贵州教育学院学报(社科版)，1991。
- Zhu Ping 朱萍 《悲凉之雾 遍被华林——明清家庭兴衰题材章回小说的文化意蕴》北京师范大学中文系，2000。

วิทยานิพนธ์

- Chai Shengfeng 柴胜锋 《《醒世姻缘传》研究三题》，重庆：重庆师范大学硕士学位论文，2008。
- Cheng Liangsheng 程良胜 《《金瓶梅》封建官场文化解释》，武汉：武汉大学硕士学位论文，2010。
- Hou Pan 侯盼 《中国家庭伦理剧矛盾冲突型研究》，长春：吉林大学博士学位论文，2012。
- Kang Qing 亢清 《《醒世姻缘传》的夫妻关系研究》，汉中：陕西理工学院武汉大学硕士学位论文，2012。

ภาษาอังกฤษ

Books

- Charles de Secondat Montesquieu. *The spirit of the laws*. Translated and edited by Anne M. Cohler, Basia Carolyn Miller, Harold Samuel Stone. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- Diana Zhou. "Exploration of the Chinese "Dangerous Woman": Femme Fatale or Anti-Heroine?." In *Women and Men, Love and Power: Parameters of Chinese Fiction and Drama*. Sino-Platonic Papers Department of East Asian Languages and Civilizations Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.
- Dorothy Ko, JaHyun Kim Haboush, Joan Piggott, (Editor. *Women and Confucian Cultures in Premodern China, Korea, and Japan*. California: University of California, 2003.
- Du Fangqin, Zheng Xinrong. *Women's Studies in China: Mapping the Social, Economic and Policy Changes in Chinese Women's Lives*. Ewha Womans University Press, 2005.
- Ebrey, P .B. *Women and the family in Chinese history*. London and New York: Routledge, 2002.

- Fang Fu Ruan, Richard Green, Molleen Matsumura. *Sex in China: Studies in Sexology in Chinese Culture*. Springer Science & Business Media, 1991.
- Hang Dieu Nguyen. *Female power in submission: Deciphering Ban Zhao's Admonitions for women and men's manipulation of women's writings*. Washington and Lee University, 2013.
- Hsiao-hsiao-sheng. *The Plum in the Golden Vase or, Chin P'ing Mei Volume One: The Gathering*. Trans. David Tod Roy. The United Kingdom: Princeton University Press, 1997.
- Hsiao-hsiao-sheng. *The Plum in the Golden Vase or, Chin P'ing Mei Volume Three: The Aphrodisiac*. Trans. David Tod Roy. The United Kingdom: Princeton University Press, 2011.
- Hsiao-hsiao-sheng. *The Plum in the Golden Vase or, Chin P'ing Mei Volume Five: The Dissolution*. Trans. David Tod Roy. The United Kingdom: Princeton University Press, 2015.
- Hsiao-hsiao-sheng. *The Plum in the Golden Vase or, Chin P'ing Mei Volume Two: The Rivals*. Trans. David Tod Roy. The United Kingdom: Princeton University Press, 2006.
- Lisa Ann Raphals. *Sharing the Light: Representations of Women and Virtue in Early China*. USA: State University of New York Press, 1998.
- Lu, Hsun (1923). *A Brief History of Chinese Fiction*. Translated by Gladys Yang, Yang Xianyi, Foreign Languages Press, 1959; reprinted: University Press of the Pacific, 2000.
- Patricia Buckley Ebrey. *The Cambridge Illustrated History of China* (second edition). New York: Cambridge University Press, 2010.
- Patricia Buckley Ebrey. *Women and the family in Chinese history*. London: Routledge, 2003.
- Robin R. Wang. *Images of Women in Chinese Thought and Culture: Writings from the Pre-Qin Period through the Song Dynasty*. USA: Hackett Publishing Company, 2003.
- Shu-min Wee. "Prison or Power: Feminine Sexuality in Jin Ping Mei and Mudan ting." In *Women and Men, Love and Power: Parameters of Chinese Fiction and*

Drama. Sino-Platonic Papers Department of East Asian Languages and Civilizations Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.

Walter H. Slote and George A. De Vos. *Confucianism and the family*. Albany: State University of New York Press, 1998.

Wm. Theodore de Bary and Irene Bloom. "Excerpts from Empress Xu's Instructions for the inner quarters." In *Sources of Chinese Tradition*. 2nd ed., vol. 1. New York: Columbia University Press, 1999.

Zuyan Zhou. *Androgyny in late Ming and early Qing literature*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2003.

Article

Susan Mann. The History of Chinese Women before Age of Orientalism. *Journal of Women's History* Vol.8. No.4 (1997): 163-176.

ภาคผนวก ก

ตารางสรุปรายชื่อและบาทบาทของตัวละครสตรีในเรื่องจินผิงเหมย

ชื่อตัวละคร		บทบาท
ภรรยาซีเหมินซิ่ง 8 คน		
1	คุณนายเฉิน (陈氏)	ภรรยาคนแรกของซีเหมินซิ่ง ให้กำเนิดคุณหนูใหญ่แห่งตระกูลซีเหมิน ต่อมาเสียชีวิต
2	อู่เยว่เหนียง (吴月娘)	ภรรยาหลวงของซีเหมินซิ่งที่แต่งงานเข้ามาหลังจากที่คุณนายเฉินเสียชีวิต ให้กำเนิดลูกชายชื่อเซี่ยวเกอ
3	หลี่เจียวเออร์ (李娇儿)	ภรณยาน้อยคนที่หนึ่งของซีเหมินซิ่ง อดีตเคยเป็นโสเภณี แอบมีความสัมพันธ์กับน้องชายของอู่เยว่เหนียง ต่อมาเมื่อซีเหมินซิ่งเสียชีวิตได้ร่วมมือกับหลานสาวและน้องชายขโมยทรัพย์สมบัติออกมา และแต่งงานใหม่กับจางเออร์กวน (张二管)
4	จั่วติวเออร์ (卓丢儿)	ภรณยาน้อยคนที่สองของซีเหมินซิ่งอดีตเคยเป็นโสเภณี ต่อมาป่วยและเสียชีวิต
5	ซุนเสวี่ยเอ้อ (孙雪娥)	ภรณยาน้อยคนที่สามของซีเหมินซิ่ง เดิมเคยเป็นสาวใช้ของคุณนายเฉิน ต่อมาได้แต่งงานเป็นคุณนายสามแทนจั่วติวเออร์ แอบมีความสัมพันธ์กับไหลว่ง หลังจากซีเหมินซิ่งเสียชีวิตลงก็ร่วมมือกับไหลว่งขโมยทรัพย์สมบัติ แต่ถูกจับได้จึงถูกลงโทษโดยนำไปขายเป็นคนรับใช้ที่บ้านของโจวโส่วเป่ย์ ถูกซุนเหมยกลั่นแกล้งและขายให้หอศณิกกา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นอู่เออร์ (玉儿) และจบชีวิตด้วยการผูกคอตาย
6	เมิ่งอู่โหลว (孟玉楼)	ภรณยาน้อยคนที่สี่ของซีเหมินซิ่ง อดีตเคยเป็นภรรยาของหยางจงซี เมื่อเขาเสียชีวิตจึงได้แต่งงานกับซีเหมินซิ่ง หลังจากซีเหมินซิ่งเสียชีวิตก็ได้แต่งงานใหม่กับหลี่หย่าเน้ย ซึ่งเป็นลูกชายของหลี่จื่อเซี่ยน (李知县)

ชื่อตัวละคร		บทบาท
7	พานจินเหลียน (潘金莲)	ภรรยาน้อยคนที่ห้าของซีเหมินชิง ถูกขายและรับใช้ เศรษฐีจางตั้งแต่เด็ก ต่อมาแต่งงานกับอู๋ต้าและร่วมมือกับซีเหมินชิงซักรักฆ่าอู๋ต้าและแต่งงานใหม่กับซีเหมินชิง มีสัมพันธ์กับฉินถิงซึ่งเป็นเด็กรับใช้ ฉินจิงจีซึ่งเป็นลูกเขย และหวังเฉา (王朝) ลูกชายของยายเฉ่าหวัง สุดท้ายถูกอู๋ซงน้องชายของอู๋ต้าฆ่าตายเพื่อแก้แค้น
8	หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿)	ภรรยาน้อยคนที่หกของซีเหมินชิง อดีตเคยเป็นภรรยาของเหลียงจิงซู ต่อมาขึ้นที่ฮวารับไปอุปการะ และให้แต่งงานกับฮวาจื่อซิวหลานชายของเขา เมื่อสามีเสียชีวิตก็แต่งงานใหม่กับเจียงจู่ชาน และแต่งงานกับซีเหมินชิง เธอให้กำเนิดลูกชายชื่อกวนเกอซึ่งต่อมาเสียชีวิต เธอจึงเสียใจมากจนทำให้อาการป่วยกำเริบและเสียชีวิต
ญาติของซีเหมินชิง 22 คน		
9	ป้าอู๋ (吴大姨)	พี่สาวคนโตของอู๋เยว่เหนียง
10	สะใภ้ใหญ่ตระกูลอู๋ (吴大娘子)	ภรรยาของอู๋ทัง (ลุงของอู๋เยว่เหนียง)
11	สะใภ้รองตระกูลอู๋ (吴二娘子)	ภรรยาของพี่ชายคนรองของอู๋เยว่เหนียง
12	คุณหนูสามตระกูลเจิ้ง (郑三姐)	ภรรยาของอู๋ซุ่น (ลูกชายของลุงของอู๋เยว่เหนียง)
13	ป้าเมิ่ง (孟大姨)	พี่สาวคนโตของเมิ่งอวิ๋โหลว
14	สะใภ้ใหญ่ตระกูลเมิ่ง (孟大娘子)	พี่สะใภ้ใหญ่ของเมิ่งอวิ๋โหลว เรียกอีกชื่อว่า “สะใภ้ใหญ่แห่งตระกูลเมิ่ง” (孟大嫂)
15	สะใภ้รองตระกูลเมิ่ง (孟二娘子)	ภรรยาของเมิ่งรุ่ย (น้องชายของเมิ่งอวิ๋โหลว)
16	แม่นางหยาง (杨姑娘)	ป้าของหยางจงซื่อดีตสามีของเมิ่งอวิ๋โหลว เป็นหญิงหม้ายที่มีฐานะร่ำรวย
17	ยายพาน (潘姥姥)	แม่ของพานจินเหลียน เรียกอีกชื่อว่า “แม่พาน” (潘妈妈)
18	ป้าพาน (潘姨)	ป้าของพานจินเหลียน

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
19	ญาติผู้น้องของพานจินเหลียน (潘金莲之表妹)	ลูกสาวของป้าพาน
20	คุณนายเฉียวอู่ (乔五太太)	ภรรยาของเฉียวอู่ พระญาติขององค์จักรพรรดิ
21	พระสนมเอกตำหนักตะวันออก (东宫贵妃娘娘)	หลานสาวของภรรยาของเฉียวอู่
22	คุณนายเจิ้ง (郑氏)	ภรรยาของเฉียวหง (乔洪) ในหนังสือมักเรียกว่า “ภรรยาของเศรษฐีเฉียว” (乔大户娘子)
23	ภรรยาของเฉียวหง (乔洪之妾)	แม่ของลูกสาวคนโตแห่งตระกูลเฉียว (乔长姐)
24	คุณหนูใหญ่ตระกูลเฉียว (乔长姐)	ลูกสาวของเฉียวหงกับภรรยาของเฉียวหง ที่หมั้นหมายไว้กับ กวนเกอ ลูกชายของซีเหมินซิงกับหลี่ผิงเออร์
25	คุณหนูใหญ่ตระกูลตัน (段大姐)	ภรรยาของชุยเปิ่น (崔本) หลานสะใภ้ของเฉียวหง
26	คุณนายจาง (张氏)	ภรรยาของเฉินหง (陈洪) แม่ของเฉินจิงจี้
27	ภรรยาของจางเซี่ยนเหลียน (张世廉之妻)	พี่สะใภ้ของเฉินหงและเป็นป้าของเฉินจิงจี้
28	ภรรยาของจางถวนเหลียน (张团练娘子)	ภรรยาของจางถวนเหลียนซึ่งเป็นลุงของเฉินจิงจี้
29	ภรรยาของจางกวน (张关之妻)	น้องสะใภ้ของภรรยาคุณนายจาง
30	คุณนายฟาน (范氏)	ภรรยาของอวิ้นหลี่เส้า (云离守) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ซู เหนียง” (苏娘)
บุคคลทั่วไป 67 คน		
31	เก๋อชู่ผิง (葛翠屏)	หญิงสาวที่ซุนเหมยจัดการให้แต่งงานกับเฉินจิงจี้
32	คุณนายจิง (荆太太)	แม่ของจิงจง (荆忠) หรืออีกชื่อหนึ่งคือ จิงตูเจียน (荆都 监) *ตูเจียน (都监) คือตำแหน่งราชการในสมัยซ่ง
33	คุณนายตู้ (杜氏)	ภรรยาของอิงโปเจวี๋ย (应伯爵)
34	คุณนายหวง (黄氏)	หลานสาวของหวงไท่เว่ย (黄太尉) ที่อยู่เมืองโตเกียว

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
		ลูกสะใภ้ของซู่รักคนหนึ่งของซีเหมินชิง
35	คุณนายอิว (余氏)	ภรรยาของเศรษฐีจาง
36	คุณนายหลี่ (李氏)	ภรรยาของเหมียวเทียนซิว (苗天秀) เศรษฐีแห่งเมืองกวงหลิน เมืองหยังโจว (扬州) ที่ถูกเด็กกำพร้าในบ้านทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต
37	คุณนายหลิน (林太太)	ภรรยาของหวังเจาชวน หลังจากสามีเสียชีวิตก็ถือพรหมจรรย์ไม่แต่งงานใหม่ แต่แอบมีความสัมพันธ์กับซีเหมินชิง และชายหนุ่มคนอื่น
38	คุณนายหลิว (刘氏)	ภรรยาของเซี่ยต้าซี (谢希大) เพื่อนร่วมสาบานของซีเหมินชิง
39	คุณหนูตระกูลจูเซียน (朱千户家小姐)	ลูกสาวของตระกูลจูเซียน ที่อาศัยอยู่ในเมืองชิงเหอ
40	คุณหนูใหญ่แห่งตระกูลจิน (金大姐)	ภรรยาของเซี่ยจี้ (薛纪) ลูกชายของซ้อเซี่ย
41	คุณหนูใหญ่แห่งตระกูลซีเหมิน (西门大姐)	ลูกสาวของซีเหมินชิงกับคุณนายเงิน แต่งงานกับเงินจิงจี้
42	คุณหนูใหญ่แห่งตระกูลเปิน (贲长姐)	ลูกสาวของเปินตี้ฉวน (贲第传) หรือเปินซื่อ (贲四) และเป็นภรรยาของเซี่ยเหยียนหลิง (夏延龄)
43	คุณหนูเหมยจิงเจ้า (没惊着小姐)	ภรรยาของหยางกวงเยียน (杨光彦) ชายที่เป็นเพื่อนของเงินจิงจี้
44	คุณหนูอิว (玉姐)	ลูกสาวของโจวโส่วเป่ย์กับภรรยาคนที่สอง
45	จางซีชุน (张惜春)	หญิงสาวที่มีความสัมพันธ์กับซีเหมินชิง อาศัยอยู่ที่ถนนตะวันออกในเมืองชิงเหอ มีความสามารถในการร้องเพลง
46	ฉีซีเออร์ (刁七儿)	ภรรยาของเหมียวเทียนซิวที่แอบมีสัมพันธ์กับเด็กกำพร้า
47	ฉู่วิน (楚云)	ลูกสาวของตระกูลเหอเซียนที่เหมียวชิง (苗青) มอบให้ซีเหมินชิงเพื่อตอบแทนบุญคุณ
48	ชุนอิวถัง (春玉堂)	แม่คนที่เลี้ยงดูลูกชายของโจวโส่วเป่ย์และชุนเหมย

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
49	ซุนฮวา (春花兒)	ภรรยาหน้าของอิงโปเจวี๋ย (应伯爵) เพื่อนร่วมสาบานของซีเหมินชิง
50	ซุนเอ๋อร์เหนียง (孙二娘)	ภรรยาคนที่สองของโจวเสวเป่ย์
51	ซ้อเซวียหรือสะไกเซวีย (薛嫂)	หญิงสาวที่มอบซุนเหมยให้กับบ้านซีเหมินชิง และเป็นคนแนะนำและคอยช่วยเหลือแม่สื่อเถาจัดการเรื่องการแต่งงานระหว่างเมิ่งอู๋โหลวกับซีเหมินชิง
52	ซ้อเหวินหรือสะไกเหวิน (文嫂)	แม่สื่อที่จัดการหาคู่ให้คุณหนูใหญ่แห่งตระกูลซีเหมิน และยังเป็นแม่สื่อให้กับซีเหมินชิงกับคุณนายหลิน
53	เชินเอ๋อร์เจี๋ย (申二姐)	หญิงร้องเพลงที่หวังลิวเอ๋อร์แนะนำให้กับซีเหมินชิง
54	นางจาง (张妈)	เพื่อนบ้านของซ้อเซวียและเป็นคนแนะนำให้ชายซุนเสวียเอ๋อไปยังหอคณิกาทลินชิงหม่าโถว (临清码头)
55	นางโจว (周氏)	หญิงที่แอบมีความสัมพันธ์กับซ่งเต๋อหยวน (宋得原) ลูกเขยของตัวเอง
56	นางเฉิน (陈氏)	ป้าของเฉินจิงจี้
57	นางไป่ (白氏)	แม่ของหยางกวงเยียน
58	นางเวิน (温婆)	ภรรยาของเวินปี้กู่ (温必古) ซึ่งเป็นเลขาของซีเหมินชิง
59	นางหลาน (蓝氏)	หลานสาวของซันทีหลาน ภรรยาของเหอหย่งโช่ว (何永寿) ซึ่งเป็นลูกชายของตระกูลเชียน (千户)
60	ไป่เอี๊วเหลียน (白玉莲)	เด็กสาวที่ถูกขายให้กับบ้านของเศรษฐีจางพร้อมกับพานจินเหลียนเพื่อเป็นนักร้อง แต่ไม่นานก็เสียชีวิต
61	ฝานหนูเอ๋อร์ (樊奴兒)	หญิงร้องเพลงที่หวังลิวเอ๋อร์แนะนำให้กับซีเหมินชิง
62	พระสนมหลิว (安妃刘娘娘)	สนมคนโปรดขององค์จักรพรรดิที่ซันทีเหอเข้าไปขอร้องเพื่อช่วยให้หลานชายของเขาได้เข้ารับราชการ
63	ภรรยาของจิงจง (荆忠之妾)	ภรรยาหน้าของจิงจงหรือจิงตูเจียน
64	ภรรยาของจิงตูเจียน (荆都监娘子)	ภรรยาหลวงของจิงจงหรือจิงตูเจียน
65	ภรรยาของเฉินหลางจง (陈郎中娘子)	หญิงสาวที่ตีเมียที่ใส่ยันต์ของแม่ซีเซวียแล้วตั้งครภามีบุตรชาย
66	ภรรยาของซ่งหลิวถั่ง	ภรรยาของซ่งหลิวถั่ง ซึ่งเคยเป็นผู้พิพากษาระดับท้องถิ่น

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
	(尚柳塘之妻)	ต่อมาได้เป็นผู้พิพากษาระดับจังหวัดที่เมืองเสฉวน
67	ภรรยาของซุน (老孙妈妈子)	ภรรยาของซุนเทียนฮว่า (孙天化) เพื่อนร่วมสาบานของซีเหมินชิง
68	ภรรยาของเซี่ยเถีสิง (夏提刑娘子)	ภรรยาของเซี่ยเถีสิง สามีของเธอเป็นลูกน้องที่ซีเหมินชิงให้เข้าไปรับราชการแทนตำแหน่งของเพื่อนร่วมงานที่ย้ายไปเมืองอื่น
69	ภรรยาของไถกวน (台官娘子)	เพื่อนบ้านเก่าของอู๋เยว่เหนียง
70	ภรรยาของเล่อซัน (乐三嫂)	เพื่อนบ้านของหวังลิ่วเออร์ ผู้มาขอร้องให้ซีเหมินชิงช่วยเล่อซันสามีของเธอ
71	ภรรยาของหันส่วนสกุลกัน (甘伙计娘子)	ภรรยาของกันรุ้น (甘闰) หันส่วนการค้าของซีเหมินชิง
72	ภรรยาหลวงของโจวโส่วเป่ย์ (周守备正房夫人)	ภรรยาหลวงของโจวโส่วเป่ย์ ซึ่งมีชื่อจริงว่าโจวซิว (周秀) *โจวเป่ย์เป็นชื่อตำแหน่งผู้รักษาการณ์
73	แม่ซีเซวีย (薛姑子)	แม่ซีที่ช่วยปรุงยาบำรุงให้กับอู๋เยว่เหนียงและพานจิน เหลียนเพื่อให้ตั้งครรภ์
74	แม่ซีหวัง (王姑子)	แม่ซีที่มักจะมาสวดมนต์ให้อู๋เยว่เหนียงฟังเป็นประจำ
75	แม่เต๋ม่าทำนายดวงชะตาจาก กระดองเต่า (卜龟卦的老婆子)	หญิงชราที่มีหน้าที่ทำนายดวงชะตาให้กับผู้คนในเมือง
76	แม่สื่อตัวน (段妈妈)	หญิงที่ทำหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตาให้การแอบมีความสัมพันธ์กับชายอื่นของคุณนายหลิน
77	แม่สื่อเถา (陶妈妈)	แม่สื่อที่จัดการให้เมิ่งอู๋โหลวแต่งงานใหม่กับหลี่หย่าเน่ย์ ลูกชายของหลี่ซังซี (李昌期)
78	แม่สื่อเฟิง (冯妈妈)	แม่สื่อที่ดูแลหลี่ผิงเออร์ตั้งแต่ยังเล็ก และเป็นคนที่แนะนำให้หลี่ผิงเออร์แต่งงานกับเจียงจู่ชาน
79	หญิงหม้ายจ้าว (赵寡妇)	เจ้าของคฤหาสน์ที่อยู่ติดกับสุสานตระกูลซีเหมิน
80	เมี่ยวซิว (妙趣)	ลูกศิษย์ของแม่ซีเซวีย
81	ยายซิว (屈姥姥)	หญิงชราที่ให้ที่หลบซ่อนกับโหลววังและซุนเสวียเอ่อ หลังจากทั้งสองหนีออกมาจากบ้านซีเหมินชิง

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
82	เมี่ยวเฟิง (妙凤)	ลูกศิษย์ของแม่ชีเซวีย
83	ยายไซ่ (蔡老娘)	หญิงที่ทำการลอบให้หลี่ผิงเออร์
84	ยายเต็ง (邓老娘)	หญิงที่ทำการลอบให้อู๋เยว่เหนียง
85	ยายเฒ่าหลิว (刘婆子)	เพื่อนบ้านที่ไปมาหาสู่บ้านซีเหมินชิงเป็นประจำ
86	ยายเฒ่าหวัง (潘婆)	หญิงชราที่อยู่ข้างบ้านของอู๋ต้า มีอาชีพจัดหาโสเภณีและคอยช่วยเหลือให้ซีเหมินชิงนัดพบกับพานจินเหลียนหลังจากที่ซีเหมินชิงเสียชีวิตก็รับพานจินเหลียนมาเพื่อขายเป็นโสเภณี แต่ถูกอุ้งหลงและฆ่าตายเพื่อแก้แค้นให้อู๋ต้า
87	สะใภ้เจ้า (赵嫂)	แม่ของจินเออร์ สาวใช้ที่ซีเหมินชิงซื้อให้หวังลิวเออร์
88	ภรรยาของเปิ่นชื่อ (贲四嫂)	ภรรยาของเปิ่นชื่อซึ่งเป็นหัวหน้าคนงานของซีเหมินชิง มีชื่อจริงว่า “เยอู่เออร์” (叶五儿) แอบมีสัมพันธ์กับใต้อัน และซีเหมินชิง
89	สะใภ้รองตระกูลฉาง (常二嫂)	ภรรยาของฉางสี่เจี๋ย (常时节) เพื่อนร่วมสาบานของซีเหมินชิง
90	สะใภ้รองตระกูลตู้ (杜二娘)	พี่สะใภ้ของอิงโปเจวีย
91	สะใภ้หาน (韩嫂子)	ภรรยาของหานหุยจื่อ (韩回子) ผู้ลวงรู้ว่าซีเหมินชิงกับภรรยาของเปิ่นชื่อแอบมีสัมพันธ์กัน
92	หานอายเจี๋ย (韩爱姐)	ลูกสาวของหานเต้ากั้วกับหวังลิวเออร์ เป็นภรรยาน้อยของตี้เซี่ยน (翟谦)
93	หวังลิวเออร์ (王六儿)	ภรรยาของหานเต้ากั้ว และซู่รักของซีเหมินชิง
94	หวังหมู่จู (王母猪)	ภรรยาของหวังถู (王屠) พี่สะใภ้ของหวังลิวเออร์
95	อิงเออร์ (婴儿)	ลูกสาวของอู๋ต้ากับภรรยาเก่า ลูกเลี้ยงของพานจินเหลียน
96	อิว์หลาน (玉兰)	น้องสาวของเจียงเหมินฉิน (蒋门神) คนที่เคยมีเรื่องบาดหมางกับอุ้งชงน้องชายของอู๋ต้า
97	อู๋ฉางเจี๋ย (武长脚)	ผู้ดูแลจัดหาโสเภณีละอำนวยการความสะดวกด้านสถานที่ แต่ไม่ได้เปิดกิจการหอศุนิภา
สตรีในสำนักศุนิภา 35 คน		
98	ลิวฉุนเออร์ (罗存儿)	โสเภณีคนหนึ่งในเมืองชิงเหอ

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
99	เฉินซันเออร์ (陈三儿)	โสเภณีคนหนึ่งในเมืองชิงเหอ
100	หวังอู่จื่อเออร์ (王玉枝儿)	โสเภณีชาวหยางโจวที่เคยมีสัมพันธ์กับหานเต้ากั๋ว
101	เซวียฉุนเออร์ (薛存儿)	โสเภณีที่อุ้งฉางเจียวให้การดูแลเพื่อค้าประเวณี
102	ป่านเออร์ (伴儿)	โสเภณีที่อุ้งฉางเจียวให้การดูแลเพื่อค้าประเวณี
103	นางหนิว (牛氏)	โสเภณีที่อยู่ในเหตุการณ์ตอนที่อุ้งฉางฆ่าหลี่ไ่วฉวน (李外传) ที่ร้านเหล้าบนถนนสิงโต
104	นางเปา (包氏)	โสเภณีที่อยู่ในเหตุการณ์ตอนที่อุ้งฉางฆ่าหลี่ไ่วฉวน ที่ร้านเหล้าบนถนนสิงโต
105	เจ้าเจียวเออร์ (赵娇儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาเจ้า
106	นายแม่เจิ้ง (郑虔婆 / 郑妈妈)	แม่เล้าประจำสำนักคณิกาเจิ้ง
107	เจิ้งอ้ายเซียง (郑爱香)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาเจิ้ง เป็นแม่ของเจิ้งอ้ายเยว่
108	เจิ้งอ้ายเยว่ (郑爱月)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาเจิ้ง ลูกสาวของเจิ้งอ้ายเซียง
109	เจิ้งเจียวเออร์ (郑娇儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาเจิ้ง หลานสาวของเจิ้งอ้ายเซียง
110	ฉินอู่จื่อเออร์ (秦玉芝儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาฉิน
111	ฉีเซียงเออร์ (齐香儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาฉี
112	ต่งเจียวเออร์ (董娇儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาท่ง ซีเหมินซิงพาเธอมาร่วมหลับนอนกับไชอู่ฉื่อ (蔡御史) *อู่ฉื่อ (御史) คือตำแหน่งราชการ
113	ต่งอู่เซียน (董玉仙)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาท่ง
114	เฟิงจินเป่า (冯金宝)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาเฟิง เคยมีสัมพันธ์กับซีเหมินซิง ต่อมาแต่งงานเป็นภรรยาของเฉินจิงจี้ หลังจากที่เฉินจิงจี้หนีคดีความไป เธอก็ถูกขายไปยังหอคณิกาเจิ้ง
115	นายแม่หวังอี (王一妈)	แม่เล้าประจำสำนักคณิกาทลิน
116	ทลินเสี่ยวหง (林小红)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทลิน เคยมีความสัมพันธ์กับไหลเป่า
117	ทลินไฉ่หง (林彩虹)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทลิน พี่สาวของทลินเสี่ยวหง
118	หวังเจียวเออร์ (王姐儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทวัง
119	นายแม่หลี่ (李虔婆 / 李三妈)	แม่เล้าประจำสำนักคณิกาหลี่
120	หลี่กั๋วเจีย (李桂姐)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาหลี่ ลูกสาวคนโตของแม่เล้าหลี่

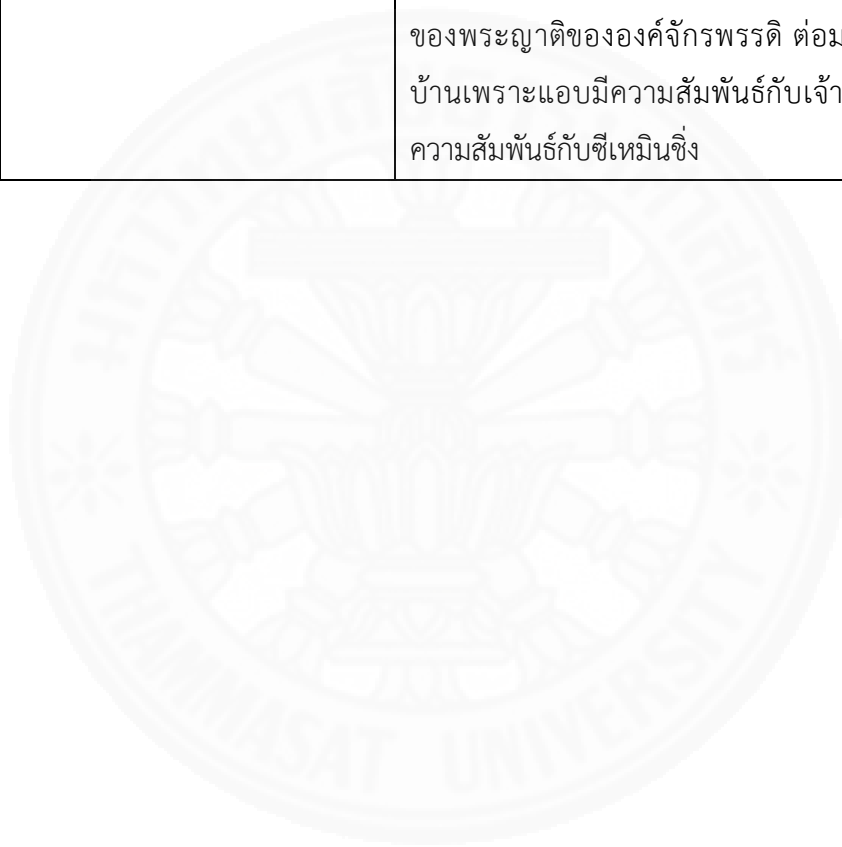
ชื่อตัวละคร		บทบาท
		และเป็นหลานสาวของหลี่เจียวเออร์
121	หลี่กั๋วชิ่ง (李桂卿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาหลี่ และเป็นน้องสาวของหลี่กั๋วเจี๋ย
122	หลู่ฉางถู่ (鲁长腿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาหลู่
123	จินเออร์ (金儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาหลู่
124	ไซ่เออร์ (赛儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาหลู่
125	ทานจินชวนเออร์ (韩金钏儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทาน
126	ทานอู๋ชวนเออร์ (韩玉钏儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทาน เป็นน้องสาวของทานจินชวนเออร์
127	ทานเซียวโฉวเออร์ (韩消愁儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทาน เป็นลูกสาวของทานจินชวนเออร์
128	หงสี่เออร์ (洪四儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทง
129	เหอจินฉวนเออร์ (何金蝉儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาทเหอ
130	อู๋ต้าเจี๋ยเออร์ (郁大姐儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาอู๋
131	นายแม่อู๋ (吴四妈)	แม่เล่าประจำสำนักคณิกาอู๋
132	อู๋อินเออร์ (吴银儿)	โสเภณีประจำสำนักคณิกาอู๋ เป็นภรรยาของฮวาจื่อซีว และได้รับการอุปการะจากหลี่ผิงเออร์
สาวใช้ 47 คน		
133	ขงเส้าเออร์ (孔嫂儿)	สาวใช้ของเศรษฐีตระกูลเฉียว
134	จินคู่ (金匦)	แม่นมที่เลี้ยงดูลูกชายของโจวโส่วเป่ย์ตั้งแต่เล็ก หลังจากที่ซุนเหมยเสียชีวิตก็ถูกให้แต่งงานออกจากบ้านไป
135	จินเฉียน (金钱)	แม่บ้านของลูกชายพ่อค้าที่ชื่อหวงสี่ (黄四) ต่อมาหวงสี่ถูกจับเข้าคุก จึงขายให้โจวโส่วเป่ย์และมีหน้าที่รับใช้เก๋อซู่ผิงภรรยาของเฉินจิงจี้
136	จินเออร์ (锦儿)	สาวใช้ที่ซีเหมินซิงซื้อให้หวังลิ่วเออร์ หลังจากที่ซีเหมินซิงเสียชีวิตก็ถูกพาตัวไปที่เมืองตงจิงด้วย
137	จงชิว (中秋)	สาวใช้ของซุนเสวี่เอ่อ หลังจากที่ซุนเสวี่เอ่อหนีออกจากบ้านไป ก็ได้มารับใช้อู๋เยว่เหนียง
138	เฉิงเออร์ (城儿)	ลูกสาวคนเล็กของไหลซิง (来兴) คนรับใช้ของซีเหมินซิง

	ชื่อตัวละคร	บทบาท
139	ฉงซี (重喜)	สาวใช้ที่เงินจิ้งจี้ซื้อมาเพื่อรับใช้ฝั่งจินเป่า ต่อมาถูกขายไปทีอื่น
140	ชุนเซียง (春香)	สาวใช้ที่หวังลิวเออร์ซื้อมา มีความสัมพันธ์กับหานเต้ากั๋ว และถูกพาไปอยู่ที่ตงจิงด้วย
141	ชุนเหมย (春梅)	สาวใช้ของพานจินเหลียน เดิมเป็นสาวรับใช้ของอู่เยว่เหนียง หลังจากซีเหมินเสีชีวิตก็ได้แต่งงานกับโจวโส่วเป่ย์ เป็นชู้กับโจวอี้ และเสีชีวิต
142	ชุนฮวา (春花)	สาวใช้ที่มีสัมพันธ์กับอิงโปเจว่ ต่อมาให้กำเนิดลูกชายจึงได้เลื่อนสถานะขึ้นมาเป็นภรรยาบ่อย
143	ชู่เออร์ (翠儿)	สาวใช้ของชุนเสวี่ยเอ้อ
144	ชู่ฮวา (翠花)	สาวใช้ของชุนเหมย
145	จิวจิว (秋菊)	สาวใช้ของพานจินเหลียน มักจะถูกดุด่าทุบตี และเป็นคนที่เปิดเผยความลับเรื่องจินเหลียนกับเงินจิ้งจี้
146	จิวชุน (绣春)	สาวใช้ของหลี่ผิงเออร์ หลังจากทีนายหญิงเสีชีวิต ก็ไปรับใช้หลี่เจียวเออร์ ต่อมารับใช้อู่เยว่เหนียงและดูแลเซียวเกอ สุดท้ายออกจากบ้านไปเป็นลูกศิษย์ของแม่ชีหวัง
147	เจิงจิน (生金)	เด็กสาวชนบทที่ถูกพ่อแม่ขายให้กับโจวโส่วเป่ย์ หลังจากทำงานได้แค่หนึ่งวัน ก็ถูกไล่ออกเพราะทำงานไม่เป็นที่พอใจ
148	เจี่ยฮวา (夏花)	สาวใช้ที่ขโมยเงินของหลี่ผิงเออร์จึงถูกลงโทษ หลี่กั๋วเจี๋ยช่วยขอร้องซีเหมินซิงจึงไม่ถูกไล่ออกจากบ้าน และให้ไปรับใช้หลี่เจียวเออร์
149	ซ่งฮุ่ยเหลียน (宋惠莲)	ภรรยาของไหล่วัง แอบมีสัมพันธ์กับซีเหมินซิงต่อมาสามีรู้ความจริงจะทำร้ายซีเหมินซิงจึงถูกจับและเนรเทศ เธอเสียใจและสำนึกผิดจึงผูกคอตาย
150	เด็กอ้วน (胖丫头)	สาวใช้ในบ้านของผู้เฒ่าหู ที่บังเอิญไปพบกับซีเหมินซิงที่แอบเข้ามาหลบซ่อนตัวในบ้านขณะที่อยู่ต่ากำลังตามหาตัวเขา หลังรู้ความจริงเรื่องที่เขากับพานจินเหลียนแอบมีสัมพันธ์กัน

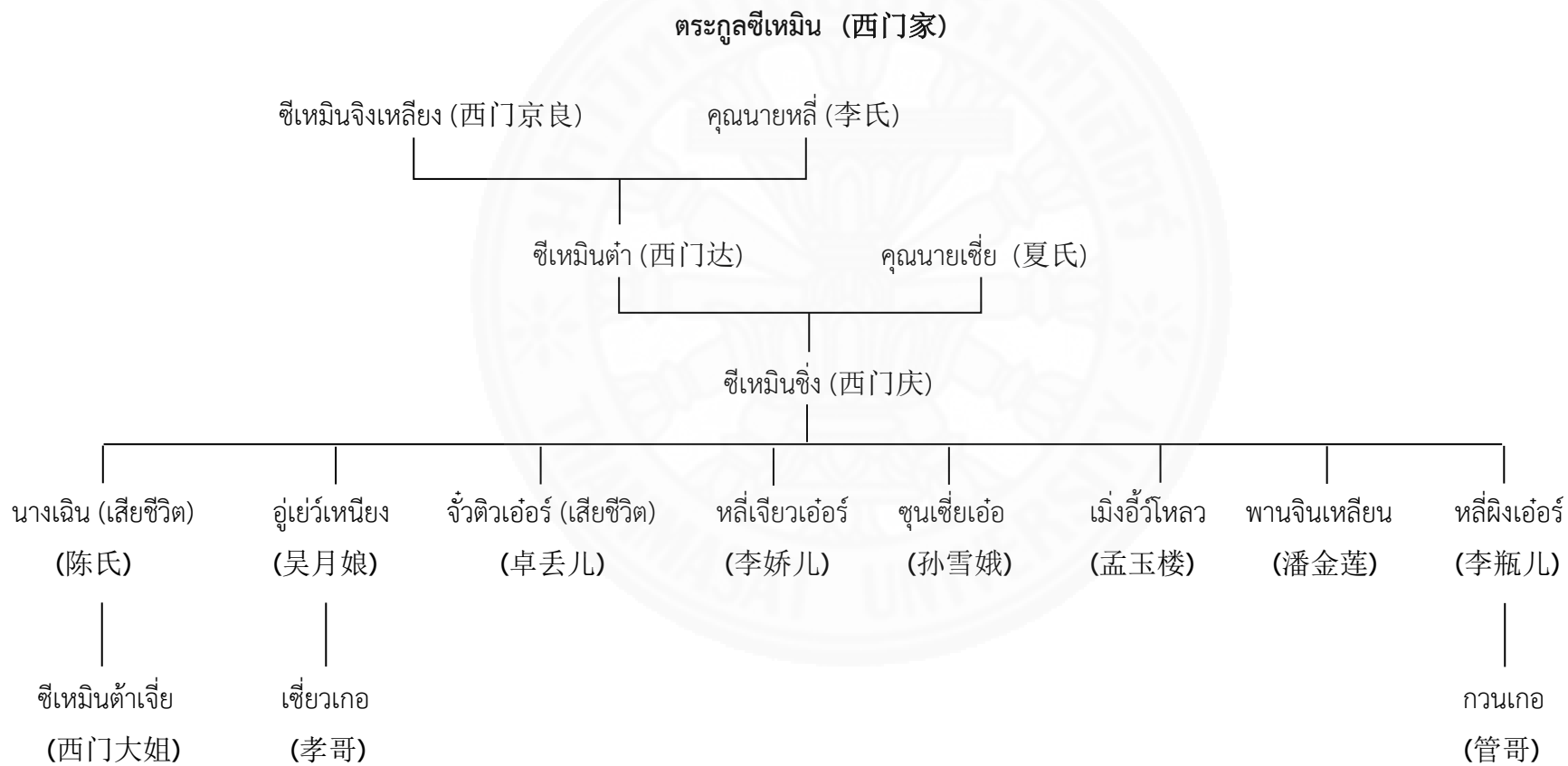
	ชื่อตัวละคร	บทบาท
151	เกาฮวา (桃花)	สาวใช้ของโสภณเจิ้งอ้ายเย่ว
152	ไป้อ้วเหลียน (白玉莲)	สาวใช้ในบ้านของเศรษฐีจาง มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงและบรรเลงดนตรี
153	ฝูหรง (芙蓉)	สาวใช้ของคุณนายหลิน
154	หม่านถั่ง (满堂)	สาวใช้ที่หลี่หยานเอ๋ยซื้อมาทำงานในครัว
155	แม่บ้าน (使女)	แม่ของคุณนายโจว และเป็นคนที่นำเรื่องคุณนายโจวเป็นชู้กับลูกเขยไปบอกต่อกับเพื่อนบ้าน ทำให้ทั้งคุณนายโจวและลูกเขยถูกตัดสินแขวานคอ และตัวแม่บ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ถูกลงโทษด้วย
156	เยว่กั๋ว (月桂)	สาวใช้ที่มีความสามารถขับร้องเพลง เป็นที่โปรดปรานแต่มักจะถูกซุนเหมยตำว่าทุบตี หลังจากที่ถูกซุนเหมยเสียชีวิตก็แต่งงานออกไป
157	รู่ยอวี่น (瑞云)	ลูกสาวของเปิ่นซื่อ เป็นสาวใช้ที่บ้านของเซี่ยถี้สิง
158	ล่าเหมย (腊梅)	สาวใช้ของโสภณอู่อินเอ๋อร์
159	เหอฮวา (荷花)	สาวใช้ของซุนเอ๋อร์หญิงภรรยาของโจวโส่วเป่ย์
160	หัวเป่า (活宝)	เด็กสาวชนบทที่ถูกพ่อแม่ขายให้กับโจวโส่วเป่ย์ หลังจากทำงานได้แค่หนึ่งวัน ก็ถูกไล่ออกเพราะทำงานไม่เป็นที่พอใจ
161	ไห่ถั่ง (海棠)	สาวใช้ที่มีความสามารถขับร้องเพลง เป็นที่โปรดปรานแต่มักจะถูกซุนเหมยตำว่าทุบตี หลังจากที่ถูกซุนเหมยเสียชีวิตก็แต่งงานออกไป
162	เหนียนเอ๋อร์ (年儿)	ลูกสาวคนโตของไหลซิงซิงซึ่งเป็นคนรับใช้ของซีเหมินซิง
163	เหมยเซียง (梅香)	สาวใช้ของลูกสาวของเฉินซานเจิ้ง (陈参政) มีหน้าที่คอยส่งข่าวถึงคนรักของคุณหนูของเธอ
164	หยวนเซียว (元宵)	อดีตสาวใช้ของหลี่เจียวเอ๋อร์ ต่อมามีความสัมพันธ์กับเฉินจิ้งจี้จึงมาเป็นสาวใช้ของคุณหนูใหญ่ตระกูลซีเหมิน อยู่กับเฉินจิ้งจี้ตอนที่เขาตกอับ และโชคร้ายเสียชีวิตลงในที่สุด

ชื่อตัวละคร		บทบาท
165	หฺรูอี้เอ๋อร์ (如意儿)	แม่นมของกวนเกอ ลูกชายของหลี่ผิงเอ๋อร์ สามีกา่ชื่อ ฉงวี่ง (成王) เมื่อกวนเกอและหลี่ผิงเอ๋อร์เสียชีวิตก็มีความสัมพันธ์กับซีเหมินซึ่งหลังจากที่ซีเหมินซึ่งเสียชีวิตก็เป็นแม่นมให้เซี่ยวเกอ ลูกชายของอู่เยว่เหนียง ต่อมาได้แต่งงานกับไหลซิ่ง และดูแลรับใช้อู่เยว่เหนียงจนแก่
166	หลานเซียง (兰香)	สาวใช้คนสนิทที่รับใช้เมิ่งอู๋โหลวตลอดทั้งเรื่อง มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงและบรรเลงดนตรี
167	หลานฮวา (兰花)	แม่บ้านเก่าแก่ของภรรยาอู่ทัง (พี่ชายของอู่เยว่เหนียง)
168	หลานฮวา (兰花)	สาวใช้ของซุนเหมย
169	หวังลิวเอ๋อร์ (王六儿)	ภรรยาของหานเต้ากั๋ว แอบมีสัมพันธ์กับซีเหมินซึ่งต่อมาย้ายไปอยู่ที่หูโจว หลังจากที่สามีกา่เสียชีวิตก็แต่งงานใหม่กับหานเอ๋อร์ซึ่งเป็นน้องชายของสามีกา่
170	เสี่ยวหลวน (小鸾)	สาวใช้ของเมิ่งอู๋โหลวที่อยู่กับเธอตลอดทั้งเรื่อง
171	เสี่ยวอู๋ (小玉)	สาวใช้ของอู่เยว่เหนียง ต่อมาแต่งงานกับไต้อัน
172	อิ่งชุน (迎春)	สาวใช้ของหลี่ผิงเอ๋อร์ มีความสามารถในการขับร้องและบรรเลงดนตรี เป็นคนที่คอยช่วยเหลือการแอบมีสัมพันธ์ของซีเหมินซึ่งกับหลี่ผิงเอ๋อร์
173	อู๋จัน (玉簪)	สาวใช้ของอดีตภรรยาของหลี่หยานเอ๋อ ที่มีความสัมพันธ์กับเขา หลังจากหลี่หยานเอ๋อแต่งงานกับเมิ่งอู๋โหลวทำให้เธอไม่ได้รับความรักความเอ็นดูเหมือนแต่ก่อน จึงตัดสินใจออกจากบ้าน
174	อู๋เซียว (玉箫)	สาวใช้คนสนิทของอู่เยว่เหนียง หลังจากซีเหมินซึ่งเสียชีวิตก็ถูกตีเซียน (翟谦) บังคับให้ตกเป็นภรรยาของเขา
175	อู๋ถั่ง (玉堂)	แม่นมที่เลี้ยงดูลูกชายของโจวโส่วเป่ย์ตั้งแต่เล็ก หลังจากซุนเหมยเสียชีวิตก็ถูกให้แต่งงานออกจากบ้านไป
176	ฮุ่ยชิ่ง (惠庆)	ภรรยาของไหลเจา ทำงานในครัว และได้แต่งงานใหม่หลังจากที่ไหลเจาเสียชีวิต
177	ฮุ่ยซิว (惠秀)	ภรรยาของไหลซิ่ง ทำงานในครัว ต่อมาเสียชีวิต

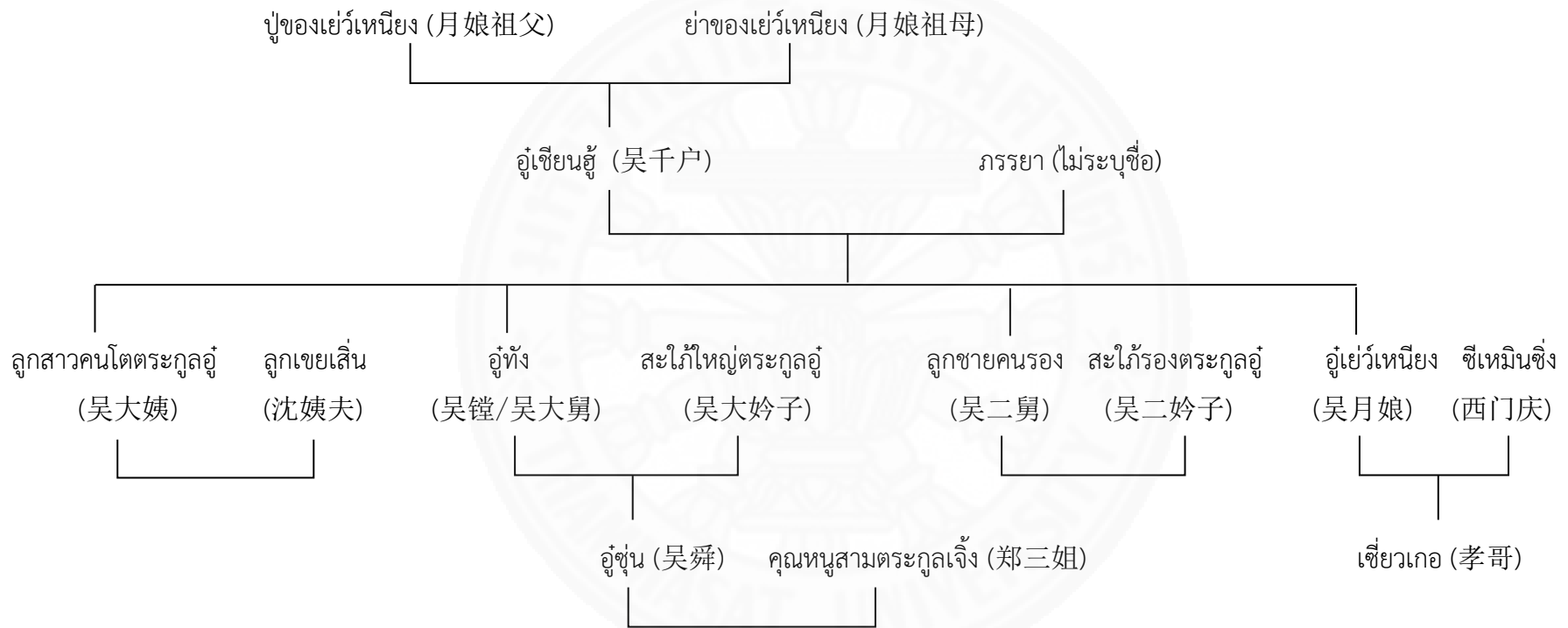
ชื่อตัวละคร		บทบาท
178	ฮุยเสียง (惠祥)	ภรรยาของไหลเป่า (来保) ทำงานในครัว หลังจากที่ซีเหมินซิงเสียชีวิตลง ด้วยความเป็นคนปากมากขี้นั่ง ถูกเย้วเหนียงไล่ออกจากบ้าน ใช้เงินเก็บเปิดร้านขายของเล็ก ๆ ต่อมาไหลเป่าถูกจับติดคุก ในหนังสือไม่มีการบรรยายจุดจบ
179	ฮุยหยวน (惠元)	ภรรยาของไหลเจ้ว (来爵) เดิมเคยเป็นสาวใช้ในบ้านของพระญาติขององค์จักรพรรดิ ต่อมาถูกไล่ออกจากบ้านเพราะแอบมีความสัมพันธ์กับเจ้านาย และแอบมีความสัมพันธ์กับซีเหมินซิง

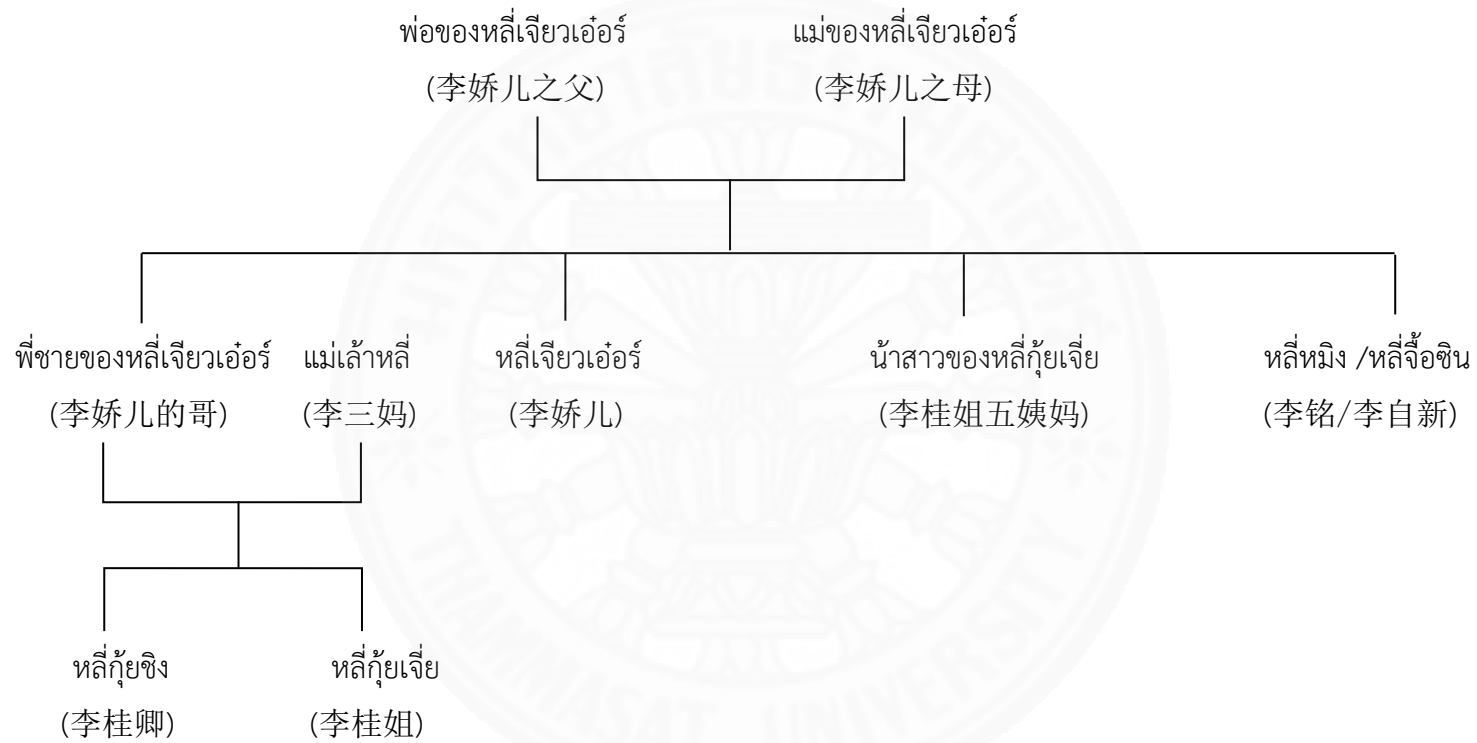
ภาคผนวก ข
ผังครอบครัวตระกูลซีเหมินและญาติ

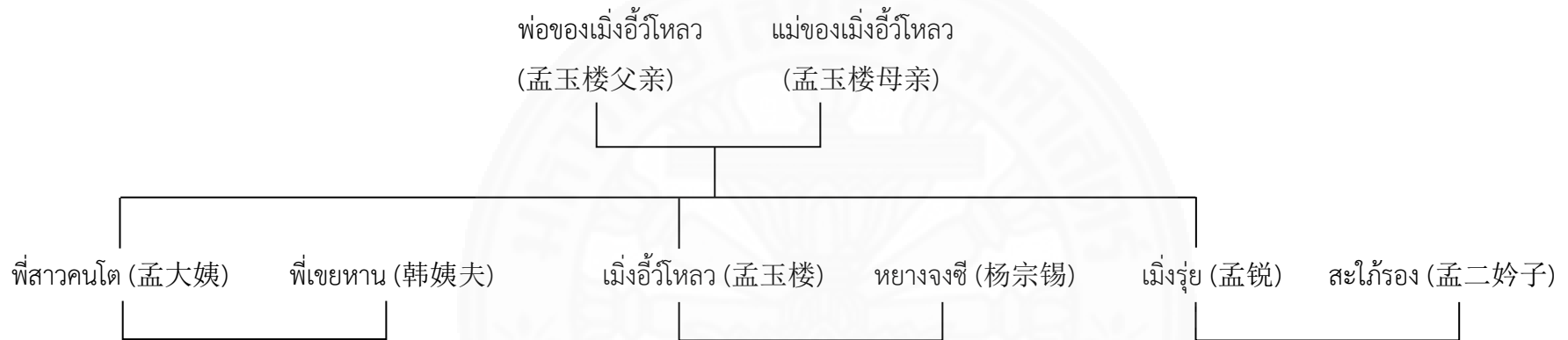
ตระกูลอู๋ (吴家)

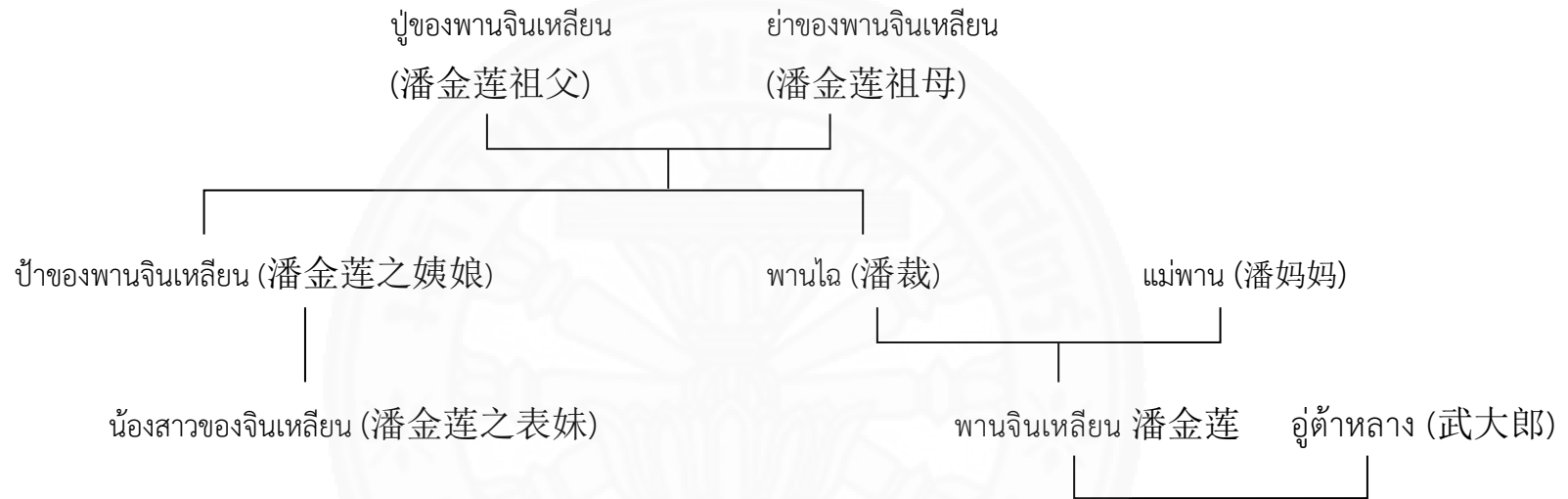
ตระกูลหลี่ (李家)

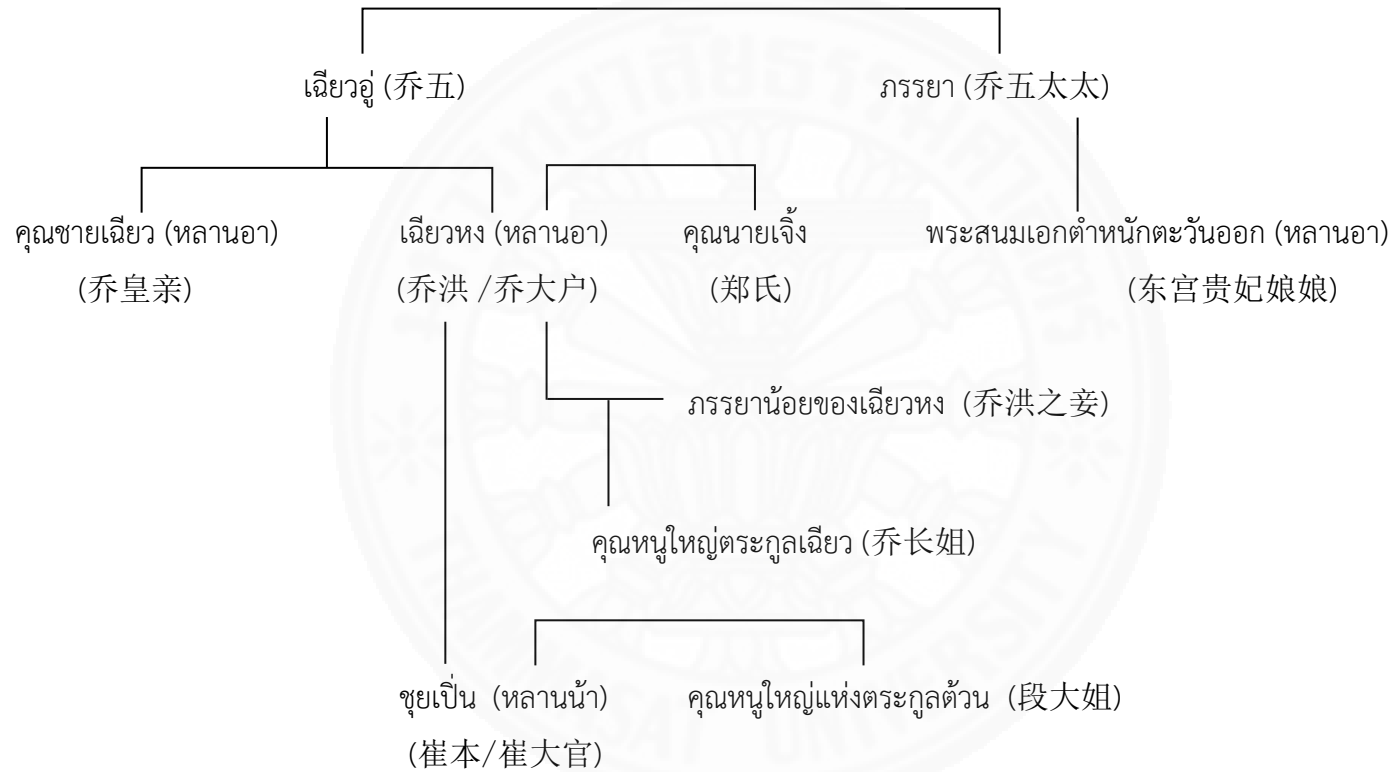
ตระกูลเมิ่ง (孟家)

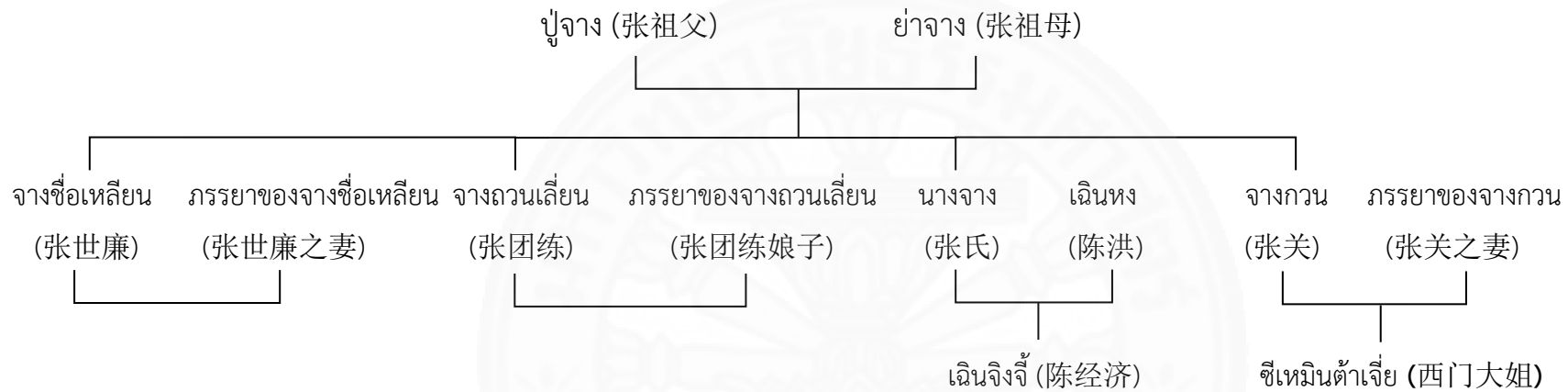
ตระกูลพาน (潘家)

ตระกูลเฉียว (乔家)

ตระกูลจาง (张家)

หมายเหตุ: ผังครอบครัวตระกูลซีเหมินและญาติจัดทำโดยผู้วิจัย ทั้งนี้สถานะของแต่ละคนอาจมีความคลาดเคลื่อนเนื่องจากในต้นฉบับภาษาจีนไม่ระบุ
คำบอกความสัมพันธ์ที่ชัดเจน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวสุปรียา สุดประเสริฐ
วันเดือนปีเกิด 15 กันยายน 2530
วุฒิการศึกษา ปีการศึกษา 2553: อักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาจีน)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

สุปรียา สุดประเสริฐ. “แนวคิดต่อต้านคุณธรรมสตรีในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมย.” การประชุม
วิชาการระดับชาติ จินศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ณ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียง
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, 6 กันยายน 2562.

ประสบการณ์ทำงาน 2555-ปัจจุบัน: ข้าราชการครู
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา